

Printed by
V. VENKATESWARA SASTRULU
of **V. RAMASWAMY SASTRULU & SONS**
at the 'Vavilla' Press
Madras.—1953.
3rd Edition.—1953:

లక్ష్మీనరసింహావతార మను ఈపురాణకథను ప్రబంధముగా వ్రాసి నతఁడు కవిత్వయములోని ఎఱ్ఱయ. రామాయణారణ్యపర్వశేష హరివంశము లితని యితర కృతులు. వీనిలో రామాయణము నామావశిష్టము. కాని నేఁడు కొందఱు పరిశోధకులు ఇందలి పద్యములు చాల భాస్కరరామాయణములో కలిసిపోయె నని గాలించి పయికిఁ దీయుచున్నారు. నిజము నిలుకడమిఁదఁ దెలియును.

— ఊరు - తీరు —

ఎఱ్ఱాపైగడ యూరు పాకనాటిలో గుఱ్ఱూరు. ఇందు నీలకంఠుని దేవళము కలదు. విప్రనారాయణచరిత్ర రచించిన మల్లయ 'ఎఱ్ఱయ చెదల్వాడనిలయు' డని చెప్పెను. (1-13. విప్ర.) దాన ఎఱ్ఱయ గుఱ్ఱూరు వదలి చెదలువాడను నివాసముగాఁ జేసికొనె నని ఊహింపవలయును. ఇతని తల్లి పోతమ్మ. తండ్రి సూరన్న. ఇతనిది శ్రీవత్సగోత్రము. ఆపస్తంబ సూత్రము. ఇతఁడు శివభాగవతుఁడు. ¹లక్ష్మీనరసింహావతారమును బట్టి ఎఱ్ఱయవంశవృక్ష మిటులు నాటుకొనె నని చెప్పవచ్చును.

భీమన

బొల్లన	పోలమ [భార్య]
ఎఱపోతన్న	పెరమ [భార్య] ²
గొల్లన, పోలన, జన్నన,	సూరన
పోతమ [భార్య]	
ఎఱ్ఱాపైగడ	

1. చూ. ఆరణ్య. 7-469. 2. 1-15. లక్ష్మీనరసింహావతార మీక.
3. ప్రేకమ అని శ్రీ వీరేశలింగముగారి పాఠము.

❖ కాలము ❖

ఇతఁడు హరివంశమును వేమభూపాలునకు అంకిత మిచ్చెను. వేమభూపాలుఁడు పోలయ వేమారెడ్డి. ఇతఁడు అనవేమారెడ్డి తండ్రి. ఇతఁడు ప్రతాపరుద్రుని ప్రభుత్వకాలమున ఒక సేనానాయకుఁడు. ప్రతాపరుద్రుఁడు చెఱలో పెట్టఁబడిన విదవ 1320 మొదలుకొని 1349 వఱకు ఇతఁడు రాజ్యము చేసెను. కావున ఎఱ్ఱాపైగడ ఆనాటివాఁడు. అనఁగా ఇప్పటికి సుమారు ఆరువందల సంవత్సరముల క్రిందటివాఁడు.¹

❖ గురువు-తండ్రి-తాను ❖

ఎఱ్ఱయ గురువు శ్రీశంకరస్వామి². ఇతఁడు కామకోటి మొదలగు పీఠములకు చెందిన ఆచార్యుఁడు కాఁడు. మఱి నిత్య శివరాత్రి వ్రతపరుడగు శైవాచార్యుఁడు³. ఇత ఎఱ్ఱన తండ్రి సూరన ఆరాధ్యుఁడు⁴. ఇత ఎఱ్ఱన శంభుదాసుఁడు. అట్లు లయినను విష్ణువిద్వేషికాఁడు. విష్ణుభక్తుఁడు⁵. ఎఱ్ఱన తాత ఎఱ్ఱ పోతన కబ్బము లల్లుట నీకు వెన్నతోఁ బెట్టినది⁶. ఆరణ్యపర్వ

1. శ్రీ పీఠేశలింగముగారి కవుల చరిత్ర చూ. 2. చూ. లఱ్ఱీ. 1-18. పీఠిక. 3. ఉ. యామము లెన్నిదింట నియతాకృతిఁ బ్రత్యహముకొ శివార్చనా, రామత యొప్పు నిత్య శివరాత్రి వ్రతంబుగఁ బూని. లఱ్ఱీ. 1-11 పీ. బసవపురాణమును సంస్కృతీకరించిన శంకరాచార్యుఁడెవరో తెలిసికొనవలెను. 4. కా. ప్రాజ్ఞప్రస్తుత భవ్య భోగ విభవ స్ఫారాత్ముఁడారాధ్య సర్వజ్ఞుఁడు...లఱ్ఱీ. 1-25. పీ. 5. క...శంభుదాసుం డనఁగాఁ | బరఁగిన్ గోవిందగుణా | దరసంభృత సౌమనస్య ధన్యుడ వెందున్. లఱ్ఱీ. 1-18. పీ. 6. క...ప్రబంధరచనా | ప్రావీణ్యము నీకు సహజ పరిణత సిద్ధం | బై వెలసిన యది. లఱ్ఱీ. 1-20. పీ.

శేషము పూరించి ప్రబంధపరమేశ్వరుడ వైతివి¹. బహుపురాణములును ధర్మశాస్త్రమును ఎఱిగినవాడవు' అని ఎఱ్ఱనతోననెను². వేష భూషాలుండు సకలభాషాకవిత్వ విశారదుడవు అని ఎఱ్ఱయరు ప్రశంసించెను³. ఇంక ఎఱ్ఱన తన్ను గుఱించి 'సకల లోకైక విదితుడయిన నన్నయభట్టమహా కవీంద్రసరస సారస్వతాంశ ప్రశస్తి దన్ను జెందుటయు' అని తాను జెప్పుకొనియెను⁴. విద్యా బల మింతగా నున్నను ఎఱ్ఱయ వినయమున గాళిదాసును మించినవాడు.

వ. 'కలివయాక్షర మగ్రహ జనితం బయిన నైసర్గిక చాపలంబు కళంబు'
(లక్ష్మీ. 1-12.)

ఇతని సౌజన్యము ముని మార్ధన్యము, ఒజ్జల కితః డడిగట్టు⁵, సప్రరితుడు. నిత్య సౌమ్య మతి. ధీరోత్తముడు⁶. ధర్మైక తత్పరుడు. శివ చిత్తుడు⁷. తన దైవమునకు దుష్టుని గాలి ఎక్కడ తగులునో యని వీవనతో విసరగలవాడు.

ఉ. ఎక్కడి చెద్దు భూతియును నెఱ్ఱులు సొఱ్ఱులు భిక్ష జీవనం
బొక్కటి కట్టఁ జీరయును నుండఁగ నిల్లుచు లేదు నిక్కువం
బి క్కఱునం దపన్వి జను నేచిన నయ్యెడు నేమి యంచు దా
నొక్కని శర్వునిం బఱువనొల్లఁడు వైత్యుఁ డనాదరంబునన్.

లక్ష్మీ. 2-124.

1. లక్ష్మీ. 1-17. పీ. 2. సరస బహుపురాణ ధర్మశాస్త్ర కథావిస్తరపేదివి. లక్ష్మీ. 1-19. 3. హరి. పూ. 1-37. 4. ఆరణ్య. 7-469. 5. క. గురు భజన వరాయణుడు...వినయోదయ భరితుడు. (లక్ష్మీ. 1-18. పీ.) 6. హరి. పూ. 1-37. 7...ధర్మైక తత్పరుడు..... శివవదాబ్జ సంతత ధ్యాన సంసక్త చిత్తుడు. ఆరణ్య. 7-469.

— రచనకు బీజము —

ఏదో ఒక మహాప్రబంధము వ్రాయవలయు నను కుతూహలము ఎఱ్ఱయకు ఉత్కటమాయెను. ఒక తీణము సమాహితచిత్తుడై కూరుచుండెను. అపుడు తాత ఎఱివోతసూరి భావమున ఆవిర్భవించి 'నాయనా నీవు ప్రబంధపరమేశ్వరుడనగా ఆరణ్యవర్షశేషమును నిర్వహించితివి. ఇప్పుడు నాస్త్రియదైవమగు అహోబలేశ నరసింహుని అవతారమును స్తుతింపుము' అని ఆదేశించెను. ఎఱ్ఱయ పులికించెను. అతని మనసు వికసించెను. అతని కనులు విచ్చెను. అతడు అద్భుతానందరసమూర్తియాయెను. 'ఇది యీశ్వర శాసనము. నా తాత ప్రాచీనమునులవంటివాడు. నీవు నావేరివాడ వని నన్నెప్పుడును ఆదరించుచుండును. ఆ మహాత్ముడును ఉభయకవిత్వప్రాధుడగు నా తండ్రీయు విష్ణుప్రశంసచే పవిత్రమైన నా ప్రబంధము వలన సంతోషింతురుగాక' అని అనుకొనెను. ఈ లక్ష్మీనరసింహావతారరచన కుపక్రమించెను.

— ప్రబంధమా లేక పురాణమా? —

ఎఱ్ఱయ యీ లక్ష్మీనరసింహావతారమును ప్రబంధమనియు¹. కావ్యమనియు². విశేషించి విజ్ఞానవాఙ్మయ మనియు³. వ్యవహరించెను. మఱియు ఈ ప్రబంధమునందు.....'అనుచు

-
1. ఇట్లు మహాప్రబంధ కల్పనా కుతూహలాయత్నంబగు లక్ష్మీ. పీఠిక. 1-14. 'అతీర్థం దెఱిగింపుమాకుం బరమోదాత్త ప్రబంధోక్తులన్.'
 - 1-5. 2. క్రీకర కావ్యరూపజన్. లక్ష్మీ. పీ. 1-28. 3. ఈ విజ్ఞానాత్మకవాఙ్మయంబున. లక్ష్మీ. పీ. 1-26. మొదలగునవి. చూ.

ననేక విధంబులఁ బ్రహ్లాదుండు విజ్ఞానపరవశుండై పలుకుచున్న పలుకులు' 5-73

'తన తనగొలిసోకునఁ జాలఁ జిగురొత్తు

చతుర మనోజ్ఞ విజ్ఞాన లతలు.'

5-157

'పురుషాకారముతోడ నున్న *సిరియో పుంస్తవంబు లేదో యటే

తరువో పుత్తడిరూపా చిత్తమును జైతన్యంబు కూన్యం బొకొ

విరసత్వంబులప్రోవో నిశ్చల కళావిజ్ఞాన సర్వస్వమో.' 2-88.

అని యితఁడు విజ్ఞానశబ్దమును శ్రీ, కల్యాణా¹ శబ్దములతో పాటు ఇనుమిక్కిలిగా వాడును. ఈ విజ్ఞానము భక్తిప్రధాన మయినది². ఇందు నాలుగై దాశ్వాసములు జ్ఞానభక్తి భరితములు. కాఁగా ఈతఁడు ఉపయోగించిన ఈ జ్ఞాన విజ్ఞానశబ్దములు పరమేశ్వరోద్దిష్టములు; ఆ పరమేశ్వరుండు ఈ ప్రబంధమున నామరూపములు కల నరసింహస్వామి.

—❖ దీనికి మూలము ❖—

ఈ లక్ష్మీనరసింహావతారమునకు మూలము బ్రహ్మాండాది పురాణములు.

వ. 'మహర్షులు... ఆఖిల పురాణేలిహాసంబులు యరిపాటి వినుచుండి బ్రహ్మాండపురాణంబునఁ దీర్థ భాగశ్రవణంబు చేయు సమయంబున'

కథారంభ. 1-1.

వ. 'బ్రహ్మాండాది పురాణోక్తంబయిన శ్రీనృసింహావతారం బను పురాణంబుఁ యెనుంగ బాసఁ బ్రకటింపవలయును.' చూ. లక్ష్మీ. 1-27. పీ.

* ఈ సిరి అను పదమును శిఖి అని నే నెన్నడో దిద్దకొంటిని గాని వ్రాతప్రతులలో శిఖి అను పాఠము లేదు. 1. చూ. హరివంశము. 2. ప్రసన్నభక్తి నయ వాఙ్మయ. లక్ష్మీ. 1-16.

కాని బ్రహ్మాండపురాణములో ఈ కథ అల్పాల్పము.
ఎఱ్ఱన దేవశ్రవణిచే

క. ఏనుచు బెడ్డలచే మును, వీను లలరఁ దరతరంబ విన్న విధంబు¹

మానసమున చున్న తెఱఁగునఁ గాచునఁ గన్న క్రమమున గథన మొనర్తున్.

చూ. లక్ష్మీ. 1-24. కథారంభ.

అని చెప్పించెను. కావునఁ గొంత కల్పించినటులు మన
మూహించవలసియున్నది. ఆ గొంతలో ఈ క్రిందిగొంత చేరదు.
వీలనఁగా ఇందలి నాలవ యాశ్వాసమును, ఏడవ యాశ్వాస
ములో గొంతపాలును విష్ణుపురాణమునందలి సృశింహావతార
విషయక ప్రశ్న ప్రతివచనములకు ఆంధ్రీకరణము. ఇది భార
తాంధ్రీకరణమువంటిదే. ఉదా.

వత్యతాం భవతా వత్స సారభూతం సుభాషితం,
కాలే నైతావతా యత్రే స దోద్యుక్తేన శిక్షితమ్.
శ్రూయతాం తాత వత్సమి సారభూతం తవాజ్ఞయా,
సమాహితమనా భూత్వా యన్నే చేత సృవస్థితమ్.
అనాది మధ్యాంత మజ మవృద్ధి క్షయ మచ్యుతం,
ప్రణతోఽస్త్యంతసంతానం సర్వ కారణ కారణమ్.

1. ఆంశ. 17. సర్గ. 13, 14, 15.

ఉ. “పాపడ యింక కాలమును బయక యొజ్జలయొద్దఁబడి నీ

నే చగిదిం బరించి తది యేర్పడఁ బ్రస్ఫురితార్థ సారమై

1. ఆ. భాగవతము చెలిసి పలుకుట చిత్రంబు, శూలికైనఁ దమ్మిచూలికైన
విబుధ జనులవలన విన్నంత గన్నంత, తెలియవచ్చినంత లేటవఱుతు.

భాగ. 1-19.

తీపులు వీనులం గురియ దివ్య సుభాషిత రత్న మొక్కటు
ద్వీపిత ధీ విజృంభణ విధేయత యొప్పు నుపన్యసిపుమా.

క. అనుటయుఁ బ్రహ్లాదుం డి, ట్టనియెను నీ యాన తిచ్చి నట్టిద యయ్యా
వినిపించెద నా మది మెచ్చిన యర్థం బవధరింపు చిత్తప్రీతిన్.

సీ. ఆదియు మధ్యంబు నంత్యంబు నెవ్వని కరయ లేదని చెప్పు నాగమయులు
పొడముటయును లేక పొదలుటయును లేక తఱుగుటయును లేక తనరు నెవ్వఁ
డెవ్వనివలనన యెంతయు సంభవస్థాన సమాహార దశలు చెందు
గారణంబుల కెల్ల కారణంబై యెవ్వఁ డచగత కారణుండై వెలుగు

ఆ. నమ్మహానుభావు నచ్యుతు నవికారు, నమిత లేజు విష్ణు నాదిదేవు
నాశ్రయించినాడ నధిప యంతయ కాక, యితరమైన యర్థ మెఱుంగ నేను.”

...

...

...

4. ఆ. 5, 6, 7.

విద్యాబుద్ధి రవిద్యాయా మజ్జానా త్తాత జాయతే,
బాలాఽగ్నిం కిం న భిక్షోత మసురేశ్వర మస్యతే?
త త్కర్తృ య స్స బంధాయ సా విద్యా యా విముక్తయే,
అయాసా యాపరం కర్తృ విద్యాఽన్య్యా శిల్పనైపుణమ్.
తదేత దవగ మ్యాహ మసారు సార ముత్తమం,
నిశామయ మహాభాగ ప్రణివత్య బ్రవీమి తే.
న చింతయతి కో రాజ్యం కో ధనం నాభివాంఛతి?
తథాపి భావ మే వైత దుభయం ప్రాప్యతే నరైః.
సర్వ ఏవ మహాభాగ మహాత్త్వం ప్రతి సోద్యమా,
తథాపి పుంసాం భాగ్యాని నోద్యమా భూతిహేతవః.
జడానా మవివేకానా మకూరాణా మపి ప్రభో,
భాగ్య భోజ్యాని రాజ్యాని సం త్యజీతిమతా మపి.
తస్మా ద్యలేత పుణ్యేషు య ఇచ్ఛేన్మహతీం శ్రియం,
యతిశవ్యం సమత్వే చ నిర్వాణ మపి చేచ్ఛతా.

...

...

...

1. ఆం. 19. సర్గ. 40-46.

క. మిడుగు జని కలఁచు బొలుఁడు

మిడుగుఁజుఁబుద్ధుఁ గని మేర మిడికెడుజనుఁడుకో

బొడుగునఁ దగు ప్రా వింశయు

జడసిఁగఁ జూచు నవుల జాజని తెలిపిన్.

ప. అట్లగుటంజేసి.

క. పెడవిద్య లెవ్వియును భవ ముడుపఁగలే వాత్సబంధ ముడుపునదియ యె
క్కుడువిద్య యట్టివిద్యలు, దొడఁగు పనియ మంచిపని విధూతకలంకా.

4-161.

క. ఇది యంతయుఁ దగఁ గనుఁగొని. మది నిస్సారపువిద్య మరగక బంధ
చ్చిఁడ జేయు నాత్మవిద్యకు, నొదవఁదొడఁగినాఁడ నుడుగ నుద్యమ మెట్లున్.

4-162.

సీ. ఉద్యోగముల కెల్ల నొదవునె ఫలసిద్ధి యెవ్వఁడు తొలుమేన నెంతచేసె
నెలయి వానికి నబ్బు నిబ్బామున శ్రీలు విద్యలు నెల్లమేలు నాత్మఁ
గోరనివాఁడును గోరి యొసినయంత నుత్సహింపనివాఁడు నొకఁడు గలఁడె
కూరక లేక యుదారక లేక యె తెలివియు లేక యె తెఱఁగు లేక

గీ. యూరకుండెడు సీచుల కొదవు గరిమ

వారివెరవున నెయ్యది పచ్చుఁ జెపుమ

యయిన నుద్యోగి గావలె నండ్లు బుధులు

భాగ్య మిట్టిది యని కానఁబడదుగాన.

4-163.

క. కావున ముక్తికి యత్నము, గావింపఁగవలయు సమత గల్గుటఁ గోరం
గావలయు నెప్పుడును న, ద్భావంబున సమత యెక్వధంబండ్రేసిన్. 4-164.

ఇందు మొదటి మూఁడాశ్వాసములలోని వర్ణనాదు
లలో ఇతరానుకరణము లేనిచో అవి స్వకపోల కల్పితములు.
మఱియు గోపాల నారాయణ అండ్ కో బొంబాయి, ప్రకటించిన
నరసింహపురాణమునకును దీనిని పోల్చు లేదు.

— వాస్తవ కథ —

హిరణ్యకశిపుఁడు మహాపరాక్రమము గల రాజు.

ఇంద్రుడును మఱియొక బలశాలి. ఇతఁడు ఇలావృతవర్షమునకు రాజు. ఇలావృతమునకు స్వర్గమని పేరు. ఇలావృతవర్షము నందలివారికి దేవతలని పేరు. హిరణ్యకశిపుఁడు ఇంద్రునితో పోరి స్వర్గమును ఆక్రమించుకొనెను. దేవత లతనికి భీతి చెంది మనుష్యవేషములతో తిరుగఁదొడఁగిరి. అపుడు భారతవాసు లకు మనుష్యులని పేరు. వారు మనువుప్రజలు. పూర్వకాల మున మనుష్యశబ్దార్థ మిప్పటివలె ఇంత వ్యాపకము కాదు.

హిరణ్యకశిపుఁడు విష్ణుసమకాలికుఁడు. ఈవిష్ణువు వామన విష్ణువునకు వెనుకటివాఁడు. ఇలావృతమునకును ఉత్తరమున నున్న క్షీరోదతీరభూములకు (?) ఇతఁ డేలిక.

ప్రహ్లాదునకును తండ్రికిని పడలేదు. హిరణ్యకశిపుఁడు కొడుకు నెంతయో హింసించెను. ప్రహ్లాదుఁడు విష్ణువు నాశ్రయించెను. తుద కెటులో ఈతండ్రి కొడుకులనడమ సద్ భావము ఏర్పడెను. హిరణ్యకశిపుఁడు అనుతాపము చెంది ప్రహ్లాదునెడల వాత్సల్యము పూనెను. ధర్మజ్ఞుఁడగు ప్రహ్లాదుఁ డును తండ్రిని పరమభక్తితో¹ జూడ మొదలిడెను. సృసింహుఁ

1. ఇ త్యుక్త్వాంతర్దధే విష్ణు స్తత్ర మైత్రేయ పశ్యతః,
స చాపి పున రాగమ్య పవందే చరణౌ పితుః.
తం పితా మూర్ధ్నిపాశ్చాయ పరివృజ్య చ వీడితం,
జీవసీ త్యాహ వల్నేతి బాహుద్ధ్రస్యనో ద్విజ.
ప్రీతిమాం శ్చాభవ త్తస్మి న్మనుతాపీ మహానురః,
గురుపిత్రో శ్చకారైవం శుశ్రూషాం సోఽసి ధర్మవిత.
పిత ర్యుపరతిం నీతే నరసింహస్వరూపిణా,
విష్ణునా సోఽసి వైత్యానాం మైత్రేయోఽభూత్పతిస్తతః.

దేల హిరణ్యకశిపును వధించెనో విష్ణుపురాణము చెప్పదు. నృసింహుడు స్తుతమును బద్దలు కొట్టుకొని ఆవిర్భవించుటయు విష్ణుపురాణమున లేదు.

మృగయావిహారమున హిరణ్యకశిపుని ఒక సింహము చీల్చిచంపియుండును. ఇతఁడు విష్ణువిద్వేషికావున ఆ విష్ణువే సింహరూపమున హిరణ్యకశిపుని చంపె నని కల్పన చేసియుండురు, అని వాస్తవవాదులు అందురు. ఇది అధురాలనుల హిష్టరీ. ఇక మర గ్రంథమునందలి

—ॐ కథాశరీరము - రచన ॐ—

మొదటి మూడాశ్వాసముల కథాశరీరము భిన్నరసములయు భావములయు ఉదయాస్తములచే సుల్ల తిరిగెను. ఏ రసమునకును నిలుకడ లేదు. పిదప (శ్రీనృసింహ)రాద్రమున కంగముగా అంకురించిన ప్రహ్లాదుని భక్తి మాత్రము హిరణ్యకశిపు ద్వేషాదులచే పల్లవించి పుష్పించి ఫలించెను. ఆ భక్తి జ్ఞాన సమకక్షమై వెలసెను. కావున నీ ప్రబంధము కలగాపులగమై పురాణమని పేరు పొందెను.

ఈ కథకు బ్రహ్మమానస పుత్రుల శాపము బీజము. హిరణ్యకశిపు వధ కార్యము. భగవంతుఁ డీ శాపమును

‘శత్రుండు నిరంతరంబు ను(మ)ద్దతంబైన హృదయంబునం దస్తదియ సాదృశ్యంబు తనకుఁ గావలయుటం దలంచుట దత్ ప్రకారంబు సాయుజ్య సంపత్కారణంబు.’

1-101.

అని విశేషించెను. దీని కనుగుణముగా ఎఱ్ఱయ హిరణ్యకశిపుని చిత్రింపలేదు. హిరణ్యకశిపుఁడు ‘ఏను జగము లెల్ల నేలువాఁడ.

విష్ణు డనఁగఁగలఁడె వేటొకండు? నేనే పరమేశ్వరుఁడను' అని యీ మొదలుగా ననును. వాత్సల్యమే లేని అతని హృదయము భయాదులచే భ్రమర కీట న్యాయముగా భాగవతమునందలి కంసాదుల హృదయమువలె భగవంతునికి గూఁడు కాలేదు. నిధన సమయమునందును హిరణ్యకశిపుఁడు జయుఁడని పాతకులకు జ్ఞప్తి కలుగదు. శాపమునకు భగవంతుఁడు చెప్పిన ప్రతిఫలము ఇంచుకయు ముట్టదు. భగవంతుఁడు ప్రహ్లాదునితో నీతండ్రికి ఉత్తమలోకప్రాప్తి యగునని మాత్రము చెప్పెను.

ఇందు కరుణ వీర రాద్రాద్భుత శృంగార రసములు ఉన్నను ఈ ప్రబంధము వర్ణనీయుఁడగు నరసింహమూర్తి వలె 'శృంగార వీర కరుణాద్భుతానేకరస నీకర సంకుల ప్రకార దుర్నిరూపాపస్థావమై' యున్నది. (5-82) పౌరాణికమగు నీకథ కథ పాశముగా నడపుచో నిటులు కాక తప్పదు. దానఁజేసియే గద్యమునం దెఱ్ఱయ 'లక్ష్మీనరసింహావతారం బను పురాణకథ యందు' అని వ్రాసెను. చెదలువాడ మల్లయ అప్పకవి మొదలగువారు ఈ లక్ష్మీనరసింహావతార మను ప్రబంధమును నృసింహ పురాణమనియే వాడిరి. ఈ వేరిలో శాలభ్య మున్నది కదా. తండ్రి పెట్టుకొన్న వేరుకు సొడ్డుపెట్టి, లోకులే బొడ్డు కోసి, పెట్టు పొట్టి వేరులు మన మెఱిఁగినవే. మఱియు భీమన నృసింహపురాణమొకటి కల దని వినికి.

— ఆవ్వరస వాదియా? — ✓

ఉ. ఆడుదు రెల్లప్రాద్దులలితాభినయంబున దేవకామినుల్

పాడుదు రింపు పీనులకు బండువునేయఁగ వేడ్కఁ గిన్నరుల్

గూడి సమగ్రతత్త్వరసగోష్ఠి సుఖింతురు యోగిబృందముల్

క్రీడ యొనర్తు రవ్వరస కీర్తిక భంగిఁ బ్రపన్ను లయ్యెడన్.

అను వైకుంఠ వర్ణనలో అష్టరస ప్రసక్తియే కలదుగాన, ఇతఁ
 వష్టరసవాది యని యనుచో ఈ ప్రమాణము దుర్బలము.
 ఏలనఁగా ఈ ప్రపన్నులది భక్తి కావున ఇది ప్రకరణానుగతము.

కాంతరసము లే దని యెవరు ననరు. మహాభారతము
 కాంతరసప్రధాన మగు మహాకావ్యము. దానిఁ గొంత తెలిఁ
 గించిన ఎఱ్ఱయఁ అష్టరసవాది యనుట అతని తల్లి గొఱ్రాలని
 యనుట. కాంతము, రసము కాదను పక్షము రూపకములలో.
 ఇంతియకాక ఇట 'ఇష్టరస' అని పాఠాంతరము. ఈ పాఠ మే
 పాధు పాఠము.

— పోతన —

సంస్కృత భాగవతమున ప్రహ్లాదకథ ప్రసిద్ధము. పోతన
 వలన ఆంధ్రలోకమున సుప్రసిద్ధము. మొనమొన్నటివఱకు
 తెలుఁగువాట బాలుర కందఱకును కంఠస్థము. స్త్రీలు చల్ల చిలుకు
 చునో మెల్ల యలుకుచునో యీకథను కోయిలల కుగ్గుపెట్టు
 దురు. ఆంధ్రభాగవతమునకు మాతృక యగు సంస్కృతభాగ
 వతములోని విజ్ఞానవాక్యములకును విష్ణుపురాణమునకును,
 పోలికకలదు. విష్ణుపురాణము భాగవతమునకు మూలము కదా.
 ఎఱ్ఱయఁ పద్యములు కొన్ని పోతన పోతలోఁ బడి పద్యముల
 వలె విప్పారెను.

ఆ. కుడిచినపుడు నిద్ర గూరినయప్పుడు, మేలుకొనినయపుడు మెలఁగినపుడు
 విష్ణుకీర్తనంబు విష్ణుచింతయకాని, పలుకఁ డొండు బుద్ధిఁ దలఁచు డొండు.
 లక్ష్య. 3-150.

‘కా.పాసీయంబులు ద్రావుచుం గుడుచుచు’ భాషించుచు ‘హాసరీ
 లానిద్రాదులు సేయుచుం దిరుగుచు’ లక్షించుచు నంతత

శ్రీ నారాయణ పాదపద్మయుగళీ చింతామృతాస్వాద సం
ధానుండ్రై మఱిచే నురారిసుతు డేతద్విశ్వమున్ భూవరా.

భాగ. 7-123.

ఉ. డివర బీజముల్ భసితయోజ్యఘృతంబులు వండ కన్యకా
న్వేషణముల్ పయోధిగత వృష్టితతుల్ మృగత్పక్షికాంబుగం
డూపలు దుర్గకానన కతోరిత చంద్రిక లేడమూక న
ద్యాపలు విష్ణుమంగళకథావిముఖాత్ముల కప్తజన్మముల్. లక్ష్మీ. 5: 24.

కా. అంధేందూదయముల్ మహాబధిర శంఖారావముల్ మూక నన్
గ్రంథఖ్యాపనముల్ నపుంసక వధూకాంక్షల్ కృతఘ్నాపళీ
బంధుత్వంబులు భస్మహవ్యములు లుబ్ధద్రవ్యముల్ శ్రోడ నద్
గంధంబుల్ హరిభక్తిపరిణతుల రిక్త వ్యర్థ సంసారముల్. భాగ. 7-168.

సీ. వాసుదేవుని పాద వనరుహంబుల భక్తి
తగదను తండ్రీయొడ దండ్రీగాఁడు
వేదచోదితమైన విష్ణుధర్మ మునకు
గోపించు గురుఁడును గురుఁడుగాఁడు
భవదుఃఖములు మాన్పఁ బ్రభువైన హరిపేవ
నెడలించు హితుఁడును హితుఁడుగాఁడు
పరయోగమతమగు వైష్ణవజ్ఞానంబు
వదలిన చదువును జదువుగాదు

గీ. కేశవాకారలీలలు గీలుకొని ము
దంబుఁ బొందని తలఁపును దలఁపుగాదు
మాధవస్తోత్ర ఘన సుధా మధుర రుచులఁ
జిలుక కుండెడు జిహ్వయు జిహ్వగాదు.

లక్ష్మీ. 5-22.

నిషేధరూపమగు ఈయర్థము పోతన పోతలో ఆర్థాంతరసంక్ర
మితవాచ్య ధ్వనియై సుందర శబ్దమూర్తిని ధరించి యిటులు వెలు
చడెను:—

సీ. కమలాక్షు నర్పించు కరములు కరములు

శ్రీ నాథు వర్జించు జిహ్వ జిహ్వ
నురరక్షకనిఁ జూచు చూడ్కులు చూడ్కులు

శేషకాయకి మ్రొక్కు శరము శరము

విష్ణు నాకర్ణించు వీచులు వీచులు

మధువైరిఁ దవలిన మనము మనము

భగవంతు వలగొను వదములు వదములు

పురుషోత్తమసిమిఁది బుద్ధి బుద్ధి

తే. దేవదేవునిఁ జింతించు దినము దినము

చక్రహస్తనిఁ బ్రకటించు చదువు చదువు

కుంభీసీధవుఁ జెప్పెడి గురుఁడు గురుఁడు

తండ్రి హరిఁ జేరు మనియెడి తండ్రి తండ్రి.

భాగ. 7-169

ఇట్టి వ్యంగరచనకును ఎఱుంగయే పాఠనకు త్రోవ చూపెను.

క. 'హరిభక్తుల తపము తపము

హరిభక్తుల జపము జపము'

లఠ్ఠీ. 2-33.

ఉ. అడఁగఁబోయినప్పు డనురాక్తజాఁ దంబుజనాభు నవ్యయుం

బాడుద మాదిదేవు పదపంకజ పూజలు వేసి భక్తిమై

నాడుద మఱ్యుతై శరణాగతులం గని కర్తృబంధమున్

వీడుద మంచుఁ బల్కు గడు విస్తయ మందఁగఁ బోడిబాలకుల్.

లఠ్ఠీ. 3-149

క. అడుదము మనము హరిరతిఁ, బాడుద మే ప్రాద్దు విష్ణు భద్రయశంబుల్

వీడుదము దనుజసంగతిఁ, గూడుదము ముకుందభక్తకోటిన్ సూటిన్.

భాగ. 7-248.

వ. ...హిరణ్యకశిపు ప్రహ్లాదవిషయ నిగ్రహానుగ్రహవేశ వ్యతికర విషమ

సంరంభదుర్వారగర్వారంభ భీషణాభిరూప సంస్థానంబును...లఠ్ఠీ. 5-32

మ. ...ప్రహ్లాద హిరణ్యకశిపు రంజన భంజన నిమిత్తాంతరంగ బహిరంగ జేగీయ

మాన కరుణా వీర రస సంయతుండును.....

భాగ. 7-265.

సీ...ఆ. అంబుజోదర ధ్యానత, త్వరత యొకటికాని బాలకుండు.....

లక్ష్మీ. 3-147.

సీ. ...గీ. అంబుజోదర దివ్య పాదారవింద

చింతనామృతపాన విశేషమత్ర

చిత్తము.....

భాగ. 7-122, 150

ఇట్టివి ఇంకను పెక్కు లుదాహరణీయములు కలవు. వీని వలన ఎట్లన్న పోతన్నకు అన్నయని తెల్లము.

— భా వు క త —

ఇందలి ఊరసముద్రము వైకుంఠము భగవానుడు వసంతము పానగోష్ఠి నరసింహమూర్తి మన కనుల ప్రేలుదురు. ఎట్టయ భావనావిహంగము నడుమనడుమ మూలాధారము నుండి సహస్రారమునకును, భూమినుండి స్వర్గమునకును ఎగురుట యీవర్ణనములం దెడనిడ మనము కనుగొనగలము. ఎట్టయ జన్మతః కవి. భావుకత అతనికి పరివేషము. అతని కవితా శయ్య పుష్పగుంఫితము. హృదయము రసప్రసవణము. ఈ పాట వినుడు.

ఉ. పొందవు దుఃఖముల్ భయము పొందదు పొందదు దైన్య పెష్టెయిన్

బొందవు తీవ్రదుర్దశలు పొందు బ్రయంబులు పొందు సంపదల్

పొందు సమగ్రసౌఖ్యములు పొందు సమున్నత కీర్తి లెందు గో

వింద పదారవింద పదపీ పరిణాధ గరిష్ఠ చిత్తులన్.

2-31.

పద్య మెంత అప్రయత్నముగా నడచునో.

క. సనకుండు సనందనుండును, సనత్కుమారుండు సనత్సుబాతుండనగా

ముని వరులు వనజభవు నందను లేతెంచిరి ముకుంద దర్శనవాంఛన్. 2-52.

అర్థమున కనుకూలముగా చందస్సు ఎటులు పరుగిడునో?

మత్త. కందు చోడము రెండు వేగము ప్రస్ఫురత్కులిశాయథా
 ఖండ ఖేలన హేతి భీతి నగ వ్ర జాభయ దాయితా
 చండ చండ తరంగ సంక్రమ సుప్రవర్ధిత వార్ధికి
 బుడకకడగాడ ముదిర భూమికి మహిశేమికి. 2-145

ఎత్తి చూపుటకుఁగాని, ప్రయత్నించి తెలిసికొనుటకుఁగాని పని
 యుండనంతగా ఇతని కవిత్వమునం దెచటం జూచినను సౌంద
 ర్యము తరంగితమగుచుండును.

తరంగములు లేచిపడుచు, నురుగుల కాంతి ప్రసరించుచు,
 పగడపుండీగలు ఆటు ఇటు కొట్టుకొనుచుండ— బడబాగ్ని
 తోడి సముద్రుడు చేతులాడించుచు, అట్టహాసము చేయుచు,
 జడలు విదిర్చుచు ఖాలనేత్రముతో తాండవించుచుండు శివుని
 వలె నతనికి గనుపట్టును. 1-34. పిరణ్యకశిపుడు నీట నిల్చి
 చేయును గ్రతఁమునకు కమలి, కమలిని కన్న మూసెనట. అతని
 వెచ్చ యూరుపులకు నీ రిగురఁగా మాటటగా మంచు నీరుకురిసె
 నట. అతని తపముతెఱఁ గంతయు నిదుర లేక సరసి నల్లఁ
 గల్వల కన్నులతో చూచుచున్న దట. 2-21. దిగ్దంతుల దంత
 ములు ఊడఁబెఱికి బ్రహ్మాండ మను వాద్యమును వాయించుచు
 ముక్తాప్రాలంబములు కల రాకాశశాంకుఁ డను ఛత్రము తాల్చి
 మేరుసింహాసన మెక్కజూచుచున్నాఁ డట పిరణ్యకశిపుడు!
 2-4. మలయపవనుడు వేసఁగి కలఁగి తలఁగిపోనేరక తాల
 వృంతములలో తల దాచికొనె నట 3-69.

పెద్దలు త్రేక్షును అతిశయోక్తిని పెద్దగాఁ జెప్పుదురు.
 స్వభావోక్తిమాత్రము తక్కువ తిన్నదా? చూడుడు, వేసనిలో

పగలు తెలఁగినదలు బ్రాతి యయ్యె
 జగలును రేలు కనుగాలి బ్రాతి యయ్యె

రేలు వెన్నెలబయళ్ళు ప్రియము లయ్యె
రేలుబగళ్ళు నిద్రలుఁ బ్రియము లయ్యె.

3-73.

ఇప్పటి ప్రభుత్వమున నిషిద్ధమైన పానగోష్ఠిని పట్టు
కొందము. ఒక సుందరిచేలి పానపాత్రమునఁ బడి చందమామ
గడగడలాడుచున్నాడు. ఎందుల కందురా, వినుఁడు. ఆసుందరి
మోమునందమునకు కన్న వెట్టిన దొంగ కాఁడా ఆ మామ ?
ఇపుడు పట్టు పడ్డాఁడు, ఇక వడవడ వడఁక కేమి చేయును?
3-97. ఇక వెన్నెలలోనికి పోదమా? అది రాత్రి యను తలఁపు
పుట్టనీక, తమ మను మాట విననీక, అవ్యక్త యను శంక నంకు
రింపనీక అంతఃకరణమునకు బ్రహ్మానందముగా నుండలేదా ?
3-91. ఇక బ్రహ్మమునే చూతము. అది పాపపానుపున పండి
యున్నది. మంచుకొండ నెత్తమునఁ గ్రవ్వి నీటి మబ్బు
చాయకు నుపమేయము దాని సోయగము. అది విజ్ఞానమునకు
నిర్దేశము. ఒక పెడ సగుణము ఒక పెడ నిర్గుణము. వెరసి
ఉభయము 3-14.

‘జ్ఞానినా ముపకారాయ త్రిధా రూపం ప్రభు ర్వహః’
సగుణం నిర్గుణం చైవ తస్మా త్సగుణ నిర్గుణమ్.’

అను సూత సంహిత యిచట గుఱుతు వచ్చెడిని. ఎఱ్ఱాప్రగడకు
శరమేశ్వరునియొడఁ గల అభిజ్ఞత ఎంత లోఁతో అంత విరివి.
అది విశేషించి మూడవ యాశ్వాసమున అంగవర్ణనమునందును,
దర్శనముల ఊతతోఁ జేసిన భగవత్ స్తుతియందును, విదవ
యాశ్వాసమున స్తంభోద్భవవచనమునందును, దండకము

సంజను 1 కనబడును. దర్శనముల ప్రాపునజేసిన స్తోత్రమున సాంఖ్యప్రస్తావములో ఈ దిగువపద్యము కలదు,—

కా. సృష్టావృష్టఫల సృష్టావిముఖులై దిక్పార్శ్వతత్త్వక్రియా
సృష్టిం బ్రస్ఫుటతీత్రభోధమన సుత్యేకించి యవ్యక్త సు
సృష్టిం బాసి నిరస్తకైకృతు నుదాసీనాత్మ వడ్వింశు వి
సృష్టైకవ్యధ్యసి నిన్ను కాంక్షు లెమిన్ భావించు రాత్తేశ్వరా!

“ఓ పరమపురుష ! సాంఖ్యులు ఇహపరలోకభోగముల ఆశకు పెడ మొగము పెట్టి ఆకాశము మొదలుగాగల తత్త్వముల సృష్టిని (దిక్భజ్జ మించట ఆకాశపరము) చికితజ్ఞానముచే దాటి, అవ్యక్తసంబంధమును (సంసృష్టి = లిలకండులముల కలయికవంటి కలయిక) వీడి, నిన్ను వికారదూరునిగను ఉదా సీనునిగను వివడ్వింశతునిగను అనగా ఇరువదాఱవ తత్త్వముగను, తలతురు” అని ఆర్థము.

వేదాంతులమతమున జ్ఞానేంద్రియము లైదు, కర్మేంద్రి యము లైదు, భూతము లైదు, శబ్దాదివిషయము లైదు,

1. ఈ చోటుల చిహ్నములు ఈముద్రణమునను వెక్కు అపపాత ములు కలవు. సుపాతముల కొరకు వేచియుండము.

2. వడ్వింశతుడు అనుపదమునకు ఆర్థము వివరించునపుడు (చూ. 236 పుట.) కాంతిపర్వమునందలి ౬ ఆ-౧౬-వ పదనమునకు బదులు అక్షకాననమున ౪-౧౯౭ మొ. ౨౦౧ పద్యములు పొరపాటున అచ్చుపడెను. అచటి చివర వాక్యముగూడ పొరపాటై కార్తవ్య విహరణీయము. కాంతిపర్వమునందలి పదనము ఈసీకికలో ‘౬౬ తత్త్వములు’ అను కీర్తికక్రంద ఉదాహరించితిని కాన అచట చూచునది.

మనోబుద్ధ్యహంకార ప్రకృతివిదాభాసు లైదుగురు. వెరసి ౨౫ ఇరువదాటవవాడు పురుషుడు.

ఈపద్యమున ఉదాసీనుడగు సాంఖ్యపురుషుడు ఇరువది ఆటవవాఁడని చెప్పబడెను. అనఁగా ఇదియే పరతత్త్వము లేక తత్త్వాతీతము.

— ౨౫ తత్త్వములు —

సాంఖ్యము ఏమి చెప్పనో చూతము. సాంఖ్యకానికి,—

‘మూలప్రకృతి రవికృతిర్నహ దాద్యాః ప్రకృతి వికృతయ స్సప్త షోడశక శ్చ వికారో, స ప్రకృతి ర్న వికృతిః పురుషః.’

అనియు, సాంఖ్యసూత్రము,—

‘సత్త్వ రజస్తమసాం సామ్యవస్థా ప్రకృతిః, ప్రకృతే ర్నహం, మహతోఽహంకారోఽహంకారా త్పంచ తన్మాత్రా ణ్యుభయ మింద్రియం, తన్మాత్రేభ్యః ఘాలభూతాని, పురుష ఇతి పంచవింశతి ర్గణః.’ (౧-౬౧)

అనియు ఇరువదియైదు తత్త్వములనే చెప్పెను. ‘పంచ వింశ ఆత్మా భవతి’ అను శ్రుతి యిందుల కుపప్తంభకము. ఇటు లగుచో ఈ షడ్వింశంకం డెవఁడు?

— విద్యారణ్యులు —

సర్వదర్శనసంగ్రహమున విద్యారణ్యులు సాంఖ్యదర్శనము ఇరువదేనుతత్త్వములను చెప్పననియు, పాతంజలదర్శనము

‘ప్రధానాదీని పంచవింశతి తత్త్వాని ప్రాచీనాన్యేవ సప్తతాని. షడ్వింశ శ్చ సు పరమేశ్వరః క్షేక కర్త విపా కాశయై రపరామృత్యైః పురుషః స్వేచ్ఛయా నిర్మాణకాయ మథిషాయ లోకక వైదిక సంప్రదాయప్రవర్తకః సుసారాం గారే తప్యమానాసాం ప్రాణభృతా మనుగ్రాహక శ్చ.’

(=సాంఖ్యము చెప్పిన ప్రధానాదులగు ఇరువదియైదుతత్త్వములే యోగ దర్శనమునకును సప్తకములయినను, ఇరువదియొకవవాండు పరమేశ్వరుడొక్కఁడున్నాఁడు. అతఁడు క్షేత్రాదులచే అంటఁబడఁడు. అతఁడు ఇచ్ఛా మాత్రమున సిద్ధాంతకాయమిట్టియిది ¹తాకిక వైదికసంప్రదాయములను వదలఁచు మతయు సంసారాన్ని వదిలించుకొనిపోవుచుండు జీవుల ననుగ్రహించును.)

అని యోగము ౨౬ తత్త్వముల నొప్పెననియు చెప్పెను. ఇటు లితఁడు చెప్పటకు

‘క్షేత్రకర్త విచాకాశయై రవరామృతైః పురుషవిశేష ఈశ్వరః.’ (౧-౨౪)
అను యోగసూత్ర మాకర మనుచో సాంఖ్యసూత్రమునను
ఇట్టి యీశ్వరుండు కలఁడు.

‘స హి పురుషి త్వర్షకర్తా.’ (౩-౫౬)

‘ఈ దృశ్యైశ్చ సిద్ధిః సిద్ధా.’ (౩-౫౭)

యోగదర్శనమును సాంఖ్యదర్శనమును చెప్పిన యీ యీశ్వరుండు జన్మేశ్వరుండు. దాననే అనిత్యుండు. కొండలు సాంఖ్య లీశ్వరు నొప్పురు. వారు నిరీశ్వరులు. దానఁజేసి విద్యారణ్యు లీ స్వల్పభేదము నాశ్రయించి, మద్వింశతిని ఈశ్వరుని విడివిడిగా చెప్పియుండనోపును.

1. ఒకవరియే ఒకటిగాని పెక్కులుగాని శరీరముల నిర్మించి వానియందనుకొని, అని అర్థము.

— ౧౬ తత్త్వములు —

ఇది యిటులుండఁగా భారతము సాంఖ్యముననే ఇరువదాఱు ¹తత్త్వములుగాని, యోగమున ఇరువదేనే తత్త్వములని యిటులు చెప్పుచున్నది,—

.....యోగానాం.....

పంచవింశా త్వరం తత్త్వం వత్సలే న నరాధిప,

... ..

బుద్ధ మప్రతిబుద్ధత్వా ద్బుద్ధ్యమానం చ తత్త్వకః

బుద్ధ్యమానం చ బుద్ధం చ ప్రామా ర్శ్యోగనిదర్శనమ్ ²

వాఖ్యేవారి ప్రతి. కాంతి (307)

యోగులిరువదేనవతత్త్వముకంటె నింకొకతత్త్వమును చెప్పరు.

1. క్షరంబగు నవ్యక్తంబు దొఱంగిన పంచవింశకం డక్షరం బనం బరఁగు నక్షరంబునకుం బరంబైనదానిం బెక్కం ద్రైఱుగదు సాంఖ్యమాత్మ దర్శకులు గాఁతురు క్షరాక్షరపరంబు లప్రబుద్ధ బుద్ధ్యమాన బుద్ధంబు లను నిద్దే శంబులు గలిగియుండుఁ బరతత్త్వనిర్దేశంబునం బొల్పు షడ్వింశకంబు బుద్ధంబును విమలంబును నప్రమేయంబును సనాతనంబునైన పంచవింశకంబును జతుర్వింశకంబునం గనుచు వెలుంగు. (కాంతి ౬.౪౬.)

2. అవ్యక్తము పురుషుఁడు అను రెండుతత్త్వములనే స్వీకరించు నెడల విధినిషేధ మోక్షప్రతిపాదకముగు కాస్త్రమెవరికి? కావున జీవునిఁగూడ విడిగా నొకతత్త్వముక్రింద స్వీకరింపవలయునని యోగముచేస సాంఖ్యుల ఆరోపణ. ఇది భారతము సాంఖ్యమును తనపక్షముగాఁ జేకొని చేసిన ఆరోపణ అని వేఱ చెప్పనక్కఱలేదు.

శ్చుకామెఱుగఁచి బుద్ధుఁడు (పురుషుఁడు) బుధ్యమాచుఁడు అనఁగా తెలియఁ బడుబడు విషయమగుచున్నాఁడు. కావున యోగులు బుధ్యమానుని బుద్ధివే చెప్పుదురు. ¹అనఁగా తెలియఁబడుదానిని (అవ్యక్త), తెలిసినవానినిమాత్రమే (పురుష) చెప్పుదురు.

ఇంక అనుకాశసవర్ణ మన్ననో,—

అథ మూర్ధను(ని) యః ప్రాణాన్ ధారయేత్ సమాహితః

బుధ్యమానః మహాచ్ఛాంతి ద్రవ్యావస్థం న సంశయః.²

బుధ్యమానా³ ప్రబుద్ధాభ్యాం న బుద్ధ ఇతి వత్సలే

బుధ్యమాన మబుద్ధకృ నిత్య మే వాచవశ్యతి

వికారపురుష స్తేష బుధ్యమాన ఇతి స్పృతః

మచరింశతి తత్త్వం తత్ ప్రాచ్యలే సాత్ర సుశయః.

యది బుద్ధ్యతి చైవాయ మన్యోయ మితి భాస్వరః

న ప్రబుద్ధోఽనువర్తేత్ పానీయం మక్య్యకో యథా.⁴

సనత్కుమారుఁడు శివునకు యోగమును వివరించుచు ఈశ్వోక ములచే బుధ్యమానుని ప్రబుద్ధుని అబుద్ధుని జెప్పెను. కాఁగా యోగమునఁగూడ ఇరువదాఱుతత్త్వములు తేలినవి. ఇది పూర్వపరవిరోధము. వాపిళ్ల వారి ముద్రాగమున ఈయథాయ

1. తిక్కన దీనిని తెలిగింపలేదు. 2. వావిళ్లప్రతి. అనుకాశస. ౯౮-౧౧౦. తెలుగుపద్యములకు 236 పుటలో 'షడ్వింశుఁడు' అనుదానిక్రింద చూడునది. 3. ప్రబుద్ధ అని పాఠాంతరము. దీనికే తిక్కన తెలిగింపు అను గుణము. 4. తెలిగింపులో అబుద్ధుఁ డని యుండుటవల్ల పాఠాంతరమేవో ఇచట 'సుండియుండుచు. చూ. ఆరు. ౪-౨౦౦, ౨౦౧.

ములు రెండు మూడు ప్రక్షిప్తములని తోచెడిని. దీనికి నీల కంఠ వ్యాఖ్య లేదు. పూనాప్రతిలో ఈభాగము లేదు.

అనుశాసన మియథ్యాయముననే,—

చతుర్వింశతి మేవాత్ర కేచి దాహు ర్నసీషిణః. 27

కేచి దాహు స్త్రయోవింశం యథాశ్రుతి నిదర్శనం,
వయం తు పంచవింశం వై తదధిష్ఠానసంజ్ఞితమ్. 28

తత్త్వం సమధిమన్యామ స్సర్వతంత్ర ప్రలాపనాత్. 29

క. ఆర్యుఁగఁ దత్త్వము లనునవి

యిరువదినా ల్లండు కొంద టిభదనుజహరా

యిరువదిమూఁ డనుటయుఁ గల

దిరువదియే సంధు వానినే యెట్లన్నన్. (అను. ౪-౧౭౩.)

అనియు, శాంతిలో,—

‘అత్తాసం బహుథా కృత్వా తాన్యేవ ప్రవిచక్షతే.’ (30౮-౧.)

అత్తను మాయచే విశ్వతైజసప్రాజ్ఞ విరాట్సూత్రాంతర్యాములనుగా విభజించి, విభజించిన ఆరూపములనే తత్త్వములనుగా చూతురు. కాని అత్త ఒకటే తత్త్వము.

అనియు,

‘ప్రబుధులగు సాంఖ్యులును యోగులును బుద్ధికిం బరంబై పంచవింశతి తమంబైన యాతత్త్వంబు నాలోకింతురు... (౬ 3౪.)

అనియు చెప్పుట సాంఖ్య యోగ వేదాంతదర్శనములను సమీకరించుట కని తోచును. ఈదిగువ కోవ్వుకముచూచిన నిది తెల్లము.

కవి	క్షర	అక్షర	అన్య
నిత	క్షర	అక్షర	పురుషోత్తమ
కాలి (సాంఖ్య)	బుద్ధమాన	అప్రబుద్ధ	బుద్ధ
...(యోగ	(ఆవ్యక్త)	—	బుద్ధ
అచక్షాన	బుద్ధమాన	ప్రబుద్ధ	అబుద్ధ
సాంఖ్యదర్శన	ఆవ్యక్త	—	పురుష
యోగదర్శన	...	—	(జీవ, ఈశ్వర)
			...

ఎఱ్ఱయ యీ ౨౬ వ తత్త్వమును భారతమునుండియో పురాణాంతరమునుండియో గ్రహించియుండును. 'సాదాఖ్యకళ సదాశివునితోఁ గలిసి ఇరువదాఱవ తత్త్వమగు'నను తంత్ర సంప్రదాయము నిచట పోల్చి చూచునది.

— నా ను ఙ్గ —

తెలుఁగువారితోఁ బుట్టిన నాను శ్లాఘ్యునోట నీట మొలచిన తామరవలె, మనోహరముగా నుండును. ఈ దిగువ నుదాహరించిన సామెతలనుమణులతో తాపటముచేసిన ఆ యాపద్యములను జదివినచోఁ బ్రకృతార్థమున కవి ఎంత నైగ నిగ్యము కూర్చెనో స్ఫుటము కాఁగలదు.

- 'కుంపటిలోఁ దామర మొలచిన క్రియ.' 3-127.
- 'బలియు నింట బానిసనైనఁ జెఱుప వెఱుకురు.' 3-47.
- 'మూఁ డేడ్ల లేసి నదృష్టి ముప్పు డేడ్ల లేదు.' 3-151.
- 'ఒక గుడ్డు ముటిగిపో నేమి యగున్?' 4-25.
- 'నిప్పున జెడ లంటునె?' 4-32.
- 'పోరు మూయఁ బెడకల వాపోయెడు.' 4-37.

— ౧౭ భాషా జాతీయములు ౧ —

ప్రతిభాషయందును జాతీయపదములు కుప్పతెప్పలుగా నుండును. కవులు సంగ్రహించినవి కడుఁగొలఁది. గొప్ప కవులు ప్రకరణానుగతములయినవానినిమాత్రమే వాడఁగలరు గదా. ఇవి భాషకు ప్రాణమువంటివి. వీని కొక నిఘంటువు వ్రాయుట అవశ్యకము. నన్నయ తిక్కనలవలె నెఱ్ఱయగూడ. వీని నచట నచటఁ జక్కగా వాడెను.

‘నాలు కాడునే?’	2-28.
‘మాకు దిక్కు’	3-50.
‘వాడు నాకు, వానికిఁ గలనేను.’	3-56.
‘అమ్మడు వోయినట్లు.’	3-62.
‘కలువలమ్రొక్కు దైవమునకు నెక్కఁ ననఁగ.’	3-75.
‘ఏల చెడితి రోరి.’	4-15.
‘పాప మడిసె.’	4-28.
‘చే చఱచికొంచు.’	4-170.
‘మీదికి మూరెడు వేర్పి.’	5-95.

— ౧౮ ప్రయోగవిశేషములు ౧ —

‘కనినకంటె కి-’కిరి. చెప్ప ననియె నిదె యొజ్జలు 4-13. అతని మచ్చరంబునఁ గన్నదియ* తలఁపఁ జేలమో 5-28. తా రొకరులఁ గోరరు 5-56. ఏల కలుగఁడు 2-30. ఒలసిన నరు గొంత కాల మునికియు 4-44. మాన్వఁగల యంతయు నిఘను నాడి చూతమే 5-7. ఇంతమాత్రమునకు 1-93 ఎందేని. ప్రకృతి సత్యముల కరణి..... అట్టి యంభోధి 1-25. ఇది నన్నయ వాడుక.

ఉ. ఇంబుక సర్వలోక జను లెవ్వనియేని ముఖామృతాంశు చిం
బంబున ఉద్భవంబయిన భారత వా గమృతంబు కర్ణరం
భ్రంబును నంజలిం దవలి త్రావుదు రట్టి ముసీంద్రలోక పం
ద్యం బరముం బరాశరసుతుం బ్రణమిల్లి కరంబు భక్తితోన్.

ఆది. 1-76.

ఈ 'ఎంచేని, ఎవ్వనియేని లోని వీని ఆట్టి,' శబ్దములు
నిత్య సంబంధము కల య త్తశ్శబ్దముల వంటివి. ఇటు విశేషము
అను ప్రయుక్తమగు 'వీని.'

చూ.

ప. ...ఎచ్చేని వేల్పు నాహ్వనంబు నేనెద నవ్వేల్పు.' ఆర. 7-324.

ఇందులకు భిన్నముగను నన్నయ వాడెను.

ప. 'ఎంచేనినుండి యొక్క మహామహుండు...వచ్చి' ఆది. 3-180.

ప్ర శాస్త్రీ. 4-14.

దేవలంబు సిద్ధంబగుట యవలంబింపవలయుట నాకుం దోచిన కర్ణంబు.

2-138.

❖ దోహభాసములు ❖

సీ. 'ఏను దియ్యమున నటించిన' 2-56.

అనునెడ ఇంచుగాగమ యతియు,

చ. ...క్రక్రక్రదలగ దాడివెట్టిన యభర్వ. 3-34.

క. ఆదియు మహామయు.....ఎఱుగం

3. గాఢ దరము గాదు..... 1-39.

క. అదేవు దివ్యమహామంఎఱుగం

3. గాఢ దరమె..... 1-64.

మ. 'ఒం ! డౌకటక్ ...రిఫుల్ ఫూరాజి'

ఈ యత్తులును.

ఉ. వీపున నభి నొక్క పృథివీధరముం దగఁ దాల్చె నంచుల
క్షీపలి.

4-181..

అను పద్యములందు ప్రాససాంకర్యమును

క. వేదములాదిగఁ గల య హ్వాదశవిద్యలకు నీవ స్రవ్యపు తత్త్వద్
బోధకులును

3-30.

అను పద్యమున దధ ప్రాసమును

‘పద్మజాకు’

2-23.

అనునెడ నగాగమాభావమును చూపట్టురు. ఇవన్నియును నన్నయకును తిక్కనకును సమ్మతములే. ‘ఉ. కాదన కిట్టిపాటి’ అను నన్నయ పద్యమున సంబోధనమును సంబోధనముగా మార్చి, బుదధాతుల్యుడంత మని సమర్థించువారు ఈ పద్యము నందలి ‘బోధకులు’ గమనించి సింహానలోకనము చేసికొనవలసి యుందురు. కానినాడు దీనిఁగూడ బోధకులుగా దిద్దవలసి యందురు.

‘మందా. వేలాక్రాంత త్రిభువన మహ ద్విద్విష ల్లక్ష్మ’

4-183.

‘సుమహత్’

ఆరణ్య. 5-355, 6-1..

అను ప్రయోగములు

‘సుమహదుపనివల్ ప్రస్తుత్యభిక్రావ్య సేవ్యా’ (మహాప్రథాన.) 1-79..

అను తిక్కన ప్రయోగమును తలఁపునకుఁ దెచ్చుచున్నవి.
మఱియు

‘ఆట్టి సూరమునకు నట్టి ఘోరమునకు’

4-121.

‘వీని మనోగతమునం దవిలిన చైవము’

5-6..

‘పతి రహితంబు మన్మథము’

ఆరణ్య. 5-307.

‘అపగతమున బడ’

7-249.

‘అను నీ ప్రయోగములు చూపట్టును. ఇట్టివి తిక్కనలోను.

‘సాక్షికి సమేతంబుగా కారెయ’

కాంతి. 1-371.

‘సహాయము నొల్లక’

కాంతి. 3-333.

‘కాంతము ధర్మ ప్రచయం బంతటికి’

„ 5-186.

ఉన్నవి. ఈ ధర్మ ధర్మి వ్యత్యయాదులు తెలుగునాట శిష్టజన వ్యవహారములలో నున్నవి.

తపోగ్రత.—

ఇచట ‘పరాధాగ్ర ప్రాగహర ప్రాప్త్యా గ్రాగ్రీయ మగ్రియమ్’ అను అమరముబట్టి తపమున ఉత్కర్ష మొందినవాని ధర్మము అని అర్థము చెప్పి పదసాధుత్వము సాధింకనగునుగాని—‘కమలిన శెత్తమ్మి’ కనుగుణముగా అర్థ మమరదు. కాన ‘సకారాంతము లకారాంతములును అగును’ అను మతమవలం బించి ఎట్టియ తపఃక్రత అని ప్రహించియుండును - చూ - తపోగ్రత— 225 పుట - భారతమునఁగూడ నికఁడు—‘సమ్యగ్యశకాలి’ ఆరణ్య-౬-౯౨. అని యశశ్శబ్దమును అకారాంతముగా ప్రయోగించెను.

—౧౭ కారక విశేషములు ౧౭—

‘విష్విధంబునందైన’

‘.....విషభక్షణంబునం

దమృతముకంటె బ్రీతికరమయ్యె’

1-88.

‘మేడమీఁ దెడలెడు’

4-133.

‘అత్తవిద్యకు నొదవఁదొడఁగినాఁడ’

4-162.

‘విడిపించు పనికి నై యొదవి యుత్సహించి యున్నవాఁడు’

ఆరణ్య. 6-349.

‘శీతగిరి ఉపాంతమువలనం గదలి’

2-19.

ఇట్టివి నన్నయ తిక్కనలందును గలవు. ఇవి వైయాకరణులకు సుపరిచితములే. నాటికిని నేటికిని కారకమునఁ గలిగిన పరిణామమును పరిశీలించుటకు వీని నుదాహరించితిని. ఎఱ్ఱయ ఆరణ్యమునందును హరివంశమునందును కనుఁగొనవలసిన భాషావిశేషములు బహుళములు.

• ❧ స్వ సంవాదములు ❧ •

‘స్ఫుర దరణాంశు రాగ రుచి సూరైలఁ బర్వఁగ’ 2-73.

‘స్ఫుర దరుణాంశు రాగ రుచి బొంపిరి వోయి ఆరణ్య. 4-143.

క. వెఱగుపడి హర్ష రాగము, దఱిగిన వదనములు వెల్లఁ దనము గదుర బిట్టఱ మూర్ఛ మునిగి యయ్యి, ద్దఱు నిలిచిరి వేత్రదండ తాడిత తమరై. 1-91.

క. వెఱగుపడి హర్ష రాగము, దఱిగిన వెలవెల్లనై వదనములు వ్రాల దెఱఁగేది తిచ్చపడి ర, త్రఱిఁ దల్ పరిజనము లెల్లఁ దద్దయు వంతన్. ఆరణ్య. 7-159.

సీ. మెచ్చక యెదురైన మృత్యువు మెడఁ ద్రొక్కి
క్రొవ్వాడి కోఱలు ద్రెవ్వరాచి— 2-119.

సీ. మెచ్చక యెదురైన మృత్యువు మెడఁద్రొక్కి
క్రొవ్వాడి కోఱలు త్రెవ్వఁదాచి— హరి. పూ. 4-155.

క. శిత నారసింహ నఖరా, హత దైత్య మహిష సూపహిరంబునఁ దర్పిత యయ్యె ననఁగ బరిశాంతత నొండె ద్రిలోక పీడ తత్ ఝణమాత్రన్. 5-107.

ఈ పద్యమే సరిగా హరివంశమున పూర్వభాగము 4-39 లోఁ గలదు.

ఈ కబ్బమున ద్వితీయాశ్వాసమునందుఁ గల 'తపములఁ
గ్రున్సిన తపసులఁ బట్టి తెప్పించి యచ్చులతోఁ బెండ్లిసేయు' అను పద్యము శ్రీనాథునిదిగా హరవిలాసమునందు ముద్రితమైనది. ఈపద్య మెఱ్ఱయదో శ్రీనాథునిదో ఊహింపవలసియున్నది. ఈక్రింది పద్యముచకు దిగున నుదాహరించిన శ్లోకము ఆకరముగాఁ గానిపించెడిని.—

క. వైవాధీనము త్రిజగము, వైవము తన్మంత్రవశము తన్మంత్రము భూ
దేవతల చేతిదగుటకు, వైవములకు వైవతములు ధరణీ దివిజుల్. 1-99.

వైవాధీనం జగత్సర్వం మంత్రాధీనం తు వైవతమ్
తన్మంత్రం బ్రహ్మణాధీనం బ్రహ్మణో మమ దేవతా.

ఇఁక నా శుక్లవాక్యముల కట్టిపెట్టెదను. నన్నయ తిక్కనలలోఁ జేరుటకు,—

ఉ. మించిన వేడ్క వీచులకు మిక్కుటమై మధువృష్టి ప్రమ రా
యంచలు గూయఁ గౌంచమును నావలఁ గూయఁగడంగుభంగిఁ బ్ర
థాంచిత శబ్దసారులు మహాకవు లాద్యులు కావ్య శయ్యఁ గీ
లించిన కీర్తి సంగ నుభవీలకు నేనును గాంక్ష చేసితిన్. (లక్ష్మీ. 1-13.)

అని జంకెనటులు వినయము చూపి వారి కొఱత దీర్చిన ఎఱ్ఱా
పైగడ మధుమయఘణితుల నొకఁ జదువ్రాడు.

చిరివాడ
కృష్ణాశ్రమ. }
19-1-53

వేలూరి శివరామశాస్త్రి.

శ్రీ రస్తు
శ్రీలక్ష్మీనృసింహావతార మమ
నృసింహపురాణము



వీరిక

కి నిరంతరంబు కడుఁ జెన్నెసలారెడురాగలీలను
త్రేకముఁ బొంది యొప్పుతనచిత్తముఁ జూ
పెడుమాడ్కి నిత్యర, మ్యాకృతి యొనకొస్తు
భము నక్కువయిం బచరించునుత్తమ, శ్లోకుఁ
డహాబలేశుఁ డతిలోకుఁడు లోకముఁగాఁచుఁ
గావుతన్.

1

- ఉ. చందనచారుపత్రకము సంస్తుతకొస్తుభకర్ణికంబు న
స్పందితలాంఛనభ్రమరసంగమనోజ్ఞము నైనయట్టి గో
విందునురస్తలంబ యరవిందముగా సొగియించియున్న యు
య్యిందిర సూచు గాతఁ గృపనింపగుచూపుల భక్తసంతతిన్.
- ఉ. గద్దియయైనతెమ్మివిరి కమ్మని తావికిఁ గమ్ముతేటు లే
ప్రాద్ధను మ్రోయుచందమునఁ బ్రోడలు శిష్యులుగూడి 2చు
ట్టులక, బెద్దయెలుంగునం జదువఁ బేర్చియెలర్పగ నొప్పువే
లుపుం, బెద్ద నయంపుమత్కృతి కభీష్టచిరస్థితిదాయిగావుతన్.

- చ. కలులు జటాటవిం గుసుమవల్లరు లై చదలేటినీటి నె
క్షులు జనించు క్రొన్ను కువృతండములై తలఁజొట్టుపాముమే
లుపుడుఁ గుప్పించుపుబొరలై చెలువార శివేందుచంద్రికల్
నెఱయఁగఁ బ్రోచు మన్ముఖమనీషిత కావ్యకళాకుముద్యుతిన్.
- చ. తనరంగ గ్రుచ్చి యంచిక ముదంబునఁగొంగిటఁజేర్చుచోఁసున
స్తనయుగకుంభయుగములు దాల్చొని యొప్పునకై యసూ
యమైఁ, జెడిపెనంగ నొండొకటిఁ జేరినలాగున నుల్లసిల్లఁ
బెం, వెఱచిరవానిఁ ప్రితిమతియించెదనేనికమోమువేలుపున్.
- చ. కరకమలంబునందుఁ బటికఁపుగమండలు వివచ్చకాంతి భా
సురమగుమాక్తీకంపుజవసూత్రముదాల్చుట, బ్రహ్మవా⁴దియై
వరంగినహంసముం బిలిచి బాలమృణాళముఁజూపుచందోమా
సిరిఁ దిలకింప నొప్పుబుధనేవితమూర్తిఁ దలంతు భారతిన్.
- ఉ. వీనులతేనె మై కురియ వింతగు కావ్యరసంబు గ్రోలి య
మ్మానవశోటికిం బశుసమానత మానఁగఁ జేసె నెవ్వఁ డె
వ్వానికి నీడు లేరు మునివర్ణములోపల నమృతాత్మ మే
థానిధి నాద్యురాఘవకథానిధి⁵ ర్తిధురీణుఁ గొల్చెదన్. 7
- ఉ. వేదము సచ్చుట్టి శ్రుతివీధులతత్వముఁ బట్టి చూచి య
వ్వేదముకంపు వీరులకు వెగ్గలమై నిగుడంగఁ బాలు నా
మోదము వివల్లెఁ గొల్చి యనుమోదితకీర్తులమిన్నుదాతు న
య్యాదిమహండితుంగొలుతునచ్యుతమూర్తిఁ బరాశరాత్మజున్.
- ఉ. భాసురభారతార్థములభంగులు నిక్క మెఱుంగ నేరమి⁶
గాసట వీసలే చదివి గాథలు ద్రవ్యతెనుంగువారికి⁷

1. తేదె. 2. బొంక. 3. మఱి. 4. దమై. 5. మై. 6. సిరితిలకింప.
7. విపున. 8. తెల్ల. 9. గాసట వీసలే.

వ్యాసముని ప్రణీతపరమార్థము తెల్లంగఁ జేసినట్టియ
జ్ఞానకల్పలం దలఁతు నాద్యుల నన్నయతిక్కనాద్యులన్.

క. వెండియుఁ దొల్లెటి యిప్పటి
పండితుల మహాకవిత్వపదవీగరిమా
ఖండితుల నతుల తేజో

మండితులఁ దలంతు నిండుమనమున నెఱుఁగున్. 10

ఉ. యామము లెన్నిదింట నియతాకృతిఁ ¹బ్రత్యహముఁ శివా
ర్చనా, రామత యొప్పు నిత్యశివరాత్రి వ్రతంబుగఁ బూని
భవ్యయో, గామృతత్వస్తి మైఁ ద్రిజగదర్పితలీలఁ దనర్చు
శంకర, స్వామి²మునీంద్రు భక్తజనవత్సలు మధురు నాశ్ర
యించెదన్. 11

వ. అని యీక్రమంబునఁ బ్రధానదేవతాసంకీర్తనంబును మహా
కవిజనప్రార్థనంబును సద్గురుచరణానుస్మరణాకీర్తనంబును సమ
ర్థించి కృతార్థతం బొంది కతిపయూక్షరపరిగ్రహజనితం బైన
నై సర్గికచాపలంబుకతంబున. 12

ఉ. మించినవేడ్క వీసులకు మిక్కుటమై మధువృష్టి గ్రమ్మ రా
యంచలు కూయఁ గ్రొంచమును నావలఁ గూయఁ గడంగు
భంగిఁ బ్రొ, ధాంచితశబ్దసారులు మహాకవు లాద్యులుకావ్య
శయ్యగీ,లించిన కీర్తిసంగసుఖలీలకు నేనును గాంక్షఁజేసితిన్.

వ. ఇట్లు మహాప్రబంధకల్పనాకుతూహలాయత్తం బగుచిత్తం
బుతో నొక్కనాఁడు తదనుసంధానానుబంధసమాధిమీలి
తేక్షణుండ నై త్షణం బున్నసమయంబున. 14

సీ. ప్రజ్ఞాపవిత్రుఁడా పస్తంబసూత్రుండు
 శ్రీవత్సగోత్రుఁ డూర్జితచరిత్రుఁ
 డగుబొల్లనకుఁ బోలమాంబకుఁ బుత్రుండు
 వెలనాటిచోడనివలన మిగుల
 మన్నన గన్నభీమనమంత్రిపాత్రుండు
 వేరమాంబామనగిప్రియుఁడు పోత
 మాంబికావిభు సూరనార్య మజ్జనకుని
 బొల్లధీనిధికిని *బోలనకును

గీ. జన్మనకు ననుజన్మని గన్నతండ్రి
 వేఁగినాఁటఁ 1క రాప రివృత్తిమంతుఁ
 డనఁముఁ డెఱపోతసూరికంపారిచరణ
 కమలమధుకరపతి పారమలయశుండు. 15

వ. మదీయభావంబున నావిగ్భావంబునొంది సదయానందమధుర
 వాక్యంబుల నన్ను నిట్లుని యనుగ్రహించె. 16

అ. ఉ. ఉన్నతసంస్కృతాదిచతురోక్తిపదంబులఁ గావ్యకర్త వై
 యెన్నికమైఁ బ్రబంధపరమేశుఁ డనంగ నరణ్యపర్వతే
 పోన్నయమంత్రభాష సుజనోత్సవ మొప్పుగ నిర్వహించితా,
 నన్నయభట్టతిక్కికవినాథుల కెక్కినభక్తిపెంపునన్. 17

క. గిరిశపదభక్తిరసత
 త్వరభావము కలిమి శంభుదాసుం డనఁగా
 2బరఁగియు గోవిందగుణా
 దరసంభృతసౌమనస్యధన్యుడ వెందున్. 18

క. గురుభజనపరాయణుడవు
సరసబహుపురాణధర్మశాస్త్రకథావి
స్తరవేదివివినయోదయ
భరితుండ వతులానుభావభవ్యుడవు మహిన్. 19

క. కావునఁ బ్రబంధరచనా
1 ప్రావీణ్యము నీకు సహజపరిణతసిద్ధం
బై వెలసినయది యొకకృతి
గావింప జగద్ధితంబుగా నేఁ బనుతున్. 20

ఉ. శ్రీమదహోబలేశనరసింహుఁడు నాప్రియదైవతంబు, మ
త్స్వామి, తదీయతీర్థనిభవంబును దన్తహితావతారమున్
నీమధురోక్తిగుంభన మనీషులు మెచ్చుంగఁ బ్రస్తుతింపు నీ
కేమెయి సంభవించు నఖిలేస్సితపుణ్యఫలొదయోన్నతుల్.

తే. అనినఁ బులకలు మై జాదుకొనంగ నపుడు
మనసు వికసిల్లఁ గనువిచ్చి మహితలీల
నద్భుతానందరసమూర్తినై తలంపు
తద్గతంబుగ ధన్యత తలకొనంగ. 22

క. ఇది యాశ్వరాసుకాసన
ముదయోస్తుఖ మయ్యో నాకు నూర్జితశుభసం
పద నోనరింతుఁ బ్రబంధము
సదయస్మసింహావతారసంస్తవసరణిన్. 23

చ. ననుఁ దగవేరివాఁ డని మనంబున నెప్పుడు నాదరించుటన్
బనిచె గుణప్రసిద్ధియును భవ్యసమృద్ధియుఁ జేయపుణ్యపుం

బని యట మత్పితామహుడు ప్రాక్తనసంయమితుల్యవర్త
నుం, డనఘయకుండు పూర్ణపురమాయుషజీవితధన్యుఁ డిమ్మ
హిన్. 24

తే. అమృతాత్మఁడు నిశ్యదయార్ద్రహృదయుఁ
డతులితానందజలధి నోలాడుఁగాత

విష్ణుధర్మప్రశంసాపవిత్ర మైన

యష్టదీయప్రబంధసామగ్రివలన.

25

శా. ప్రాజ్ఞప్రస్తుతభవ్యభోగవిభవస్సారాత్మఁ డారాధ్యన
ర్వజ్ఞం డప్రతిమాద్భుతోభయకవిత్వ¹ప్రథశబ్దార్థయో
గాజ్ఞాసిద్ధిఘనుండు మజ్జనకుఁ డుద్యత్కీర్తి శ్రీసూర్యఁ డీ
విజ్ఞానాత్మకవాఙ్మయంబున ముదావేశోజ్జ్వలం డయ్యెడున్.

వ. ఈనిశ్చయం బిట్టిది కావున బ్రహ్మాండాదిపురాణోక్తం బయిన
శ్రీనరసింహవతారం బను పురాణంబుఁ దెనుంగుబాసఁ
బ్రకటింపవలయు నమృతాప్రబంధంబునకు నస్తత్పితామహ
హృదయగుహావిహారమహాసింహం బగుశ్రీమదహోబల
నరసింహదేవుం డధీశ్వరుం డగుటంజేసి యవ్యాకృతరత్నరచ
నోపహారంబుల నమృతాదైవతంబు నారాధించితి. 27

చ. కృతికివిభుండు శ్రీనిభుండు, కీర్తన పాపన మైనతద్గుణ
స్తుతికృతి, విష్ణుదాసులు యశోనిధు లూర్జితపుణ్యుఁ లుత్త
ముల్, కృతిఁ గొనియాడువారు కృతకృత్యుండనైతి మదీయ
వాంఛిత, ప్రతతికే జెందఁ గల్పతరుపాకము శ్రీకరకావ్య
రూపతన్. ✓ 28

వ. అని యుత్సాహంబు మిగులం జిత్తంబును వాగ్విత్తంబును
నుత్తమశ్లోకసంకీర్తనరచ నాయత్తంబు నగుచుండ నత్యు
దాత్తభక్తిప్రయుక్తోల్లాసభాసితుండనై కృతిః జేయం
దొడంగి. 29

— వ్యంకములు —

క. శ్రీమదహోబలతీర్థ
స్వామికి శరణాగతప్రసన్నునకుఁ గృపా
ధామునకుఁ బ్రణమజ్జన
కామితఫలదునకుఁ బరమకళ్యాణునకున్. 30

క. లక్ష్మీవల్లభునకు శుభ
లక్ష్మీజ్యోతిలవతునకు నలభ్యాప్తనచ
సూక్ష్మార్థరూపునకు భవ
యాత్మనిరసనైక నిరుపమాషధమునకున్. 31

క. నిత్యవివేకావేక్ష ని
రత్యయతత్త్వనకు నిరుపమా¹సత్త్వనకుఁ
సత్యప్రహోదవచగ
ప్రత్యయసిద్ధునకుఁ బరమపరిశుద్ధునకున్. 32

క. ప్రసభసభాస్తంభారణి, విస్మయరతేజోగ్నిమఖహవిర్భాగకళా
రసికాసురపశుయజ్ఞనోల్లసనసుసంతర్పితాఖిలనిలింపునకున్.

క. కంసారికి నాత్మేచ్ఛా
సంసారికి మానిమానసస్ఫుటకేలీ
హంసమునకు దైవకులో
త్తంసమునకు దళితకలికి దండితబలికిన్. 34

క. ఆధారవీధిపథికా

రాధితున కి గాధమధ్యరంధ్రసుధాధా
రాధాతప్రసృమరథా
రాధరథామాంగునకు ధరాభరణునకున్.

35

క. భీమానుజవరదునకును

రామానుజవరదునకు శరణ్యునకును సు
త్రామాను¹ ప్రభవునకును
రామాను² ప్రభవునకు బురాతనమునికిన్.

36

క. భవనాశసీమహాన

ద్యవగాహనవిమలబుధజనాంతగిరణ
వ్యవసీతసులభున కురుతర
భవనిజసింహత్వదళితభవకలభునకున్.

37

క. గరుడాచలాంచలోజ్జ్వల

గరుడాసీనునకు సిద్ధగరుడామ³రకి
న్నరమిథున ముఖోద్గత
స్ఫురదపదానునకు నిత్యశుభధానునకున్.

38

క. సారాన్వయధీవిద్యా, సారలసత్పుత్రపౌత్రసంపద్మజనం

భారమదీయహితారో⁴, దారపరిజ్ఞాతకల్పతరుఫలమునకున్.

క. జ్ఞానబలకౌర్యసుఖసం, తానైశ్వర్యాదివిభవదాయదయావి

ద్యానిత్యశ్రీఘనునకు, శ్రీనరసింహునకు భక్తచింతామణికిన్.

1. ప్రభువు. 2. ప్రభువు. 3. భవనజ. 4. రికిన్. 5. నరసఖమిథునోద్గతి.

ప్రథమాశ్వాసము

కథాప్రారంభము

వ. ఏను విన్నవంబుసేయంగలలక్ష్మీనరసింహావతారం బనుపురాణ
కథకుఁ బ్రారంభం బెట్టిదనిన నిఖిలభువనపావనంబైన నై
మిశారణ్యాంబునఁ బుణ్యాత్మ లగు మహర్షులు హర్షోత్కర్షం
బున రోమహర్షణుం డనుపారాణికునివలన నఖిలపురాణోతి
హాసంబులు పరిపాటి వినుచుండి బ్రహ్మాండపురాణంబునఁ దీర్థ
భాగశ్రవణంబుసేయసమయంబున నతికుతూహలోన్మిలిత
మానసు లై యతని కిట్లనిరి. 1

క. ఏతీర్థము కలియుగమున
భూతాభయదానచతురపుణ్యోన్నతి ను
ద్ద్యోతించు మునులు దివిజులు
నేతీర్థమునందుఁ బాయ రెన్నడు నెలమిన్. 2

శా. ఏతీర్థంబున సర్వకాలమును సర్వేశుండు సర్వాగమా
మ్నాతస్ఫితయశుండు శ్రీవిభుడు ప్రేమస్థేమమై దాసు న
బాతావాసయు నిత్యవాసరుచియై భాసిల్లు నొం దెచ్చట
జేతోవృత్తి గణింపనొల్లక జగజ్జేగీయమానస్థితిన్. 3

శా. ఏతీర్థంబుఁ దలంచువారు వినువా రిక్షించువా రెప్పుడు
ప్రీతిం గూడి భజించువారు దురితాపేతాత్ములై యెయ్యెడ

1వీతాతంకమతిం దనర్తురు జగద్విఖ్యాతకీర్త్యజ్జ్వలం
బేతీర్థంబు పురాణయోగివిదితం బేతీర్థ మూహింపంగన్. 4

శా. ఏతీర్థంబు సమస్తతీర్థతలకం బిష్టార్థసిద్ధిప్రదం
బేతీర్థంబు సమగ్రవైభవశుభోపేతప్రభూతోదయం
బేతీర్థంబు విముక్తిసాధనగృహం బేతీర్థ మింపారంగా
నాతీర్థం బెఱుంగింపు మాకుఁ బరమోదాత్తప్రబంధోక్తులన్.

క. అని ప్రార్థించిన మునులకు
విశయావసతాంగుఁ డగుచు విశ్రుతవాణీ
ఘనుఁ డధికభోధనం డి
ట్లను బుధహర్షణుఁడు రోమహర్షణుఁ డెలమిన్. 6

ఉ. ఈగుణతోటియంతయును నెక్కడనొక్కెడఁ గల్పిదుర్లభం
బాగమసిద్ధమై మునిగణార్చితమైన రహస్య మేను వి
ద్యాగురుఁ డైనమద్గురుముఖాంబురుహంబునఁ గంటి నిపు త
ద్వాగభిరూపితార్థము భవద్వచనంబుల కుత్తరం బగున్. 7

సీ. ప్రోగులై యెందును బోఁ గేర్పడక యున్న
శ్రుతు లన్నియును నోజ సూత్రపటిచె
ముఖ్యశాస్త్రంబుల మునితోటిఁ జదివించి
యెల్లచోటుల వెలయింపఁ బనిచె
నాదిపురాణంబు లయ్యైమతంబుల
వేల్చి వెట్టియు నిరూపించి నిలిపె
బంచమవేదమై పరఁగుమహాభార
తముఁజేసి పురుషార్థసమితిఁ బ్రోచెఁ

గీ. బుట్టినప్పుడె సంస్కృతిపాలము ¹విప్పు
నట్టియెఱుకను బుట్టినపట్టిఁ గనియె
నెవ్వఁ డట్టిమధురు నుతియించి భక్తి
విష్ణుమాహాత్మ్యకథ లెల్ల విస్తరింతు. 8

వ. సమాహితహృదయులరై విరుండు. 9

ఉ. సంతతపుణ్యవర్తనుఁడు సద్గుణసంపృతకీర్తనుఁడు ని
శ్చింతమనస్సరోరుహావశీకృతకృష్ణుఁడు ²వీతతృష్ణుఁ డా
క్రాంతనియత్యవేలపుఁడు గాలపుఁ డన్తుని తీర్థసేవనా
త్యంతికభక్తి మేదిని బ్రదక్షిణవృత్తి జరించె నెల్లెడన్. 10

సీ. అర్థి గంగాద్వార మాడెఁ బుష్కరములు
గనియెఁ ³గురుక్షేత్రమున జరించె
గౌళికఁ గొనియాడెఁ గాళి వసించె బ్ర
యాగంబు సొచ్చె గయావటమున
నిలిచె, గంగాపయోనిధిసంగమముఁ జూచె
శ్రీపురుషోత్తమసేవ జేసె
సింహాచలం బుపాసించె, గోదావరి
కృతగాహనం డయ్యెఁ గృష్ణవేణిఁ

గీ. దఱిసె శ్రీవేంకటాచలస్థాయిఁ గొలిచె
సహ్యాజావేణి దోగెఁ దత్సవిధసీమ
సప్తసాలాంతరశయాను సరసిజాక్షు
రంగనాథుని నెఱుగె శుభాంగుఁ డగుచు. 11

వ. ఇట్లు పరిపాటిం బ్రసిద్ధంబు లగుతీర్థంబు లాడుచు మఱియును.

౬. గోక్షము ¹సహ్యాద్రియు

శ్రీకుల్యముః బుష్పసగమునీధాచలముః
లోకనుతుఁడు చూచుచు ల

క్షీకలిత మహాబలంబుఁ జేరెం బ్రీతిన్.

13

౭. అందు భవనాశనీనది, నందనదళితారవిందనవమకరంద

స్యందమదవడిందిందరఁ, జందనచంద్రాంశువిశదసలిల భజించెన్.

౮. తదనంతరంబ.

15

౯. ఆమునినాయకుండు వినయానతుడై కొలిచెం జగత్త్రయ

స్వామిఁ బ్రసన్నభక్తి²మయవాఙ్మయఁ గామితభక్తలోకర

హ్మణి సర్వదైవతశిఖామణి శ్రీనిధి సత్కృపానిధిఁ

శ్రీమదహాబలేశ్వరుఁ బ్రసిద్ధమహత్త్వజితాఖిలేశ్వరున్. 16

౧౦. ఇవ్విధంబున శ్రీనరసింహసందర్శనం బొనరించి కృతార్థుం డై

యచట ననేకమునిమహర్షి మధ్యంబున మధ్యందినదినకరాను

కారి యై తేజరిల్లువాని శ్రీరున్నారాయణచరణైకభావు దేవ

శ్రవుం డనుమునిపుంగవుం గనుంగొని నమస్కరించి యతని

చేత సుఖావనంబు వడసి యాసీనుం డై ³యమృతహత్తుండు

వివరించు నచ్యుతమహిమాత్మకంబు లగుపుణ్యకథనంబు

లాకర్ణించుచుఁ గృతాంజలి యై యిట్లనియె.

17

౧౧. చూచితి ననేకతీర్థము

లీచందముపుణ్యతీర్థ మే నెఱుంగ మునీం

ద్రా! చిత్తము తెలివొందెను

గోచరమె యహాబలంబు కొనియాడంగన్.

18

క. ఇచ్చటఁ దొల్లిజనార్దనుఁ,
డచ్చపువాలారుగోళ్ల నసురవరేణ్యుఁ
1వెచ్చె నన నతనిసూనుని
మెచ్చె ననఁగ నేను విందు మితకథనములన్.

13

సీ. ఆఖిలలోకేశ్వరుం డగు రమాధిపుతోడ
విడువనివై రంబు దొడరునట్టి
మోఁటక మేటికో మొలచె దైత్యుని బుద్ధి
నెబ్బంగి నిష్ఠ దై త్యేంద్రసుతుఁడు
శ్రీవత్సవతు మెచ్చించె శ్రీనరసింహ
మూర్తి యేకారణమున 2ధనించె
విభుఁ డహోబలనాథవిఖ్యాతి 3నెట్లయ్యె
సీతీర్థవరమున 4కిందుఁ గలుగు

గీ. పుణ్యతీర్థంబు లెయ్యవి భూరిపుణ్య
యంతయు సవిస్తరంబుగా నింపు మిగుల
నానతిచ్చి కృతార్థుఁ జేయంగవలయు
నన్ను ని మ్మును లెల్ల నానందమొంద.

20

క. అని పలికిన గాలవుపలు
కనుమోదించుచు మునీంద్రు లందఱుఁ దమ నె
మ్మనములు చెవులకు సొమ్ముగ
నొనరించి కుతూహలాధికోల్లాసితులై.

21

క. తనవదనమునన చూడ్కులు
నినుపఁగ దేవ శ్రవుండు నిరుపమవిద్యా

ఘనుఁ డిట్లనియెను గాలవుఁ

గనుఁగొని గంభీరవాక్పక్రార ప్రాధిక్.

22

క. నీ వడిగిన యర్థము ముని, సేవితము సమగ్రబోధసీద్ధిప్రద మి
ప్రావాక్తికరము శ్రుతిసంభావితము ప్రశస్తనిత్యపాండిత్యనిధీ!

క. ఏనును బెద్దలచే మును

వీను లలరఁ ¹వరతరంబ విన్న ²విధంబున్

మానసమున నున్న తెఱఁగుఁ

గానుపునం గన్న క్రమముఁ గథన మొనర్తున్.

24

వ. ఆనిపలికి దేవ శ్రవుం డిట్లని చెప్పం దొడంగె.

25

సీ. ఆఖిలలోకానందుఁ డగు చంద్రుఁ డెందేనిఁ

గలిగె నుజ్జ్వలఘ్నేనకణముమాడ్కి

నై రావణాదిమహాకరు లెందేనిఁ

బ్రభవించె మకరశాబములపగిదిఁ

గమనీయసురతరుసముదయం బెందేని

జనియించె శైవాలచయము భంగి

భువనైకమాత మాధవుపత్ని యెందేనిఁ

బొడమె మాణిక్యంపుబొమ్మపొల్కి

గీ. నాదిమత్స్యశిహార్తములు విహారలీలఁ

దనరు నెందేనిప్రకృతి సత్యములకరణి

నట్టియంభోధి యొప్పారు నద్భుతైక

సారమహనీయమహిమ కాథార మగుచు.

26

క. తాన లవణాబ్ధి యనినను

దాన మధురజలధి యనిన దాన యమృతపా

థోనిధి యనినను సకలా

నూనగుణస్తుతికి నాత్మ యొక్కడ యుదధికిన్.

27

క. కావున దుగ్ధాంభోనిధి

శ్రీనిభవము వర్ణనంబు చేసెద సాక్షా

చ్ఛ్రివల్లభమూర్తి యగుటఁ

బావనములు. తద్గుణానుభావ స్తవముల్.

28

ఉ. ఒక్కొక్క¹యపు శీతకిరణోదయవేళలఁ బొంగి నింగికిన్

నిక్కి మహాబ్ధివీచికలు నిర్తలదివ్యవిమానపంక్తిపైఁ

బిక్కటిలంగఁ గ్రొన్నురువు వెట్టినయంతయుఁ జూడనొప్పు న

బిక్కులు శారదాభ్రలవదీప్తివిభాగత నొందుచాడ్పునన్.

ఉ. ఎక్కుడువేడ్కఁ గ్రోలికొని యొడకయున్న పయోధిపల్లటన్

గ్రక్కెడునో సుధాకిరణకాంతిచయంబు లనంగ నెంతయున్

మిక్కిలి యల్లసిల్లు నునుమించులు దేరెడుముత్తియంబు లిం

పెక్కినమ్రోతలఁ దరంగ లెందుఁ దటంబులఁ బ్రోవు వెట్టంగన్.

శీ. బిగి యల్లసిల్లెడుపగడంపుఁ గెమ్మోవి

చెలువంపుబింకంబు చిగురులొత్తఁ

దనరారుపులిననితంబబింబమున నా

కులిత మై ఘనదుకూల మమరఁ

గ్రమ్ముముక్తాఫలఘర్తాంబుకణములు,

చెదరి యెంతయు సౌఖ్యపదవి నొసంగ

నెసంగునుద్వత్తమి నేక్షణరోచుల

పాలపంబు లొయ్యారములు దలిర్ప

తే. లలితభంగుల నొప్పువేలావధూటిఁ

గమ¹వీచి భుజంబులఁ గొంగిలించి

ఘనరసోల్లాసలీలలఁ గ్రాలి క్రాలి

యదధి తోతెంచుఁ జంద్రోదయోత్సవమున.

31

ఉ. ప్రేపులు రేలుఁ బెద్దయును బేర్చి సమీపనగేంద్రచంద్రకాం
తోపలతోయదంబు నదులొక్క మొగింజను దెంచియాదట

బైవడఁ దాను నుల్లసితభాతిఁ దదీయనదాభిసారము

దీవెనలారఁ గైకొని మదించు నదీవతికోర్కి వింతగన్.

32

చ. తలరుహవిద్రుమద్రుమవితానము లొప్పుఁ బయోధికింక ను
త్కటచటులోర్చిహస్తముల గర్వమున న్నెడలంగఁ ద్రోచినం.

బటుతరభావ మేది బహుభంగి వికీర్ణతనొంది క్రింద న

చ్చట నచట²బొజంగువడి స్తగ్గినబాడబకీలలో యనన్.

33

తే. కిడలుచేతు లార్పుచు ఫేనఘనతరాట్ట

హాసరుచితోఁ బ్రవాళజటాలి విద్రిచి

యావ్యభిషాలలోచనం బనఁగ సింధు

⁴వమరుఁ దాండవ మాడెడుహరునిఁ బోలి.

34

చ. పాలుపుగ నెల్లనాడు నుడివోవక పెల్లుగఁ బూచు తీరగెలం

దెలుపులుమీఱి తోయనిధితీరవనంబులు చూడ్కి కెప్పుడు

ఎలమి యొనర్పు వేల్పు లచలేంద్రునిఁ గర్వముఁ జేసిోత్రచ్చు

చోఁ జిలకెననాటియయ్యమృతశీకరనేకముపాయదోయనన్.

1. భంగ. 2. బొజంగు. 3. కడలి. 4. వమరతాండవ. 5. తెచ్చుచో.

ఉ. ¹తెక్కలతోడి కొండల నెఱిం దనలోన నడంచికొన్న నీ
నెక్కి బలారి వంచె నొకొ యీజలపూరమువేర్చి యంతయుం
దక్కు వ నేయ నన్నక్రియ దందడి నెందును బేర్చి నెల్లుగా
నొక్కట నీరుగ్రోలెనుఁబయోదసముచ్చయముల్
పయోనిధిన్.

36

సీ. నీరిపుట్టినిల్లు రాజీవలోచనునెజ్జ
పట్టు, మహీకాంతకట్టు జీర
గిరులు డాఁగెడుగొంది గిరిభేదిపగఱకు
బలుకోట బడబాగ్ని బ్రతుకుచోటు
పటుపయోధరములపాలిప్ర పాశీమ
యమృతాంశుపాడవున కనుగలంబు
మర్యాదలకు గుఱి మహిమలకందువ
యఖిలరత్నములకు నాకరంబు

గీ. సురతభవనంబు వాహినీసుందరులకుఁ
గూర్చి నిల్కుడ గంభీరగుణమునెలవు
తనరునొప్పిదముల కెల్లఁ దానకరంబు
వనధిఁ గొనియాడఁ జతురాననునకు వశమె.

37

వ. ఇట్లపారవిభవోదారం బగుదుగ్ధపారావారంబునకు నలం
కారం బగుచుఁ దదీయమధ్యప్రదేశంబున ననేశతసహస్ర
కోటియోజనవిస్తారవిపులయాపం బై శ్వేతద్వీపంబు దీపించు
చుండు.

38

క. ఆదియు మహిమయు నేర్పడ
నాదిపురుషుఁ డొకఁడ యెఱుంగ నన్యుల కెఱుంగం
గాఁ దరము గాదు కమలభ
వాదిదివిజవంద్య మది మహాద్భుతము మహిన్. 39

సీ. క్షీరాద్ధితరంగలవేరణః కూడిన
 ఫేనఁబహతి చిక్కఁ బేరె నొక్కొ
రాకాసుధాకరప్రభలు ప్రోవిడి బ్రహ్మ
 వెరవున గట్టి గావించె నొక్కొ
హరి పురాంతకుతోడిపురుషున రజతాద్రి
 కెఱగాఁగ నిది సృజియించె నొక్కొ
దనుజారిపాస్పయుక్త దనియక వెండియు
 నురగేంద్రుఁ డీమూర్తి నొందె నొక్కొ

సీ. యుదరమున ముత్తియంబు లొయ్యెయ్య మూగి
 కైంకర్యములు వేరి పెనుమిట్టు గట్టెనొక్కొ
యనగఁ జందనకుండేందుహారరుచిర
 దీప్తివితతులు నచట సంధిల్లు దీవి. 40

కా. క్షేత్రస్వీపనివాసు లందఱు శరణ్ణిమూతరేఖాసిత
 స్థితాకారులు ఘోరదుర్భరజరావేతు బ్ధరిధ్యానసం
జాతానందనిరూఢు లూర్జితయశస్సంభావ్య లంభోజసం
 భూతేంద్రాదిసమస్తదేవపరిషత్సూజానమస్యోచితుల్. 41

క. హరిభక్తి తేజగా దు, స్తరసంస్థాన గడచుసాధుజనులకుం
 గరయై దివిజగణనిరం, తరనిత్యానందమయపదస్థితి నెఱుగున్.

వ. అష్టహాద్యీపంబునడుముఁ బ్రచండమార్తాండమండలసహస్ర
 దుర్నిరీక్ష్యసహజతేజోవిరాజితంబును, వివిధమణికిరణపటల

జటిలఘనకనక ప్రాకార ప్రకరపరిక్షిప్తంబును, దరళ పతాకా
పల్ల వితకేతువనవిలసితంబును, సముత్తుంగమంగళమణిభర్త
నిర్మితనిర్మలహర్ష్య శిఖరపిలిఖితగనభాగంబును, బహు
యోజనసహస్ర¹దుర్నిరీక్షవ్యాయతవిశాల సన్నివేశంబును,
రమణీయరమ్యసహస్రముఖసంచారచతురప్రాకారంబును, సం
భృతాఖిలదిశ్శుఖద్వారతోరణస్ఫురణాభూషితంబును నయ్య
వైకుంఠరామధేయం బగుమహాపురంబు భూరిమహిమాభి
రామం బగుచుండు.

48

క. నాలుగునోళ్ళులవానికి

నాలుక లిరువేలు గలఘనస్థిరమతికి

బోలునె వినుతింపంగ నన

బోలికలకు మిగిలి యొప్పుఁబురియొప్పిదముల్.

49

శీ. నారాయణునివివృతామసంకీర్తనం

బనిశంబుఁ జేయుమహాత్ములకును

బద్ధాత్ముశ్రీపాదపద్మంబు లత్యంత

భక్తిమైఁ బూజించు ప్రాజ్ఞులకును

విశ్వరూపునిమూర్తివిభవంబు నే కాగ్ర

బుద్ధి భావించునత్పురుషులకును

లక్ష్మీశ్వరునిసముల్లాసహేతువు లగు

వ్రతములు సల్పునద్యర్తనులకు

సీ. భవము దీఱినతుది వచ్చి భవ్యసుఖము

లనుభవింపంగ దగునెల పగుటఁ జేసి

యఖిలవస్తుసంపదలకు నాకరంబు

గుణవిభావిభాసురము వై కుంతపురము.

45

చ. శ్రుతిమతధర్మయోగములు చోద్యపుమూల్యములప్పురంబు
నం, జతురతః¹ బిణ్ణవస్తువులు సారవిముక్తిపదమ్ము,లమ్మువా
రతులితవిష్ణుకాననసమాహితం లైనమహాత్ము లంచితో²
ద్భుతిః గొనువారు భూచివిహితప్రతపారగు లైనబోధనుల్.

శీ. తమవాఁడిచూడ్కి కందర్పున కేసని

యైన సాధించుచివ్యాస్త్ర మనఁగఁ

దమతియ్యవలుకులు ప్రమదరాగాంబుధిఁ

దనరామమవ్వంపుఁదరఁగ లనఁగఁ

దమవితచెయ్యులు కమనీయశోమల

శృంగారతరువులేజిగురు లనఁగఁ

దమముద్దు నవ్వులు తమకంపుఁజీకటి

నిగిడించునరిదివెన్నెల లనఁగఁ

గీ. జొక్కుమందు లనఁగ సోయగంబుల³గను

లనఁగ సుఖమునిక్క లనఁగఁ జాలి

యనుపమానమూర్తులై యల్లసిల్లుదు

ంబుజాయతాక్షు లప్పురమున.

46

ఉ. మారుని గన్నతండ్రి సిరిమానసమున్లబళించు నేర్పుసాం

పారఁగ నైజమై చనుమహాశికుండు సమగ్రసారశృం

గారరసాధిదేవత జగద్రమణుండు మురారి యట్టిశృం

గారిరనైకపాత్ర మనఁగాఁ దగదే పురరత్న మెమ్మెయిన్. 46

ఉ. శ్రీసతికి న్దురారికిని నేసలు పెట్టినపెండ్లి పెద్దల
బ్రాసనుఁ డంబుజోదరమునం దుదయించినాఁడు చేరి యు
ల్లాసము పల్లవింప నుపలాలనఁ జేసినయమ్మ లెల్ల సం
తోసమున న్దుకుందుసయిదోడులు తత్పురిపుణ్యభామినుల్.

శ్రీ. ¹హరిదాస్యసంపత్తి కరులు శ్రీకరు లెల్లఁ
గల్గ్యవతారసంకల్పలీల

శ్రీనాయకుఁడు సవరించినబలుమాపు
బడిపుట్టినవి హయప్రతతు లెల్లఁ

బుట్టువుఁ జావును బోవంగఁ దట్టిన
గరువంపుదిట్టలు పురుషు లెల్ల

²దివ్యవిమానమాతృకలు గేహము లెల్లఁ
గౌస్తుభజ్ఞాతులు కమ్రతన్మ

గీ. జాతు లెల్ల విరించి హంసప్రజంబు,
బలంగ మింపారు రాయంచోడపు లెల్ల
‘విమలకమలాక్షునాభివద్దమున కన్న’
దమ్ములప్పు కొలఁకులతమ్ము లెల్ల.

50

అ. సకలకాలకుసుమసంపద సొంపారి
నిఖిలసుఖవిహారనిర్మితులకుఁ
గారణంబు లై యుదారమందారంబు
లగుచుఁబురవనంబు లలరు నెపుడు.

51

1. హరిదాసులను హత్తికరులు. 2. దివ్యవిమానమాతృకము. 3. మదవు.
4. విమలకమలాక్షు నాభివద్దమునఁ గన్న, తమ్ములెప్పుడు.

శ్రీ. హరిభూతభావిభవ్యాం తావంబులః
 స్త్రీ. స్తనంబొనరించునీ సమితి
 స. స్తనామములు నున్నరము మునికోటిః
 జదివించునోకిలము పయంబు
 శ్రీ. కాంతుకమనీయశృంగారభావకన్య
 కథలు వేల్చెను శారిత్రాగణంబు
 ప్రణవమంత్రోద్దపరిపాకమింపార
 సభ్యాసమొనరించునలికులంబు

శ్రీ. ఘోరసంసారతాపనివాణంబుః
 జేయునున్నతభూతహచ్చాయవయము
 సరసనిర్వాణగంధంబు జల్లుః బుష్ప
 జాతి యప్పురియుపవనస్థంబులయందు.

పల్లె

చ. ఉరుతరశంఖచక్రచి నొప్పి,లసద్విమలోదరస్థితాం
 బురుహవిభూతిః వేర్చి పరిపూర్ణజలాశ్రయశాశ్వతోన్నతిశా
 బరంగి నవోత్పలాంచితవిభాగరిమ స్సరిః శేంది యొప్పు న
 ప్పరికమలాకరంబులు విభుండగు విష్ణుగీమూర్తుతో యనక.

సీ. తరితాల్పుఁ బొక్కిటితమి కమృనితాపి
 యల్లనల్లెసలను జల్లిచల్లి
 పరమాత్మపదములఁ దొరగి పాతెడు నేటి
 తరంగలపై లీల దాటిదాటి
 శౌరికొంగిటఁ జొక్కుచపలాక్షిపులకల
 చెలువంబునకుఁ బోదెఁజేసిచేసి

హరిమ్రోలవినతాంగుడై యున్నయురగారి

యెఱకలు పలుమాటు గిఱిపి గిఱిపి

గీ. కొలువు తఱిగోరి సంభ్రమాకులతఁ ¹బాటు

తెంచు వేల్పుమూకలనేడ దేర్చితేర్చి

వెన్నునగరిలోపల నెల్ల వెంటలకును

దానయై యొప్పుఁబురము మందానిలంబు.

54

వ. మఱియు నప్పురంబు పురుషోత్తముమహిమయుంబోలె వర్ణనా
తీతవై భవంబును, లక్ష్మీవృద్ధయంబునుంబోలె నారాయణ
నివాసయోగ్యంబును, వేదాంతసారంబునుంబోలె మహా
యోగిదర్శనోపలాలితంబును, భాగవతపురాణంబునుంబోలె
నచ్యుతావతార కథాబహుళంబును, నరసింహాదివ్యరూపం
బునుంబోలె బ్రహ్మదవరదగౌరవకారణంబును, మహాగిరికంఠ
రంబునుంబోలె హరినిద్రాసుఖోచితస్థానంబును, బుండరీ
కాక్షు వక్షంబునుంబోలె గమలాకరకమలరజోనురంజితం
బును, శంకరువామభాగంబునుంబోలె సర్వమంగళాలంకృ
తంబును, నహోబలతీర్థంబునుంబోలె భవనాశనీరాగాగత
సాధుజనానుష్ఠితహరిదర్శనోత్సవంబును, నిధిలోకంబునుం
బోలె సతత సన్నిహిత ముఖురద శంఖపద్మకాంతికమనీయం
బును, సముద్రమథనావసానంబునుంబోలె దామోదరదయా
లద్దామృతముదితసుమనస్సముదయంబును, బాతాళంబునుం
బోలె విశ్వంభరోద్వహానసమస్తభోగీంద్రభోగాస్పదంబును,
జ్యోతిశ్చక్రంబునుంబోలె విష్ణుపదాశ్రితనిరతమునిమండ
లానుగత ధ్రువస్థానరమణీయంబును నగుచు ననేక నీలమ

1. బాటుచెంచు వేల్పు మూకల నేడదేర్చి.

మణిప్రభా నివహంభకారితగగనభాగం బయ్యును పీతాం
 బర విలసితంబును, కేషభో గాస్పదం బయ్యును నకేషభోగ
 నివాసుంబును, బహుచయమిజనాధిష్ఠితం బయ్యును పరమ
 ముక్తిపదంబును, సముత్తుంగ¹ గాంగేయభవనభాసురం
 బయ్యును కేళిండివిహారహృదయంబును, వివిధవిలాసినివిలస
 నోల్లసితం బయ్యును జితేంద్రియగమ్యంబును, సముద్రో
 వరస్థితంబయ్యును సుకవిముఖ విరాజమానంబును నై విలయ
 స్తేశంబులకు నగమ్యప్రదేశంబును, భయంబులకు ననాశ్రయం
 బును, ధర్మంబులకుఁ బరమధర్మంబును, మోక్షంబులకు నవరో
 డంబును, మాంగల్యంబునకు నౌజ్వల్యంబును, నానందం
 బునకు పుష్పందంబును, సౌభాగ్యంబునకు, నిత్యయోగ్యం
 బును, నాశ్చర్యంబులకు ననేకధుర్యంబును, సకలభువన
 భూషణంబును, సకలమరితనిస్తారకంబును, సకలశ్రుతి పురాణ
 వర్ణనీయంబును, సకలసాధుజనాకర్షణీయంబును నై యుల్ల
 సిల్లు నట్టివై కుంతపురంబునందు. 55

కా. రాకాచంద్ర సహస్రకోటితులనారమ్యోల్లసత్కాంతియుం
 బ్రాకారప్రతిహారతోరణసభాప్రాసాదవేదీవితా
 నాకీర్ణంబు నుదీర్ణకేతుతతసాధాగ్రంబు నై యొప్పు లో
 కైకశ్రీకరమంబుజాక్షునగ రత్యాశ్చర్యధుర్యధిపిత్. 56

ఉ. ఆనగరంబురాజు వివిధాదృశతత్వమరీచిమండలో
 త్తాపలనద్విమానరచితం బగుభూరిభుజంగపుంగవో

1. గాంగేయభవనభాసురంబు. 2. సకల భువన పోషణంబును; సకల
 భవపోషణంబును. 3. రత్న.

న్తానమనోజ్ఞా హోగగరిమంబున నుత్కటభవ్యయోగళీ
లానుభవంబునం బొలుచు నచ్యుతుఁ డాత్మవివేఁయుక్తుఁడై.

శా. హేమస్తంభమణిప్రదీపమణు¹లింపేపారు, గర్భూరసా
రామోదం బెలరారు ²మేటితెర లొప్పారు³ లనన్తాక్తిక
స్తోమప్రస్ఫురితోపహారవితతు ల్పొంపారు మాగల్యర
క్షాముద్ర ద్దనరారు జక్రధనుక్రీశయానివాసంబునన్. 53

ఉ. చుట్టును గల్పవృక్షములు చుట్టును బుష్పలతావితానముల్
చుట్టును గేలిశైలములు చుట్టును సిద్ధరసాంబువాహినుల్
చుట్టును బూర్ణదీప్తికలు చుట్టును గోకలక్ష్మినాదముల్
చుట్టును హంసికాగతులు సొం పెసఁగు⁴హరిమందిరంబునన్.

మ.మును లేతెంచి నుతించుచుండుదురు సమ్మోకంబుతోనమ్ములై
పను లాజ్ఞాపన సేయువేళలఁ దగం బాత్మల్పిలింపాత్తముల్
పెనువైకొల్తురు మాఁడులోకములు తృప్తి బిన్న పెద్దల్లహా
ఘనతేజోనిధి మైనశ్రీవిభు శుభాగారాగణక్షోణులన్.

ఉ. ఆడుదు రెల్లప్రాద్దు లలితాభినయంబుల దేవకామినుల్
పాడుదు రింపు వీనులకుఁ బండువ సేయఁగ వేడ్కఁ గిన్నరుల్
గూడి సమగ్రతత్త్వరసగోష్ఠిసుఖింతురు యోగిబృందముల్
క్రీడ యొన ర్హరిష్టరసకీర్తిభంగి⁴బ్రపన్ను లయ్యెడన్. 61

చ. ఆదివ్యమందిరంబునకు రక్షకులై యష్టదంష్ట్రులు చతుష్టష్టి
దంతులు మహామస్తకవక్షస్థలబాహుచరణదారుణాభిరామ
శరీరులు విచిత్రభూషణాంబరగంధమాల్యాంగరాగులు నా
యతశక్తియుక్తులును నానావిధాయుధహస్తయును ససమాన

సత్త్వ సంరంభగంభీరులును నిరుపమాన్యవిదై శ్వర్యధుర్యులును నగువా రనేకశతసహస్రలక్షకోటి పద్మసంఖ్యల మొత్తంబు లై విష్ణుకింకరులు చండప్రచండాదులు పూర్వ ద్వారంబున గణపతియచు ప్రభృతులు దక్షిణద్వారంబునను గుధరకోరకముఖ్యులు పశ్చిమద్వారంబునను పద్మాక్షపద్మ దుక్లేందుప్రముఖు లుత్తరద్వారంబునను నిరంతరంబు నుండురు మణియుఁ జతుర్ముఖులును శంఖచక్రధరులును వీతాంబులును నీలాంబుదవర్ణులు 1నగణ్యసంఖ్య లన్నగరికినెల్లెడలనుం గావల్యై చరియింతురు. ఇట్టి గణకోటికి నెల్ల మేటియు నారాయణప్రసాదభాజనుండును నగు విష్వక్సేనుండునుమహాపురుషుండు గణవిమానసహస్రంబులు పరివేష్టింప నద్భుతవిమానారూఢుం డగుచు శ్రీమహాలక్ష్మీ గూడుకొని తిరుగుచుండునట్టియనుమసామ్రాజ్యంబు జగ దేకపూజ్యంబై తనకు ననురూపం బగుచు నుండ నుద్దీప్తితుం డై. 62

సీ. పద్మనివాసిని 2పట్టపుదేవులు

నలినాసనుండు ప్రియనందనుండు

విహగాధి నాథుండు మహనీయవాహనం

బహికులాధీశుఁ డింపారశయన

3(మతిలోకనందకం) బద్భుతోజ్జ్వలహేతి

ఘనసాంచజన్య ముత్కటపుఁ జింద

మింద్రాదిసురలు సమిధసేవకకోటి

సిద్ధమునీంద్రు లాశ్రితగణంబు

తే. ధర్మసంస్థాపనలు వినోదంపుఁబనులు
శ్రుతులు నుతు లిట్టి యతులితోన్నతులఁ చేర్చి
లీల బ్రహ్మాండకోటిఁ బాలించుచుండు
నార్తరతుఁపరుండు నారాయణుండు.

63

క. ఆదేవుదివ్యమహిమం
బాదేవుండు తానె యెఱుఁగు నన్యుల కెఱుఁగం
గాఁ దరమె విధిపురందరు
లాది యయినదివిజౌలకును నందునె యెందున్.

64

సీ. భూరిరజోగుణస్ఫురణపద్మజాఁ డనా
భువనప్రపంచంబు పొడవుఁజేయు
మహానీయస త్త్వసమాధివిష్టుం డనాఁ
బొదలించు జగములఁ బొలుపుఁ దెలుప
గాఢతమోగుణాకలన నీశుం డనా
నొక్కట నిఖిలంబు నుడిచి యడంచుఁ
గలితగుణత్ర యోజ్జ్వలపరాత్తుండనా
నెగడి విశ్వమునకు మిగిలి వెలుఁగుఁ

గీ. గేవలుండె నిఖిల దేవచూడామణి
యఖిల దేవతామయైకమూర్తి
సకల దేవతరణచరణాంబురుహుండు ల
క్షీశ్వరుండు జగదధీశ్వరుండు.

65

చ. సిరి గరుడండు చారుతులసీదశదామము కౌస్తుభంబు ప్ర
స్ఫురదురుశంఖచక్రములఁ బొక్కిటితమ్మియుఁబచ్చపుట్టమిం.

పురలెడునూష్టియు వ్యధుల సూనినయుల్లము నైనమూర్తి
యే, 1. నరుమది గ్రాలు, వాఁడొకడ నాథుడు శాశ్వతసౌఖ్య
స్థితికిన్. 66

చ. తనములఁ బోనిపాపములు వాచగుణంబులఁ బోనిదోషముల్
జనముల నాటిహానికలుషంబులు దుష్టురఁ దూలిపోవు న
చ్చువుఁదలఁపొప్పు నొక్క మది శ్వము నైన రమేళువేరి తీ
యపుఁబలు కింపుమీఱి నెడయందొడగూర్చుగ నేర్పుగల్గినన్.

క. కిరుణయ తనకుఁ దొడవు త
త్పరచిత్తులదెసయ తనకు భాగ్యము భక్తి
స్థరణంబ తనకు భృతి శ్రీ
వరుఁబోలం గలుగు నొరుఁ దెవఁడు జగమందున్. 68

సీ. నాలుగు మొగములబాలుఁ బొక్కిటితమ్మి
సృజించి జగములు నేయఁబనిచె
నింపారు తెలిసీటియే అంఘ్రితలమునఁ
గలిగించి మరితము ల్లడుగఁ బనిచె
మదలు గానఁగ రానిచదువులు మనసునఁ
బొడమించి తగవులు నడుపఁ బనిచె

గర్వంబుఁ గెంపులు కడకంటిచాయలఁ
బుట్టించి దివిజులఁ ప్రోవఁ బనిచె
గీ. దలఁపులకుఁ జేరుగడ తాన తెలువులకును
నిక్క దాన పలుకులకు నెడము దాన

1. నరుమది గ్రాలువాడొకడనాథుడ శాశ్వతసౌఖ్యస్థితికిన్. 2. నన.
3. కరుణయుఁదనకు.

యజరుఁ డమరుఁ డనంతఁ డవ్యయుఁ డచింత్యుఁ
డనఘుఁ డజాఁ డంచితశ్లోకుఁ డచ్యుతుండు. 69

వ. ఇట్టివర మేశ్వరుండు వరమప్రభావభరణుం డగుచు ¹భువనా
హితచరితంబులం బాపుచు శుభంబులం జూపుచు భక్తజన
పారిజాతంబనఁ బ్రఖ్యాతియుం గరుణారసప్రీతియుం దనకు
సహజంబు లై వెలయు వైకుంఠపురంబున విహరించుచుండఁ
గ్రమంబునఁ దిమిరమృతవరాహావతారంబు లుదారంబులై
ప్రసరిల్లినయనంతరంబ యొక్క కాలంబున నీలమణిసుందరం
బగునిందిరాసుందరీదివ్యదేహంబునం బొదలుకాంతిప్రవా
హంబు సిగ్గునవెలుకఁబాజీసపోలికం జాలుకనై వెలిమొగులు
మొత్తంబులు దెసలకడ న్నడలుపడి తూలం బ్రకటయోగ
నిద్రావసానంబున నానందంబునొందు గోవిందులొంచనార
విందంబులచందంబు ననుకరించుటకు నాయితం బయినకరణిం
గమలంబులు కమనీయరూచినిచయంబులం బచరింపఁ బరమ
పురుషపాణితలంబునఁ బ్రవృత్తమానంబగుపాంచ జన్యంబు
నకు నన్వితంబుగాఁ బూర్ణైంద్రబింబంబు నిబిడచంద్రికా
నిష్కందంబు నిగిడింప నీరజోదరుపేరురంబునఁ బొలుచు
వలుఁదమానికంబునకుఁ జేరువచుట్టం బనాఁదగి యరుణకిర
ణుండు నిరావరణంబు లగుకిరణంబులవేడిమి మూఁడుజగం
బుల నిగిడింప సజ్జనచిత్తంబులం ²గేలినృత్తంబులు సల్పుజల
శయనునిరతిశయగుణంబుల కనుగుణంబు లైనయోజ రాజ
మరాళంబులు విమలకమలాకరంబుల విహరణకళాకౌశలం
బులు సొగియింప జగదైకాశ్రయం బగుశ్రీవత్సలాంభను

త్రైతజనంబుల మనోరథంబులచాక్షున సస్యసముద
యంబులు సమగ్రఫలంబులం బొలుపార నవక్రవిక్ర
మోదగుం డగువక్రధనుభావినరసింహవతారంబున విదార
ణీయుం డగుచైతేయురుధిరబిందుసందోహంబుతోడి బాంధ
నంబు ననుసంధింపం దివుఁపగిది బంధురబంధూకంబు లవంధ్య
సహస్రదీప్తిం దిలకింప నకుంతితకై పల్లకభ్యాణకారణం
బగునపారనారాయణమహిమాకార పారావారంబుం జేరు
ప్రబుద్ధజనంబులబుద్ధుల తెఱంగునంగలంక దేరి ¹యెరువు
తెఱి విలసిల్ల నుత్కుల్లహల్లకోల్లాసియుఁ గుముదామోద
ముదిత మధుకరనికరంబును గువలయచ్చాయానుబంధాంధ
కాతితకువలయంబును గాశప్రకాశితాకావివరంబును నై
కకత్సమయంబు సకలలోకాలంకారం బగుచున్నయెడ. 70

ప. నిరంజనభోగితల్పమున నిర్మలయోగవిశేషలీలమై
శరనిధికన్యకామణికుచద్వయకీలితవత్సుఁడై మనో
హరసుఖనిద్రచున్నకమలాత్ముఁడు మేల్కొనియెస్సయోధిపెం
దరంగలమ్రోతమంగళమృదంగమృదుధ్వని యైచెలంగఁగన్.

సీ. నెరసినచిక్కని యిరుచన్నుగవచ్చెన్ను
పరిపూర్ణకుంభవిభాతి యనఁగఁ
జెల్లిత్రాటుకన్నులఁ బొలయుమెఱుంగులు
కోలునీరాజనలీల లనఁగ
జగిమిఱుపలుచనిచెక్కులచెలువంబు
రమణీయదర్పణరచన యనఁగఁ

దళుకొత్తుచిటువవ్వ తెలుపులసొంపులు
పుష్పపహారవిస్ఫూర్తి యనగఁ

గీ. దనమనోహరభావంబు దనవిభునకు
నుచితమంగళవిధముల నుల్లసిల్ల
మున్న మేల్కని మున్నీటిముద్దుకూతు
రమరె నీలాబ్జమధుఁగానములు చెలఁగ.

72

చ. ఉరుతర¹తల్పునన్నగఘ్నోజ్జ్వలరత్నసహస్రదీప్తిమైః
బరఁగఁ గరంబు పొల్పెసఁగె బద్ధదళాతునిమేను నూతన
స్ఫురదరుణాంశురాగరుచి సూరెలఃబర్వఁగ నుల్లసిల్లు సుం
దరమహనీయనీలఁసుధాధరశృంగము పొల్పుఁ బట్టఁగన్.

వ. అంత.

74

నీ. అంబుధినాదంబు నతకరించుచుఁ బర్వె
నభమునఁ బాంచజన్యస్వనంబు
జయజయశబ్దవాచాలితం బయ్యె సు
దర్శనలీల సుదర్శనంబు
ముదమలరారఁ గౌమోదకి బహువిధ
భ్రమణవేగమున నర్తన మొనర్చె
నఖిలైకనందకం బగునందకము మ్రోల
దీప్తిపరంపర దీటుకొలిపె

గీ. పసిఁడినీరుమీఁదఁ బరఁగినక్రియ నిజ
పక్షకాంతి దిశలఁ బ్రజ్వరిల్ల

చాదిదేవుమ్రోలఁ బ్రాంజలియై పొడ
చూకి నిలిచె భుజగసూదనుండు.

76

వ. క్షణ్ణు బోధంబు నొంది కొండొకనేపు గోవిందుండు మంద
స్తితసుంకరవదనారసిందుండగుచు నిందితతోడ సరససల్లాహ
సాహృద్ధుబునందగిలి కొండొకనేపు.

77

ఉ. ఆనలికాయతాక్షీనయనాంచలచంచలతానవిభ్రమ
భూనటసంబు నాతరుణిపూర్ణముభేందువిలాసహాసమ
మూసినీమగ్ధభాషణసమంచితమంజులలిల యెంతయున్
మానసముగ్ బ్రమోదరసమగ్నముగా నొనరింపనున్నెడన్.

క. దెంఁమునఁ గోలువువేడ్కలు
సందడిగొన నేనుదెంచి సంయమివరులున్
బృందాంకులు న్నిల్పిరి
క్రందుగ జగదీశమంగిరద్వారమునన్.

78

వ. అప్పుడు.

79

సీ. అవసరం బిప్పుడ యగునంతదాకను
భగళమై నిలుండు దిక్పాలవరులు
సందడిసేనుక యందటు నించుక
నేపు కూర్చుండుండు సిద్ధమునులు
దండియను మీరు దడియంగబడకయ
లెఁ మటువొండు గంధర్వముఖున్
లిందాఁబొగడితి రించుకవడి యింక
జగదంబు మానుండు చారణేంద్రు

గీ. లనుచు నుద్ధతవేత్రదండాభిరామ
హస్తులై పణిహారు లందంద నిలువ
నధిక మై యొప్పె సమృద్ధ మాదిదేవు
భూరిమందిరతోరణభూమియందు. 80

వ. అట్టిసంకులసమయంబునందు. 81

క. సనకుఁడు సనందనుండును
సనత్కుమారుఁడు సనత్సుజాతుం డనఁగా
మునివరులు వనజభవునం
దను లేతెంచిరి ముకుందదర్శనవాంఛన్. 83

స. ఇట్లు చొచ్చి యనివార్యగమనంబున నచగుదెంచువారికి
నద్దపడి విష్ణుసారూప్యదేదీక్ష్యమానకాయులును దత్ప్రతి
హారపాలనపదవీనిత్యనిరపాయులును జయవిజయనామ
ధేయలును నగువా రిద్ద అమృత్సిద్ధుల కిట్లనిరి. 84

ఉ. ఇప్పుడ మేలుకాంచె బరమేశుఁడు ¹సాగరజన్యకాంతిలోఁ
దెప్పలఁ దేలుచున్నతనతీయపుఃజాపులనేని నొండుమైఁ
త్రిప్పఁడు పాశుపాన్పుసయి దివ్యపదంబు పసిండిపావయం
దొప్పగనేని మోపఁడట నొండ్లును జేరరు పూనియెవ్వరున్.

క. ఈసిద్ధు లీసురప్రభు
లీసంయమివరులు జగదధీశ్వరుఁ గొలువం
గా సభయము గాచి తదే
కానక్తత నున్నచంద మటు గనుఁగొనుఁడా. 85

1. సాగరజన్యకాంతిలో.

క. మీరును నొక్కింతడవు

నైరజితో నిలిచి సమయసముచితముగ ల

క్తిరమణుఁ గని కృతార్థు

మారంభుల రఁగుఁడు తద్దయాలాపములన్.

35

చ. అనుటయు నాదిదేవుఁ బరమాత్ముఁ గనుంగొన నెవ్వనంబులకా

మొనయునుతూహలాంకురము మోడ్చుడఁ గోపముచిచ్చు

తాడునక, ఘనతరహోధవల్లవము గంజంగ పైరణ యస్తహా

వ్రతంబునకు విఘాత మొంద మునిపుంగవు లొక్కట

నుగ్రమాత్తు లై.

87

తే. అఖిలలోకగమ్యుఁ డగుచరమేశ్వరుఁ

జూడఁ గొల్చి నబ్బునుకృతమునకు

నంతరాను మైతి రట్టియిద్దరితంబు

ఫలము ననుభవించవలయు మీరు.

88

ఉ. కావున ధర్మవిద్విషులు కల్తవకారు లనంగ దుష్టమో

హవిలబుద్ధితో ననుర లై జనియింపుఁడు సంతతంబు ల

క్తివిభుమిఁదిమచ్చరము కిన్కయుఁ¹ గాటియఁబెట్టుఁగాత

మీ, భావము లిప్పు డేపగిది బాములు పెక్కగు నిక్క

మెంతయున్.

89

వ. అని వాచి ఘోరంబుగా శపించిన.

90

క. వెఱగుపడి హర్షరాగము, ²దటిగిన వదనములు వెల్లదనము

గదుర వి, ట్టటమూర్ఛ మునిగి యయ్యి, ద్దట నిలిచిరి

వేత్రదండతాడితతను లై.

91

వ. ఆనమయంబున.

92

సీ. ఇమ్మహాపురుషుల¹కింతమాత్రకుఁ గాఁగ
 నేలతో యీతోప మిట్లుపుట్టె
 నమ్మతాంశుదీధితు లగ్నిసల్లుట గాదె
 యీమూర్తులకుఁ గన లిట్లు కలిమి
 యూహింపఁగాఁ గార్య మొకటి యేమేనియుఁ
 గలుగు నూక వీర లలుగువారె

సాత్వికు లై యిట్లు పైఁచిరిగాక యా
 యిద్దఱు నల్పలే యిద్దరుహిమ

గీ. ననుచు మునులును సిద్ధులు నమరవరులు
 నాదిగా నెల్ల వారలు నచట నచటఁ
 గూడి వెక్కుభంగుల మాటలాడుచుండఁ
 దుముల మంబునిధిధ్వానసమతఁ బేర్చె.

౧౩

వ. ఆవృత్తాంతం బుతయుఁ దనదివ్యచిత్తంబున నవధరించి సకల
 జగన్నివాసుం డగువాసుదేవుండు లక్ష్మీనహితంబుగా ససంభ్ర
 మంబున నచ్చోటికి విజయముచేసి సనకాదులంజూచి మీరు
 సకలలోకద్వారంబుల ననివారితరుంచారురు వీరు చేసిన
 తప్పు నాయది యుపశమంబు నొందుగ డని యనునయించిన
 నయ్యోగీశ్వరులు మహాయోగీశ్వరేశ్వరుం డైన లక్ష్మీశ్వరు
 సందర్శనంబును సంభాషణంబునుం గని కృతార్థు లై పర
 మానందంబునఁ దదామంత్రణంబువడసి నిజేచ్ఛంజనిరి. మధు
 మథసుండును మగిడి యభ్యంతరమందిరంబునకుం జని వైన
 తేయుం బనిచి ప్రతిహరపాలురం దనపాలికి రావించిన
 నయ్యిరువురుం బురాణపురుషునకుఁ బరమభక్తిప్రకారంబు

లగుసాష్టాంగదండప్రణామంబు లాచరించి కృతాంజలు లై
యొక్క దెస నొదిగి నిలిచిన నప్పరమాత్ముండు బహుళ
కారుణ్యపుణ్యావలోకనసుధాసారంబు వారలపైఁ బరపి దర
హాసప్రసాదసాదరవదనం దగుచు నిట్లనియె. 94

క. మీఁజీనమానులకినుకకు

మా అలుగక యున్నమీసమ గ్రక్షమ వే
మాటుఁ గొనియాడఁగాఁ దగుఁ

గీ॥ నె సాత్వికులబుద్ధి కిల్చివచయముల్. 95

ఉ. ఎంత గొఱంతఁ జేసియు మహీసురముఖ్యులు నాకుఁజూడఁగా
నెంతటివారి కైనను సహింపఁగఁ బాత్రము లమ్మహాత్ములం
1 దెంతటిపూజ లైనఁ దగు నెంతటిమన్నన లైన నొప్పుఁ దా
రెంతలుగా మదిం దలఁతుచేనియుఁనెంతలుదత్ప్రభావముల్.

సీ. అజ్ఞానరోగంబు లలఁతఁబెట్టెడుచోట

దివ్యైషధంబు భూదేవసేవ

పురుషార్థసిద్ధులఁ బొందెడుచోటను

సమరభూరుహము విస్తార్చనంబు

దురితాంధకారంబు పరఁగి క్రమ్మినచోటఁ

బటుభానురుచి బ్రహ్మభాషితంబు

దుఃఖభయంబులు దొడరి సోకినచోట

నభయమంత్రము బ్రాహ్మణాశ్రయంబు

గీ. సారభద్ర ముత్తమవర్ణచరణరజము

భవ్యతీర్థంబు బాడబసాదజలము

సకలజన్మంబులకు నగ్రజన్మకులము
చేరుచోటిసిద్ధాంతసిద్ధమతము.

97

శా. నారూపంబులు మేదినిసురులు నానారూపదీప్యత్తప
స్సారోదారులు భూరితేజులు జగత్సంభావ్యకోటిప్రసా
దారంభప్రతిభావిభాసితలు విశ్వాధారు లామ్నాయసం
స్కారాకారులు లోకసమృతయశోగంభీరతాజ్ఞంభితుల్.

క. దైవాధీనము త్రిజగము
దైవము తన్మంత్రవశము తన్మంత్రము భూ
దేవతలచేతి దగుటను

దైవములకు దైవతములు ధరణీదివిజుల్.

99

తే. బ్రాహ్మణావమానపరు లైనవారలు
నన్ను నాత్మ నొల్లకున్నవారు
విప్రవరుల గరము వేడుక బాటించు
వారలెల్ల నన్ను వలచువారు.

100

వ. కావున బ్రాహ్మణరచనాతిక్రమణం బొనరింపక జన్మాంతరం
బులు గైకొనవలయు, సతిమాత్రశత్రుత్వంబునకు ననుమా
నింపవల దదియు నుదాత్తసిద్ధిప్రదంబు, యట్లని శత్రుండు
నిరంతరంబు నుద్ధతంబైనహృదయంబునం దస్తదీయసాధ్య
శ్యంబు తనకుఁ గావలయుటం దలంచుటం దత్ప్రకారంబు
సాయుజ్య¹ సంపత్కారణంబు మీరు చిరకాలంబు నన్ను
భజించినదాసు లగుటంజేసి పరమైశ్వర్యభాజనంబు లగు
జన్మంబులఁ దేజోవిభవంబు లనుభవించి తుది² నస్త్యచైక్యంబు

నొందంగలవార లిదియంతయు నేను మాయాబలంబున
మీకు క్రేయఃకారణంబులుగా నుత్పాదించిన యుపా
యంబు సరకాదుల కాదు శర్వం దైనమద్భక్తజనంబుల
ధిక్కురింప శక్తుం డగునె? యి త్రైటంగు మాంగళ్యంబుగా
సంగీరించునది, యంతరంగంబుల కలంక దొలంగుం డని
యానతిచ్చి వెండియు నిట్లనియె. 101

మ. చగవాఁ దైనను పూర్వచిత్తుఁ డయినా బాపాత్తుఁ దైనా
మహి, యగుణధ్యానవిధేయధీపరిణతుం దైయున్న నే నాతనికా
నుగుణుగా నతిథన్యుగా నుజనుగా శుక్లాత్తుఁగా
నిత్యుగా, జగదేకప్రభుగాఁ బ్రభూతవిభవస్ఫారాత్తుఁగాఁ
జేయుదున్. 102

శ. ఏ నెవ్వఁడొ నాచరిత్రముత్రైటం గెబ్బంగియో మన్తయ
ధ్యానంబెట్టిదియోయెటుంగనివిమూఢాత్తుండుమన్నామమె
త్తైనం జేర్కొనఁ గాంచునేని దురితోదగ్రాంథకారచ్ఛటా
భానుం డీతఁ డనంగభవ్యపదముం బ్రాపించువాఁడుకా మనిన్.

క. నారాయణాఖ్యుఁ డగుసుతుఁ
జేరుకొనిన బోయ కెట్టిపెం పొదవెను వాఁ
డేరూపువాఁడో ముందర
మీ రటు దలపోయుఁడా సమీపితబుద్ధిన్. 104

వ. మదియశరణాగతుల రగుటంజేసి మీకు నెందును శుభంబ.
సకలచరాచరజనకుం దైన కశ్యపమహామునీంద్రుండును
దక్షకన్యావరేణ్య యగుదితియునుం దొలుత భవదుద్భవ
కారణం బయ్యెదరు. ప్రహ్లాదవిరోచనబలిప్రముఖు లగు

భాగవతోత్తములు భవదీయవంశంబునం బరమపావనులై.
యుదయించెదరు, అని యిట్లు నిర్దేశించిన దేవదేవునానతి
నానందంబు నొంది యయ్యిద్దఱు ముకుందునకు నందంద
మ్రొక్కుచు బహువిధంబులఁ బ్రస్తుతించిరి. హరియుం
బేరోలగం బిచ్చి నిజదర్శనార్థం లగు సురమునిప్రముఖులఁ
గృతార్థులంజేసి నిఖిలజగంబుల రక్షించు చుండె నంత. 105

క. అజయవిజయులు పుట్టిరి

తేజంబునఁ గశ్యపునకు దితికిని సుతులై

రాజతదై తేయకుల

భ్రాజిష్ణుసుఖైకయోగ్యభాగ్యస్ఫురణన్.

106

క. అని గాలవమునివరునకు

ననఘుఁడు దేవశ్రవుండు హర్షముతోఁ జె

ప్పిన పుణ్యకథన మంతయు

వినుతోక్తుల విస్తరించి వెండియుఁ బ్రీతిన్.

107

❖ ఆశ్వాసాంతము ❖

క. సౌభాగ్యభాగ్యలక్ష్మీ, లాభోన్నతవక్ష భువన్¹లాలనదత్తా
లోభాదిరహితసంపదైవ్యభవభవ్యాత్మలక్ష్మ్య ధర్మాధ్యక్ష్యైః.

మాలిని.——

భూరికృపారసపోషణ కౌస్తుభభూషణ దుస్తరభూమభవో
త్తారణ దైత్యవిదారణ విశ్వవిధాయక మంగళదాయక నా
భీరుహసంకజపీఠచతుర్ముఖ² వేషితదుర్ముఖ వేళలథా
గారుచిరాసింధరా దురితాగ్నిశరా నృహరి గుణరత్నగిరి. 109

క. ¹వినుతివికారనారద, మునిమధురోద్ధీతనినద ²మోదాభ్యస్తా
దనుసుఖఖండనమండన, సునిశితనిర్వక్తచక్రశోభితమాస్తా.

పనమయూరము.—

స్ఫూర్ణగుణహార శ్రుతిసార జగదేకా
ధార విదుదార నగధార నవమేఘా
కార యవికార యనికార కరుణాలం
కార ధవభావశుభకారణవిహారా.

111

గద్యము. ఇది శంకరస్వామిసంయమిశ్వరచరణసరోరుహాధ్యా
నానందసౌందర్యధుర్య శ్రీసూర్యసుకవిమిత్రసంభవ శంభు
దాసలక్షణాభిధేయ యెఱ్ఱయనామధేయ ప్రణీతంబైనలక్ష్య
నరసింహావతారం బనుపురాణకథయందుఁ బ్రథమా
శ్వాసము.

శ్రీ రస్తు

ద్వి తీయా శ్వాస ము



మడహోబలతీర్థ

గ్రామణి శ్రుతికామినీశిఖామణి కరుణా

ధామ జగదవనవిహిత

స్థేమ దురితకరటిసింహ శ్రీనరసింహ.

1

వ. దేవా రోమహర్షణుండు మహర్షుల కేట్లనియె. అట్లుపుట్టి
హిరణ్యకశిపు హిరణ్యాక్షులనువేళ్లఁ బ్రసిద్ధిపహించిన
యయ్యిద్దఱు దైత్యులయందును నగ్రజుండు.

2

సీ. కనలుబింకపుఁగింకఁ గలుగువేడిమియెల్ల

¹నొక్కటియై యొడలెత్తె ననఁగఁ

గఱకుఁబ్రల్లదమునఁ గల్గుపోడిమియెల్ల

నచ్చ మై తెగఁబొడ వయ్యె ననఁగఁ

గటిక యై తనరారుగగ్వంబునకుఁ గల

చేగ యెల్లను రూపు చెందె ననఁగ

వెగ్గలంబై వేర్చు వీరంబునకుఁ గల

ఘనీక యెల్లను మేను వడసె ననఁగఁ

1. నొక్కటియైయొడలొత్తె.

గీ. బ్రళయకాలవహుః బాటించుచొర యనఁ
జండదండధరునిసఖుః డడంగఁ
దేజిరై నై జతీవ్రమానమన హీ
రణ్యోరశపుః డడశరణ్యోపుడు.

3

మహాస్థగ్ర. తనవోద్ధృష్టులు తెల్పుం దలచి సరభసోష్ఠాతవి
గ్ధంతివంత, ధ్వనితబ్రహ్మాండవాదోష్టతరళితగతులం దారతా
రౌఘముత్తా, జుతిస్త్రాలంబరాకాశశధరకలితచ్చత్రుఁ డై
మేరుసింహా, పన మెక్కం బూచు నై త్యేశ్వరుఁ డతులని
నై శ్వర్కర్మభిఖ్యాతి నొప్పన్.

4

తే. అమరు లనినః జంప నలుగు ¹హవ్యాహుః
లనిన నోడికళ్ళు నొనంగఁ దలఁచుఁ
²త్రివివవాసు లనిన నమమంగఁ జూచుః బా
తాళమునకు చేతతల నతండు.

5

క. ద్వేషించు నాగమంబుల
రోషించు ¹ధర్మపదనిరూఢస్థితికి
బోషించు మత్సరౌద్ధతి
భూషించు మదాతిరేకమునఁ జరితంబున్.

6

ప. ఇట్లు ప్రకృతపారుష్యదూష్యప్రకారం డగుచు నయ్యసుర
వీరుండు సంతతైశ్వర్య విహారంబుల వక్షిల్లుచుండి, తనమనం
బున నొక్క నాఁ డిట్లని వితర్కించు.

7

చ. అమరులతల్లికంఠెను మదంబ వర్తిష్ఠ త్రిలోకరాజ్యభో
గములును నాక యోగ్యములుగాని నిలింపుల కెట్లు గల్గును

ద్యమగరిమంబుమై సురల నందఱి మ్రుచ్చులఁ బోలెఁ దీవ్రదం
డమునను ¹జంపి యేన తగ డక్కగ నేలుదు లోక మంత
యున్.

8

క. కావున నుగ్రపుండపమున్
గావించెదఁ దపముచేతఁ గానివి కలవే
యేవిధముపనులకైనను
గేవలబలమున నుపాయకృత్యము వెలిగన్.

9

సీ. అమరపదంబును నమరేంద్రపదము త
పం బను భూజంబుపండ్లు గావె
సక్తిపదము భాస్వత్ భ్రవపదమును
దప మను పువ్వుగంధములు గావె
పద్మజుపదమును బద్మాక్షుపదమును
న్నతతపశ్చక్తిరత్నములు కావె
సిద్ధపదంబును శ్రీకంఠపదమును
రూఢతపోభానురుచులు గావె

గీ. తపములావునఁ గాదె యిద్ధరణిపలయ
మఖిలమును దాల్చియున్నవాఁ డహి యొకండ
కాన ధర్మార్థకామమోక్షములకెల్లఁ
దపము సాధన మగుట సిద్ధంబ కాదె.

10

క. పోయెద నిష్పడ యుద్యద
మేయతపోనిష్ఠ నజాని మెచ్చించెద ను
త్కాయక్షేత్రత్రవిధి
నేయుల్లములైన గరగ కెమ్మెయి నుండున్.

11

వ. అని తలపోసి యప్పుడ కదలి మునిసిద్ధనేవితం బైనగంధ
మాదనంబునకుం జని యందు జటావల్కలాజిన ప్రముఖతపో
లక్షణ లక్షణీయాకారుం డై యాధీరుండు. 12

క. నాలుకలు గ్రోయువహ్నులు
నాలుగుదిక్కుల నమర్చి నడుమ నిలిచి సూ
ర్యలోకనవరుం డై మును
గా లొక్కట మోపి నీలచె ఘర్షపువేశన్. 13

సీ. ఏపారుతుఱుగలి నెఱమంట లొండొండ
ప్రేసిన నేమియు వెగడువడక
వడిగాలి¹ సుడిసిన మిడుగురు లందంద
బొదివినఁ బాలెమిఁ బ్రదులనీక
పొంగారి దట్టంపు బొగలు దూడుకొనంగ²
బర్విన నెంతయు బ్రమసేవడక
యటిముఠి నల్లడ నడరి పెద్దొజవులు
వైఁ బడ్డ గడలకుఁ బాసిచినక

గీ. దిట్టతనము పేర్చి చేహాభిమానంబు
విడిచి నిష్ఠ యేడుగడయుఁ 3 గాఁగ
పరమతప మొనర్చెఁ బంచతపస్సుల
కితఁడె యొక్కఁ డనంగ దిరిసుతుండు. 14

తా. విద్యుత్కేతువు లొప్పు శక్రధనుగావిష్కారభూరంబుగా
నువ్యర్థజ్ఞతమందుభిధ్వనులతో నుగ్రాంబుదవ్యూహముల

1. నురిగిన. 2. దూటుకొనంగ అనియుండును. 'దూడుకొను' అనై
ఘంటకము. 3. గాక.

మాద్యద్భాస్కరమండలాక్రమణసామగ్రిక్ దివిం బర్వే నే
కోద్యోగంబున గ్రీష్మశాత్రపునివీరోత్సాహముందూలగన్.
క. తొలువానలు గురియగఁ ద

జ్జఃనివహము దైత్యవిభునిసంతప్తాంగం
బులయందుండిందు నౌర్య

జ్వలనశిఖల డిందు జలధిశిలముపోలెన్.

16

తే. బట్టబయటఁ బ్రాథమద్దాసచక్రం
యున్న యతనిమీఁద నొక్క పెట్టుఁ
గులనగంబుమీఁద గూల్చువిధంబునఁ
గూల్చె జలధరములు ఘోరవృష్టి.

17

సగ్ధగ. దీప్తిస్థితాంబుధారల్ దే లఁబొడువ నుద్వేగదూరుండు
సూక్ష్మస్థిరోహోత్తరగజ్జానినదము లడరక్ నిశ్చలాంగుండు
ప్రేఖ, స్థిరతోతాపవిద్యున్నికరము లడరక్ నిర్వికా
రుండు ధైర్యంబు, బద్ధాతీతంబుగా నయ్యసురవరుండు వనాగ
మం బట్లు పుచ్చెన్.

18

క. పదపడి హేమంతుని సం

పదోయ్యయ్యన శీతగిరియుపాంతముచలనం

గదలి చనుదెంచుపయ్యెర

నొదవి తనమయంబ యగుచు నొప్పుగఁ బర్వెన్.

19

ఉ. ఒక్కట మైహికంబు లగును త్తరమారుతము ల్బరీరముల్
ప్రక్కలు సేయ నేతెఱుగువారికి నోర్వఁగరానిరాత్రులన్
బుక్కిటిబంటినీటఁ బరిపూర్ణఘనస్థితి నిల్చె దానవుం

1. బులయందుండి. 2. ప్రేఖన్. 3. యెయ్యన. 4. బొత్తు
సంకయన్.

డక్కజ మైననీళ్లు గొనియాడంగఁబట్టుగఁ 4వొల్పి యెంత
యున్ . 20

సీ. దనుజభూతతపోగ్రతకుఁ బలుఁకినమాడ్కిఁ

గమలిననెత్తి ముమూయ
త్రమువేడిమి వెముదిలిజఁజేసి నోడు
త్రమును గడలు దీరమున కొడుంగ
నసుర వెచ్చనియున్నట్లడఁగనింకెడు
నీటి 2మాఱనమంచు నిరుగురియ
జలదేవతలు దైత్యుకలితనం బగ్గించు
3నెలవున సారసోక్తులు చెలంగ

గీ. దివిజవైరితవము తెఱఁగల్గు గంజికి

నిదురలేక చూచునదియుబోలె

వికచకుసుదనేత్రవిభవ మై 4రేలు జె

న్నందె దానవేంద్రుడున్న చుసీ.

21

వ. మఱియు నమ్మవచ్చెతుండు తహవిశేషాభిలాషంబు దనకుం
బరిపోషణం బొనరింప నిర్దోషహృదయుండై కడంగి. 52

తే. 5వేల్లఁదూండ్లఁ నూరలఁ గొంత నీల్లఁ గొంత

గారవమునఁ దపోయాత్రఁ గోరి నడపె

గాడ్పు గ్రోలుచు మఱికొంతకాల ముండె

వెండి యాచండమునన దా విత్తయముగ.

23

వ. ఇవిధంబున ననేక సువత్సరంబులు భీరవ్రతాచారం దై
యున్న యాదై తేయతాపసుతపంబుపెంపునకుం దలంకి

1. లడకమనింకెడు. 2. మారనమంచు. 3. నెలగన. 4. రేలు
చెన్నించె. 5. వేల్లడిండ్ల

పురందరుండు దేవగురునాశ్రమంబునకుం జని సమష్టించి
యతనిచేత నాశీర్వాచనంబుల నభినందితుం డై యిట్లనియె.

మ. జనకుం డొక్కండ వేటుతల్లులు జగత్సామ్రాజ్యపూజ్య
స్థితుల, దనకుం బా లనుచుక సమత్పరమతికై దైతేయుఁ
డత్యుగ్రద, ర్భనదుర్వారతఁజుక్కు డయ్యెఁ గరుణాసంపన్నుఁ
డౌ ధాత ప, ట్టున ప్రత్యక్షతనొంద మత్పదవి వేడుక
హేండు నెబ్బంగులన్. 25.

క. ఆసురతపంబు జగంబుల

కసహ్యమై యునికిజేసి యంబుజభవుడౌ
వెనఁ దత్ప్రళమనమునకై
యసంశయము దివిజరాజ్య మతనికి నొసఁగున్. 26.

క. నిను నాశ్రయించియును నే

ననఘా కడలేనివనట యనువననిధిలో
మునుఁగుదునె ప్రతీకారం
బొసరింపగదయ్యి దీని కూపించి కృపన్. 27

చ. ఆనుటయు దేవమంత్రి దరహాసముతో దివిజేంద్రుఁ జూచి యి.

ట్లను;నిది యేమి భీతిలగ సంచితసత్యతపోనిరూఢి నీ
కనినపదంబు ద్రిప్పుగ జగత్పతిపద్మజు కై నఁ బాడియే
నిను దితిసూనుఁ డివ్విధము వేడెద నన్నను నాలు కాడునే.

వ. అదియునుంగాక.

29.

సీ. ఏదేవుడు మొదలెట్లుగక నేడును

శ్రుతిమార్గములు బహుగతులఁ దిరుగు

నేదేవు నాత్మలో నీక్షించు ధన్యులు
 ప్రార్థనీయులు పద్మభవుని కైన
 నేదేవులై యెరుగుజగంబులు
 సృష్టియొసమువేక్షఁ బరగు
 నేదేవునకు నాటి యేదేవుఁడును గాఁడు
 నానాగమోక్తనిర్ణయము లొప్ప

గీ. సృష్టియొదేవునంబుధిశయను ల

క్షకపోలముకురమితముఖాబ్జు
 నాశ్రయించినాడ వతఁడు నీయెడఁ గృప
 గలఁడు నీకు నేల కిలఁగ ననఘ.

30

చ. పొందవు దుగ్గిముల్ భయము పొందదు పొందదు చైన్య
 మెమైయి, బొందవు తీర్చదుశలు పొందుఁ బ్రియంబులు
 పొందు సంపదల్, పొందు సమగ్రసౌఖ్యములు పొందు
 సమున్నతకీర్త్యలెందు గో, విందపదారవిందవీపరిణాదగర్విష్ట
 చిత్తులన్.

31

క. తను నెబ్బంగిఁ దలంతురు
 జను లాభంగిన తలంచు సరసీహహలో
 చనుఁడును వారలఁ గావున
 ననిశంబు కృతార్థమతులు హరిపదభక్తుల్.

32

క. హరిభక్తులతపము తపము
 హరిభక్తులజపము జపము హరిభక్తులభా
 సురజన్మము భవసారము
 హరిభక్తులు భువనపావనై కవిహారుల్.

33

క. హరి యనురెండక్కరములు
దొరకొనఁ దీపానఁగు జిహ్వాతుది నెవ్వని క
న్నరుఁ డొకఁడిభ్యుండు భవసా
గరని స్తరణప్రకారకౌశలమునకున్.

34

సీ. దారుణదురితాంధకారసూర్యోదయం
బధికపాతకవిపినానలంబు
నిబిడకల్తపమేఘనిర్భరపవనంబు
బాధపాపాంబుధిబాడబంబు
క్రూరకల్పిషకైలకులిశనిపాతంబు
ఘనకలుషారగగరుడమూర్తి
ఘోరదుష్కృతకాలకూటగంగామకాలి
యతులాఘహరిణపంచాననంబు

గీ. సకలకల్యాణమూలంబు సకలవేద
శాస్త్రసారంబు సకలార్థసంచయంబు
సకలమంత్రరహస్యంబు సాధువృద్ధయ
నర్తనము విష్ణునామసంకీర్తనంబు.

35

శా. వేదాంభోధి మధించి వెండియు మహావిస్తీర్ణశాస్త్రార్థసం
వాదంబు ల్లలపోసి చూచి బలువై వర్తిల్లులోకోక్తియుక్
గాదా సంచు గణించి యొక్కతలఁపై కాదే మునిశ్రేణి సం
పాదించె హరిసేవనంబు దగ సంభావ్యంబు సేవ్యంబుగన్.

ఉ. శ్రీస్తనకుంకుమద్రవనిషిక్తభుజాంతరభాగవిస్ఫుర
త్కృష్ణభరత్సూత్యరుచిగర్వితనాభిసరోజసారభ

1. డభుండు. 2. శాస్త్రవారంబు.
నృసింహ—4

ప్రస్తుతను త్తభృంగరవరాగరసోల్బణభోగిభోగత
ల్పాస్త్రుణుం దలంచునుకృతాత్మ లపాస్త్రసమస్తకల్పమల్.

వ. అని పడికి యాఖరదూషణశోషణ ¹కారణంబు నఖిల దురి
తోత్తారణం బైననారాయణమంత్రంబు సవిశేషసంస్కారం
బుగా చుపడేశించి యిది పరమగోప్యంబైనజవ్యంబు నీవు
నియతమాససుండవై దీవిని నేవింపుము దుస్థితు లెయ్య
వియు నిచ్చుం బొరయలేకున్నట్లు నిష్కహావాక్యప్రభావంబు
భావించ నెవ్వరికి నశక్యంబు. 33

తే. అంబుజాలహుం డాదిగా నాద్యు లెల్ల
నిష్కహామంత్ర పరమార్థ మెల్లనాండు
నాత్మం గన్గొని ముదమంది యాచరించి
యభినుతించి భజితు రత్యంతనియతి. 39

వ. హిరణ్యకశిపుతపోవిజృంభణంబునకు భయం బందవలవదు.
వైత్తులయైశ్వర్యం బయ్యును దుదిముట్టనేరదు. నీరజో
దరుతోడిమాత్సర్యంబు కాగ్యంబుగాఁ దలంచువారికి నేరూ
పంబున నిత్యోన్నతులు గలుగ నేర్చునె? విష్ణుద్వేషంబును
నిరంతరదోషంబును శ్రుతి ధర్మవిరోధంబును సుజననిరోధం
బును నసురస్వభావంబులు గావున. 40

క. నారాయణవిద్విషులకు
హ్రూల కామువును శ్రీయుఁ గులము బలంబు
బేసెను బెంపును బొలియును
ఘోరనరకకూపములను గూలుదురు తుదిన్. 41

తే. విష్ణుఁ డిహపరదై వంబు విష్ణుదేవు
నొల్లమియ యిహపరముల నొల్లకునికి
విష్ణుపదభక్తిభావపవిత్రుఁ డగుట
యైహికాముష్మిక ప్రీతి నందఁ గనుట.

42

మ. అనువాచస్పతిభాషణంబులకు నాహ్లాదంబు సంధిల్లన
య్యనఘం డచ్యుతపాదసంస్కృతిరనై కాయ త్రచేతస్కుండై
మునివంశోత్తమునం స్తుపద్మము శిరంబుం జేర్చి వీడ్కోలతం
డొనరింపక జనియెక పురంబునకునితో య్భాసిత్తైశ్వర్యుడై.

వ. చని వెండియు వివిధవితర్కజనితపరిష్పందం బగుడెందంబు
డిందుపటుపనేరక సురవిభుం డసురతపంబునకు నపాయం
బాపాదించు నుపాయంబు ప్రయోగంబుచేయుట మేలుకాక
యని తలంపువుట్టిన నప్పుడ రంభాప్రభృతు లగు నప్పరో
పనితలం బిలిచి గౌరవంబుగా నేకాంతంబ యక్కాంతల
కి ట్లనియె. [ల

శా. లావణ్యోదయముల్ ప్రియంబులుచిత్రాలాపము లాటోపము
భావంబుల్ చతురస్వభావములు చెప్పం బెద్దమియందు మీ
కీవిశ్వంబున గెల్వఁ గూడనివిభుం డేవాఁడు లేఁ డిప్పుడుక
దేవేంద్రస్థితి మీరు కల్గుటఁ గదా దీపించె రూపింపఁగన్.

ఉ. మించినవేర్చి నేయెడల మిన్నులుముట్టి వెలుంగునట్టినూ
ఱంచుల¹కైదువుకా తృణకణాకృత్యైవెడబాయఁబేర్చి ద
ర్పించిన ధీరచిత్తములఁ బెల్కుటనాటి²కలంప నాకు మీ
యంచితచారుచంచలకటాక్షము నమ్మినయస్త్ర మిమ్మెయిన్. 46

సీ. ఉల్లంబు మీచూడ్కులుచ్చిపోకకుంగదా
 వాలమ్ములకు నోర్చు వారికోర్కి
 మీక్రొవ్వజన్నులమీఁదియన్నియగదా
 ప్రతముల పరిగెడువారియాస
 లీలమీకెమ్మోది గ్రోలుటకై కదా
 వడి సోమరస మాను వారిత్పష్ట
 మీయింపుఁగూటమి మెఱయుటకై కదా
 వనితలఁ మోరఁగెడు వారితివుట

గీ. పుణ్యసస్యంపుఁబంటులు భూరినియమ
 తెరుఫలంబులు సౌఖ్యాధిదైవతములు
 నిఖిలసంసారసారంబు లఖలలోక
 రత్నములు మీర లప్పవోరమణులార!

47

ఉ. మానము¹ ప్రోదియై నియతిమాత్రముగాఁ బొడవై ధరిత్రినె
 వ్యానికి వ్రాలకున్న గరువంపు²శిరంబును వంచఁ జూచు ను
 న్నానమహత్త్వధన్యుఁ డగుమానిసి యైనను రోషవిభ్రమ
 భ్రానటనాభిరామ లగుపాలుల పాదతలంబుచేరువన్. 48

చ. ప్రతములఁ⁴ గ్రొచ్చి శీలముల ప్రచ్చి జపంబులఁ గ్రోలి
 యుత్తమ, క్రతువులఁ దోలి యోగములు గ్రాచి తపంబుల
 వేచి⁵యొందు న, ప్రతిహతలీలమై మదనుబాణచయంబుల
 తోడునీడలై, భృతులు తలంచుచుండు సుదతీమదతీక్ష్ణకటాక్ష
 కోణముల్.

49

సీ. చామల నగుమోముఁజందుఁ పొడవున
రాగాంబుధులు నిట్ట గ్రమ్మ ననుట
పొలఁతులనునుదీపుఁబలుకులయింపున
నుల్లంబు నోలంబు నొందు ననుట
మెలఁతల తఱచురెప్పలవలిగప్పలు
జవనంపుఁజీకటిగవియు ననుట
చెలువలనిద్దంపుఁ జెక్కులచాయల
భావము లెలవెలఁ బాటు ననుట

గీ. యద్భుతంబు లై విపులభవాఙ్గిఁదిగు
జనులహృదయంబు లనియెడుజలచరములు
లీలఁదిగువంగ వలరాజుకేల నున్న
బలువలలుగావె కాంతలచెలుపు లెల్ల.

50

క. కావున మీతెఱఁ గంతయు
భావించి జగద్ధిత మగుపని యొక్కటి సు
భావముతో మీముఁ బనిచెద
నేవిధమున నైన నిర్వహింపగవలయున్.

51

క. దితిజుఁడు హిరణ్యకశిపుఁడు
వ్రతచర్యానిష్ఠ నున్నవాఁ డాతని ధీ
రత గంభీరతయును విక
లత నొందింపుఁడు భవద్విలాస ప్రాధిక్.

52

ఉ. మీ రిటుపూని యీక్రమము మేకొని చేసిన దివ్యరాజ్యల
క్ష్మీరమణీయవై భవము చిందిలిమందిలిగాక దక్కుఁ బెం

పారంగ నాకు నాకుల జరామరతాగరిమం బొకింతయున్
జేరు నొడంగనీ కడరఁ ప్రీతి భుజింతు శిరభీష్టభోగముల్.

చ. చనుఁ డసు రేంద్రఁ డున్న వికచద్ద్రుమపుష్పసుగంధిగంధమా
దనవనభూమికై భవదుదంచితయోగ్యసహాయలీల కై
పనిచెద నీక్షణంబ మధుపప్రజశోకిలకీరమీనకే
తనమధుమానసాస్పదసుధాకరదక్షిణమారుతంబులన్. 54

వ. అనిన నయ్యింతు లందఱు నట్లకాక యని యియ్యకొని
రప్పుడు తెలో త్రమ యయ్యమ రోత్తమున కిట్లనియె. 55

సీ. ఏను గ్రీఁగంట నొక్కించుక చూచిన
ఖలుడెంద మైనను గరఁగు ననిన
నాయింపుఁబలుకు కర్ణములు సోఁకినఁ బితా
మహాఁ డైన జదువులు మఱచు ననిన

శి నే దియ్యమున నటించిన హరుఁ డైన
మరునికన్నులనన్నఁ ⁴దిరుగు ననిన

ద్రా. 62
యెనుగానమ
యెను

నారూపు చూచిన శౌరియు నహితల్ప
మురలి పల్లవశయ్యఁ బొరలు ననిన

గీ. శివజీతి యొనఁ దాల్చి యను కైన నుల్లంబు
చులకనైన ⁷జపము లులక నైన
నేమములతపంబునిల్పునె నాయెదు
రెదుర నధిప మాట లేల యింక.

56

1. కడరు 2. నభీష్ట. 3. ఏను దియ్యమున నటించిన. 4. దఱుగు.
5. మహా. 6. నరలి. 7. దపము.

- క. చూచెదవు గాక యే నిటు
చూచిన నయ్యసురతపము సొంపటి ప్రతని
ష్ఠాచరణము తూపర మగు
గోచరమై మనసు త్రిప్పుకొని సోలంగన్. 57.
- వ. అని పంతంబులు కలికిన యమ్మగువమాటకు మరున్నాయ
కుండు మనంబునం బ్రమదంబునొందె నయ్యిందువదనలందఱు
పురందరువీడ్కొనిచని గంధమాదనంబుఁ జొచ్చి రంత. 58
- క. వారలతోడ నెయాత్త
స్ఫారవిభవ మెల్లఁ గొని వసంతుఁడు దనయా
కారంబుఁ జూపె నక్కాం
తారంబున శిశిరసమయదర్పా¹పహుఁడై. 59
- చ. ఇదె చనుదెంచె జైత్రుడని యెల్ల వనంబులకుం బ్రమోద
ముల్, పొదలఁగ²మేలివార్త గొని బోరున వచ్చిన దాడికాఁ
డన, స్త్రుడవనదేవతాముఖసమీర మెదుర్కొన నుల్లసిల్లె
నిం, పొదవఁగ దక్షిణానిల మనూనమనోహర ఫేలనంబునన్.
- ఉ. పండిన³యాకుడుల్లి నవపల్లవముల్ తిలకింపఁ బూబొదల్
నిండఁగఁబర్వె లేగొసలు నిద్దములై నిగుడంగ మ్రాకు లొం
డొండఁదలిర్చె నామనిసముజ్జ్వలయోగరసాదనక్రియ⁴
⁴గొండికపాయముల్ మగుడఁ గోరి భజించినసిద్ధులో యనన్.
- ఉ. ఎందును బుష్పసౌరభమ యెందును మందమదాలి యుం
కృతుల్, ఎందును సాంద్రపల్లవము లెందును గోకిలకంఠ
కూజితం, బెందును విసుఫరత్ఫలము లెందును గోమలకీర

భాషితం, బంధము లయ్యె మందమరుదంచితచారువనాంత
రంబులన్. 62

తే. సరస కింకరకోరకసంచయంబు

చెలుపు తిలకించె భావిన్మసింహదేవు

1 దీప్తనఖపంక్తి ప్రకటనై తేయరుధిర

నేకరుచి నొప్పుతెఱుగు సూదించినట్లు. 63

ఉ. కాముఁడు లోక మంతయును గైకొని పట్టము గట్టికొన్నఁ జే
రామని సేయుపండువులయం దొడగూడినదివ్యగంధముల్
నామెఱుఁగారుక్రొవ్విరు లెల్లరినసంపెగ లొప్పెఁ గామసం
భ్రామితకామిత్తిశలభంబులు గ్రందుగఁ 2 జెంది మ్రందఁగన్.

చ. ఆవిరళచారుకోరకచయంబులలోకములంద చూడ్కులం?
దవులఁగఁజేసె నెల్లెడలఁ దద్వనభూములు, గాఢరాగముల్
యువతులచి త్రవృత్తముల నూన్ప ననంగుఁడు సంగ్రహించె
నాఁ, బ్రవితతలీలఁబెల్లెఱుగఁ బల్లవసంతతి గుత్తులోయనన్.

చ. తనియక కమ్మలిచ్చి చవి దాకినచొక్కునఁ గన్ను 4 మ్రాలఁ
జం, చునఁ జవికాటుగాఁ గఱచుచున్న వచూతజపల్లవంబు గై
కొని విహరించుకోకిలము కొమ్మల తియ్యని మావి మోవి
మో, నూనరుచి బాసి పండుపధికావలికిం కటఁజేసెనావనిన్. 5

సీ. అంచబోదల మోద మారంగఁ జెక్కిల్లు

గొట్టుచు నెలదూఁడుకొనలు నలుప

నలిబాలికల ముదం బెఱారఁ బింపిల్లు

గూయుచు మధువులు గ్రోలి సోల

1 జక్కవదో లక్కజపువేడుకల దిమ్మ

2 దివురున నకరువులో దిగిచికొనంగ

మలయానిలుఁడు గర్వ మలరంగ గుఱువులు

వాఱుచు నెత్తావిచూఱలాడఁ

గీ. బసిఁడిగద్దియోయాదుద్దువైగరంబు

ప్రీతి నెలకొన సిరి వేరుఁ లెఱుఱబడయఁ

గామినులచూడ్కి రేకులకాంతి వడసి

దర్పమునఁగ్రాల నొప్పారెదమ్మివిరులు.

67

చ. వలివిరవాదిక్రొవ్విరులవాతుల మూతులువెట్టి తేనియల్

కొలఁదికి మీరఁ గ్రోలికొని కొవ్వున జివ్వల నీన నొక్కమై

దలముగ దీటు గట్టుకొని దాఁటెడుతేటులచైద మెల్లెడక

గలయఁగ వృక్షవాటికలఁ గ్ర మ్మెనకాలతమోనికాయముల్.

తే. పొగడ⁴మ్రాకుమొదల్లను బుష్పరసము

దొరఁగి నెత్తావియందును నెరయ నొప్పె

బూచుకొఱకు నైమున్నయింపులు దల్లివ్వు

గడఁగి వనలక్ష్మి యుమిసినకళ్ల యనఁగ.

69

క. పూచినయశోకములయం,

దేచినతుమ్మెదలరవము లింపెనఁగెఁ బొరిం

దాఁచువనదేవతల చర

కాచలితము లై నయందియలమ్రాఁత యనన్.

70

చ. విలసితచంద్ర కాంతమణివేదులపై మృదుమారుతాహతి

దలముగఁద్రాలి తా నవిగఁ దాఱనిపువ్వు లయత్నశయ్యై

1. జక్కవదో. 2. దివురన కరువలి. 3. గాఢదై. 4. మ్రాకులమొదలను.

పాలుపుగ మాధవీవలయముల్ తరుణీతరుణ ప్రజంబులన్
బిలిచె మనోజలీలలకుఁ బేర్పు మదాకులభృంగగీతులన్. 71

చ. చిలుకలపిండునొప్పిదము చిత్రసురాయుధలీలయేపునం
1 శైలఁగ మధుప్రతాపలులచిక్కినిమ్రోతనుగర్జ లుల్లస
త్ఫలరసపూరముం దెరలఁ బర్వత²సౌధలు గాఁగ మేఘు
పం, క్తులక్రీయకొప్పుభూకుహతతుల్ మధువేళబయోద
3 వేళనాన్. 72

చ. మనసిజమంత్రఘోషములు మన్మథునానతిమాట లిందిరా
తనయవిలాసహాసములు దర్పకునార్పుటెలుంగు లంగజ
స్థునిచదువుల్ మనోభవునిమోహనగీతు లనంగఁ జారుఖే
లనములు నెల్లదిక్కులఁ జెలంగె మదోత్కటకోకిలధ్వనుల్.

చ. ఆరుదుగఁ దేఁటితీగెకొనయం బెసకం బగుపచ్చవింట ని
బృరముగ మోపి కెందలిరుబత్తడికం బరువంపుమావిక్రొ
వ్విరిబలుగాఁడితూఁపు లిడి వీరపుగర్వము నెమ్మనంబులోఁ
బిరిగొనఁ దోలితొప్పరలఁ బెట్టె ననంగుఁడు పాంథలోకమున్.

సీ. వెలయు నీవెన్నెలవెల్లికాంతులసిరి
సిలుఁదుదీవులు చేరి మెఱయ కున్న
వెలయు నీవెన్నెలతెలుపునఁ జామల
చూపు చీకటిఁజొచ్చి సొరగ కున్న
నెనయు నీవెన్నెలతనువున నింతుల
ఘనకుచంబుల 4 యుమ్మ గదియ కున్న

నొదవు నీవెన్నెలయురవడిఁ బొలఁతుల
తమకంపుఁజెయ్యులఁ దగల కున్న

గీ. మునిఁగిపోరె మన్నఘన కగ్గ మై పోరె
చాలఁ గొంతువోరె తూలిపోరె
యనఁగ నుల్లసిల్లె నామనిరే లతి
స్ఫారసారసారసాంద్రుచులు. .

75.

వ. ఇట్టివసంతసమయంబునందుఁ బురందరాదేశంబు నెఱపం బూని
చను దెంచినవనజబోచన లద్దనుజతావసునివాసంబును ముని
సిద్ధగంధర్వసేవితంబు ¹నైన యావనంబున.

76

సీ. కమనీయకరవద్ద కాంతిపల్లవములు
కోమలస్థితదీప్తి కుసుమములును
జారుపయోధరస్ఫారగుచ్ఛములును
లలితబింబాధరోజ్జ్వలఫలములు
సురభినిశ్వాసభాసురగంధ²పవనము
లుచితసల్లాపకీరోక్తములును
గలమధురోద్గీతకలకంఠరవములు
కాంచీనినాదభృంగస్వనములు

గీ. సతిశయిల్లంగ మధుసమయాధిదేవ
తలు శుభాకారలీలలు దాల్చి రసఁగ
నెమ్మి పుష్పాపచయకేలి నెవముఁ బెట్టి
యందుఁ జరియించి రింపార నిందములు.

77

క. క్రమమున నాటలపైబడి
³యమరాంగన లమరవైరి కంతను ⁴నింత

సమదగటః శేరి తమయిం

పమరెడుచెలువున నటించి రభినవభంగిన్.

78

చ. ¹కదలః గుచద్యయంబు వడఁక స్థనుమధ్యము కక్షదీధితుల్
చెదరఁగమోము లేఁజెమటఁ జెన్నోదవఁ బొలపంబుగన్దవం
బొదలఁగఁగంకణచ్చనము పొల్పెసలార సుమాస్త్రుదర్పముల్
ముదరఁగ నుల్లసితై నొకముద్దియ కందుకభేలనంబునన్. 79

ఆ. పితేదిపెంపువ్రే గుపటుపసందంద ప
య్యెద వొలంగఁ జన్ను లదర నంది
యలు నెలంగ నలసయాన మెలర్ప రా
యంచఁ బట్టు దిరిగె నబల యోర్తు.

80

సీ. మునికాళ్లు మోపి నిక్కినఁ బదచ్చవి నేల
యును బల్లవించిన యొప్పు మెఱయ
³వలులేది నతనాభి బెలసి యొక్కింత సా
గినమధ్య మెంతయు ఘనతఁ పీయ
మొగ మెత్తి మీఁదికి నిగిడించుచూడ్కులఁ
గన్నులవిప్పెల్లఁ గానఁబడఁగఁ
గడలొత్తుకరమూలఘనకాంతి చూపఱ
దెందంబుతో నిక్కిడెక్కినంగ

గీ. నొయ్యి డాకేల దవ్వల నున్నతీగఁ
దిగిచి నఖిపీపు లంతంత దీటుకొనఁగ
లీలఁ బెఱకేల నచ్చరలేమ యోర్తు
గోసెఁ బువ్వులు ప్రమదవికాస మెసఁగ.

81

తే. ఓర్పు కరతాళ మొనరింప నోర్పు సమద
గీతి పచరింప సరితాళగింప నోర్పు
మధురమదిరా¹రసోల్లాసచు త్త యగుచు
నాడె నొక్కతె లలితాంగి హరగతుల.

82

సీ. అమృతంపుసోన పై నడరినట్లే పాప
చెన్నున మోరళ్ళ జివులు లొత్తై
మారుతాహతిపేర మ్రాకులు దల యిహః
దొడఁగె ²మరందమాధుర్యమునకు
నింపులగమి ధైవయీరాగరసము దీ
గలకుఁ గోరకపులకముల నొసఁగె
సెలయేఱులకు నశ్రుజలములు దొరగించె
గిరులును మంజులగీతిఁ గరఁగె

గీ. ననినఁ బోలుఁ బోసఁగు నగుఁ దగు ననఁగ స
చేతనంబు లెల్లఁ జిత్తరూపు
నట్లు సోగి నిలువ నంగన యొక్కతె
³పాడెఁ గలమనోజ్ఞభంగు లలర.

83

క. జంకెలు బుజ్జచములునుం
గింకలు దళుకొత్త నోర్పు గీరంబులకు
నంకలు జదుళ్లు కరములు
నంకణముల సదువు గరపె హసితోక్తులచేన్.

84

సీ. కెమ్మోవితావికే గ్రమ్ముతు మైదగమి
తూలెడు కురులలోఁ దొడిబడంగ

జలితకన్తోత్పలదలములకాంతి న
 పాంగవేస్తులు రెంటుః బరపుగాఁగ
 సీమంతమునః బొల్పునేసము త్రియములుఁ
 బెరయు 1 గ్రుచ్చుడికమ్మవిరులు దొరుగ
 నాందోళన శ్రాంతి నమరుపాలిండ్లపైఁ
 జెరుటవొట్టులు హరిసమితిఁ బ్రస

గీ. వళులలావున నలికొను బలిసి నిలువఁ
 జూచువారిచూడ్కికి నొప్పుచూజు లిడుచు
 లీలఁబాడుచుః దీగయుయ్యాలనెక్కి
 పోయియుఁపగనొప్పారె బొలఁతయోర్తు.

85

చ. వలపల డాపలక వరుసవాలు గనుంగొనఁ జూపు లార్పుచుక
 దిలకము దీర్పుచుక గురులు దీటుచు వీనులమానికంపుటా
 కులఁబొరి ద్రిప్పుచుక దశనకోరకము లె్వలయంగ మోవిమె
 ప్పులరఁగ మోమువిచ్చుచును నద్దముఁ జూచె నొకర్తు
 వేడుకన్.

86

వ. ఇవ్విధంబున మదనవికారకారణంబు లగువిభ్రమవ్యాపారం
 బులఁ బ్రవర్తిల్లునయ్యంగనల తెఱంగునకుఁ గరంగనియంత
 రంగంబు నిస్తరంగంబగునంబు రాశియుంబోలెఁ బొలుపు
 మిగుల నాదైత్యతపోధనుండు.

87

ను. పురుషాకారముతోడ నున్నసిరియో పుంస్త్యంబు లేదో
 యటే, తరువో పుత్తడిరూపా చిత్తమును జైతన్యంబు
 శూన్యంబొకో, విరసత్వంబులప్రోవో నిశ్చలకళావిజ్ఞానసర్వ

1. గ్రుచ్చుడి 2. లిచ్చుచును. 3. నిర్భర.

స్వమో, యరు వీచంద మనంగ నిల్చె ²ధృతియం దస్థంద
మందస్థితిక్. 33

వ. అంత. 39

సీ. కలయంగ నడవిలోఁ గాచినవెన్నెల
లై చారుహాసుంబు లవిధిఁ బోవఁ
బ్రతికూలవిధికిఁ జేపడినయత్నంబు లై
చూచినంతటఁబోక చూపు లొడుంగఁ
బాట లన్నియు నాటపాటలై చెవిటికూఁ
దిన సంకువిధమునఁ దేరజనఁగ
నాటలు పసిబిడ్డయాట లై పెంపటి
యొరులయాటలఁ బడ నోగితముగ

గీ. గర్వములు బెండుపడఁ గౌతుకములు ముడుంగ
నదటు లాఱడివోవఁ బ్రల్లదము లడఁగ
నసురచిత్తంబు గానఁగ నలవి గాక
సిగ్గువోయిరి యచ్చరచెలువ లెల్ల. 90

ఉ. ఆతనినిష్ఠయుఁ ఘననిరాకులధైర్యము దన్ను నెంతయుం
వ్రీతుని గా నొనర్పఁ గృపపెంపు దలిర్ప సరోజసంభవుం
డాతతసిద్ధసంయమిగణావృతుఁడై మహనీయహంసవి
ఖ్యాతమనోజ్ఞయానమున నచ్చటికిం జనుదెంచె నత్తటిక్.

ఉ. చాలుఁ దపంబు చాలఁగఁ బ్రసన్నుడ నైతి వరంబు లిత్తు నీ
లోలత యేర్పడంగ నతిలోకనుతప్తత వేడు మన్న వా

చాలవరేణ్యుఁ డంబురుహసంభవుమాటలు వీనులందు ధా-
రాశసుధారసస్థవనరమృదు లై ప్రమదం బొనర్పంగన్. 92

తే. చక్క జాగిలి మ్రొక్కి యంజలిపుటంబు
మాళిఁ గదియించి నిలిచి సమంచితార్థ
మధురబహువిధస్తోత్ర సమృద్ధరచన
మున్ను గా నతఁ డిట్లని విన్నవించె. 93

క. దేవర ప్రసన్నుఁ డగునట ?
సేవకులకుఁ బడయరానిసిద్ధియుఁ గలదే ?
భావితవివిధై శ్వర్యశు
భావహము గదా భవత్కటాక్షం బెందున్. 94

ప. కావున నసురేంద్రత్వంబు నాకుం గృహసేయవలయు నిదియ-
మదీయాభిలాషం బనినఁ బితామహుం డసురేంద్రున
కిట్లనియె. 95

చ. సమధికవూర్వదేవకులసంజనితుండవు నీవు నీకు న
య్యమరపదంబు దక్కువ సురాధిపతిత్వము నీక ¹దెంత య
య్యమరపరేణ్యసంపదకు నగ్గల మై పెనుపొందువై భవం
బమరుట యేమిటం గలుగు నట్టివరంబుఁ దలంపు మింపుగన్.

క. అనినఁ దగువరముఁ దననె
మృనమున నూహించి యసుర మఱి యిట్లనియెన్
వనజభవుఁ డింక నీఁ డే
మని వేడునొ యనుచు నాకుఁజాత్తత ²నొందన్. 97

సీ. దేవకులంబుచే: దేవయోచుండేతః
 విశ్వకోటచే: వైశ్వంతరచేత
 గ్రహములచే: దాహినిలచే: ముగిలచే
 ననలసమీరత్రోయములచేత
 నరులచే: గిరులచే: వరులచే: బశుమృగ
 పక్షిదంశకకీటపంక్తిచేత
 నసికుంతశరపరిఘాద్యాయుధములచే:
 గాఢసామాజసృగుములచేత

గీ. నపని సంతరితుంబున చినమునందు
 వాసరంబులయందు శర్వరులయందు
 నా కపాయంబు లేకుండ లోకపంద్య
 యిమ్ము మఱి యెన్నియును నొల్ల నింతనిజము. 93

తే. అనిన నిచ్చితి ననియె: బద్ధాసనుడు
 వైత్యవతీయు మహాప్రసాదంబు దేవ
 యనుచు నొదల మోడ్చుకే లమర 'నొప్పె
 హస్తపులకాంకురాలంకృతాంగు డగుచు. 99

ప. వనరువాసంభవుండు చితిసంభవుని బ్రభూతవరదానసంఖా
 వితుం జేసి నిజనివాసంబునకుం జనియె, నసురేశ్వరుండును
 నమందానందమందస్థితసుందరుం డగుచు నాత్మగృహంబు
 నకుం జని జననికి నమస్కరించి తదవృత్తాంతం బంతయు
 నెఱింగించి తదభినందితుం డై ప్రియానుజుం డైన హిర
 శ్యాక్షు డనుమోదింప బెంపారుచున్న సమయంబున
 నమ్రహావీరులతపోలాభంబునకు నభినవోల్లాసంబునం బొంగు

1. నొప్పె. 2. నమమోదింప.

సంతకంగంబులతోడ నముచిపులొమబలరామశంఖకర్ణవిప్ర
 1జిర్ణయగ్రీవప్రముఖులైనదానవులనేకులు చనుదెంచి
 యతనిని గని చముచితపల్లావ² త్కారంబులు వడసి యతని
 కిట్లనిరి. 100

మ. పితరంతానము దానవాన్వయము నితేజంబు నితోర్జిజ్జిత
 స్థితి నేపారుట జేసి నేడు దలయెత్తె బేర్చి యీదైత్యుని
 తతి యంతంతకు సేసుమై³ బరమ వోర్ధర్పంబు⁴ సొంపేడగా
 ధృతిమూలంబడిపాటి దప్పివిరిసె⁵ దేవాహిత⁶ శ్రేణియున్.

ఉ. జన్మములుం బశుజన్మములుం జాలగ మ్రింగి కరంబుఁ గ్రొవ్వి
 పేర్చును గ్రాలునచ్చలయాటలు చిత్తములక గంపఁగా
 గిన్నరచల్లకేమధుని⁷ గీతులు వీచుల కింపుఁ బెంపఁగా
 జెన్నుగ నుండి మమ్ము నొకచీరకిఁ గైకొన రాదిపాకసుల్.

మ. వారి తనకు స్థలం దని పురాంతకుఁ డామురవైరినేతలె
 పురుసన మాన్ప నొల్లఁ దని పద్మభవుండును నాత్మలోన ని
 ర్జరులకు మేలు గోరు నని యయమికోటితలంపుల నిజ
 స్ఫురణమ యాచహించు నని పొంగుచు నుండు మహేపాం
 ద్రుఁ డెప్పుడున్. 103

ఉ. ఆట్టిసురాధినాథునద టంతయుం బాపి నిలింపవర్గపుం
 దట్టము లొగ్గి తాపసులపై న్యము పాల్పడఁ చేసి లోకముల్
 గట్టిగ నీర యేలుము ప్రకాశితగై త్యకులాభివృద్ధికై
 పట్టము గట్టి మమ్ముఁ దగఁబంచి పనుల్ గాను మీశ్వరుండ వై.

1. జిత్తుకాయగ్రీవ.. 2. సంస్కారముల. 3. బరప. 4. సొంపొం
 దగా. 5. బదుపాటదన్ని 6. దేవాహితశ్రేణికిన్. 7. వర్గముక.

చ. 1 అని పల్కిన నసురులు తక్షణంబు భృగువంశభవ్యుండగు
కావ్య సచ్చటికి వించి తదుపదిష్ట ప్రకారంబునం దొడంగి
మయన్ది తమాటికన్యమయమహితసింహాపీఠంబున నమ్మనాను
భావు నునిచి భార్గవపురస్సరంబుగా నఖిలతీర్థోదకంబుల
సభిషేకంబుగావించి దైవ్యదానచరాక్షసాన్వయంబునకుం
బలిచి గవ్వని పట్టంబు గట్టి వివిధాశీర్వాదంబుల నతనిం
బ్రస్తుతించిన నసురులయార్పులు నిస్సహజపణవకాంస్యకాహ
ళాక్షత్యాంబులయలిన్రలు దిక్కులు వగిలించె నంతం
బోయె దిక్కుతులదెందంబుల గారించె నంత. 105

ఉ. దానవనాథునొదల నుదగ్రత నొప్పునవాతపత్ర 2 మ
ష్టానసుథాంశుబింబగరిమంబునఁ బెంపెసలారి యింద్రలో
కీనయనోత్పలాశకులు భేదము నొందఁగఁ జేసె ఘోరఘ
ర్తానుగత ప్రచండకుఁ జాకులభాస్కరమండలాకృతిన్. 106

శ్లో. అసురపల్లభప్రతాపాగ్ని పర్వేషులీల
దిశల నుల్కాపాతదీప్తి పొదివె
పై లేయనాథుచుద్ధరికి నుల్కినభంగి
ధాత్రి సముత్క్లంపసరళ యయ్యె
వనుజలేజముఁ గని దైన్య మొందినమాడ్కి
మాత్రాండుఁ డెంతయు మాఁగువాతె
విబుధారికినుకకు వెగడొందుతెఱఁగుర
వనరాశి కరము ఘూర్జనము నొందె
శ్లో. గిరులు పడఁకె నధికపరుషంబు లై పవ
నములు చెలఁగె నిబిడతీమిర మడరె

వహ్ని లగ్రధూమవారింజ్వాలంబు
లగుచుః బొనుగొనడియె నదృశ్యముగ.

107

క. ఆవి యెల్లః జూచి వైత్యులు
దివిజకులాపాయభంగిః దెలిపెడునవె యీ
వివిధోత్పాతము లని ప్రమ
దవికాశితు వైరి దుష్టతామసబుద్ధిన్.

108

ప. ఇ స్థలిషిక్తుం వై ¹యపూర్వగీర్వాణపుంగవుండు గర్వగరి
మాక్రాంతస్వాంతుండును నగుచు నయదత్తంబును మణి
మయూఖమండీమంజులంబును మనోధానురూపగమనం
బును నగుమహాధం బెక్కి పాతశ్యాత్ప్రముఖు లగు
నార్తజనంబులు పరివేష్టించ ననేకదాననసేనాసమేతుండై
చని మహాశైలవిర్గోచయం బ్రాంశుప్రాకారపరివృతము
నుత్తాలవిశాలాట్టాలకవిలసితయు నుదగ్రగోపురాగ్రగృహీత
గ్రహమాక్లయు సమధిగోత్సేధసౌధదీధితిధవళాయమాన
దళదిశాభాగయః సకలసమయసముదితసుమనోవికాసభాస
మానోద్యానదోర్మితైరోధోంతరయు సరుస్తభోగభూమి
యు రత్నవతీనామధేయయు నగుమహాపురి భాక్తవోపదిష్ట
శుభమువూర్తంబునం బ్రవేశించి.

109

క. అం దుండి సకలసంపద
లుం దనుః కేరంగ నఖిలలోకంబులు న
స్పృందిరిజాక్ష చౌదల
లం చాల్మగః చాల్యై రాజ్యైలిలితోత్సవమున్.

110

క. ప్రైతేయులు దానవులును
భూతనిశాచు వికాచములు సెద్యయు సు
క్రీతిం బొదలంగ నాతని
యాతతసామ్రాజ్య మంతకుండు జేచ్చెన్. 111

తే. ఆహారణ్యకశిపునైశ్వర్య మెంత
తెల్ల బొడంగె నంత దివిజకులము
జేర్చి క్రతుంగఁ జొచ్చె బేర్పువేసవియెండ
నెడలి యివురచిలుతమడుపుపోలే. 112

క. ప్రైతము గొని దైత్యుడు దు
ర్వాకభుజాంభరీషసాకులుఁ దై
కాకింపఁ బొడంగె నమరులఁ
జోరులు తనకు స్వివోదములుగాఁ గడిమిన్. 113

ప్రశ్న. వేదంబోద్బంధ హేలావిరితరథపదావిష్కృతస్వీయభా
స్వత్పాదాతానేకసేనాప్రకరపరికరప్రాభవాభీలీలా
నైనగిం బేర్చి వైత్యేశ్వరుడు కణధరావాంఛఁ బైకొన్న
మాట, భేధింపఁ ద్రుంప నొంపక బిటుసనక విజృంభింప
నోన్చి న్నిలింపుల్? 114

స. ఆమృతావీరుండు. 115

సీ. వేర్పుచు బటలెంచుభిరుంబు ననిమొసఁ
బెడచేసఁ బెడమోము నడంగ నడచి
భీటఁ బాతెడిపురువలూతు వెన్నొని బాడు
దల నట్టి దర్పంబు దలకు మీఱ

నమరాచలీపురం బంశముఁ జూతాడి
చెలంగి నువస్త్రీల వేలుబట్టి
వెల్లయేనుంగును వెలమావుఁ డైకొని
మందారమును హరిచందనంబు

గీ. పారిజాతపంథానకల్పకంఠపుల-
గొని నుమేరునిఁగల్గెనొకటిఁగొండ
లక్ష్మిఁ ద్రవ్వి తండము గొని యును విభునిఁ
గరుణ 1ముందల విడిచి విక్రమము మెఱసి.

116

ప. మఱియును.

117

ఆ. శిఖలు చూపకుండ శిఠించి శిహవికి నై
నోరు దెఱవకుండ మేరవెట్టి
వేడియెల్ల నుడిపి విబుధాది కినుకమై
భీతిపాత్రుఁ జేసె వీరహోత్రు.

118

సీ. మెచ్చక యెదురైనమృత్యువుమెడ ప్రోక్కి
కొవ్వొడిగోటలు ద్రెప్ప రాచి
కిన్నతో జంకించి కింకరగోటులఁ

బొంకంబు చెడఁ గొంకువోవ నడిచి
మదురువుఁ గొని మాటుమలయుకాతెనుపొత్తు
నొడిసి కొమ్ములుపెట్టి ముడుంగఁ ద్రొచి
మండెడుపటుకాలదండంబుచేతులఁ

బిసికి వేడిమి యార్చి బెండుచేసి

గీ. వేదప్రాణులఁ బొరిగొనుబిరుదుమగఁడ
వగుదు వీ పని యందంద మొగముమీఁదఁ

1. మందలవిడిచి అనుటలెస్స. 'జీవముతో విడిచిపెట్టి' అని అర్థము. 2. హరికి, హరికి.

జప్పటలు వెట్టి దైత్యుండు జమునిలావుఁ
జేవయునుఁ బొల్లుగాఁ గాకుచేసి విడిచె.

119

క. రక్కసుండ వయ్య నమరుల
ది క్కొరిగితి దాయ ¹నీవిధిం బొమ్మనుచున్
సుక్కంగ ²నడిచె నీశాచరు
నక్కజముగ నసురపతి గదాపతి నాజిన్.

120

సీ. వీలమై బాతాశమూలంబుదాకను
సలిలధిసలిలంబుఁ గలచి సొచ్చె
జలములు ద్రిక్కంగ సకలరత్నంబులు
³వెరచి సాగరపతి వీడుకొలిపి
మకరకర్కటకూర్త మత్స్య మహానాగ
బలముల బలువిడి భారిసమరి
కూరమ రావదారుణపాశవిసంబుఁ
దోరంపుగడకఁ దుత్తుమురు చేసి

గీ. పశ్చిమాశాధినాథు ⁴విపశ్చిదర్పు
నీయ గాంభీర్య దైత్యచాయకుండు
సమరతలమున భంగించె సకలదైత్య
సముదయంబును నానందజలధిఁ దేల.

121

క. జవమును బలమును బొలుపటి
భువనంబుల నెందుఁ దిరుగుపోడిమి యెడలన్
బహమానుం డవమాన
ప్రసిహితమతియయ్యె నసురపతిశోపమునన్.

122

క. నరనిధులు పుచ్చుకొని త

నర్మవిమానము నాడికొని సురారి కడిమిమై

భవసము: విరు: ద్వ్యక్షదకా

యపు నని నిదేకుం జేసె నయ్యదేకున్.

123

జి. ఎక్కడి దెడ్డు భూతయును నెమ్ములు సొమ్ములు భేక్ష జీవనం

బొక్కటి కట్టజీయును నుండంగ నిల్లును లేడు నిక్కుగం

విక్కటను స్వస్థిజను: చేచిన నయ్యెడు నేమి యంచు: దా

నొక్కని శవ్యుని స్పృహ మొల్లెడు వైశ్యు: డనాదరంబునన్.

చ. ఇవ్వెదంబున చలదికృతుల న్నరిభవించి తదీయదంబులుం

దాన కైకొని చూతు లేక మలయుచును స్వదేవైకభీరుం

డై నిజృంభించి.

125

నీ. ననరాశిజలములు వడి: ద్రిప్పుకొనులీలఁ

గలఁగించు మందరాగమ్ము: వణి

నంబుజప్రియకుముదాపులఁ తొరి: బట్టి

బాధించు సింహికాప్రభవుభంగి

ఘనశోత్రశోత్రశృంగంబులు వెను దాకి

పొడి చేయు: పీఠదంభోళి పగిది

బ్రబలవలాహకప్రకరంబు వచ్చి పం

దటలాడు: బటుమారుతంబుమాడ్కి.

గీ. దిగ్గజంబులగుండెలు దిగులుకొల్పు

ఘోరరవమునఁ స్తూరమృగారిపోల్కి

బ్రకటభుజదర్పమునఁ దన్ను: బట్టలేక

సుర్విషవల: డై హి: న్యాక్షపూర్వజండు.

126

సీ. తపములుఁ గ్రున్పినవసులుఁ బట్టి తె
 ప్పించి యచ్చులతోఁ బెండ్లి నేయు
 మోదంబుతో నశ్వముఖులలాచంబులుఁ
 గట్టి బొక్కినివలఁ గణమెత్తు
 భుజగేశ్వరులకేంబునచున్నమణు లూడ్చి
 కొమఱి వట్టువగుండు లెత్తుఁ
 జెలఁగి గంధర్వులచేరవీరెలు పితా
 చుల కిచ్చి పాడించి చూచి నవ్వు

గీ. భద్రములుఁ బాపకలు ఘోరికములు నవహ
 రించి సిద్ధపుంగవుల గారించుచుండు
 భువనబాధలు దన కీట్లు ప్రాద్దువోక
 లుగ సుకారాని వేర్చె నుల్లంఘం దగుచు.

127

క. సదభిమతము లగు¹మఖముల
 విడితముగ 'హింశాకళిపవే స్వాహా' య
 న్నదిదక్క మంత్ర మొండె
 య్యది పొంకుండంగ సుకారి యాజ్ఞాపించెన్.

128

చ. సరసీజసంభవుండు హరి శర్వుఁ డనంగఁ గలారె వేతె యొ
 క్కరుండు జగత్త్రయంబునకుఁ గర్తయు భర్తయు సంప్రహ
 ర్తయున్, దివముగ నేన కాక యి' చేవకులద్విధుఁ
 డాగమక్రియా, కనులకు దన్నుఁ గొల్పుఁ డని గర్వమున
 న్నియమించె నెల్ల వోన్.

129

సీ. భానుఁ బిల్పించి నాపంపునఁ బాయని
 తెరువరి వై మీఁదఁ దిరుగు మనియొ

శ్రీ కృష్ణ

తృతీయాశ్వాసము



మద్విరగదుదాచల

ధామ సుధాదామతీప్రథామచహస్రో

ద్దామద్విరగదేజోనిధి

సీమశ్రీమహిమదేహ శ్రీనరసింహః.

1

౧. దేవా రోమవార్షణుండు మహాబల కిట్లనియె నంత బృహ
స్పతిమతంబు సమకు నేమతంబుగా నేకమతంబున నమృతా
శనులు నముచికాసను మున్నిడుకొని యప్పొద్దు కదలి
యు త్రరాభిముఖులై చని.

2

మహాస్థగ్ర.—

కనిరుగ్రగ్రాహనక్రమణముమఘుమాకారకల్లోలడోలా
స్వనసోప్రద్యోతకేళీసభనభణభృచ్చారుజూటాగ్రజాగ్ర
ద్భునరత్నోదంచితోద్యోతకటు కుటిలమయూఖిచ్చటాటోప
మిథ్యా, జనితోర్వాంభశుంభస్సలిలనివహనిస్తంద్రురత్నా
కరేంద్రున్.

3

1. శ్రీశ్రీమద్విరగదుదాచల. 2. గ్రహ. 3. 'ప్రత్యూష' ఐయందును.

4. త్కట.

చ. కని తదీయమహామహిమకు సంశయగంబులఁ నొత్తూహ
లాద్భుతానందంబులు సందడింప నందఱుఁ దమలో నిష్ఠిసి. 4

సీ. కల్పాంతవేళ భీకరసూకరాకృతఁ

దనరి విచ్చలవిడిఁ దఱిసియాడె

నఖిలంబు మ్రింగి మాయాశిశుమూర్తియై

లీలమైఁ దనయిచ్చుఁ దేలియాడె

శ్రుతిచోరువైఁ గిన్నచూసి మీనాకా

మింపారఁ దనివోవ నీడులాడె

నమృతంబునెఱమున నచలంబు లోవైచి

తనయోపుకొలఁదులఁ ద్రచ్చియాడె

గీ. నెపుడు పాయ కున్నట్టివాఁ డిందు నిమ్ము

కుందుఁ డట్టిం ద్రువై నెంత కూర్చి గలదో!

యఖిలజగదీశ్వరున కింత యనుగలముగ

నేమితప మొనరించెనో యిప్పుయోధి.

5

చ. ఇది యొకఁ డేల యీజగము లిన్నియుఁ జెన్నునఁ గన్నతల్లిబ

ల్లిదుఁ డగుశౌరివేదము లీలమెయిం దనయాటయిల్లుగా

ముదము దల్పివొప్పెనుఁగుముద్దియయితనికూతురైయీ

యందధిపరేణ్యపుణ్యమున కొండొకఁ డెందును నీడుగల్గునే.

వ. అని యనేకవిధంబులం గొనియాడుచుం జని వినువీధి¹నం

బుధియవలిదరిఁ జొచ్చి దవ్వుదవ్వులయందు స్వేతద్వీపంబును

దస్తధ్యగోచరంబును నగువైకుంఠపురంబునుం గని మ్రొక్కి

యొండొరులకుం జూపుచు.

7

1. సంబుధిసమందఱ.

కా. ఈవాదానికి దానభూషణముగా ¹నీదీవి శుభ్రాంబుజ
 శ్రీవిభ్రాజిత మయ్యె దీనినడుమక జెన్నొంది హేమోజ్జ్వలం
 బై వైకుంఠపురంబు కర్ణిక తెఱం గారంగ నిందూర్జిత
 శ్రీనృస్సాంకునిజాతమింకబ్ర మదస్థేముకమహాశీంధ్రుఁగాన్.

క. అని పలుకుచుఁ జిత్తంబులు
 ఘనరథ క్రిందభరితలితము లై పే
 ర్చిన నచురవరులు నిజకర
 పనరుమాపుటఘటితనిటలవస్త్రస్థకు లై. 9

శ్లోకము. స్వేతమ్విషాయ సంనారతిమిరశ్వేతభానవే,
 నమః కైవల్యకంఠాయ వైకుంఠనగరాయ చ. 10

స. ఇట్లు తోడంగి బహువిధస్తోత్రనాదంబులు రోదోంతరంబున
 మేడుంబులుగాఁ బుంబు సాత్రైంచి రాజమార్గంబున రాజ
 మందిరాభిముఖు లై వచ్చుదివిజౌలకలకలం బొకర్ణించుచు
 వైకుంఠనాథుండును ననాథనాథుండును నగుశ్రీనాథుండు
 నాకాసులం దడయక తోడ్కొని తేర వైనతేయు నాన
 తిచ్చి పుచ్చిన. 11

సీ. భాసుఁసౌవర్ణపక్షయుగ్మముకంటెఁ
 బ్రకటితం బగుబంధపక్ష మమర
 నంచితహరిచందనాంగరాగముకంటె
 రాజితం బగుముఖరాగ మెరుగ
 లాతతహారాద్యలంకారములకంటెఁ
 బూరుషాకారంబు భూషణముగ

నభిగమమృదపదన్యాసంబుకంటః ¹ బ్ర

యోక్తిపదన్యాస ముల్లసిల్ల

గీ. విబుధకోటి నెఱుగొని వినతపట్టి

యాదిదేవునియాదరం బపుడు చెప్పి

యందఱును సంకల్పింగ నంతపురము

కొల్కుకూటంబునకు వారిఁ గొనుచుఁ జనియె.

12

చ. అనుపమలీల నొప్పుపరమాత్మనిదివ్యసభానివాసమున్

గనుఁగొని యద్భుతప్రమదకౌతుకపూరములన్ మునింగి య

య్యనిమిషకోటిచి త్తము నిరంకు దైత్యనికారహారవే

దనఘనభార మెల్ల దిగఁద్రావి భజించె నవీనభావమున్. 13

— అంగవర్ణనపదనము ౧ —

చ. ఇట్లు సభామంటపప్రవేశం జొనరించి యనంతరంబ వారగ్ర

భాగంబున నుదగ్రభోగిభోగమహాశ్రేయసీయంబునఁ

గమనీయహిమశైలశృంగసంగతం బగు సతోయతోయదంబు

చాయకు నుపమేయం బగుచుం జొలుపారుసోయగంబును,

నవపారిజాతపల్లవంబుల యుల్లాసంబు నుల్లసం బొడుచు

శ్రుతిసీమంతరేందూరంజనరంజితంబు లైనవి యివి యని

కొనియాటలకుం జాలిచాలఁ జెన్నొందుచరణతలంబులును,

వరణాంకుశవనిష్ఠాస్థాతిస్థూతం బగుమిన్నేటితెలిసీటికిఁ

బోదిగావించు నుజ్జ్వలనఖచంద్రికానిష్యందంబును, నున్న

త్తంబులు నున్నీర్ధంబులు నై నెఱసంగడలకైవడి నెల్లనడ

వడికి మైవడియై మెఱయు నిరుదొడలును, దొల్లియు మధు

1. క్రియాత్. 2. కాలరాల. 3. సుప్తవిష్టాక. 4. తెలిసీటికి.

కైటభాసురశిరోవిదళనంబునకుం దగిననెళ వయ్య నింకను
 హిరణ్యకశిపునక్షోపిదారణంబునకుం గారణప్రదేశం బయ్యె
 డనని జితనంబునం బోడివి పాటించినయనువునఁ గనకాంబు
 సంవృతం బగుచు నొప్పారునూరుయుగళంబును, నాభికమల
 కందళితంబులగుచు¹ నెలదూడు మొలకలపాలుపునంగటితట
 ఘటితత్వశృంఖలోపలంబుల ముందటిచెసఁ దోచు²తలుల
 మెఱుంగులును, గల్పారంభకాలంబున *నభ్యంతరస్థితభువన
 ప్రపంచంబు వెలువరించుటవలనం గృతతరొంది స్రుక్తేంగాక
 యనందగువృత్తసుందరం బై లలితవళికలితంబు నగుమధ్యం
 బును, నేస్త్రాద్ధనుం జేసిన యగుకౌస్తుభరత్నంబునం బెలయు
 తననీడఁ జూచి యొక్కొకమాటు మఱపున నితరసుందరి
 యనుచు దేహంబు నొంది యాందోళించుడెందంబున నొక్కింత
 వడి యసూయాసౌందర్యంబునం దిలకించునిందిరకుం బ్రియ
 మందిరం బై యనవరత సురభిసురుచితరుణతులనీదళదా
 మంబునఁ బొదలురుచినముదయంబుల సమధికశ్యామా
 యమానంబు లగుభుజాంతరంబులును, సిరినెఱికొంగిటఁ
 గఱకుచనుముక్కునొత్తునం గమలినచోటి కందుచందంబున
 లలితాలంకారం బై కనుపట్టు శ్రీవత్సలాంఛనంబును, దేవాది
 చతుర్విధభూతనిర్దాణంబునకుఁ జతురాగమధర్మప్రతిష్ఠాపనం
 బునకు లోకపాలచతుష్టైశ్వర్యప్రదానంబునకుఁ జతుర్ముఖము
 ఖకపోలస్పర్శనోపలాలనంబునకు నొక్కొక వరుసనచాలి చరి
 తార్థతం బొంది మణివలయమండితంబు లై యాఖండలీయం
 బగుమత్తవేదండంబు నఖండదంతోదండంబులుంబోలె ద్రిరే

భాలక్షేతం బై తనకు నిఖిలవ్యాపారంబులయందును ధునీ
 ణంబు లగుచుఁ దెనుపొందుచతుర్ముజంబులును, భావికాలం
 బున ననురేంద్రు పేరురంబు చీకనెడం దొరుగుచుధిరధారల
 చెలువంబు సూచించుచాడ్పునఁ గెందామరరేకులందెగడు
 కరళాఖిలం గాంతితరంగితంబు లగునంగుళీయ మాణిక్యమ
 యూఖి రేఖానివహంబులును, జతురాననజనకం బగుజలరు
 హంబునకు నిమిలనోస్త్రీలనంబు లుత్పాదించుచు నెనోదించు
 టకు సచరించినచంద్రసూర్యబింబంబులవగిడి గమనీయ కాంతి
 తేజోవిలసితంబులఁ బచరించుచుఁ గరద్వితయంబున నమరు
 సాంచజ్యసుదర్శనంబులును, నవహస్తయుగళంబున బరిగృ
 హీతంబులై మూర్తంబులై నసంపద్విజయంబులకరణి బ్రకా
 శితంబులగు కౌమోదకీందకంబులును, గరకలితకంబురత్నంబు
 నిర్మించిన యచ్చునుంజోలఁ ద్రిరేఖాలక్షేతంబై లక్ష్మీభుజ
 లతావేష్టనంబునఁ బునరుక్తసన్నివేశం బగురత్నగ్రావేయ
 కంబువలన విలసనైకధురంధర యగుకంఠయును, శ్రవణ
 ప్రవేశసమయంబునకు నవసంబు వేచి కదిసిపొదిగియున్న
 మహామునీంద్రస్తుతి సూక్తంబులో యనుతలంపు లుత్పా
 దించు నవతంసమాక్తికంబులం, దమయందఁ బ్రతిబింబితంబు
 లగుటవలన మధురస్థితలతాబీజగర్భంబులయోజ రాజిల్లు
 కమ్రకపోలతలంబులును, సుప్రసాదాలాపనమయంబుల నధర
 బింబప్రభాపటలపాటలం బగుటవలన లోకరంజితంబుల నర్థం
 బుల నతిసమర్థంబు లగువిమలవాక్య స్వరూపంబులరూపున
 దీపించు¹ సీతదంతకరణకలాపంబులును, గొలందివడనినిమండ

తనంబున నిగుడువెడలదకన్నుంగవకు నిరుదెసలకర్ణోపాంతః
 బులు విక్రంతము లగుటకుం దగి నడుమం దాన నిలిచి యనా
 యతంబై సుగంధమ్రాణవనపరిమిళితపురోభాగం బగుచుం
 దనరారుఘనతప్త్రాణంబును, దెలిమోముచందరుం గొలువం
 జేరినకుముదవదనవికాసంబుల మాసరంబుల మాడ్కి నలు
 దిక్కులం బిక్కిటిల్లు నుత్తుల్లలోచనరుచినిచయంబులును
 సకలసురాసురశ్చిత్తవిలయంబులు నిజకటాక్షవిశ్లేషవిభవంబు
 లకు నధీనంబులుగాఁ బెంపారుతోంగలి తెప్పలయొప్పిదంబు
 మీఁదఁ బ్రతిబింబించె నన ¹నపూర్వవిలసితంబు గలిగించు
 భ్రూయుగంబును, శిరోభూషణపద్మరాగరత్నంబునఁ బరంగు
 రాగంబు గలయఁ బర్వి కెంబట్టు తలసుట్టినయట్టియిట్టలంపుఁ
 బొలుపు పుట్టింపఁ బెంపారువికాలమాళి సన్నాహంబును
 నగుచు నఖిలమునిజనధ్యేయప్రకారం బైనయాకారంబు
 నిర్వికారసంస్కారంబుల నుదారంబు లగుచునుండ, నిబిడాం
 జనశ్యామం బగునిజదేహధామంబు బహులస్తోమంబునఁ
 దత్ప్రదేశంబంతయుఁ గోమలతమాలపల్లవోపహారంబులు
 విస్ఫారంబు లైనమాడ్కిం జూడ్కులకు వేడ్కలు నిండింపఁ,
 బ్రాధవ్యంకభుజంగఫణామణిమరిచులు మేనం గలయ బెరసి
 జలనిధివీచికాస్ఫాలనలగ్నంబు లగుప్రవాళాంకురంబు లను
 శంక నంకురింపఁ జేయ మహారత్నరచితంబు లైనసభాస్తంభ
 తోరణకవాటకుట్టిమకుడ్యవేదీవితానాదులను దేజోమహానీ
 యంబు లిగునభ్యంతరశరీరంబులను బ్రతిఫలితయైననిజ
 మూర్తి దా నఖిలచరాచరాంతర్గతుం డగుట ప్రత్యక్షంబుగా

1. ఆపూర్వవిలసితంబు. 2. బగుచునుండ. 3. లగు నభ్యంతర శరీరంబులను.

దెలుపం బూనినతెఱంగునఁ దేజదిల్లి సాగరకన్యకాకరసరో
 రుహసారభసంభావితంబు లై మొరయు మధుకరంబులు
 సాకారంబులై కొలుచుసకలశబ్దమంత్రాక్షర జాలంబులకు
 ననుగలంబులై కలసి మెలంగ, మూర్తంబులై సర్వాగమం
 బులు నేమేమి యని యుత్తమాంగంబులు మంగళచరణశీతం
 బులు గా నమర్చి యొగ్గి డగ్గఱకొలువ, సుపరిచితప్రతీష్ఠాలా
 ంబులు గోరి యశేషధర్మ విశేషంబులు నంగీకృతాకృతులై
 చేరి కృపాకటాక్షంబు లవేక్షింప, సర్వలోకశరణుండును,
 సర్వదేవతావరేణుండును, సర్వయోగార్థగణుండును
 నగుచు శ్రీదేవీవిలోచనచకోరంబులు నిజవదనేంద్రులంద్రికా
 ప్రవాహంబుల నోలాడుచుండ, నాత్మీయమనోరథమధుసం
 బులు తదీయలావణ్యమధురసంబులం దనివి లేనియనువునం
 గ్రోలి క్రాలుచుండ, నమ్రహాదేవి నెమ్మేనుదీగ దనబాహు
 శాఖలం దగిలి ధన్యవిలాసంబుల భాసిల్లుచుండ, బుండరీ
 కాక్షుం డయ్యును ననురక్తావలోకనుండును, సిలవర్ణుం
 డయ్యును దరహాసధవళితకపోలుండును, గమలాకళత్రుం
 డయ్యును వివాహకౌతూహలియును, నిరంతరవనవాసియ
 య్యును ననంతభోగేశ్వరుండును, గుణాఽహితం డయ్యును
 సాధుజనపూజనీయుండును, జన్మనిముఖుం డయ్యును, భవ
 ప్రియుండును, గోత్రోద్ధరణసమర్థుం డయ్యును సమస్తలోక
 బాహుళ్యుండును, విగతబంధుండయ్యును సతతసన్నిహిత
 పితామహుండును నగుచు పుణ్యంబులకు నాధారంబును,
 నాపదలకుఁ బ్రతికారంబును, నధర్తంబునకు నవమానంబును,
 మంగళంబులకు నాస్థానంబును, సత్సంబునకుఁ బరమమిత్రం

బును, నాగమాంబులకు నాదిసూత్రంబును, కక్షకు
మూలంబును, మోక్షంబునకు నాలవాలంబును, విజ్ఞానం
బునకు నిర్దేశంబును, బాహ్యోత్తరంబులకు నభిగమ్యుప్రదే
శంబును నగుచు నొప్పుచున్న దేవాదిదేవుల, బుర్రాణ
పురుషుల, బురుహోత్తముల, బ్రహ్మతీపురుషుల, బురుహ
భీశ్వరుల, బ్రహ్మేశ్వరుల నంత నాలోకించి. 14

క. ఉదంత చాంగి మ్రొక్కుచు
బృందానుకు లభికభక్తి¹ భీతివికాసా
నందంబులు దెందంబుల
సందడి గొన మచ్చక శ్రవస్తంజలు లై. 15

క. ఆవిశ్నయాపరూపము
భావించుచుం దత్ప్రభావభంగుల మది సు
భావించుచుం దత్ప్రమతు
లై వినుతింపంగఁ దొడంగి కప్పరమాత్తున్. 16

ఉ. శ్రీవసుధాశత్రయతనీసుమనోతిమనోజ్ఞాగాత్ర మా
యావిహితత్రిలోక నిగమార్థవివేక విపాపభవ్యసం
నేవక సౌమ్యమానసవశీకృతరూప భవాంధకారని
ర్ధావనదీప దీప్తనవతామరసేక్షణ విశ్వరక్షణా. 17

చ. భవదురునాభిరంధ్రభవపద్మరజశివరమాణుపాకసం
భవుండు విధాత, తద్విమలభావకళాకణమాత్రవై భవో
ద్భవము జగంబు, తద్వివిధభంగిసర్గములొన నొక్కరుం
డివి యని నిశ్చయింపఁగలఁడే భవదీయగుణంబు లచ్యుతా.

1. భీతివికాసా. 2. విపాకభవ్య. 3. మహాణ.

ఉ. ఎందును నిన్నుఁ గన్న జను లెందునుగల్గరు వెంచి యెద్దెసం
జెందవు నిన్ను నెద్దెసలఁ జెందని క్రించులభక్తి, నొక్కటకా
బొందు గొనంగఁ జాలు కృతపుణ్యులు గల్గినఁ జాలువారికికా
బొందగునీ, లసత్కరుణ పుణ్యయశోమహనీయ మాధవా.

శా. విన్నంజాలు భవన్తహత్త్వము భవస్విజ్ఞానఘోష్టియం
దున్నంజాలు భవత్ప్రదాంబురుహసేవోత్సాహపంపన్నులం
గన్నంజాలు భవత్సమంచితజగత్కల్యాణామంబుఁ జే
రొన్నంజాలు నమండుకాశ్వతకుభారాధుండులక్ష్మీశ్వరా.

ఉ. అక్షరయోగయుక్తులు సమంచితతత్త్వదయానురక్తు లా
లక్షీతతత్త్వధర్తులు విలంఘితకర్తులు బుద్ధికల్పితా
పాక్షరవాక్యరూపులు నిరాకృతకోపులు సంయమక్షమా
శిక్షితు లక్షయల్ నినుభజించుమహాత్ములు సీరజోదరా. 21

చ. తమతమపూర్వవాసనలఁ దత్పురు లై వివిధాగమోక్తకృ
త్యములు ¹వహించిభవ్యపరతత్త్వమునయ్యిసంజ్ఞలంబ్రయ
త్యమునఁ దలంచుసంయతమనస్కుల కెల్లనుజేరుచోటు శ్రీ
రమణ భవత్ప్రదంబు నుచిరస్థిత నేటుల కల్పిచాక్షునన్. 22

ఉ. విద్యుల కెల్ల నాద్యుండును వేద్యుండు నై తనరారునిన్ను న
భ్యుద్యతకర్తరూపముగ నుల్లమునం దలపోసి యెంతయుం
బోద్యపుభక్తి యజ్ఞపురుషుం డని పూనిభజితురెందుఁడై
విద్యులు ³నాకలోకపదవీప్రదవీప్ర త్రిలోకనాయకా. 23

శా. దృష్టాదృష్టఫలస్పృహవిముఖులై దిక్పూర్వతత్త్వక్రియా
సృష్టిం బ్రస్ఫుటతీప్రబోధమున నుత్సేకించి యవ్యక్తసం

సృష్టికా బాసి నిరస్తైవైకృతునుదాసీనాత్తు పద్వింశతి వి
స్పృష్టైశ్చక్రువి నిన్ను సాంఖ్యులెలమిభావింతురాత్మేశ్వరా.

చ. యమనియమాభివర్ధితము లై మగుడంగ మనశ్శరీరముల్
శమితముగా మహచ్ఛయము సంతతజీవపరాత్మ తత్త్వరూ
పములు విభేద మై మఱపు పాటిలి కాలముమ్రొంగి యోగివ
ర్గము గనుచిత్సుఖానుభవగర్వము సర్వము నీవ కేశవా.25

చ. పరగుడదాత్తపంచకము పాశము లై తనుజుట్టెదూలుచుకా
దిరిగెడుజీవుడకా బశువు దేశికపుణ్యకటాక్షవీధిఁ ద
త్పరమతః జేరఁగా నపరబాధవిముక్తి శుభంబు నిచ్చునీ
శ్వరుడుగ నిన్నెఱుంగుదురు శైవులుకాశ్వతచింతయాత్మకా.

ఉ. దాస్య మొకండునుం బరమధర్మముగాఁగొనియన్యధర్మ మా
కాస్యముగా గణించక యచుశయనిశ్చలభక్తిసంతతో
పాస్య నశేషభవ్యపురుషార్థభవైకవిధాయి నిన్న నా
లస్యతః¹ బాంధరాత్రులు దలంచి భజింతురు భక్తవత్సలా.

కా. దైవతభాగింతివికల్పితం బఖిలముకొన్వప్పేంద్రజాలోపమం
లై తూలకా పృథురజ్జుసర్పసర్పశవ్యామోహవిచ్ఛేదనం
లై తత్త్వజ్ఞత యావహిల్లి యపరోహాభేద²చిత్సృఖ్య వి
ఖ్యాతుంగాంతురునిన్ను నొపనిషదుల్కళ్యాణనారాయణా.

కా. ధ్వస్తాశేషమతాఖిలాత్మతను చేతశ్శుద్ధులుక్తాంగవి
న్యస్తప్రస్తుతమంత్రవర్ణలు నిరస్తాలస్య లంతశ్శమా

1. వైకృతవిదాసీనాత్తు. 2. దిరిగెడుజీవుడుకా. 3. పంచరాత్రులు.

4. బత్సౌఖ్య.

భస్మస్తోద్యుద్భవదీయమూర్తివిభవల్ స్రాజ్జల్ మహామాంత్రి
కుల్, 'హస్తోచ్చాయసురాంఘ్రిపం బయిన ని స్పృశించు
దాసుల్ హరి. 29

క. వేదము లాదిగఁ గలయ

ప్రాదశవిద్యలకు సేవ స్రవ్యపు దత్త
ద్యౌధకులును భవదాజ్ఞా
పాదకులు సమస్తధర్మపాలనచతురా.

30.

సీ. జలములు సృజించి జలములయందు నీ

యంచితబీజంబు నావహించి

యది యప్రమేయమహద్భూతాండస్వరూ

పంబునఁ బెంపారఁ బద్ధభవుఁడు

జనియించె నందుఁ దజ్జాతులు భృగుమరీ

చ్యాదులచేత సురాసురాది

వివిధభూతౌద్భవవిస్తార మేపారి

త్రిభువనవ్యాప్తి నుద్దీప్త మయ్యె

సీ. సంతయును జూపి నడఁపంగ సంతయును బ్ర

వీణయై దేవ నీమాయ వినుతి కెక్కె

విమలకమలాక్ష సదవనతమకటాక్ష

విగతపరితాపహృద్దీప విశ్వరూప.

31.

క. కేవలకరుణామూర్తివి

గావున భక్తభయత్యక్రణము పని నీ

కీర్తిశ్శము గాచుటవై

శ్రీమల్లభ 1యపుడు నవపరింతు నిజేచ్ఛన్.

32

- బ. కడక చలిచ్చ నిపు మనుకైటభవై త్యులం జత్తభారచే
మెడలు దెగంగ వ్రేయునెడ మిక్కుట మైనతడియర క్తముల్
పడిసినయోడికల్ నెరయ వ్రాసినలత్తుకభంగి బోద్యపుం
వొడవుగ నొప్పునీతోడవుతోపుటొప్పుదలంతు మీశ్వరా.
- బ. చదువులు గోలుపోయి యొకజాడయుఁ గానక బమ్మరించున
మ్ముడుసలివేల్పు చేర్చి నెర మ్రుచ్చుబడిం బ్రళయాబ్ధిసీటగ్ర
క్కదలఁగ దాడివెట్టిన కియభర్తృభవ త్తమిరూప విప్పుడున్
మదరుచి గ్రోలుచుండు మునిమానసపూరములం జగన్నిధి.
- బ. కమతతనూవిలాసమున కిగర్వపుఁగొండ ధరించిలేన న
య్యమృతముఁ దెచ్చి యాశ్రితజనావలి కిచ్చితి నేడునమ్మహా
కమతతనూవిలాసము దగన్ దలఁచన్ గొని యాడఁగన్నవా
రమృతముఁ గాంచి నిర్మలసుఖాంబుధిఁదేలుదు రాత్తరక్షకా.
- బ. గొరిజలత్రొక్కునం బ్రిదిలికుండలిభర్తయొదుంగ నూర్పులం
దెరలి మహార్ణవొదకము త్రిప్పకొనం బటురోషతాడనన్
జిరిగి యజాండకర్పరము చిల్లులునోవఁగ యజ్ఞ పోత్తివై
ధర పదిలంబుగా నిడిన తావకలీలం దలంతు మవ్యయా. 36
- బ. భేదములేక యజ్ఞ మయకేసరముల్ గదలంగ విస్ఫుర
న్నేదుర హేషితధ్వను లమేయములై ప్రణవస్వరూపతన్
రోదసి నిండఁగా హయశిరోవపువొప్పయుగాంతసంహృతిన్
వేదము లుద్ధరించినపవిత్రయశుండవు నీవు శ్రీనిధి. 37

మ. స్ఫురదాకా మ్రజటాకలాపములతోఁబూర్జెందుఁసోందర్యముం
దరవక్త్రంబులతో మహాగ్రఘనోదండేఁబిస్ఫారభా
సురపూర్వాపరభాగవైభవముతో సోపారునిరూపముల
నరనారాయణనామధేయములుఁజ్ఞంబుల జగన్తంగళా.

ఉ. భూతభవద్భవిష్యదుభూతసమృద్ధుల నొప్పసీసమ
గ్రాతరదివ్యరూపముల నన్నిటి నీట్టివి నా నెటుంగ సం
ప్రీతి నుతింప శక్తుఁడె విరించియు, గేవలభక్తియుక్తులగా
గాతరుల గృహగరిమఁ గావుము మమ్మఖిలాండనాయకా.

క. గోవింద కృష్ణ కేశవ
శ్రీవల్లభ పద్మనాభ శ్రీకర సితరా
జీవాక్ష చక్రధర సీ
సేవకుల ననుగ్రహింపు శీతలదృష్టిన్.

40

క. పరమవశమాలికాధర
గరుడధ్వజ శార్ఙ్గధన్వ కాంచనశృంగం
బరధర కాస్తుభరత్నా
భరణ ప్రసన్నుడవు గమ్మ పాలింపు రయన్.

41

క. వైకుంఠనాథదయితక
భాకుంతితకరణచతురధర్మావన దీ
నాకల్పభవచ్చరణా
బైకాయనతత్వ మాకు నభయ మొసంగవే.

42.

ఆ. అమృత యభవ యలయ యక్షయ యవికార
యప్రతర్క్య యనఘ యజిత యచల

యస్తమేయ యమల యాద్య యనాద్యంత
యార్తమతుల మమ్ము నవధరింపు.

43

వ. అని యనేకకారంబులఁ బ్రస్తుతించుచు సభక్తికచిత్తులై
యున్న యన్నాకౌకసులఁ గరుణావలోకనంబునం నైకొని
యాలోకేశ్వరుండు మీదెఱఁ బ్రసన్నుండ నైతి నెయ్యది
యిష్టం జేయకాణంబునం జనుదెంచితి రింతదైనన్యం జేల
వచ్చె మీయాపద యపనయించెద నెఱింగించునది యనిన
దెందంబులఁ గొందలంబులు డిందుపడ బృందారకు లందఱు
నందంద సాష్టాంగదండప్రణామంబు చేసి యిట్లుని విన్న
వించిరి.

44

తే. దేవ దేవేశ దేవ దివ్యచిత్త
మునకు గమ్యంబు గానిది భువనకోటి
నెందునుం గల్గునే మైన యేము విన్న
పంబు చేయఁగ ¹ విను డభిప్రాయము మెయి.

45

వ. చిత్తగింపుము దితిసూనుం డైనహిరణ్యకశిపునకు హిరణ్య
గర్భుండు వలం బిచ్చి యధికుం జేసిన నయ్యసురాధముండు
క్రోధమాత్స్ర్యంబులు దన్నుం జిట్టుకొనఁ బెరిగి యదితి
సంతతిం బరిభవించి త్రైలోక్యదుర్బయుం డైయున్నవాఁడు.

తే. ²బలియునింట బానిస నైనఁ బటప ³వెఱచు
నొరులు సీయింటిదాసుల నోటలేక
మమ్ము నసుర భంజించుట మాకుఁ జెప్పు
సిగ్గు లయ్యెడు నిందు వచ్చియును దేవ.

47

1. వినుడభిప్రాయము. 2. 'బలియు నింటి' 3. 'వెఱచునొరులు'.

చ. అలఘుఃపరోషదృష్ట్యః సురాధిపతీ ప్రగదాహతిః గడుః
గలఃగినమస్తకంబు లిచె కల్పితదానవతర్జనంబుల
న్వెలవెలః బాటుమోము లిచె నిష్ఠురదైత్యనితాంతసేవమై
నలజడిఃబడ్డమోము లిచె యయ్య కృపం బరికించి కావవే.

తే. ఆహిరణ్యకశిపుః డడరి సమస్తసం,
పదలు గొనిన దివ్యపదముః బాసి
యిప్పు డున్న వార విల హిరణ్యకశిపు
హీను లైననరులలోన గలసి.

49

ఉ. దానవుచేతః గచ్ఛబడి దైత్యము నొందుట కోర్వలేక నీ
దై నపదాంబుజంబు లభయం బని చేరితి మెవ్విధంబునం
దైనఁ బ్రసన్నమానసుడ వై మముఃజేకొనవయ్య మాకుది
క్రై నను గాక యున్ననసురాంతక! నీవకదయ్యయ్యెడన్.

వ. అని కృప వుట్టిం బలుకు దివిజాలపల్కులు మనస్కురించి మధు
మథనుండు కొండొక యూహించి యనంతంబు వారల
కి ట్లనియె.

51

చ. ఎటుఁగుదు నేను దైత్యునియుదీర్ణమదోద్ధతచేష్టితంబు మి
మ్ముతక పరాభవించుటయు నుల్లమున న్నలపోసి వానికే
గోత్రతలు నిండునంతకును స్త్రాతః గైకొనకున్నవాడను
క్కఱఁ దిమిరం బడంపఁదిమిరారియుఁబూనునెవేగకుండిన్.

వ. అమ్మహాసురుండు సుసీరుహసంభవుం బ్రసన్నుఁ గావించిన
యప్పుడుం దనకుం జావులేకుండ ననేక ప్రకారంబులు
యోజించుకొని వేడినవాడు గావున వాఁ డడిగినచం
దంబు లెయ్యవియుం గాకుండ నొక్కటి తత్ప్రళమనో

పాయంబు నిరపాయంబుగాఁ బ్రయోగించుటకు నూహించినవాఁడ నది యెట్లునిన. 53

శ్రీ. ఆననభంగి పంచాననసమరేఖ

¹యభిలాంగమును బురుషానుకారి

తీవ్రనఖంబులు తీవ్రశస్త్రంబులు

సంధ్యాముఖము ఘనశౌర్యవేళ

విపులాంకక్షేకంబు రిపునకు వధశిల

తదృశామధ్యభేదనము గదన

మమరభుజంగమస్త్రైవాసనిగ్రహ

నోదన విజయప్రమోదలీల

గీ. యిట్లుఘోరాద్భుతస్ఫూర్తి నెసకమెసంగ

నతులనరసింహాక్షవ్యదివ్యావతార

మేను ధరియింతుఁ దడవులే దింక నాత్మఁ

గలక విడువుఁడు దేవతాగణములార!.

54

క. వినుఁ డాశ్రేత్రక్షణమే

యనువునఁ గావించునొక్కొ యని యనిశము నే

మనమునఁ దలపోయుదు మఱ

తునె శరణాగతులమిమ్ము మరితరహితులన్.

55

చ. ఒకమఱి నన్నుఁ జేర్కొనిన నుల్లమునం దొకమాటు నకసభ

క్షీకమతియై తలంచినను దెల్లము భక్తుఁడు వాఁడు నాకు,వా

నికీ గలనేను, వేటొకటి నేరక నన్నుఁ దలంచుపుణ్యులక

బ్రకటదయానురక్తిఁ బరిపాలననేయుట చెప్ప నేటికిన్. 56

ఉ. చెప్పితి సర్వవేదములఁ జెప్పితే శాస్త్రవిచారపథంబు
జెప్పితే సత్పురాణములఁ జింతితకల్పమహిమచాం బనా
నొప్పుమదీయకీర్తనము, యుగతపంబులఁ జెంద పుణ్యమున్
జొప్పుడు నస్తవీయగుణశోభనముం నొనియాడ నేర్పినన్.

క. ఏవాఁడు నన్ను నెఱుంగడు

గావునఁ ద్రైలోక్యహితముఁ గావింపంగన్

భావము చెలుపుచు నుండుడు

నీవిశ్వంబునకు నేన యెప్పుడు కరుణన్.

58

తే. సకలభూతజాతములకు సముండ నేను

వినరె యట్లయ్యుధర్మచద్యేషు లైన

తామసాత్ముల పైరింప ధర్మబుద్ధిఁ

బొగడఁ గనిపసాత్వికతతఁ ప్రోతుఁ గరుణ.

59

ప. మీరు సాత్వికచిత్తులకు గావున నాకు సోశ్యరక్షణీయులు.

తామసమర్థనంబు గార్యంబుగా నాకుమీరెప్పుడుం జెప్పు

వలదు. మీపదంబులు మీకును స్థిరంబులై నచిగాఁ దలంచి

నికాతంకహృదియై యుండుడు. పొండని యానతిచ్చిన

నాజగన్నా భువచనంబులు మహాప్రసాదం బని యంజలిరచనా

రమణీయంబు లగునూళిభాగంబులన్ బరిగ్రహించి పురంద

రాదిబృందారకు లానందంబున నానందకహస్తుచేత నామంత్రి

తు లై మరలి భావనరసింహయావృత్తాం బూహించి

యాశాకుతూహల ప్రమోదభక్తిపరశశమానసు లగుచుఁ

దత్కారోద్యోగ ప్రవర్తకుం డగువాచపుతిఁ బ్రస్తుతిం

చుచుఁ బరమేశ్వరు వాక్యంబుల నానావిధంబులన్ భావించి

సంతోల్లుచు నిజస్థానంబులకుఁ జని రక్కాలంబున నచ్చటఁగిరి

నృసింహ—7

- చ. జగములుమాండు గెల్చి యొక శంకయుఁగింకయు లేక దై త్కుండ
త్యగణితవైభవంబున నిరంతరభోగవరంపరారతి
దగిలి మనంబుగోరినవిధంబుల వేడ్కలఁ దేలుచుండు సాం
పుగఁ దనధర్మవత్తి యగుపొత్తియుఁదాను నుదాత్తలీలన్.
- చ. ఉదధిపునొద్ద నర్థవతియొద్ద నిలింపకు లేంద్రునొద్ద ను
న్నదకలలీలఁ గ్రాలు నెలనాఁగలు నాగరికంపుఁజందముల్
పొదల విలాసహాసము లపూర్వపుగర్వములం దలిర్ప న
య్యదితెనుతాహితుం గొలుతు ర్ముడువోయినయ ట్లజస్ర
మున్.

02

క. విశ్వావసుతుంబురులును

నశ్శములు నరుగుదెంచి యందలు నాదై

త్యేశ్వరు నారాధింతురు

శశ్వత్సంగీతక ప్రసంగప్రాధిన్.

03

ఖ. వీణావేణుమృదంగసంగతకళానిన్యాసమున్ బంధు

శ్రోణీరమ్యఘన స్తనీచటనచారుప్రేక్షయున్ సంతత

ప్రాణప్రీణనగంధబంధవిలసత్కాదంబరీకేలియున్

[న్.

¹ప్రాణంబు ల్దనకొం దెలుంగఁ డతఁ దెబ్బంగిన్ సమస్తక్రియ

సీ. ఆమృతశీకర సేకహరితవనావలీ

సుందరమందిరకందరములు

రత్నపుష్పామోదరమృకాంచనలతా

కోదులమేరునికుంజములును

గనకాంబుజక్షోదపునరుక్తవాలుకా

లలితమందాకినీపులినములును

హంసకుటుంబనిత్యావాసహేమాబ్జ
చారుమానససరి త్తీరములును

గీ. నాదిగాఁగల్గు దివిజవిహారభూము
లన్నియును దానయై వేడ్క లగ్గలింప
ననుదినంబును నచ్చరల్యైనుకఁ దిరుగఁ
దానుఁ బ్రియయును విహరించె దైత్యవిభుడు. 65

వ. ఇట్లు సంతతప్రమోదంబు లగువినోదంబులఁ గాలంబు చను
చుండ నొక్కతఱి వసంత సమయావసానం బగుటయు. 66

ఉ. ఒయ్యన మాధవీలతల నుండుట లుజ్జనఁ జేసెఁ దుష్టైవల్
గ్రుయ్యగఁ బాటి పాటలతప్త ప్రకరంబుల మూఁగె నుక్కు
నక, దియ్యనివింతికి న్నరుడు దీనినీయముల గాన మెచ్చెదా
నెయ్యెడ మల్లెక్రొవ్వుగడ లేపునఁ బాంథులవేటలాటకున్.

చ. మలయజవారిసేకముల మాక్తికనూతనహారలీలక
వలిపెపునన్న కాపులను వారిరుహాక్షుల వీఁగుఁజన్నులక
గలిగినచల్లిరిం బ్రదికెఁ గాక జనావలి యిట్టివేసవిక
గలదె శరణ్య మనన్య మనఁగాఁ గడుఁ బేర్చె నిదాఘదాహ
ముల్. 68

తే. అదరిపాటున వేసవి పొదఁగొనినఁ
గలఁగి తలఁగి పోనేరక మలయపవనుఁ
డిందుఁ దలదూర్చికొనియె నా నింపానరై
నమరుతాలవృంతముల మందానిలంబు. 69

మ. 1. తమచుట్టుం బయలై ననూత్న కళికాంతస్సాగరవేదుల్ల హా
ద్యమచంద్రోదయలీల రేలుగరఃగం దత్తోయసంసేవనల్
గమియం దల్పొసఁగంగనొప్పెసఁగెరంగత్కేళి కాంతారభూ
జము లొప్పేమియుఁ గోలుపోకకడునిస్సారంపుఁబెన్వేసవిన్.

చ. 2. మణిభూనిపీడన గరంగినకాంతలవిస్ఫురన్నితం
బములఁ దలిచ్చు నన్నవలెపంబులు వీడియు జాటవయ్యెఁ జె
న్నమరువినూతనక్షతనఖాంకము లింపెసలారఁ గ్రమ్ము నుం
జెమటలఁజాల బచ్చులయి చిక్కగ నంటి కొనంగఁ జేసినన్.

చ. పరిమెయిమెట్టితో లబహుభంగులఁ గ్రాలెదుమిత్రుజైత్తునిం
బొరిగొన 2వచ్చు గ్రీష్మ మనుపొచ్చె పుః³బేరపురారిఫాలభా
సురపటువహ్ని యంచువెఱఁజొచ్చినమన్నభుఁగాచె నత్తటికా
సరసశిరీషకేళిలరచ్చహిళామ్మహురాలకాగ్రముల్. 72

తే. పగళులెలతోటనీడలు ప్రాంతయయ్యెఁ
బగళులును రేలు దనుగాలి ప్రాంతయయ్యె
రేలువెన్నెలబయళులు ప్రియములయ్యె
రేలుబగళులు నిద్రలు ప్రియము లయ్యె. 73

ప. ఇట్టి ఘర్జనమయంబున నసురపల్లభుండు వల్ల భాజనసహితం
బుగ నొక్కనాఁడు నిజమందిరాభ్యంతరకేళికాంతారంబు
నందు. 74

సీ. ఎండక న్నెన్నడునెఱుంగని కొమ్మావి
నీడలఁ దనుపారునెలవులందుఁ

గలిగొట్టుఁ బువ్వులందలి తేనియలవానఁ
దడిసినపొదరిండ్లి యెడములందు
విరియనూకించు క్రొవ్విదపుమల్లియ మొగ్గ
తెలదావిఁ జొక్కించు నిక్కలందు
రాయంచయెఱకలరాయిపిఁ దుప్ప
సల్లెడు కొలఁకులచలువలందుఁ

గీ. విరిగితిరిగి పెక్కు దెజుగులయాటల
మెఱసి మెఱచెచ్చు మిగిలిమిగిలి
క్రాలఁ బొద్దు కూపకడ నయ్యెఁ గలుఁగల
మొక్కు దైవమునకు నెక్క ననఁగ. 75

తే. ఇట్టి వేసవెఱఁజేఁ ౭గ లిట్టినిడివి
యైనసయిరించు నే దివిజారి యనుచు
వెఱచి తొలఁగెడు తెఱఁగున వేడివెలుగు
వరుణుఁ డేలేడు దెసనొక్కవలననొడిగె. 76

చ. ఇను నసమానతేజు వివసేంద్రుఁగనుంగొనుమాడ్కిఁ జూడఁ
గాఁ, జన దొరు నల్పతేజు ననుచాడ్పునఁ జుచలభృంగతా
రకా, ఘనవనజాతలోచనము గ్రక్కున మీలన మొందఁ
జేసెఁ బద్మిని పతిభక్తి సత్త్విమునమేలిమికిం గుఱి దాన
పొ మ్మనన్. 77

చ. సురుచితారకాకుసుమశోభినభోంగణభూమిఁ గాలమ
నగవపుసూత్ర ధారిజతసంబున దిక్పతిశోటిముందటా
సరసముగా నటించఁగ నిశాసతి కెత్తినక్రొత్తతోఁపుఁబెం
దెర యన ¹నొప్పెసాంధ్యనవదీధితి పల్కిమది క్తటంబునన్.

క. నలుదెసలయందుఁ దొలితొలి

తలసూపు దమకృష్ణరోహతతులు వియోగా

కులచక్రవాకమిథునం

బుల వగయనుచిచ్చరాజు ¹పొగలనఁ దగియెన్. 79

తే. ²పొదలి యెండొండ దివియును భువియు దిశలుఁ

బొదివికొనియుండు చీకటిప్రాప్తవలన

మిక్కుటంబుగఁ గాటుక గ్రుక్కినట్టి

³కరపటంబన జగదండఖండ మమరె. 80

ఉ. రాజిత జేజుడైనదినరాజుతిరోహితుఁడైనపిమ్మటన్

రాజుదయాప్రిసీతముతిరంబుగ నెక్కెడుసందికట్టునన్

భ్రాజితప్రసాదంబునకు బాధయెనర్పుచు జారచోరసం

పూజితమైతమంబుగఁడుఁ బొంగె నధస్తము ⁴తోడిబోటియై.

క. పదపడిపూర్వదిశాసతి

పదనంబునఁ దెల్పుమిగిలె వనజాహితుచూ

లుదరంబునధరియించినఁ

గదిరినపాండురకపోలకాంతివిధమునన్. 82

వ. అంత.

83

సీ. తమిరభూతముసోకు ⁵తెరల జగత్త్రయీ

లలనదాల్చినరక్తతిలకమనఁగ

సఖ్యంబునకునిశాసతి యొసంగినఁబ్రాచి

ప్రాపించు గురివిందబంతియనఁగఁ

1. పొగలనడగియున్. 2. పొదవి. 3. కరపటంబున. 4. తోడిచోట
యై. 5. మిగిలి. 6. వెలియ.

పోయితివెడఁగ్రుంకితోఁచుపురందర
కుంభిసిందూరితకుంభమనఁగఁ
గులిశాయుధునివెద్దకొలుపుననెత్తిన
దీపించుమాణిక్యవీపమనఁగఁ

శీ. గుముదిసిరాగఁసబద్ధగుళికయనఁగఁ
గామినీరంజనోషధకిబళమనఁగఁ
బొడవుమెపునబింబంబుపాలుపుమిగులఁ
జంద్రుఁడుదయించెగాంతినిస్తుద్రుఁడగుచు.

84

చ. ఇట్లుదయించి.

85

చ. ¹దెసలనుగొమ్మలొయ్యనతిష్ఠిములైనకరంబులక బ్రయం
దెసఁగఁగనూఁచినిక్కిరజనీశ్వరుఁ డున్నతలీలఁ ²చేర్చునా
కనమనుపేరిభూరుహము కాంతనిరంతరతారకాలన
త్కుసుమచయంబుగోఁముట కొశోయనఁబ్రాఁకె సముత్సుకా
కృతీన్.

86

ఉ. వెన్నెలవెల్లిపాల్కడలి ప్రేతదనంబునఁ బేర్చిదిక్కులుక
మిన్నును³ముంపనందురజనీకరబింబముకుండలీభవ
త్పన్నగతల్పకల్పనముభంగిఁ దనర్చెదదంతరంబునక
వెన్నునిభంగిఁజూడ్కులకు వేడ్కయొనర్చెగలంకమత్తతీన్.

చ. వడిగానితేమలుపుటిలవాలినకేసరముకదలిర్పఁబు
ప్పొడిదలమెక్కితేనియలు పొంగితరంగలుఁగాఁ జెలంగివైఁ
బడునెలదేటిదాఁటులకుఁ ⁴బండువులైనవసారభంబులు
గ్గడుపుగనుల్లసీల్లెఘనకైరవమండము నిందువెన్నెలన్.

88

ఉ. వెన్నెలవెల్లకప్పుడమువిచ్చినయంబరశయ్యమీఁదఁబే
రన్నననుండిదిగ్గనికలాడఁటఁ జుట్టునుగొల్పరాత్రియన్
కన్నియఁగూర్చిచిక్కదనకొగిటఁ జేర్చిసుఖించినాఁడనన్
జెన్నుపహించెఁజంతురుడు శ్రీకమనీయకళంకరేఖతోన్. 88

సీ. కరఁగెడునవచంద్రకాంతోపలంబుల
తఱచుసోనలఁగడు దలముకొనుచుఁ
జటులచకోరపుచయములయెఱకల
గర్వంపుదాఁటులఁ గడలుకొనుచు
విరియుకైరవములవిప్పులఁగఁగఁ ములవైఁ
దీప్తంబుగాఁ గ్రమ్మిత్తప్పుకొనుచుఁ
గామినీజనములకమనీయవిష్కమ
స్థితకాంతలహరుల మొందుకొనుచుఁ

గీ. బొదలిపొదలి చదలఁ బొంగారిసొంగారి
మించిమించి దిశలుముంచిముంచి
యభినుతేందుచంద్రికాంభోధియఖలంబు
నీకు నిట్టలముగ నిట్టవొడిచె. 90.

వ. ఇట్లతిమనోహరగంభీరధీరంబైన సుధాకరకాంతిపూరంబు
రాత్రియనుతలంపుఁ దోపనీక తమం బనునామంబును విన
నీక యవ్యక్త యనుశంక సంకురింపనీక లోచనంబులకు
నమృతసేచనంబును, శరీరంబునకుఁ జందనాసారంబును నంత
రంగంబునకు నానందతరంగంబును నగుచు విజృంభించిన
సమయంబున.

91

క. తనదేవియుఁ దానునున

ద్వనుజవిభుఁడు విమలసౌధతలమునఁ గాంతా
జనపరివృతుఁడై సుతతర
జనితములగు మధురమధురసంబులు వేడ్కన్. 92

క. తెప్పించిసహజసౌరభ

మొప్పారంగదివ్యరుచినమున్నతాములునై
యప్పొంగువానిఁ గనకపు
జిప్పల నిండించె మదము చిప్పిలుచుండన్. 93

ఉ. అందఱుఁడైకొనంబలిచియావఱుఁ గాంతఁఁడుఁదానునొక్కతో
రం దనుపార దివ్యమకిరామధురామ్మతపానకేలి యం
దందయొనన్పఁగాదొడఁగెనంబురహతులవిభ్రమక్రియా
కందళితంబులైనసవికారవిహారములింపుఁబెడఁగన్. 94

క. ఆరమణులమదిరారస

పూరితచషకములదోచుపూర్ణేంద్రుఁడు పా
ల్పారెను వాసనకైక
హృదయపుంబల్కులిడినపాలిక యమరన్. 95

చ. నెలతయొక ద్దుచేతిహరినీలశిలామయపాత్రిఁ బూర్ణసం
వలితతరంగమైపాదలువారుణిఁ దోచుసుధాంశుమండలం
బలముకరాళరావణవదనాహతి స్రుక్ష్మికరంబుఁ బిమ్మిటిం
గలఁగిపొరింబొరిన్వడఁకుకై వడిఁగానఁగనయ్యెనయ్యెడన్. 96

చ. సురుచిరపాసపాత్రమున సుందరియొక్కతె కేల నిండుచం
దురుఁడు ప్రకంపితాంగములతోఁ దిలకించెదదాననాంబుజ

స్ఫురితవికాసవై భవము సౌంధ్యలడంకువ మ్రచ్చిలించిచె
చ్చైరజనువెంచిఃట్టుపడి చేడ్పడిభీతివడంకుచాడ్పునన్. 97

చ. పాలఃకుక¹యోరైయొప్పుమధుపూరితపాత్రికఁగానవచ్చును
జ్వలహిమధాముచేతఁ దనఁ క్తముకాంతికిఁగాంతిపూరముల్
²గలయఁగఁద్రచ్చిజేర్చి యొకింబుగఁ బుచ్చినవెన్నఁజ్లుతోఁ
గలపికఁపంచి శ్రోలుటమఁగా విడికొన్న తెలుంగునందగన్. 98

డి. ఈరమణిలలామవదనేంబిని జెందివనిత్రయైవయి
వ్యారుణిఁగాని పాయదు ధృవంబుగనాత్మకలంకమంచునిం
పారమునింగెఁగాక యమ్మతాంశుఁడనన్ బ్రతిబింబచంద్రుఁ
³డిదొప్పారెనొకర్తుచేతసముదంచితకాంచనపానపాత్రికన్.

తే. ⁴చమకమునఁగామినీముఖచంద్రుఁడునును
థాంశుఁడునుబింబితాంగులై యలరుటొప్పె
నర్థిఁ దమలోనఁ జెలిమినేయంగ శపథ
మునకు పరుణతనూజలోమునింగినట్లు. 100

వ. ఆనమయంబున. 101

చ. ఎనసిన⁵రాగబీజమున నీరికరైత్తివదర్పహాసముల్
ఘనతరళాఖలై యలమొంగంబులఁ గెంపులుపల్లవచ్చవిన్
బనుపడ వాలుకన్దొనలఁ బర్వమెటుంగులు పుష్పలీలగాఁ
దనరేనితంబినీజనము తద్ద్రుమరూఢిసురాంబునేచనన్. 102

వ. ఇట్లు మదిరాపానమత్తలైన మత్తకాశినులయుద్వృత్తవిహా
రంబులు సుత్తమలావణ్యాసంస్కారంబులు సృత్తగీతవాద్య

1. యోధు 2. గలయఁగఁజేర్చిత్రచ్చి 3. పూర. 4. ఝషకమున
5. లోగ 6. నితంబినీజు దదద్దువరూఢి.

కళావిలాసంబులు గారవించుచు సాంద్రానందహృదయుండై
పెద్దయుం బ్రొద్దు వినోదించి యందఱు బోవంబనిచి. 103

క. లలితోత్తరచ్ఛదంబగు
తలిమంబున దానుహృదయదయితయు రాగా
కులసుప్తిబొందె గంగా
పులిసటతాళము మహేంద్రపురదంతి క్రియన్. 104

వ. అంత. 105

క. కలఁగాంచి యసురవల్లభు
కులభామిని మేలుగాంచి కుతుకాద్భుతసం
చలతాపరవశమై యా
కులభావము నొంది వెండి కొండొకవడికిన్. 106

తే. పూర్వదేవవిభుండు ప్రబుద్ధుడయ్యె
సతనిజన్మపుష్పత్రంబు పరికించెన్
వెఱచి మతినున్చి కొనియుండె విచలమధుప
కలితసుప్తపంకజయగు నలినిపాలె. 107

ఉ. రాతిరియెల్ల జాతీయనురాగముతోడఁగుముద్వతీరతిన్
ప్రీతిభజించి భేదమునఁ జేయసియున్ సోగియంగదానును
ద్భూతపరిశ్రమాన్తుడగుపాలికఁ జంద్రుఁడుపశ్చిమాభిశ
య్యతలసుప్తికై కిడిగెననల్పవిభావిరళాంగరాగుడై. 108

ఉ. చల్లనివాఁడుగావుననిశాకరుప్రాపుఁ దీప్తిలమై
నెల్లజగంబులు న్నిగిలియిమ్ములనుండితిమింత నెంతయున్

దెల్లముతీప్రమూర్తి యొరు కేజమునై పడు భానుఁగూడివ
త్తిల్లగవచ్చునే యనుగతి కిదివిచుక్కలడంగెదోడుతోన్.

తే. అంచితో ద్యానవాటికలందు నవవి
భాతరళితకుసుమవిభాతి యమరె
నప్పడరయంగఁ జంద్ర¹కరాభివెల్లి
దొంకిచనఁ దోచును పువ్రతెట్టువలనంగ.

110

సీ. వెడవెడమాతులువిచ్చుకామరలకై
సుడిసి నెత్తావులుసూటలాడి
యనుఁగుఁదోటలు సొచ్చి యలరు తేసి యజేసి
యెలదేటి పడువులఁజెలఁగినడచి
కాయంచకవలనిద్రలు దెల్చి కొలఁకులః
దరుగ యుయ్యి యాట దగులుపటిచి
సోర్లగండులసొచ్చి సుతభేదమునందుః
జెలువలఁజెలువుర నేవదేర్చి

గీ. యడరి గృహపతాకకలకు నాటగఱపి
ప్రోది నెమఱులయెఱకఁ పొదులువిచ్చి
మందసంచారముగ సుకుమారమగుచు
మెఱసెఁబ్రత్యృషసమయసమీరణంబు.

111

క. రవిరాకకుఁ బూర్వదిశా
యువతిగృహంగణము కుంకుమోదక నేక
ప్రవిభాతమయ్యెననఁగా
నవారణోదయవిజృంభణము విలసిల్లెన్.

112

మ. సరసన్నే హాసునంబులాయతదిశాసున క్తముల్ కజ్జల
స్ఫురితో పాంతముల్ విప్లభూరివిషయంబుల్ కామినీ నేత్ర భా
సుర్రోచుల్ దము నేడు¹ మ్రుంచుకరణి² సున్నీగ్ధరాగంబులై
పరగం గావెల వెల్లనయ్యె గృహపీఠవ్రాతముల్ వేకువన్.

మ. అలిసి మంజులగీతులుం బటుతరంగాలోలనాదంబులున్
విలసత్కిరలతాపిక్కిల్ల సుమనోవృష్టి ప్రచారంబులుం
గలహంసీహాసితానులాపములు నై గంభీరపద్మాకరం
బులుగోకి వ్యయసంగమోత్సవములంబొల్పారెం గాల్యంబులై.

వ. అంత. 115

మ. అనితరకికాంతం బుద్ధినిః ప్రియాతిలకంబు మొఱంగిపోయిరే
యెనసినవేడ్క నొందుదనయిచ్చ మెయ్యిహరించి³ మేననం
టిననపరాగ లీల జగి డే⁴ గ* నోపియొదింగియొయ్యనొ,య్యనం
బొడచూపెనాచుదయమయ్యెం బతంగుండు ప్రాజ్ఞుఖంబునన్.

సీ. కమసీయపిగ్వధూకర్ణపల్లవములా
కాశకింశుకకోరకప్రతేతులు
వాచర వారణావదన సింహాగముల్
వనరుహకుంకుమోద్వర్తనములు
కుముదినినవతపగి క్రమవల్కులంబులు
తమిరాపహరణస్రదీపశిఖలు
త్రైలోక్యమందిరరత్నతోరణములు
ప్రత్యూషనపర క్త పత్రకంబు

1. ప్రించు 'నిగుచ్చించు' అని యుండునేమో. 2. గీతులం. 3. కాంతం. 4. జుట్టిన; * జెందిన నపరాగ.

గీ. లనంగ నూతనంబులై కెంపులై సొంపు
లలర మణిమరీచు లతిశయిల్ల
నఖిలభవనమంజులాంజలిపుటపూజ్య
మానుడగుచు బాలభానుఁ డొప్పె.

117

న. ఆసమయంబున ననురేశ్వరుండువిహితదినముఖవ్యాపారంబై
యంతగేపురంబు వెలువడి యాస్థానభవనంబునకు వచ్చి సకల
సురరిపుప్రకరంబులు పరివేష్టించి నభిష్టచేష్టితంబులకొవర్తిల్లు
చున్నయెడ భృగువంశవరుండును, దైత్యవంశగురుండును,
నిజమంత్రమహిమావధీరితశక్తుండును నగుశుక్రండును జను
దెంచి హిరణ్యకశిపుఁగాంచి యతనిచేత నభినందితుండై
వివిధాశీర్వాదంబుల నమ్మహావీరు నభినందితుండేసి తదను
మతఁ దడియ¹జీవిచేశ్వరిని దీవింప నర్హంతర మందింబునకుం
జనిన.

118

మ. గురుఁడదాదవ్వలఁ గాంచి సంత్రమముఁ జక్షుగి ప్రితియుం
భక్తితత్పరభావంబును నొప్పనప్పుడు వెంపబద్ధాక్షి ప్రత్యు
ద్గమాదరసంసక్తి నమస్కరించెమహితోద్యత్పీఠవిన్యాససు
స్థిరసంపూజలొనర్చితత్కృతశుభాశీర్వాదకల్యాణియై.

119

వ. తత్సమీపంబున సముచితాసనంబున నుండఁ గరకమలంబులు
మొగిడ్చి యమ్మహాత్మున కిట్లనియె.

120

క. రే యొక కలఁ గాంచితి ముని

నాయక యే నది మదీయనాయకుమది యె

త్తైముండఁ జేయునో యని
యా యనకెఱిగింపనైతి నాత్త నునిచితిన్.

121

క. దైవము గురుఁడును బంధుఁడు
నేఁ ధమున మాకు మీఁ లీప్సితశుభస
ద్బాంబులు సతతంబును
గాంపఁగఁ గత్తలొటఁ గవిజనవినుతా!.

122

సీ. ఆవధరింపుము జలదాసితవర్ణుఁడు
ఘనశంఖచక్రలాంఛనభుజుండు
మహితకోమలవనమాలాసలక్షణ
చతుఁడు వికసితవారిజాత్ముఁ
డభివృద్ధిపీతాంబరాన్మృతదేహుండు
భూదేవుఁడొక్కఁ డపూర్వలీలః
జనుదెంచి నను జూచి స్మృతవదనుడై
తనచేత నొప్పు సంతానఫలము

గీ. నాని నిచ్చి మున్ను నామెడ నున్న హా
రంబు నిజనఖాంకురములఁ దిగిచి
కొంచు వేగ చనియె నని రాత్రి నేఁగల
గంకి నపుడు మేలుకొంటి ననఘ.

123

వ. వీని పలంబెయ్యది యానతీయదలయు ననినఁ గావ్యుఁడు కొం
డొక దలపోసి నిశ్చయించి యద్వైత్యరాజమహిషి కిట్లనియె.

ఉ. ఆధరణీసురోత్తముండనాదియనంతఁ డనంగ నొప్పుల
త్ప్రేమఁ డచ్యుతుం డతఁడుమేకొని నీకును బుత్రునిచ్చెను

హోధసమగ్రుఁ డై పరంగుపుణ్యునినింతట సంతసిల్లు మే
లాధ్యక్షమాలఁబోమదిఁ దలంపఁగ మీఁదిశుభాశుభస్థితుల్.

ఉ. చీకఁడై కొనం డనుసంహరుడు దుష్టహగర్వబుద్ధి నె
వ్వారిని వారిజోడరు నవార్యభుజు స్వధుకైటభారిజం
భారిపురస్సరామరగదై కశరణ్యుఁడై రేణ్యు భక్తని
స్తామః పేరుకొన్న మది నై యడు మేలిట యెట్లు గల్గెడున్

క. సీమగని తేజమున ను

దామశమసమగ్రుఁ డనఁగఁ దగి 'కుంపటిలోఁ
దామర మొలచిన క్రియ'ద
స్వి మునివిభుఁడైన సుతుఁడు నీరుదయించున్.

127

క. సీవైనను మనమున జగ

దావాసుని వాసుదేవు నవ్యయు నెపుడుం
భావింపుము దుర్గతులం
బోవరు తద్భక్తజనులు పుణ్యవిచారా.

128

వ. అట్టైనఁ బురంధ్రీరత్నంబవైన నీకతంబున నసురవంశంబు
విధ్వంసంబునొందక నిర్వహణంబు వడయునని భార్గవుఁడు
నెప్పి యప్పాలంత వీడ్కొని నిజగృహంబునకుం జనియె
నంత.

129

క. కలఁగన్నయదియితవనగ?

నెలతకు నెలమసలె జగమునిఖిలంబునుపే
రెలమింబొందఁగఁదగియెడు
నెలమసలం దెఱచసూలు నెలకొనిచెలనెన్.

130

సీ. ఉదరస్థుఁ డగుబాలునుజ్వల¹ కాంతియ
వెలిఁబేర్చెనా మేనువెలరువాటెఁ
గడుపులో నొప్పారు కొడుకునిర్తలబుద్ధి
తెలుపనాఁ గనుఁగవ తెలుపువాటె
గర్భశోభితుఁడగు నర్భకు సహజవి
రక్తినాఁ జవుల యాసక్తి దొరఁగె
లో నున్న సుతుని విలోకవిజ్ఞానంబు
క్రమమనా నాభి వికాస మొందెఁ

గీ. గుడిసంగతుఁడగు పుత్రకుని గుణాలి
వొదలుతెఱఁగున మధ్యంబు పూర్ణమయ్యెఁ
బూర్వజన్మసంచితపాపపుణ్యఫలమ
హోదయంబునఁ జారుపయోజముఖికి.

131

క. చాలఁగ నమృతముబాలుఁడు
గ్రోలుటకై నినిచి కనకకుంభంబులపై
నీలపుఁగుప్పెలునిలిపిన
పోలికఁ జను మొనలకప్పు పొలఁతికి నొప్పెన్.

132

తే. అఖలగుణరత్నములకు నాయతన మనఁగ
భువనభూషణంబన నొప్పు పుత్రుఁడాల్చి
యున్న నా కేల తొడవు లొండన్నకరణి
నబల గై నేయుపనులయం దలసయయ్యె.

133

చ. అనుషమయోగలీల నమృతాంబుధియందు శయించుదేవునె
మృనమున నావహించియసమానసమంచితయోగసు ప్తిమై

1. కాంతినావెలిఁ బేర్చెనన.

నెనసిన బాలుఁ జూలున వహించిన సంతతసద్గుణైకవా
సనకానిరంతరంబుగఁడుఁజామకుజాడ్యముదోఁచుఁజెయ్యులన్.

సీ. హరినామకీర్తనమహాత్మ్యవంబులఁ

గావింప ననిశంబుఁ గాంక్ష నేయు

విష్ణుదాసులఁ గని వేడ్క నంజలిసేసి

కొనియాడి భక్తిమైఁ గొలువఁ గోరుఁ

బరమాత్మమహిమలు భావించి భావించి

యానందజలధి నోలాడఁ దివురు

నారాయణుని యవతారకథాసుధా

లీలలు వీనులఁ గ్రోలఁ దలఁచుఁ

గీ. దనువు ప్రాణంబు నచ్యుతార్థంబుగా న

మర్పఁగా నెంచు జగములు మహితకరుణ

నెపుడు రక్షింపఁగా నుత్సహించుఁ జెలువ

బుద్ధినంతర్గతుం డగు పుత్రువలన.

135

వ. ఇట్లు ప్రతిదినప్రవర్ధమాన గర్భలావణ్యలలితయైన హృద

యేశ్వరిం గనుంగొని యసురేశ్వరుండు హర్షవికాసవిలసి

తాంతరంగుండగుచుఁ బరమోత్సవంబున భార్గవనిరూపిత

ప్రకారంబున గారవంబు మిగులఁ బుంసవనసీమంతాది కలా

పంబులు నిర్వృత్తించి యనంతరంబ సముచితసమయంబునందు.

సీ. అమృతాంబునిధిసముదంచితవీచిక

కుదయించుతుహినమయాఖుఁ డనంగఁ

జారుపురందరాశానితంబిని కుద్భ

వించు సరోజినీవిభుఁ డనంగ

పిలసితరోహణాచలఖనిభూమికిఁ

బ్రభవించు మహాసీయరత్న మనఁగ
సుందరనూతనమందార¹లతికకు

జనియించు సురుచిర స్తబక మనఁగఁ

గీ. గాంతియును దేజమును మహార్ఘ్యతయు సౌకు
మార్గమును నభిరామసామగ్రిఁ బొదలఁ
బుత్తుఁ డుదయించెఁ ద్రైలోక్యభూతికరుఁడు
రాజబింబాస్య యగువైత్యరాజసతికి,

137

క. పుత్రోదయమున నిర్జర

జైత్తుఁడు ²మునుగొన్న యధికసమ్మదమున లో
కత్రయరాజ్యము మును ని

మిత్రముగాఁ గనినకంటె మిక్కిలి పొంగెన్.

138

శ్రీ. పుష్పపహారము ల్పొలుపాఁడ బురమునఁ

గావింపుఁ డనుమాటకంటె మొదల

మంగళవాదిత్రసాంగత్యభంగులు

గలిగింపుఁ డనుమాటకంటె మొదల

నిపుణవిలాసినివహసంచారంబు

ఘటియింపుఁ డనుమాటకంటె మొదల

భాసురవై జయంతీసహస్రంబులు

గలిగింపుఁ డనుమాటకంటె మొదల

గీ. దివ్యకుసుమవర్షంబులు దేవసంధు

భివ్యసంబును నప్పరోభినయగతులు

కల్పభూమహాంబరపతాకలు దనరై
భువనహితజన్మఁ డగు ¹బాలు భూరిమహిమ. 139

క. అవి యెల్ల గని సురస్విప్నఁ
డవివేకమనస్కుఁ డగుచు నొక మదీయో
త్సవమునకుఁ దగ నొనర్పిరి
²దివిజులు పను లనుచుఁ దనమడిక బ్రియ మందెన్. 140

మ. ధరణీమండలి నెందునుం బరఁగి పాతాళంబునం బర్వి ని
ర్జనాథ ప్రముఖామరాఖిలనివాసశ్రేణులం దోల్చిమై
నెరనెక బంకజసంభవాలయమునకా నీండాఁరె నవ్వేళ శ్రీ
కరదై తేయతనూభవోద్భవకథాకల్యాణ ముష్టోపమై. 141

క. శ్రీకాంతునగరలోనగు
వైకుంఠపురంబు నిత్యవైభవములతో
నేకోత్సవ మయ్యె శుభ
శ్లోకుం డగుదైత్యరాజసుతుజన్మమునన్. 142

మ. స్వరసౌందర్య మెలర్ప మెల్లన శ్రుతుల్ ³సాగించి యొ
య్యొయ్య సుస్థిరహర్షంబున యజ్ఞకోటి తలయెత్తె బూజ్య
ధర్తార్థమో, తీరహాస్యావలి యల్లనల్ల మెలఁగంగా నుత్స
హించె న్నిరం, తరదై తేయభయం బొకించుక ప్రశాంతం బై
⁴యణంగె దగన్. 143

చ. దినకరుఁ డుల్లసిల్లెఁ బటుదీప్తి బ్రదక్షిణభాసురార్చియై
యనలము దేజరిల్లె మహిమాంచితసౌరభరమ్యలీలతో
ననిలుఁడు సంచరించె విమలాక్స్యతి సంతయు నొప్పె దిక్కులెం
దును భువనైకమంగళము దోచువిధంబు దలిర్ప న త్తఱిన్.

వ. డైత్యవతియును బుత్రోత్సవప్రమోదమానసుం డగుచు.
గవిప్రముఖభూసురలోకంబు నతిలోకధననివహదానంబుల
1 నానందహృదయుడై యానందంబు నొందించి బంధజనం
బులు ప్రమోదంబు నొందం గుమారునకు జాతకర్తాది
సంస్కారంబులు గురునిర్దిష్టప్రకారంబున నిర్వర్తించిన నిజ
జన్మంబున నఖిలలోక ప్రహ్లాదం బొనరించుట జేసి బాలునకుఁ
బ్రహ్మాదుండను నామధేయం బొదవించె నంత. 145

తే. అంబగర్భంబు వెడలినయది మొదలుగ
విష్ణుపదకమలధ్యానవివశుఁ డగుచు
నసుర రాజతమాభవుఁ డమృతవృష్టిఁ
దడువఁబడువాఁడ పోలె వర్షనము నొందె. 146

సీ. పసిపాపం డై తాను బవడించుకాలంబు
వసుప్తశయనుభావంబు దలఁచుఁ
జెలువొందఁగూ జోరగిల శయ్యఁ దడవెడు
తఱిఁగూర్చుమూర్తిఁ జిత్తమున నిలుపు
రెండుమూఁడడుగు లొండొండ తట్టాడున
ప్పుడు త్రివిక్రమలీలఁ బట్టిచూచు
లోలత వెన్నలు బాలు గ్రోలెడునాడు
గోపాలసంస్మృతిఁ గూర్చు నాత్మఁ

గీ. బరమపురుషభూతభావికభవ్యావ
తారబోధమహిమఁ దగ నెఱింగి
యొం డెలుంగఁ డంబుజోదరధ్యానత
త్పరత యొకటి కాని బాలకుండు. 147

అంతఃకర్మముల పాపముల మోక్షమును బ్రతిష్ఠించునట్టితియ్యపుం
బలుకులనచ్యుతాహ్వయముఁ బల్లరుఁజేర్కొను వెండిపల్కునిం
వెలయఁగ సంబ లక్ష్మీ¹జగదేశజనిత్రి ముకుంద యంచు న
త్యలఘుతరప్రచోధమధురాక్షరవాక్యవివేకదత్తుఁడై. 148

ఉ. ఆడంగః బోయినప్పు డనురాత్మజుఁడంబుజనాభు నవ్యయం.
బాడుచు మాదిదేవుడవంకజపూజలు సేసి భక్తిమై
నాడుడమచ్యుతైకశరణాగతులం గనికర్తృబంధముల్ క్రుల్.
వీడుద మంచుఁ బల్కుఁ గడు విస్తయ మందఁగఁ దోడిబాల

ఆ. కుడిచినపుడు నిద్రగూరినయప్పుడు
మేలుకొనినయపుడు మెలఁగినపుడు
విష్ణుకీర్తనంబు విష్ణుచింతయ కాని
పలుకఁ దొందు బుద్ధిఁ దలఁపఁ దొందు. 150

తే. తొలుత 'మూఁడేండ్లలేని సద్బుద్ధి ముప్ప
దేండ్ల లే' దనునానుడి యిట్టిదనఁగఁ
దనరెఁ బ్రహ్లాదునకుఁ బ్రాధమునులు గోరు
హితవివేకపాశంబు మూఁడేండ్లనాఁడె. 151

ప. అని యిట్లు ప్రహ్లాదుజన్మప్రకారంబు దేవశ్రవుచేత గాలవుం
డెఱింగినతెఱంగున చతురమధురోపన్యాసంబుగాఁ బ్రక
టించి వెండియు. 152

— ఆత్మాసాంశము —

క. ప్రకృతిపురుషావవర్తి
వికృతికరణహరణనిపుణవిశదస్ఫూర్తి

సుకృతసదయానుపూర్తి

నీకృతివరధరామనిత్యనిరుపమమూర్తి. (?)

153

పృథ్వీ. సమస్తమహిమాశ్రయా¹జనితభూర్భువ (స్వ)స్త్రయా
రమాకుచపరిష్క్రియా ప్రణతేదాసనిత్యోదయా
సమాహితమహోదయా సకలకల్తపవ్యత్యయా
సమగ్రవిసరద్ధయా జనసునేవ్యరాగప్రియా.

154

మాలిని. చరణజనితగంగా సత్యనిత్యప్రసంగా

శిశరద విలసదంగా సౌమ్యచిత్తజ్జబ్ధంగా (?)

విరచితభవభంగా వేదవేదాంతరంగా

పరమగరిమశృంగా బ్రహ్మనాడీతురంగా.

155

గద్యము. ఇది శ్రీశంకరస్వామిసంయమితాశ్వరచరణసరోరుహ
థ్యానానందసౌందర్యధుర్య శ్రీసూర్యకవిమిత్రసంభవశంభు
దాసలక్ష్మణాభిధేయ ఎఱ్ఱయనామధేయ ప్రణీతంబైన శ్రీలక్ష్మీ
నృసింహావతారం బను పురాణకథయందుఁ దృతీయా
శ్వాసము.



1. జనితసారలూకత్రయా' బ్రాహ్మణ్యలూనిభాగము పూరణము.

2. దాన కి. జలద—వ్రాతప్రతిలో నీపాతమే గలదు.

శ్రీ రస్తు

చతుర్థాశ్వాసము



కాంతాపరిరభ్యా

లోకాతిక్రమవివేకలోలుపలభ్యా

శ్రీకరనామస్తరణో

తేక దళితవినమదంహ శ్రీనరసింహః.

1

వ. దేవా రోమహర్షణుండు మహర్షుల కి ట్లనియె నివ్విధంబున నాశ్చర్యస్వభావుం డైన యన్తుహానుభావుచరితంబులు భాషి తంబులు నంత(?)యెఱుంగనిరాజసంబున నాదైత్యరాజు కేవల వాత్సల్యపరవశుండై యబ్బలు బాలోచితంబు లైన యుపలాసంబుల గారవింపుచుండె. తల్లియుం గొడుగు చందంబులు డెందంబున కానందంబు నొందింప నిజస్వప్నదర్శనంబు తెఱుగును గురువాకృష్ణకారంబు తెఱుగును దలచి వెక్కిరింబందుచు నెయ్యది గానున్నదో యని వెడ దలం కుచుఁ బంకజోదరచరణస్తరణలాలసం బగుమానసంబుతోడం బ్రవర్తిల్లెఁ దదనంతరంబ.

2

సీ. చౌలమాంజీబంధసంస్కారములు యథా

కాలకల్పితములుగా నొనర్పఁ

దేజోవి శేషసందీప్తుఁడై యొప్పి య
 ప్పాపఁడు జనకునిపంపువలన
 విద్యాపరిగ్రహవిషయపీక్షలకునై
 పూజితగురుగృహంబున వసించి
 దైత్యదానవకులతో త్రంసంబు లగుతన
 యీడుబాలురతోడఁ గూడి చదువుఁ

గీ. జదువుచుండఁ గొంత చనియెఁ గాలం బంత
 నొక్కనాఁడు దండ్రి యుల్ల మలరఁ
 గొడుకుచదువు వినఁగఁ గోరి కుమారు నొ
 జ్జలను గారవమునఁ బిలువఁ బంచె. 3

న. ఇట్లు రావించినం జను దెంచి మదిరాపానగోష్ఠీసమయంబున
 ననేకవిలాసినీపరివృత్తుండై యున్నజనకునింగని నమస్కరించి
 యుపాధ్యాయసహితంబుగా నంతంత నానీనుండై యున్న
 పుత్రునకు ననురేశ్వరుం డిట్లనియె. 4

ఉ. పాపఁడ యంతకాలమును బాయక యొజ్జలయొద్దనుండి నీ
 వేపగిదిక బడించి తది యేర్పడఁ బ్రస్ఫురితార్థసార మై
 తీపులు వీనులం గురియ దివ్యసుఖాపితరత్న మొక్కటు
 ద్దీపితధీవిజృంభణవిధేయత యొప్పు నుపన్యసించుమా. 5

క. అనుటయుఁ బ్రహ్లాదుం డి
 ట్లనియెను నీయానతిచ్చినట్టిద యయ్యా
 వినిపించెద నామది మె
 చ్చినయర్థం బవధరింపు చిత్తప్రీతిన్. 6

సీ. ఆదియు మధ్యంబు సంతంబు నెవ్వని
 కరయ లే దని చెప్పు నాగమములు

పొడముటయును లేక పొడలుటయును లేక

తఱుగుటయును లేక తనరు నెవ్వఁ

డెవ్వనివలనన యంతయు సంభవ

స్థానసమాహారదశలఁ జెందుఁ

గారణంబులకెల్లకారణం బై యెవ్వఁ

డవగతకారణుండై వెలుంగు

గీ. నమ్మహానుభావు నచ్యుతు నవికారు

నమితతేజ విష్ణు నాదిదేవు

నాశ్రయించినాడ నధిప యంతయ కాక

యితరమైన యర్థ మెఱుంగ నేను.

7

చ. అన విని గుబ్బునం బొడమునల్కుకు నెచ్చెలులై 1 కనుంగవం

గనలెడుదంట2 కెంపును మొగంబునఁ బొడ్డెడుఘర్తజాలకం

బును నిటలంబునం దనరు భ్రాకుటియున్ భయముం దనర్పని

ట్లను నతఁ డొజ్జఁ గన్గొని సంతకస్ఫురితాధరోష్ఠుఁ డై. 8

ఉ. అక్కట బ్రహ్మబంధున దురాత్మక నాపగవానికీర్తనం

బెక్కడనుండి యీశువు నెప్పగిదిం జదివించి తిజ్జగం

3 బెక్కటి నేలునామహిమ యేమియుఁ గైకొన కివ్విధంబునం

దక్కువపాటొనర్చితి వృథాపరిజల్పనకల్పనంబునన్. 9

వ. అనిన సురేశ్వరునకు నుపాధ్యాయుం డిట్లనియె. 10

చ. కినియకు దైత్యనాథ యొకీడును నాదెస లేదు చెప్ప నీ

తనయుఁడు వక్రశీలుఁడు నితాంతవయోక్తుల నేను నెప్పుఁగా

వినక నిజేచ్ఛమై గడఁగి వేమఱు నిట్లన యుగ్గడించు నీ

యనువున నిట్టికోరడపుటాలరి శిక్షల కేల చేపడున్. 11

వ. అనవుడు నతండు కుమారుం గనుంగొని. 12

క. ఓవత్స! నీవుచెప్పిన

యీవిధ మే జెప్ప ననియె నిదె యొజ్జలు నీ

1 కేవాడు గఱపె నేర్పడఁ

గా వెఱవక చెప్పు మట్టిఖలు దంఢితున్.

13

ఉ. నావుడు దైత్యరాజకులనందనుఁ డిట్లును సర్వభూతస

ద్భావములందునుండివనుపం గఱపంగఁబ్రభుం డొకండుమా

దేవుఁడఁ వాసుదేవుఁడు సుధీసువిధేయుఁడు చిత్సుభోదయ

శ్రీవరుఁ డింతకంటె మఱి చెప్పఁగలంఁచెక్ర శాస్త్రియెవ్వఁడున్.

ఆ. అనిన మండిపడి సుకారి హఠాత్తక

యేను జగములెల్ల నేలువాడ

విష్ణుఁడనఁగఁ గలఁడు వేటొకం డనియెద

వేల చెడితి రొరి యెవ్వఁ డతఁడు.

15

చ. అనుటయు నల్ల నవ్వి కొడు కయ్యకు నిట్లును నెవ్వఁడన్న నే

మని తెలుపంగవచ్చుఁ బరమాత్ముని నాతఁడయీసమస్తమున్

వినుము తదేకహేతుకము విశ్వము శాశ్వత మైనతత్త్వదం

బనిశము పుణ్యశీలరు నిజానుభవంబునఁ గాంతు రేర్పడన్.

వ. అప్పర మేశ్వరుండు శబ్దగోచరుండు గాఁ డనిన నతం “డేను

సకలలోకపరమేశ్వరుండై యుండ నాయెదురం పరమేశ్వ

రుండు పరమేశ్వరుఁ డని పరుని పలుమాటలు నుదాహరించెద

వొరి చావం దలంచితి వేల” యనవుడు ప్రహ్లాదుండు. 17

తే. నాక కాదు లోకములకు నీకుఁ బ్రభుఁడు

వినుము పరమేశ్వరుం డనువిష్ణుఁ డొకడ

ధాతమును విధాతమును నతండ¹యిందు
నలుక విడుము శాంతుండ వగుచుయ్యతంత్రి. 13

క. నావుడు హిరణ్యకశిపుం
క్షీవెడగుదనంబుభూత మెయ్యదియో యి
ట్లావేశించె గా కీతః
క్షీవిధమున నేల యటచు నిటు ప్రల్లదముల్. 19

చ. అనినఁ బ్రహ్లాదుం డి ప్లనియె. 20

ఉ. నామన మొక్కడేల దితినందన సర్వము²నావహించి తే
జోమహిమక వెలుంగు హరి చోద్యపుభూతమతండులీలమై
వేమలు నిన్నునన్నుఁ బెరి విశ్వచరాచరభూతజాతముక
భ్రామకుఁ డై నిజోచితవిభావితచేష్టలఁ గూర్చు నెప్పుడుక.

చ. ఇది తదావేశవిశేషంబు గాని వికారకార్యంబుగా దనిన
దనుజేశ్వరుండు పరిసరవర్తులం జూచి వీసిం గొనిపోయి
గురుగృహంబునం ద్రోచి రండు. విపక్షసింహస్తవాకారం
బయిన చేతోవికారంబు చక్కనగునంతదాఁకనుం దగిన
యుపాయంబుల శాసింపవలయు ననిన నయ్యసుర లయ్య
సురరాజకుమారుం గొనిపోయి యుపాధ్యాయసదనంబున
నునిచి రుపాధ్యాయుండును బ్రభుశాసనంబున నతని శిక్షించు
చుండె నంతఁగొంతకాలంబు సనినఁ గొడుకుం బిలిపించి తంత్రి
యొప్పటియట్లు యొక్కసుభాషితంబుఁ జదువు మని పంచిన
నతండు. 22

క. ప్రకృతిపురుషాత్మకంబును
సకలచరాచరవిశేషసర్గము నెవ్వ
నికీ గార్వ్యం బవ్విష్ణుని
వికారవిరహితు సమస్తవిభుఁ బ్రణుతింతున్. 23

క. అవినఁ గడుఁ గడిదియై మదిఁ
గనలు నిగుడఁ బుత్రభావకలితస్నేహం
బును గృహయుఁ బాయ సురరిపుఁ
డనుచరులం జూచి యిట్టు లను రభసమునన్. 24.

క. కులమునకు గొప్పగుద్దలి
ఖలుఁడు కులాంగారకంబు కష్టఁడు వీనిం
బొలియింపుఁడు ఘనశస్త్రం
బుల వెన నొక గుడ్డు ¹మురిగిపోవేమి యగున్. 25

ఆ. కొడుకు తండ్రిమాటఁ గొనక యారసమున
నడచునేని వాఁడు కడిదిదాయ
గాన పగతుఁ జంపఁ గాఁ దగుఁ బగవాని
పక్షమైనవారు పగతె కారె. 26

వ. కావున నేను చూచుచుండ వీని నిప్పుడ యలుగులపాలు
నేయుం డని పంచిన శతసహస్రసంఖ్యు లంతకాకారు లగు
క్రూరు లక్ష్మమారుం బొదివి కొదమనింగంబునకు భంగం
బుగాఁ గూడినసారమేయంబులచందంబునఁ బ్రచండశస్త్రం
బుల నుగ్రకర్తంబులకు సమకట్టు సమయంబున. 27

శీ. ఏలయొడ్డారిం చె నీపాపం డిటు¹పాప
 మడనెఁ గటా యని యడలువారు
 తల్లె యైనను నాకుఁ దనయుతో²డిద యని
 పూని యాడద యని పొక్కువారు
 కావ్యుఁ డైనను వచ్చి కాదు కూడ దనంగ
 వలచె యిత్తటి నని వనరువారు
 హరి యైనఁ బొడపూపి కరుణమై బాలకు
 కీటుకు మాన్పడ యని యెఱులు వారు

శీ. నగుచు సాధుజనము లంతంత జేష్టలు
 చక్కి మ్రగ్గి కలఁగి తలఁగి యొడుంగ
 నమరవైరి బంధు లాదిదేవునిబంటుఁ
 గదిసి పొడువ నడవఁ గడఁగి పుడు.

23

తే. అక్కుమారుండు మహితసమాధినిష్ఠుఁ
 డై మహోగ్ర శస్త్రావలియుండు నసుర
 లందుఁ దనయందు వెలుంగుసర్వాత్మ విష్ణుఁ
 గనుచు నుండె నిశ్చలనిర్వికారలీల.

29

ప. అంత.

30

ప. అనుసమమేరుభూధర³తటాధికనిష్ఠురవత్తు వజ్రసం
 హాననుఁ గుమారుఁ జెంది యసురాధమకింకరనిర్విశంకపా
 తినకనదస్త్రశస్త్రములు దందడిఁ దుత్తుము రై మహితలం
 బునదొరఁగెన్నవోత్పలసముజ్జ్వలనూత్నదళంబులో యనన్.

- క. అది యట్లు కాదె 'నిష్పనః
జెదలంటునె' దేవదేవు శ్రీరమణీశుఁ
మది నునిచినయు త్తమముని.
బొదవునె యాపదలు సూక్ష్మం బొందునె తమముల్. 32
- చ. ఇట్లు నిరపాయనితోర్వీధిప్తప్రకాయుండును సతర్కితోపా
యుండును సహజసముజ్జ్వలోల్లాసుండును సగుచ్ఛిష్టవాసుం
జూచి యాచపలుండు ¹క్రోధవిరోధంబు బాపికొన
నేరక యిట్లనియె. 33
- ఆ. ఓరి పగఱఁ బొగడు పోరామి యేమిరా
యీతలంపు విడువు మింకనైనఁ .
బ్రాణభయమువలనఁ బాసి ప్రాచేద నాదు
బుద్ధి వినర ²యవిధిఁ బోవ నేల. 34
- చ. అనినఁ బ్రహ్లాదుండు మహాహ్లాదమధురోపన్యాసుంబున
నవ్వాసవారి కిట్లనియె. 35
- చ. భయములనెల్లఁబొపుటకుఁబొల్పడినాఁడుపయోరహాక్షుండ
క్షయం దచలుం డనంతః డనిశంబునునామదిలోననుండఁగా
భయ మొక కెందునుం గలదె పంకమహోదరపాదపంకజా
శ్రయులకుం దంప్రిపుట్టవుజరామరణాదిభయంబులేమియున్,
ఆ. అనిన నాడుగఱచి యసురద్విషుండోరి
పడుచ నాకుం బుట్టి చెడుగ వైతి
పేర్చి ³నోరుమూయ పెడతలవాపోయె
దిట్టి వదర గలఁదె యెచట నైన. 37

క. సర్వంబును విష్ణుం డటె

సర్వము ¹సృజియించెనట్టెజగ మావిష్ణుం

డోర్వఃగ వచ్చునె విష్ణుండ

సర్వేశ్వరుం డంటి యాయసతోక్తులకున్.

38

క. నో రెత్తి తేని యింకను

పై రింఁజు జమీ దురాత్మ! చలమున నిదె నా

గోరంపుటుక్కుగడఁ గొని

బోరునఁ కల వ్రయ్య నడిచి పారిగొని విడుతున్.

39

వ. అని కలికి తత్ తుణంబు తక్షక ప్రభృతు లగుభీషణభుజంగంబు

లం బిలిచి విషతుల్యభాషణుండును ²విషమాచారండును

నగు నక్కులదూషకుని దుర్విషానలజ్వాలాజాలంబులం జేలి

పడఁ బొదువుం డని పనిచిన.

40

సీ. కన్నులఁ జుఱచుటఁ గ్రమ్ము మంటలతోడ

మండెడు ఘనఫణామణులతోడఁ

చొరల దెహమున నిబ్బరపుమ్రొంపులతోడ

లోలతఁ గ్రాలు నాలుకలతోడఁ

బొడలెడు నాభీలపూర్ణార్కములతోడ

³నొడవుకెంకలబేర్పు నొడలితోడఁ

మెఱయ నోళ్లను వెలి కుటుకుదొడలతోడ

లలను నుగ్రంపుఁ ⁴బొడలతోడఁ

1. సృజియించినట్టి. 2. విషమాచరుడగు 3. నొడవు నిస్కల బేర్పు నొడలితోడ. 4. బొగల.

గీ. ¹బాహుదుపు లడరి పట్టి బాలకుఁ జాట్టి
నెఱకులెల్ల బిట్టు గఱచి కఱచి
విసము సల్లి సల్లి మిసిమింతుఁడును గాక
యున్నయతనిఁ జూచి యుక్కుదక్కి. 41

వ. దై త్యేశ్వరున కి ప్లసిరి. 42

చ. కఱచితి మెయ్యెడక విసముఁ గ్రక్కితి మీతనియందు
నెట్టిమా, కఱచినకాట్లకుఁ శిశువు కాయముతోలును స్రుగ్గ
దయ్య మా, కఱముఱి మాఁడిపాయె మణులొందలలుం
దుము రయ్యె దంష్ట్రకల్, పఱిపఱి యయ్యె నోరు లధిపా
²యవియంగఁ దొణంగె నంగముల్. 43

క. హరిహరి యంచు నితం డిదె
గిరివోలెం దెరలఁ డితనికిని బరిపీడా
కరు లగునన్యులు గలిగిన
నరసి పనుపుదేవ! యరిగె నస్తద్బలమున్. 44

వ. అనుచున్న పన్నగనివహంబులవివశత్యం బుపలక్షించి యక్ష
తుం డైనయమ్మోక్షశీలు నీక్షించి సంక్షుభితహృదయుం
డగుచు నయ్యదయుండు బృందారకేడ్విరదబృందంబులం
బిలిచి వీడు మదీయపక్షంబువాఁడై మాకులంబునకు నపకా
రంబుఁ గావింపంగడంగె. నాపుత్రుండని విచారింపవలదు.
తరువునం దోచికాదె దహనుండు తరుసముదయంబులం
బొడ వణంచుం గావున వీని మీరు తీవ్రదంతాభిఘాతంబులం
జించి వెంబడి నాకుం బ్రియంబు నేయుం డని నియోగించిన.

1. బాహుదువ - పదుప. 2. నవియంగ. 3. ద్వార.

శ్రీ. తరంగలై తోరంగెడుదానధారలచేత
 నురునిర్మలస్ఫూరగిడులు వోలె
 చారుణోత్కటశతదంతకాండములచే
 ఘనదండధరుచెలికాండ్రు వోలె
 నెఱమంటు లుమియుచు నెసగుచూడ్కులచేత
 బ్రళయాగ్నిమూర్త్యంతరములువోలె
 వలతులై నిగిడెడిరలుడతుండములచే
 నుదరి చేచాచుమృత్యువులు వోలె

గీ. కింక లంకురింప జుకెలు నర్తింప
 బింకె మెరుగ నిర్విశంకపరణి
 నడరి దిగ్గజంబు లమ్మహాభాగునిఁ
 బొదివి పొడువ నడువ నదుము దొడఁగె. 46

ప. ఇవిధంబున నవ్వేదండంబు లొండొండ చండక్రిడఁ
 గోడాడుచండం బుండరికాటు సాక్షాత్కారంబున
 సొంపారుడెందంబున నానందనిశ్చలుం డై యచలంబునుం
 బోలెఁ బోలుచుబాలునిదృఢదేహంబు ³సోఁకి. 47

క. సురకుంజరములకొమ్మలు
 మురిసెన్ దొండములు ⁴విరిసె మోములు ⁵విరిసెన్
 బొరిఁబొరి నఖలాంగంబులు
 నెరసెన్ జిత్తంబు లురిసె ⁶నిరిసె జగంబుల్. 48

ప. అప్పుడు ప్రహ్లాదుండు తండ్రిం జూచి యయ్యా! యిది
 మదీయహృదయస్థుం డైన యచ్యుతుమాహాత్మ్యంబుగాని

1. నొడ. 2. బింకబొసడ. 3. సోఁకి. 4. గురిసె. 5. నలిసెన్.

6. నిడిసె.

నాలావు గాదు కాని నాకుఁ గులిశకకోరంబులగు దిగ్విరణ
దంత్రహారంబులు నైరించు శరీరంబు లెక్కడివి యని
యూరకుండె నంత. 49

ఉ. ఆవిధ మంతయుం గని సురాహిత్యుఁ డంతటనైనఁ దెల్వికిం
1 దావలమీనిరోషమునఁ దద్దయు మేను వడంక నింక నొం
దేవియుఁ గావు తీవ్రబహుళేంద్రనదీప్తకృశానుకీలక
ద్రోవుఁడు వీని నంచుఁ గడుదుష్టమనస్కులఁ బంచెబల్వరన్.

చ. పనుచుటయు వారవారితరభసంబున భూరితరదారుసంచ
యం బొనరించి యనలంబు దరికొల్పుటయు ననిలుం డసుర
వతిపనుపున నయ్యగ్నిఁ బ్రజ్వరిల్లం జేసె నప్పాపనిం
బాపాత్తు లాదీపితదహనంబునం ద్రోచినం బతి ప్రహ్లా
దుండు మేదురజ్వలనజ్వాలాకలాపదందహ్యమానుం డగుచు
నుండియు నఖండజలధరధారాశీచ్యమానాంగుండు గావున
వేడిమిం గందక మందస్థితాననుండై దానవేశ్వరున
కిట్లనియె. 51

ఉ. శౌరిపదాంబుజస్త్రుతరసంబునఁ దేలెడునామనంబు తం
ప్రీతుచియింప దన్యముఁ గడిందిగ నీ వొనరించినట్టియి
ద్దారుణవహ్నియున్ వినుము తామర సాకరమయ్యెనాకుఁ బ్ర
2 స్ఫూరితవీచు లీళిఖలు చల్ల నితుప్పర విస్ఫులింగముల్. 52

చ. అనియె నప్పు డద్భుతరోషమాత్సర్యవిహ్వలుం డగుచున్న
యాహిరణ్యకశిపుం గదిసి భార్గవనందనులు కొందఱు
తదీయపురోహితులు గావున హితంబుఁ జెప్పవలయువారై
సామవచనంబుల నతని కిట్లనిరి. 53

చ. ¹మునుమునబుట్టి నీ కకట ముద్దులపట్టి గదయ్య వీడు మె
త్తసియొడలింత యొచ్చునె కృతంబుల సైచునె మాను
మింతతో, గినుకలు నీవు గట్టులుక శీ దొనరింపగఁ బొందఁ
జాలువా, రనిమిషసిద్ధయక్షభిచరాదులు గాక తనూజుఁ డే
సృషా! 54

క. బాలత్వ మెల్ల కీళ్లకు
నాలయ మట్లుగుట వినియు నజ్ఞానము న
పైపై లొచ్చువడఁగఁ గోపం
బెలా నీ యంతవారి కిప్పడుచుపయిన్. 55.

తే. అవధరింపుము మాపంత మధిప యేము
వదల కీబాలు శిశుంచువార మింక
నొయ్య నొయ్యనఁ దెలివికి నోజపటిచి
వెట్టి చేర్తుము మాటలువేయు నేల. 56

క. ఈతనికి విష్ణుదేవగల
ప్రీతి విడువఁ దెలుపు తెంత పెద్ద, యధికరో
మాతురుఁ డై యితఁ డతని వి
ఘాతంపను గడఁగు బుద్ధిఁ గలపెద మోలిన్. 57

ఉ. మావచనంబుల నిగ్గనక మాధవులైఁ గలపక్షపాతముఁ
²బోవఁగఁ ద్రోవ కిట్లు యయిపోయిన నీ వటుచూచి
మెచ్చు గ్రో, థావలి యైనకృత్యఁ గడు నద్భుతభంగి సృజించి
పంతు మీ, కావలమంతతో నడఁగు గవ్వపుఁ బాట్లును
దైత్యపుంగవా. 58

చ. ఆనిన నట్లు చేయుం డనుచైత్యవతిపనుపున నతనిబంట్లు
మంటలోనున్నవి న్నాతని వెడలం దిగిచి భాగ్యవాత్సజాల
కొప్పించిన వాఁడును గొనిపోయి తమయింటం బెట్టుకొని
బాలురం గొందఱ సంగడంబు గూర్చి చదివించుచు బుద్ధులు
సెప్పుచుం దెలుపుచు బుజ్జగించుచుం దట్టింగుచు ననేక
ప్రకారంబుల శిక్షించుచుండ నజ్ఞోభ్యస్వభావుం డగు
నపూణ్యభావుం డొక్కొక్కతఱి నెడగొని సనతోడఁ
జరుపు చానచైత్యకుమారుల కిట్లని యుపదేశించు. 59

క. వినరయ్య యేను జెప్పెద
ననుపమతత్వాన్త మైన యాత్మహితంబుఁ
మనమున మాకొక్కొక్కయి
ట్లనిచెప్పెడు నిప్పు డీతఁ డని చూడకుండే. 60

ఆ. పుట్టు పెరుగుం బ్రాయములఁ జాలఁ జెన్నొందు
ముదిమిచేతఁ జిక్కుఁ బిదపఁజచ్చుఁ
బురుషుఁ డట్టిదెసలఁ బొందు టదృష్టంబ
యిందు లేడు గానె సందియంబు, 61

క. చచ్చినజీవుఁడు గ్రమ్మఱ
వచ్చుఁ బుట్టువున కను ట పాయము గా దీ
యచ్చు మునులు శ్రుతిజలములఁ
ద్రచ్చి కనిన తెలివి గాన తప్పని దదియున్. 62

ఆ. కారణంబు లేక గలుగదు జన్మంబు
కారణం¹బు పూర్వకర్తఫలము

- కాన యుక్తియుక్త మైనది యిదియుఁ బ్ర
త్యక్ష మెట్ల యట్ల యనఘులాఁ. 63.
- క. తలపోయఁ దల్లికడుపున
నొలసిన నరు గొంతకాల మునికియు లోకం
బుల వెల్ల దృష్ట మత్తటిఁ
గలుగు నిరోధంబు 1కాంతగతిఁ గొనఁ బొసఁగున్. 64
- వ. అది యెట్టిదనిన. 65
- తే. ఆకలియు సీరువట్టు నర్యైవ పెరవుల
నడఁచు దాఁక సౌఖ్యముఁ జూతు రల్పబుద్ధు
లెపుడు నాటనిచిచ్చుతో నిడుమఁబడుట
గరము దుగ్గిఖంబు గాక సుఖంబె చెప్పుడ. 66
- క. వెల్లగునాఁట నన్నము
సల్లనినీ రగ్ని²నెన్న సౌఖ్యదములు నాఁ
జెల్లు నవి కాక యుండిన
నెల్ల పగిది నివియ దుగ్గిఖహేతువులు దగన్. 67
- క. మదురువుగొని యొడ లెఱుంగక
మదాకులమనస్కుఁ డయిన మానవునకు నిం
పొదవియుఁ బిడికిళ్లం గొని .
చదియఁ బొడుచు నేని యదియు సౌఖ్యం బగునే. 68
- క. కావునఁ గేవలసుఖదం
జేవస్తువు లేదు వినరె యిదె సంస్కృతి నై

యేవిధి సుఖదము దుఃఖద

మై వెస దుఃఖమును సుఖద మై తిరుగఁబడున్. 69

చ. మృగమదచందనాద్యనుపమేయసుఖోచితసారవస్తువుల
దగఁ గఫవాతవైత్యకలితం బగుకీడుల ప్రోక యైన యా
యగుణశరీరముం గదిసినంతన దుష్టతఁ జొందు మేలుఁ గి
డుగ నొనరించు నీముటికిడొక్క మనంబున నమఁ బాడియే.

క. ఎంత ప్రియవస్తువులపై
సంతకరణంబు గలుగు నది మీఁదట న
త్యంతం బగు సంతాపం
బంతయుఁ గూర్చంగ నిమిత్త మగుఁ బురుషునకున్. 71

ఆ. ఆలు బిడ్డ లిండ్లు నర్థంబుఁ జెలులుచు
బ్రోపు గూడఁ బెట్టి పొదలు కుమతి
యవియ పిదపఁ జెడఁగ నన్నింటిఁ దగిలిన
మనసు నుడువలేక మడిసిపోవు. 72

ఉ. 1వపును నెమ్మియుం బొదలు నీభవవారిధి నిస్తరింపఁగాఁ
దేవరయంగ వేటొకటి దెల్లము చెప్పంగ 2లేదు చెప్పెదక
నాపలు కాత్త నిక్కముగ నమ్ముడు విష్ణు ననంతు నాద్యుల
క్షీపతిఁ గొల్వొడ విభుడు చేకొని కాచు నిజైకచిత్తులన్.

క. చెడిపోకుండు సంసారముఁ
గడతేర్పుడు శౌరిచరణకమలము 3లెడ్డం
దిడికొనుఁ డూరక కాలము
కడపకుండి వివేకవీధిఁ గడఁగుండు నడవన్. 74

శ్రీ. బాలుడ నేనెప్పు బాలోచిత్రత్రీద
 లనుభవించెద మఱి యశావనమున
 నెఱవాది నై ధర్మ మెఱిగి చేసెదఁ గాక
 యని పోవు నటపోయి యశావనమున
 సుఖములచవి జొక్కు జొక్కి యున్నదిగదా
 ముదిమి ధర్మము నెల్ల నొదువఁ జేయ
 నని చనుఁ జని వృద్ధుఁ డై యశావనమునంద
 జెన్నొంద ధర్మంబు చేయనైతి

గీ. నేమిసేయుదుఁ గాలుచే యించుకయును
 వలము గాదు చిత్తంబు తామసము గప్పె
 ననుచు నట తాను బొలియు నట్లాత్తహితము
 నేయ నబ్బ దెప్పుడు మాధ చేతసునకు.

75

ఉ. కావున కై శవంబునన కష్టతరం బగుమోహ మింతయున్
 బోవఁగ ద్రోచి విష్ణుమయపుణ్య¹సమాహితతత్త్వచింతకున్
 దేవలయున్ మనంబు సుగతిప్రద మివ్వెర విట్లు సేయుఁడా
 భావన నన్య ముల్లమునఁ బట్టఁగ నీకుఁడు భక్తియుక్తులై.

చ. అలజడి లేదు చిత్తమున కంగములందుఁ బ్రయత్న మేమి
 యున్, వలవదు నిర్మలత్వము నవారితబోధము లోనుగా
 శుభంబులు సమకూ²రఁ జేయు నతిపుణ్యపదంబు ముకుంద
 సంస్కృతిన్, గలది యొకింతయేనియును గానితెఱం గటు
 సూడుఁడా మదిన్.

77

వ. మఱియు నొక్కటి చెప్పెద.

78

చ. జలరహలోచనం డరయ సర్వశరీరములందు నాత్మయై
యొలసినవాడు గావును వదూర్జితభక్తి రమించువారి క
గ్ధలముగ సర్వభూతదయ గాదిలఁ గావలయున్ జాతీ విని
శ్చలనమబుద్ధి యిట్లొదవ సర్వవిషదృశనంబు చా నగున్. 79

తే ఆరయఁ 1 దాపత్రయాపితం బఖిలజగము
2 నిట్లుపుట్టిన గొఱలిన యెడయుచున్న
జీవులకు నొక్కకీడును నేయఁదగునె
చనచె దుశఖశీలరచెను గనికరంబు. 80

చ. తన కరయంగ వేటొకటి తక్కువజంతువు గల్గె నేనిఁ ద
త్తరువున కెగు నేయమి గదా తరు నన్యశరీర మెక్కుడై
యనయము దాన హీనుఁ డగునట్టిచె యైనను మేలె వైర మే
యనువున భూతమైత్రియ యపాయము లేనియుపాయ
మాత్మకున్. 81

క. వైరంబున భూతంబులఁ
గారించు దురాత్ము మాటు గావించుఁ గడుక
వైరంబున భూతంబులు
ధీరుల కిది చెలియుఁ గుమతి తెలియుం చెప్పుడున్. 82

తే. మనమునను దుస్స్వభావసంజనిత యైన
4 భేదబుద్ధి దొఱంగి 5 యభిన్నుఁ డైన
విష్ణు నఖిలభావములందు వెదికి కాంచి
యనఘులార పొందుద మనయము సుఖంబు. 83

1. దాపత్రయా. 2. నిట్లుపుట్టిన గొదవల నెరియుచున్న-ఇది ముద్రిత పాఠము. 'నిట్లుపుట్టిన గొఱలెను నెరియుచున్న' అనునది వ్రా. ప్ర. పాఠము. దీనినిబట్టి వైరితిగా నవసరింపబడినది. 3. నటైన. 4. భేదబుద్ధి. 5. యభిన్ను.

సీ. అనిలునిచే గాల దర్శునిచే గ్రాంగ
 దమృతాంశుచేత నైత్యమున బడదు
 వసుచే నివృతదు పృష్ఠవరుణుల
 చే వృద్ధి పొందదు సిద్ధయక్ష
 గరుడోరగామరగంధర్వకిన్న
 నరమృగాదులచేత నాశవృద్ధు
 లొందదు గుల్మమహాదరాదికరోగ
 తతిచేత నుడియదు దంభలోభ

గీ. మత్సరాదుల నలయదు మహిమమహిత
 మేపదంబు మహాయోగిహృదయగమ్య
 ముట్టియానందతత్త్వంబు ననుభవించు
 వారినమర్చితమానసుం డగుబుధుండు.

84

వ. అని యనేకప్రకారంబుల వివరింపుచుండ విని తమమనంబు
 లం దలంచి చైత్యబాలురు చైత్యపాలికిం జని యవ్విధం
 బంతయు జెప్పిన నలిగి యతండు.

85

ఆ. తాను చెడుట గాక తక్కినవారిని
 జెటుప జూచె నొర గొఱకు ¹పడుచు
 వీని నెట్లయైన విసువక ²పాలియింప
 వలయు నేమి వెరవు గలదొ యింక.

86

వ. అని తలంచి వంటలవారిం బిలిచి దుర్భార్గదర్శనండును దురా
 త్తుండును నగుప్రహ్లాదుండు మత్పుత్రుం డని యనుమానిం
 పక మీరు రహస్యయత్నంబున వీనికి భక్ష్యభోజ్యాదుల

యందు హాలాహాలాభిధానం బగుమహావిషంబుఁ బ్రయోగింపుఁ డని పనిచినం జని వారును బ్రభుశాసనంబుఁ జేసిన.

- చ. అమృతు ననంత నమృతుని నాత్మఁ దిరంబుగ నున్చి నిత్యబోధమునఁ గరంగు నప్పరమధార్మికుఁ డింపుగ నారగించున య్యమితహలాహలాద్భుతవిషానలసం చయభక్షణంబునం దమృతముకంటెఁ బ్రీతికర మయ్యెఁదదంతంబాహ్వచేష్టలన్.
- క. విషమచరితుండు బాలుఁడు

1. విషానుహరణమున జాల వెలుఁ గొందె మహావిషనిధిజనితవిశృంఖల

విషానలము మ్రింగి పొంగువిషమాత్సుక్రియన్. 89

- చ. ఇట్లు విషాన్నంబుఁ బ్రయోగించి నిర్వికారం డై యున్న యక్కుమారుని జూచి సూపకారులు లోకాపకారి యగు దివిజవైరిపాలికిం బోయి తమచేసినపనియు వమ్మగుటయుం జెప్పినయప్పు డమ్మోటకుండు పురోహితులం బిలిపించి మీరు మునుపు ప్రత్యజ్ఞ చేసిన వారు కారె? ఈ ప్రహ్లాదుం డనుదురాత్ముం బొరిగొనుకృత్తి నుత్పాదించు నది యనిన నియ్యకొని పోయి వారు ప్రహ్లాదునకుం దొలుత నామ పూర్వకంబుగా నిట్లునిరి. 90

- ఉ. అన్న ! త్రిలోక్యపూజ్యుఁ డగునంబుజగద్భుని యన్వయంబు నం, దున్నతిఁ బుట్టి తా కొలఁదియో యిట్ల యెక్కుడు చూడు తండ్రి పెం, పెన్ని తెఱంగులం బలము 2. లేటికిఁ బెద్దల పంపుఁ జేయుమా, నిన్ను నుతించు లోకములు నీకు నపాయము లేక యుండినన్. 91

- క. హరి నోవెందు డనంతుడు
పురుషోత్తముఁ డనుచు నేల పొగడెడు చెవుమా
యకుల సుతించిన నైతరు
చరకు లిది మానవే జనస్తుత ! యింకన్. 92
- తే. ఇట్టితండ్రికడుపునను బుట్టి నీకు
నొకులఁ జేర నేల యితని యల్లమునకు
వచ్చుతెఱుగున మెలఁగెడువాడ వైన
నితనిరాజ్యంబు నీదకా కెవ్వరి దగు. 93
- క. గురుఁ డనఁగఁ దండ్రికంటెను
నరసి యొకనిఁ జదివి చెప్పుమా శ్రుతిధర్మం
బులలో ద్రోవఁగ నగు నే
గురుశాసన ముజ్జగించు కుటిలపుఁదెలివిన్. 94
- క. దేవుండు వాసుదేవుఁడు
దేవోత్తముఁ డంచు నేల దేకువ నెఱితో
దేవుఁడు గీవుఁడు దక్కిన
దేవతలును నెంతవారు దితిసూనునకున్. 95
- వ. ఇంతకు మిక్కిలి చెప్పనేర మిటమీఁద నీవ యెఱుంగుదుఁ
వనినఁ బ్రహ్లాదుం డవ్వహీసురుల కిట్లనియె. 96
- సీ. మీరు చెప్పినయట్లు మేదినీసురకులం
బునఁ బుట్టు తండ్రిపంపన ఘనంబు
జనకుఁ డెక్కుడు గురుజనముల కెల్లను
నతనిశాసనము సేయంగవలయు

నీతగ వింతయు నెఱుంగనివాడఁ గా
 నదియు నట్లుండె మీ రరయ మాకు
 నాచార్యులరు విమ్ము నతకరించుట దోస
 మైనను నొకమాట యాడవలసె

గీ. వాసుదేవసంస్తుతి నేయ వలవ దనిన
 కుత్సితోక్తి మికిట్లు వాక్రువ్వఁ దగునె
 చదువరే యెఱుంగరె మీరు చదివి యెఱింగి
 వినిన యాఘ్యుల నడవడి వినరె తలఁగి. 97

వ. ఇట్టిమాటలు మీకే యొప్పు నని చిఱునవ్వు నవ్వి యబ్బా
 లుం దావృద్ధులం గనుగొని పెండియు. 98

క. కినిగినబడ (?) యించుక మీ
 తనయుని విన్నపము వినఁగఁ దగ దని బాల్యం
 బునఁ గదిరినచాపలమున
 మనమునఁ దోచినటు లాడుమాటలు సుండ్లీ. 99

సీ. మనకంటఁ బెద్దలు ఘనబోధయుతులు ద
 ట్టెదులునుక వసిస్తాదు లవల
 నత్రిపులస్తాదు లట మఱి వ్యాసులు
 వెట్టులై కొలిచిరె విష్ణుచేవుఁ
 గొందఱు భర్తంబుఁ గోరి భజింపంగఁ
 గొందఱు అర్థము మదిఁ గోరి కొలువఁ
 గొందఱు కామంబుఁ గోరి నేపింపంగఁ
 గొందఱు మోక్షంబుఁ గోరి కెలియ

గీ. నిండఱకును నేవునఁ దేవేలు పొక్కప
 ద్దాతుఁ డజుఁ డనంతఁ డప్రమేయుఁ
 డచ్యుతుఁడు పురాణుఁ డనుకొక్కరుఁడు గాక
 వెంకి వైవమనఁగ నొందుగలఁడె. 100

క. జ్ఞానము ¹కలిమున్నతిసం
 తానంతై శ్వర్మమధికధనముమఱియునే
 మేనియువలసినఁ బెరివెర
 వైనఁగలదెవారిపదాంబుజార్చనఁ దక్కన్. 101

ఉ. మాటలువేయునేమిటికిమాధవుఁడొక్కఁడదైవమేను ము
 ఘ్నాటికిఁజాటితే గుటిలమత్సరభావము లుజ్జగించి య
 మ్రేటి భజింపుఁడీతెరువుమేలుగఁ గైకొనుఁ డాత్మలోన మో
 మోట యొకింతలేదు వారినొల్లమి యొప్పుదు చెప్పితిం జుఁడి.

తే. వారియొకండ జగత్కర్త యఖిలభర్త
 విశ్వసంహర్త భోక్త వివేకయోక్త
 తలఁపుబలుపును గొలుపును దెలుపునతని
 దెసన కావింపనగు నొందుదిక్కు వోక. 103

ప. అని చెప్పి ప్రహ్లాదుండు. 104

క. ఇది యగునొ కాదొ చెప్పుడా
 తుదిఁ బడుచులమాట లంత ²దూల్పంగలదే
 మది సైఁపవలయు మిక్కిలి
 చదివినయెఱుకలకు సరియె చదువనియెఱుకల్. 105

ప. అనినఁ గోపించి భార్గవాత్తజు లతని కిట్లనిరి. 106

ఉ. పట్టికరంబుఁ గిన్నఁ బటుపావకకీలలఁ ద్రోచి యెంతయుం
గట్టిఁడి తంఁపి నిన్ను నిటుగాల్పఁగ నడ్డము సొచ్చి వానితోఁ
బెట్టిద మాడి నిన్వెడలఁ బెట్టినచుట్టలతోడిసాకతం
బిట్టిదయయ్యెనొర ఖలుఁడేమియెఱుంగుమహాపకారముల్.

క. ఇంక నిటమీఁద మాతో
వంకలపదురులునునాఁడువాఁడవ యగుమీ
జంకెలపనిలే దిదె నిను
గొంకర వోసిడచుకృత్యఁ గొల్పెదము వెంకన్. 103

క. రక్షించువారిపలుకుల
వేషించనివానిపక్ష మేటికి నిన్నున్
భక్షించుకృత్యనీప
ద్దాతుఁడు రక్షించుఁగాక యప్పుడకణకన్. 109

ప. అనిన నమ్మహానుభావుండు. 110

తే. ఒకఁడుపధియించువాఁడగు నొకఁడపథ్యుఁ
డొకఁడురక్షించువాఁడగునొకఁడరక్ష్యుఁ
డనఁగనిదియంతయునుభాగింతి యాత్మరూపు
లన్ని తెఱఁగులవాఁడు సర్వేశ్వరుండు. 111

ప. అని యిట్లుపలికిన విని యధికరోషదందహ్యమానమానసు
లగు నసురపతిపురోహితులును రీడతక్షణంబ యగ్ని
ముఖంబుఁజేసి వ్రేల్చి కృత్య నుత్పాదించి ప్రహ్లాదుపయిం
బనిచిన.

1. మాడ. 2. సాగతం. 3. నడుచు. 4. అవేషించినవాని.
5. నొకఁడపథ్యు. 6. సులక్షణంబ యజ్ఞ.

జ. ఆకయ్యెఁంతలేక విచ్చతాస్యరటత్ స్ఫుట వహ్ని కీలముల్
దాకదిగంతముల్ గమయ దాడలుదీటుచు వాఁడికిన్కబే
రాకలిసిజగత్త్రయము నాహతిచేయఁ దలంచెనో యనన్
వీరకగడంగి కృత్య యొక ప్రేరణనిశూలముఁ గేలఁదాల్చుచున్.

చ. కడఁగికుమారు పేరురము ¹గబ్బును నుబ్బునుదొంగలింపఁగాఁ
బొడిచె నభేద్యమాద్య మనఁబూహముమోహము విష్ణుతత్వ
ముం, డెదు దెసన్తుహాపురుషు డెందము²వొల్పుట నందోకింత
యున్, దొడరఁచునొప్పిగంటియును దోడదుతోలును స్రగ్గ
దేమియున్.

114

చ. ఘనకులిశోల్లసత్కృతినగాధశరీరుఁ గుమారుఁజెందియా
చినుఁగుపిశాచికై దువొక బెండునుబోలే నిమేషమాత్రలోఁ
దునిసితోలంగి నేలఁబడి తుత్తుమురై పెను³బిగ్గి బ్రుంగె బ్రుం
గినఁగనిభీతిమైమఱలే గృత్యయకృత్య*నికృంతగర్వయై.

క. నిక్కమువారిదాసులకును

మొక్కలమునఁగిడుచేయ మొనసినయేని

స్రక్కదెవాసవు⁴పట్టిన

చొక్కపుఁ బలుకై చువైన శూలంబైనన్.

116

చ. అని యివ్వధంబున మరలి యాకృత్యదైత్యపతి పురోహితు
లన పొదవి ఘోరానలజ్వాలారూపంబునం దాపం బొన
రించి ప్రాణంబులు వెలుకదొడంగిన నమ్మహీసురు లాక్రో
శింప ననుకంపానుకంఠమానమానసుం డగుచు నమ్మహాను
భావుం డసమానధ్యానముకుళిత లోచనుండై.

117

1. గబ్బున. 2. గావున. 3. భృంగి. * నికృత్త? 4. బట్టిన.
5. బలుకైనపెద్ద.

తే. కృష్ణకృష్ణ యనంత యే కీడులేదు
వీరిదెస వెట్టులై వీరు తారు తమకుఁ
దీర్పరానియీ పెనుచిచ్చుఁ దెచ్చుకొనిరి
కరుణ నీవిప్రవర్యులఁ గావవలయు. 115

వ. అని యాత్మశితుఁ డైనపరమేశ్వరుఁ బ్రార్థించి. 119

చ. సకలజగన్ని యామకుఁడు సర్వచరాచరకర్తవిశ్వప
ర్రకుఁడఖిలేశ్వరుండు నవతామరసాక్షుఁ డనంతుఁడాద్యుఁడీ
ప్రకటితభూతజాతమునఁ బ్రబ్బి యొకండ వెలుంగుచున్కియే
నొకటనమోసపోక కనియుండుదు నొండెటుఁగందలంపునన్.

సీ. క్రొవ్వాడియలుఁగులఁ గొని తూరఁబాడుచుచో

ఘనవిషదంష్ట్రులఁ గఱచుచోటఁ

దోరంపుఁగొమ్మలఁ గోరిచెండాడుచోఁ

గడిఁదిచిచ్చునఁద్రోచి కాల్చుచోట

నక్కజంబై నఁ పాన్నంబువెట్టుచోఁ

బట్టుత్యజముదూతఁ బనుచుచోట

నట్టిహూరమునకు నట్టిహూరమునకు

నట్టియిక్కివమున కట్టితెగువ

గీ. కట్టిబెట్టిదమున కట్టిశంకలమది (?)

నేనసూయనేయ నింత నింక

నీనిజంబువలన నీవిపులదిశేర

వహ్నిఁబడక బ్రతుకువారుగాత. 121

వ. అని పలికి నిరంతరనిజకారుణ్యసుధాసారనేకంబున నమృతా
ద్విజాలినుజ్జీవితులఁజేసినవారును నిరామయదేహులును

1. శంకరు. 2. చార. 3. నుజ్జ్వలితుల.

సృసింహ—10

విగతసమ్మోహములును నై యష్టహానుభావుఁడేరం జనుడెంచి
వేనవేలు దీపన లిచ్చి చని హిరణ్యకశిపువకుఁ దద్వృత్తాంతం
బంతయు నెఱింగించిన వెఱగుపడి కొడుకు రావించి యతం
డతని కిట్లనియె. 122

క. మంత్రబలమొ మాయయె యీ
తంత్రము సహజంబో నీకుఁ దనయా! విననీ
జంత్రమునకు విస్తయపర
తంత్రంబైనది మనంబు తథ్యము చెపుమా. 123

క. అని యడిగినఁ బ్రహ్లాదుఁడు
జనకునిచరణద్వయంబు సంప్రీతిమెయిన్
దనశిరము సోక 1 నెఱిగి స
వినయంబుగ నిట్టు లనియె విహితాంజలి యై. 124

తే. అయ్య ! యిదిమంత్రబలముగా దరయ మాయ
గాదు నాదగునై జంబు గాదు వినవె
యెవ్వరికి నైనఁ జొప్పడు నిట్టివేర్తి
యుల్లమున విష్ణుఁ దిరముగా నునిచి రేని. 125

వ. విష్ణుపరాయణత్వం బెట్టిదనిన. 126

క. బరులకుఁ గీడు తలంపమి
హరిభక్తికి రూప మొరుల నాత్మసమమకాఁ
బరికించువారి నాపద
బొరయునె కారణము లేక పొందునె భయముల్. 127

తే. మనసుఁ బలుకును జేత్రయు ననంగ నిట్టి
 మూఁడు దెఱఁగులపాపంబు ముదిరె నేని
 నదియ సుసారవారిధి నదిమించుండు
 మనుజుఁడెన్నడుఁ దలయెత్తికొనంగలేడు. 128

ఉ. ఇంతయుఁ జూచి నిక్కముగ నేను నచింత్యు ననంత నచ్యు
 తుం, జింతన నేయుడుఁ సకలజీవులయందును గాంతు నన్ని
 భుఁ, భ్రాంతి యొకింత లేదు మదిఁ బండినభక్తియు నొండు
 దిక్కు వో, దెంతటివేర్చి యైన నగు నిట్టితెఱంగున దైత్య
 పుంగవా! 129

తే. అనినఁ బులిఁగోల వ్రేసినయట్లు రేగి
 కాఁగి హఠ్వుని యసురయంగంబు వడఁ
 జేర్చుకినుకఁ గింకరకోటిఁ బిల్చిపిల్చి
 నెలుఁగు నింగిఁ బొంగారంగ నిట్టు లనియె. 130

చ. ఇది శతయోజనోన్నతము హేమగిరిప్రతిమంబు హర్ష్య
 మీ, తుది నిలువెక్కి వీని దిగఁ ద్రోవుఁడు క్రిందట నున్న
 చట్టుపైఁ, జదియఁగఁ గూలి మేనఁ గలచర్మము నెమ్ములు
 కండలుఁ వెనక, జదురుపల్లె చనం బొలియుఁ జింతయు
 వంతయు మాను నంతలోన్. 131

చ. అనినం గ్రందుకొన నమ్ముకుందదాసుం బ్రాసాదశిఖరంబునకుం
 గొనిపోయి పట్టి దిగఁద్రోచిన. 132

చ. కుడువఁగ నొల్ల కెంతయును గ్రొవ్వున గూలఁగఁ 1 ద్రోయు
 డుఁ దిగం, బడియెడుదానవప్రభునిపాలిటిభాగ్యమునోతె

మేడమీఁ, దెడలెడుబాలు విష్ణుమయ¹హృత్కు ధరించె
ధరిత్రిదూదిప్ర², ³విడి మునుమున్న యాతనికి నింపుగఁ జేసిన
సెజ్జయో యనన్. 133

మ. కని దై తేంద్రుడు గాఢమోహబలవద్ద్రాహంబు పెన్నాతఁ
జిక్కినచేతోగలిఁ ద్రిప్పలేక మఱియు⁴ గిన్నెక్కఁగా శం
బరుండును ⁵పేరంగలదానవుం బిలిచి మాయల్ పెక్కు
⁶గావించి, చిక్కొనరింపంగలవిద్య నీపాలుపు నేఁ డుల్లాస
ముం జూపుమా. 134

చ. ⁷కఱదలుపెద్ద వీనికిటుకాటియఁ బెట్టెడుమానకేమిట⁸, ⁹నెఱి
కలు మీటుచుండుఁ దననీచపుమాటలు వీనిఁ బట్టి క్రచ్చుఱఁ
బరిమార్చఁజేసినయుపాయము లన్నియు గొడ్డువోయె నీ,
వుఱక వధింపఁగావలయు సుగ్రపుమాయల నిద్దురాత్తునిన్.

వ. అనినఁ బొంగి యఖర్వగర్వాడంబరుం డగుచు శంబరుం
డతని కిట్లనియె. 135

తే. కలవునూలువేలులక్షలునుగోటు
లప్రమేయలు ఘనమాయ లధిప నాకు
వానిఁ దగులకపోరాదు వనజభవున
కై ననభవునకై నను నన్యు లెంత. 137

వ. అని దుర్బుద్ధియగు నయ్యసంబంధుండు ⁷బద్ధమత్సరండై
కడంగిన. 138

1. హృత్కు. 2. విడె. 3. పేరుంగల. 4. గావించుజి. 5. కఱ
తలు. 6. నెఱుకలు నెఱుచులు. 7. బంధ.

శ. కులశైలంబులు పడఁకెను
గలఁగెఁ బయోధులు పయోజగర్భుఁడు సురలున్
దలఁకిరి మునులమనంబులు
గళపళ మయ్యెన్ దదీయగర్వోద్ధతికిన్. 139

వ. అంత. 140

ఉ. మాయలు డాయనీక యసమానత నత్యుపమానమై ముని,
ధ్యేయతేభ క్తితత్పరవిధేయమనం దగువిష్ణుతత్త్వమున్, బా
యనిచూపి ప్పస్వసమభావనఁ గ్రాలెడుబాలు బాలిశం, జేయ
నతండు సూపఁ దన చెన్నఁటిమాయలదొంతు లన్నియున్.

తే. వీడుమాయలఁ దను నేచువాడు దాయ
వీడునాకు నెగ్గొనరించువాడుకుమరి
యనక శంబరునందును నమ్మహాత్ముఁ
డప్పడనసూయుడై యుండె నల్ల నగుచు. 142

ప. అట్టిసమయంబున భక్తపరాధీనుండును బరాపరేశ్వరుండును
నగుపరమపురుషుం డప్పణ్యపురుషునకుఁ బరిరక్షణార్థంబుగా
సకలదురితాపకర్మనం బగు సుదర్శనంబు నాజ్ఞాపించిన. 143

ఉ. ఘోరయుగాంతకాలకృతకోపఖరాంశుకతోరదారుణా
కారముతోడఁ జక్రమతిఖండితచండ సమిద్ధమండల
స్ఫారత నేగుదేర సురశత్రుఁ డొనర్చినమాయయొయ్య నీ
హారమహాలే మాయమయి యచ్చటనచ్చటఁ గ్రాఁగెవ్రేల్చిడిన్.

వ. తదనంతరంబ యమ్మహాస్త్రం బంతర్హితం బయ్యె నట్లు శంబర
నిర్మితమాయాసహస్రంబులు సమసిన తమిస్త్రంబులం బాసిన

సహస్రకరుండునుంబోలె వెలుంగుబాటనాలోకించి వెండి
యు దానవేంద్రుండు.

క. తన్నుఁబొలియింపఁబుట్టిన

చెన్నఁటిచలమపుడు ¹వెట్టిజేయ నలుకతో

నన్నీచుఁ డచటఁ జేరువ

నున్నపవనుఁ జూచిపలికె నుగ్రాకృతియై.

146

ఉ. ఓయి సమీర! యీఖలు దురుక్తిధురంధరు శత్రుపక్షసం

ధాయకు మాయలాని సముదగ్రజవంబునఁ దాకి వీనిదు

ష్కాయముఁజొచ్చి థాతువులఁగ్రాచి వెసంబెనుపొట్టు

కట్టగాఁ, జేయుము నీదుశోషణవిశేషజానై పుణికల్తి

యేర్పడన్.

147

వ. అని పనిచినం బనివూని సంశోషణాభిధానుం డగునప్పవ

మానుం డాదైత్యరాజసూను శరీరంబుఁ బ్రవేశించి నిజ

వ్యాపారవికారంబులు గావింపందొడంగిన.

148

ఉ. హనియు వృద్ధియుఁ బొరయ కస్తసమస్తవికారుఁ డైన ల

క్ష్మీనిధిమేదిసీధరునిఁ జిత్తమునందు ధరించియున్న మే

ధానిధియ్యైశోనిధికృతస్థితచారుముఖారవిందుఁ డై

శానోకయీసులేక ప్రమదంబున నుండె నకంపితస్థితిన్.

149

ఉ. అంతఁ దదీయహృద్గతుఁ డనంతఁ డనంతదయాంతరంగుఁ డ

త్యంతవిభూతి నప్పవనమంతయుఁ గ్రోలినఁ గృతమూలమై

యంతటఁ జేరడంగె నదియాత్మఁ బ్రమోదము పొందె

లోకమే,కాంతవివేకులక వికృతులందునె యెందును నెవ్వి

ధంబునన్.

150

వ. అనురేశ్వరుండును నసమానలజ్జాకందభీతాంతరంగు డగుచు
నభ్యంతరంబునకుం జనియె సంత ప్రహ్లాదుండునుం గురు
గృహంబునకుం జని పూర్వప్రకారంబునం జదువుచుండె
నాచార్యుం డతనికిం గ్రమంబున భార్గవప్రణీతం బైననీతి
తంత్రంబు సకలంబును నవగతంబుఁ గావించి యతనిశాస్త్ర
పారీణత్వంబు దృఢంబుగా నెఱింగి యొక్కనాఁడు పారణ్య
కళిపుపాలికిం జని యిట్లనియె.

151

చ. పవలును ¹రేయి దుఃఖపడిబాలుని నొయ్యనబుజ్జగించిదా
నవకులనాథ! యేను జితనంబునఁ జెప్పితి రాజనీతివై
భవపరిబోధకారియగు భార్గవసూక్తమహాత్మతంత్రమం
²త్రవిశదబుద్ధి నీకొడుకు దాఁ దుదముట్టె నుదాత్తవిద్యలన్.

వ. అనిన సంతసీల్లి తండ్రి కొడుకు నాప్రాద్దురావించి చేరువ
నునుచుకొని యన్నా! నిన్ను మీయొజ్జ నయకళాపారంగ
తుంగా నుదాహరించినది మాకుం దెల్లంబుగా నెఱుంగ
వలయు, రాజులకు మిత్రులమిత్రులు నుదాసీనులను మూఁడు
దెఱుంగులవారలు గలరు, వారలయందు భూపతి యెట్టి
యెడలఁ బ్రవర్తిల్లు, నభ్యంతరులు బాహ్యులు నగునమా
త్యులయెడ నెవ్విధంబులవాఁడుగాఁదగుఁ, జారసంచారంబును
బొరజానపదజనానులాపనంబు నేలాగునంజెల్లించు, విశ్వా
సుల నవిశ్వాసుల నెట్లుగనుఁగొనుఁ, గార్యంబు నకార్యంబు
నే వెరవున నిర్ణయించు, దుర్గంబు లేమియయి సవరించు,
నరణ్యశోభనులగు దక్షకిరాతాదుల నేమాడ్కి నియ

మించు, గంటకుల నేభంగిభంగించునివియు మఱియు
వలయు విషయంబుల వివరించి చెప్పుమా యనఁ బ్రహ్లాదుం
డాడై తేయప్రభువునకు సభివందంబుజేసి చేతులు మొగిడ్చి
వినయవినమితమ స్తుతం డగుచు నిట్లనియె. 153

చ. ఒకటఁ గొఱుతలేదు గురునొద్ద నృపాలనయోపచారముల్
సకలము సభ్యసించితి నిజం బవిమంచివిగావు దేవయే
నొకగతివిన్నవించుఁ బుయిలోడక యిప్పుడు దాని నీ వొకిం
చుకపడి చిత్తగింపు మనసూయుండవై మదిఁగింక వాయఁగన్.

ఉ. సామము తొల్లి దాన ముపజాపము దండము వెండి¹
యేలుకో, ²ల్వేమలునీయుపాయములు ³విద్విషుఁ డాదిగ
మువ్వరందు నె, ⁴ట్లెమెయి నెట్లుపొందుపడు నెవ్వనియందది
యట్లొనర్పఁగా, సేమముగల్గు రాజునకు సిద్ధపదం ⁵బిది నీతి
పద్ధతిన్. 155

చ. విను మిదియెల్ల నామదివివేకముచొప్పునఁ జెప్ప నప్రయో
జనములు తండ్రి మిత్రుఁడన శత్రుఁడనంగ సముం డనంగ
వీఁడనియెఱుంగం ద్రికాలములయందును సాధ్యముతోల్తఁ
గల్గసా, ధనమటతోఁచుఁగాత వితథంబుగ సాధన మూర
కేటికిన్. 156

క. మేనుల కెల్ల ను జీవుఁడు
తానే గోవిందుఁ డొకఁడు తండ్రి! యున్నాఁ
డా నిక్కము తనకబ్బెను
గానుపు రిపుమిత్ర ¹మధ్యగణనకుఁబోలమై. 157

ప. నిఖిలజగత్తయుండు హరి నీకును నాత్మఁడ యెంచిచూడగా
నఖిలశరీరధారులకు నాత్మఁడు వీని నిజం దెఱుంగు చి
త్సుఖభరితుండు మాయలకుఁ జొప్పడఁ దప్పని గాన ముక్తి
కు, స్తుభిత వహింపఁగావలయుఁ మోహముఁ బాయఁగఁ
1 ప్రోచి భక్తిమైన్. 158

క. మిడుంగు అనితలఁచుబాలుడు
మిడుగురు²బుర్వ గని మేన పిమిడికెడుజనుడు³
బొడుగునదగు⁴ ప్రాప్తింతుము
జడనిధిగాఁ జూచునపులజాఁజనితెలివిన్. 159

ప. అట్లగుటంజేసి. 160

క. పెడవిన్యై తెవ్వియునుభవ
ముడువఁగలే వాత్తబంధముడుపునదియయె
క్కుడువిద్య¹ యెట్టివిద్యలు
దొడఁగుపనియ మంచిపని విధూతకలంకా. 161

క. ఇదియంతయుఁ దగఁ గనుగొని
మదినిస్సానంపువిద్యమరుగకబంధ
చ్చిదఁజేయు నాత్మవిద్యకు
నొదవఁ దొడఁగినాడ నుడుగ నుద్యమ మెట్లున్. 162

సీ. ఉద్యోగముల కెల్ల నొదవునె ఫలసిద్ధి
యెవ్వఁడు దోలుమేన నెంతఁజేసె
నంతియ వానికి నబ్బు నిబ్బమున
శ్రీలు విద్యలు నెల్ల మేలు నాత్మఁ

1. ప్రోచి 2. బ్రువ్య. 3. ప్రేద్యదుజనుడు. 4. ప్రాప్తింక
ప్రాప్తింకయు. 5. యెట్టి.

గోరనివాఁడును గోరి యోపినయంత
 నుత్సహింపనివాఁడు నొకఁడు గలఁడె
 శూరత లేక యుదారత లేక యే
 తెలివియు లేక యే తెఱఁగులేక

గీ. యూరకుండెడు నీచులకొదవు గరిమ
 వానివెరవున నెయ్యది వచ్చుఁ జెపుమ
 యయిన నుద్యోగిగావలె నండు బుధులు
 భాగ్యమిట్టిది యని కానఁబడదుగాన. 163

క. కావున ముక్తికియత్నము
 గావింపఁగవలయు సమత గల్గుటఁగోరం
 గావలయు నెప్పుడును స
 ద్భావంబున సమతయైవిధం బండ్రేనిన్. 164

క. చెప్పినమాటలె పలుమఱుఁ
 జెప్పఁగా వలసె నీదుచి త్తముసారమి
 దప్పకయ విన్నవించెద
 నొప్పుగఁ గృప నవధరింపు మూర్జితచరితా! 165

ఉ. దైవతదైత్యమానుషకదంబములోనుగఁ గల్గుజంగమ
 స్థావరభూతసంచయము సర్వము విష్ణుశరీర మిందులో
 నేవిధి నేశరీరమున కించుకనొప్పియుఁ జెందకుండఁగాఁ
 గేవలసత్కృపానిరతి గీల్కొనియుంటసమత్వ మారయన్.

చ. విను దనుజేంద్ర యిట్టిసమవృత్తి జరించువివేకశాలికి, వన
 రుహలోచనుం డజ్ఞుడవార్యుఁ డచింత్యుఁ డనంతఁ డచ్యు

తుం, డెనయగ మెచ్చు, నట్టిపరమేశ్వరు మోహనరించుఁ
దీప్రసం, జననజరానిరాసనవికారదసారసమగ్రసాఖ్యముల్.
మహాస్రగధ. అనినం గల్పాంతవాత్సాహతవిబుధనగోగ్రాకృతిఁ
హేమసింహ, సనభాగోత్తానవేగోజ్జ్వలుఁడు దశనవిష్ణుప్రదం
ప్రాధరోవృం, డును రోహిత్కంఠతీవ్రుండును ఘనభసా
టోపదీప్రుండు నై య, వ్రనుజం దాపుణ్యపక్షస్థలముఁ గడు
వడిం దాచె నిశ్చంభలాంఘ్రిన్.

163

వ. ఇవిధంబునం దాచి.

169

ఉ. కోలుమసంగిచేచఱికించు మొగంబునఁ గన్నుఁ గోనలన్,
రాలగ నిప్పు లీత్రిభువనంబుల నొక్కట మ్రంగఁ జూచెనో,
కాలుడొ యీతఁ డింతటికిఁ గాలము నిండెనొ కాక
యంచు భూ, తాలి దలంక నిల్చి యసురాధిపుఁ డిట్లని
వల్కె బంట్లతోన్.

170

ఆ. ఓయి విప్రజిత్త! యోయి రాహువ! యోయి
బలుడ! రండు వీనిఁ బట్టిపెట్టి
చటులనాగపాశసంచయంబులఁ గట్టి
యభినడుముఁ వ్రొక్కుఁ 1డదటణంగ.

171

క. ఇటు సేయకున్న నిటమీఁ
దటమనయసురాన్వయంబుఁ దక్కినజగమున్
గుటిలుఁ డగువీనిమాటలఁ
దటమటగమనంబు లూని తప్పుగ 2నడచున్.

172

చ. మనదెనుఁ గీడు లేదు పలుమాటును జప్పిడినోరి శత్రుకీర్తన
మిటు, నేయఁ గాఁ దగచు 3రా యని యెవ్వైయిఁ జాటి చెప్పి

నక, వినఁడు దురాత్ములై నయవివేకులకుఁ బ్రతికార మెమ్మె
యిక, మును గలచే వెసు జిదియ మోఁడుట చింపుట దక్క
నెక్కడన్. 173

ప. అని యాజ్ఞాపించిన సజ్జానదూషితు లగునన్దోషకారు లక్కు
మారుఁ గ్రూకుటిలభుజంగపాశబద్ధం జేసి కొనిపోయి
మున్నీట వైచిన. 174

క. ఘనభుజగశతఫణావృత
తనుఁ జై బాలుఁడు పయోధితరంగలమీఁదక
బెనుబాపనెజ్జః బవడిం
చిన వెన్నునిపాటి యగుచుఁ జెన్నెసలారన్. 175

ఉ. అంత నిరంతరోద్ధులు దిగంతము లందుచు మ్రోతకుం జగం,
బెంతయు భ్రాంతిఁ బొందఁ దెర లెత్తి కుమారునిపీడ నైచు
క,త్యంతరయంబునం బుడమియంతయు ముంచు ననంగఁ
బొంగెఁ గ,ల్పాంతమునాఁడు నిట్ల యనునట్లు సరిత్పతి భీక
రాకృతిన్. 176

వ. అట్టియద్భుతప్రకారంబుఁ గనుంగొని యసురేశ్వరుం డసు
రల నందఱ రావించి యిట్లనియె. 177

సీ. అలుఁగుల బొడిపించి యహిఁగోటిఁ గఱపించి
కరులచేఁ ద్రొక్కించి కనలుటగ్నిఁ
ద్రోయించి విషమున దోగినయన్నంబుఁ
బెట్టించి కృత్య కొప్పించి ¹పాడవు

నందుండి వెను దలక్రిందుగాఁ గెడయించి

క్రూరంపుమాయల కొంకులందుఁ

దవిలించి పవనుచే నివరించి ¹యిప్పుడు

నీమహాంభోధిలో నిట్లు వైచి

గీ. యెట్టుఁ జాల మైతి మీఖలు మర్దింప

దాయ యింక మనకుఁ దాన చిక్కె

²నూడుకొనఁగ వైపు డుస్విధములు ³వీని

మీఁద మెలఁగ కుండ ⁴మిడుకకుండ.

178

శా. చాపండ్రిందొకవెంట నేమిట మది జర్పించి యే నెప్పు

డుం, భావం బేర్పడఁ గంటి నిట్లు లొనరింపఁ గ్రొవ్వు పెం

పాటడిం, బోవం బెద్దయుఁ గాలముండికవియుం బుత్రాకృ

తిక శత్రుఁ డై, తా వేభంగుల నన్ను నేఁచుఁ దగ వీడ

ర్పాంధు పైరింపగన్.

179

చ. అనవుడు దానవేశ్వరునియానలి నప్తసహస్ర⁵సంఖ్యుల

ద్దనుజులు వేర్చి యార్చుచు నుదగ్రనగంజులు దెచ్చి తెచ్చి

యోజనములు వెక్కువేలయెడసాలగఁ ⁷బ్రబ్బంగ విట్లు

వైచిరాఁఘనతరమూర్తిమీఁదఁ దదకంపితలీలకుఁ జోద్య

మందుచున్.

180

ఉ. వీపున నభినొక్క పృథివీధరమున్ దగఁ దాల్చె నంచు ల

క్తివతివేర్తి సాలగఁడుఁ జిట్టలుగా శ్రుతు లుగ్గడించు నీ

రూపునఁ గోటిసంఖ్యల ⁸గిరుల్ ధరియించినవిష్ణుదాసు పెం

పేపగిది న్నుతించునొకొ యింకని వెక్కస మందె లోకముల్.

1. యప్పుడు. 2. నూడు. 3. నవి. 4. మిడుగ. 5. నవియున్.

6. సంఖ్య. 7. బ్రబ్బన. 8. గజత్.

ఉ. పిండలిచండుగాఁ గలఁగెఁ బెల్లుగ నంబుధు లెల్ల మేదిని
మండలి దిద్ది కందిరిగె మ్రగ్గె దిశాకరిసంచయంబు మా
రూండుఁడు మానె¹ విశ్వములు దామర పాకుననీరువోలెకొం
డొండ² చలించె నయ్యనఘుఁ డున్న నితాంతనిరోధభంగికిన్.

క. అప్పుడు నెందును జెందక

చిప్పిలుభక్తిరసలీలఁజిత్తము దనువుక

దొప్పందోగఁగ బాలుం

డెప్పటిక్రియ నుండె జగదధీశ్వరచింతన్.

183

వ. ఇట్లు మహితసమాధిశిష్ఠుం డై యున్న యబ్బాగవతశ్రేష్ఠుండు
నిజగరిష్ఠభావనివాసుండై భాసిల్లువాసుదేవు ననేకప్రకా
రంబుల వినుతించుచుం దలంపులుం³ దెలుపులును మున్నీరు
చొచ్చినయేఱులచందంబున గోవిందునందు డిందనానంద
కాంక్ష నధిష్ఠించి యుండ నొండొండ నయ్యురగరాజరజ్జు
వులు⁴ నజ్జరాల గరాళకైలసహస్రంబుల రాసులు⁵ (ప్రశ్ని
పాసి) వారాశింబడిమునింగిపోవం గసుగందకసుందరశరీ
రంబుతో సముత్థితుండై సముద్రతరంగతురంగమారూ
ఢుండై రయంబునం దీరంబున కరుగుదెంచి.

184

ఆ. మనసుగొంతవెలికిఁ గొని వచ్చి తానుబ్ర

హ్లాదుడని జగంబులనఁగఁ గలుగు

నాత్మభిన్నభావ మాపచారికదృష్టిఁ

జూచుచుండె వికృతి సోకకుండ.

185

1. విశ్వమును 2. చరించె. 3. దెలుపులుకేయు. 4. నజ్జరాలట.

5. (ప్రశ్నిపాసి).

క. అని ప్రహ్లాదచరిత్రము
మునివరుడగు గాలవునకు మోదాద్భుతసం
జనకంబుగ నుగ్రశ్రవుఁ
డనుపమతేజుండు చెప్పె నని తగ మఱియున్. 186

క. తల్పితరత్నాకర సం
కల్పితభక్తజనకావ్యకల్పనమాదా
కల్పితశితికంఠచ్ఛద
శిల్పితజగదండచతురచిత్రవినోదా. 187

మందాక్రాంతవృత్తము—

వేలాక్రాంత త్రిభువనమహద్విష్విపల్లక్షసూక్ష్మా
1 స్థూలాణుత్వస్ఫురితరచనాదుర్నిరూపాత్తభేలో
తోక్తలాకారక్షుభితవలయోత్కూలకల్లోలమూలో
ల్లోలాభీం ద్రోల్లుకితవసుధాలోకరహాసమీక్షా. 188

క. చైతేయభయద, వృథుతర
పీతాంబర, కంబుహస్త కిపీతాంబర ప్ర
స్థీతాంబురుహేక్షణభవ
భీతాభయదానకరణ వేశలకరుణా. 189

అంబురుహవృత్తము—

దేవకులార్చితదేవశిరోమణి దేవదేవజగత్ప్రయీ
పావనమూర్తి కృపావనవర్తి విభావనామకచిత్తరా (?)

జీవమధుప్రతజీవదశాపరిచేష్టితాఖిలలోకల

క్షీపదనాసవశీతల సౌరభ సేవనాంచితజీవనా.

190

గద్యము. ఇది శ్రీశంకరస్వామిసంయమిశ్వరచరణసరోరు
హాధ్యానానందసౌందర్యధుర్య శ్రీసూర్యసుకవిమిత్రసంభవ
శంభుదాసలక్షణాభిధేయ యెఱ్ఱయనామధేయ ప్రణీతం బైన
శ్రీలక్ష్మీనృసింహావతారం బనుపురాణకథయందుఁ జతుర్థా
శ్వాసము.

శ్రీ రస్తు

పంచమాశ్వాసము



కరకటాక్షనిగమ

శ్లోకీతవివిధావధాన సురశరణభుజ

ప్రాకార, కృపానిత్య

స్వీకార యహోబలేశ శ్రీనరసింహః.

1

వ. దేవా రోమహర్షణుండు మహర్షుల కిట్లనియె నిష్పిధంబునం
బటుశస్త్రపాతంబు మొదలుగా నైత్యనాయకుండు చేయు
నపాయంబు లనేకంబుల నెందును దగులుపడక నిగుడు
ప్రకటితాహ్లాదం డగుప్రహ్లాదచందంబుఁ గనుచుం దజ్జనని
భయవిస్తయానందంబులనందడింబడిన డెందంబుతోడ భవిష్య
త్కాలవిపాకంబునకు నాశంకిత యగుచునుండు సంత. 2

క. కట్టినకట్టులు దనువున

దెట్టిన వెనుకొండ¹పొదులు దీటిచికొనుచున్

బిట్టు జలధి వెడలినయా

దిట్టనిలెఱుఁ గసురవిభుఁడు తెలియన్ వినియెన్.

3

వ. ఇట్లు బహుభంగులఁ దనకావించు కల్పవంబుల ముసీముట్టక
మెఱయు నాజగజ్జెట్టి చందంబు విని డెందంబున భయంబును

1. పాదలు.

సృసింహ—11

నదృష్టంబునుం గోపంబును ముప్పిరిగొన హిరణ్యాక్షపూర్వ
 జుండు గర్వంబువాడిమియుఁ జిత్తంబువేడిమియు మాతృ
 ర్యంబు పోడిమియు ¹దలంకి నెఱకులమెఱుంగుటమ్ములు
 మెఱుమినకెఱుంగున నతనిచరిత్రస్మరణంబులు చిత్తోత్కం
 పంబు నొనరింపఁ గంఠితశరీరుండును భృకుటీవికారుండును
 గల్పితస్వేదనంచారుండును నగుచుఁ ²దదపాయంబున
 మసాయంబూహించి యెద్దియుం గానక కలుచపడి వెలుచ
 సంతిపుంబు వెలుచడి కొలువుకూటంబునకు వచ్చి సింహః
 సనాసీనుండై పెద్దలునుం బ్రెగ్గడలును దొరలునుంబరివేష్టించు
 గొలువుండి కొడుకుం బిలిపించిన.

4

క. బహుమేఘపటలపరివృత

సహస్రకిరణుండపోలెఁ జనుదెంచె జగ

న్తహితుఁడు ప్రహ్లాదుఁడు దు

స్సహతేజుఁడు ఘోరదనుజసంవేష్టితుఁ డై.

5

మ. వారినామాంకము లుగ్గడించుచు ముకుందానేకచారిత్ర
 ముల్, వరుసం గీర్తనసేయుచుఁ వరదుఁ దత్త్వవ్యాప్తి
 జింతించుచుఁ, బరమానందనిరూఢినొండొకటియుఁ భావి
 పకేతెంచున, పూరుషశ్రేష్ఠునిఁజూచి దైత్యవిభుఁ డుదూః
 తాధికోద్వేగుండై.

చ. కవిదెనుజూచి వీడు కడుఁ గష్టుఁడు వీనిమనోగతంబునం
 దవిలిన దైవ మెవ్విధులఁ దక్కద యక్కటయింకఁ జేయ ?

1. దలంకి. 2. దద్యథోపాయంబున. 3. నేమిరవునగల్గు.

మివెరవుగల్గునీ¹శిశువు మేవడితోడన తెల్పి తెల్పి యీ
యవినయబుద్ధిమాన్పగలయంతయు నింకను నాడి చూతమే.

క. కానితెఱః గైన మనకును
వీని ²దెసం గార్యమేమి వెడలనడత మె
చోప్పనైన నుండుఁగా కను
³దానవవతి మాటలఁ గవి దగుఁ దగుననియెన్. 8

ప. ప్రహ్లాదుండును తదాస్థానంబుఁ దఱియంజొచ్చి తండ్రికి
నాచార్యునకు నమస్కరించినం గావ్యుం డతని నాశీనుండ
వగుమని పనిచిన నట్లచేసె నానమయంబున. 9

తే. అతనిఁ జూచి యసురలందఱుఁ బెలుచ డెం
దములు కలఁగి కరము దైనన్యమంద
బాలభానుఁగనిన బహుశనీలోత్పల
పండమనఁగఁబోలు చుండఁగొలువు. 10

క. దితివంశవల్లభుఁడు భృగు
సుతువదనమునందుఁదనదు చూడ్కి నిలిపి కు
త్పితుఁడగు వీనికిఁజెప్పుఁడు
మతిగానని దుష్పథంబు మాను తెఱంగున్. 11

ఉ. వేఁదులు గొన్నమానవునివేమఱుగంటియుబిట్టుగాల్పియున్
మోఁదియునీటఁ ద్రొక్కియును మున్నోనితీర్వఁగడంగువెజ్జిన
ఘోదఁగనిన్నిచందముల సీతని దీర్చుటకై పెనంగితెన్
జేవఱికంబు గట్టుకొని బెట్టుగఁజిక్కితి నేమి నేయుదున్. 12

ప. ⁴అన శుక్రఁడు ప్రహ్లాదు నాలోకించి. 13

కా. అన్నా ! బాధలఁబొందనేల జనకాజ్ఞాయత్తచిత్తుండవై,
 యున్నన్ నేమముగాచె? తంపులప్రియం బొందించుటం
 బోలఁగా, నెన్నన్ ధర్మముగల్గునే? గురుహితం బెబ్బంగి
 దుమ్మర్చమై, యున్నన్ బుణ్యపదంబుగా బుధజనం బూ
 హించు ధర్మస్థితిన్. 14

క. జననీజనకుల కప్రియ
 1మనఁజను సద్ధర్మమైన నది దురితమకా
 మును లుగ్గ డింతు రదిసి
 మనమునఁ దలపోయవలదె మహితవిచారా. 15

ఆ. అనినఁ గేలుమోడ్చి యద్వాసవాన్వయా
 చార్మ్యజ్ఞాచి వినయసంప్రయోగ
 కలితచిత్తుండగుచు గంభీరవమున
 నిటుల ననియె బాలుఁ డెల్లవినగ. 16

క. మీ రరయనిధర్మంబుల
 మేరలు నెఱుకలును గలవె మీకుం దగవే
 నారాయణభక్తిపరత
 వారించెద ననుట యిట్లు వైదికవర్యా ! 17

ఆ. మీరు గురులుగారె మీమాట యతనికి
 వినగవలదె కలుషవృత్తి విడిచి
 వాసుదేవుమీఁది వైరంబుదక్కి వ
 ర్తిల్లు 2గురువుగాఁగఁ దెలుపవలదె? 18

- క. తామసుఁ డితండు విష్ణుమ
హామహిమలకొలఁది యెఱుంగఁ డద్దేవుడెసఁ
వేమాలు నలుగనంతయు
సోమించిన నుడిని బ్రదుకు సులభంబగునే. (?) 19
- తే. తల్లిదండ్రులకును వెసదగుహితంబు
ఁజెప్పదురుగాక యెపుడు నిష్కర్షమైన
యుభయలోకవిరుద్ధమహోగ్రప్రతి
కార్యముగఁజెప్పుటందునుగలదె యనఁను! 20
- వ. అనధరింపుము. 21
- సీ. వాసుదేవుని పాదవనరుహంబులభక్తి
తగదనుతంత్రియుఁ దంత్రిగాఁడు
వేదచోదితమైన విష్ణుధర్మమునకుఁ
గోపించుగురుఁడును గురుఁడుగాఁడు
భవదుఃఖములుమాన్వః బ్రభువైన హరిసేవ
నెడలించుహితుఁడును హితుఁడుగాఁడు
పరయోగమత మగువైష్ణవజ్ఞానంబు
వదలినచదువును జదువుగాదు
- గీ. కేశవాకారలీలలు గీలుకొని ము
దంబుఁబొందని తలఁపును దలఁపుగాదు
మాధవస్తోత్ర ఘనసుధామధురరుచులఁ
జిలుకకుండెడుజిహ్వయు జిహ్వగాదు. 22
- ఉ. పురుషగుణంబు మేరుగలపోడిమి నొందిన వాఁడుమేలు కీ,
డరయఁగఁ జాలుబుద్ధి బొలుపొనినవాఁడు సుఖంబు నాయు

పుక, జిరముగఁ గోరువాఁడు సరసీరుహనాభు ముకుందు
నిందిరా, పరుభజియింపనొల్లఁడఁటెవానికి నెక్కడివే శుభం
బులున్. 23

ఉ. ఊమఁబీజముల్ భసితయోజ్యఘృతంబులు పండకస్యకా
న్వేషణముల్పయోధిగతవృష్టితతుల్ మృగత్వస్థి కాంబుగం
దూషలు దుర్గకాననకఠోరితచంద్రిక ¹లేడమూకస
ద్యాపలు విష్ణుమంగళకథావిముఖాత్తులదుప్తజన్మముల్. 24

క. మోహంధుఁడు దుర్గతిపద
పాహసికుఁడు బహుళదురిత సాగరవీచీ
గాహనశీలుండాత్మ
ద్రోహిగదా విష్ణుభజనదూరుఁడు ధరణిన్. 25

వ. అని పలికి హిరణ్య కశిపు నాలోకించి. 26

క. నిన్నింతవానిఁజేసిన
యన్నాలుగుమోములతఁడు హరి²పొక్కిటియం
దున్నవెలిదమ్మి యీనిన
శికున్నయగుట తెలిసి విడువు కోపముతండ్రి. 27

క. హరికంఠఁ బరములేదిది
పరమార్థము నీవుదీనిఁ బొటంపుము సు
స్థిరముగఁ దలఁపుమతనిమ
చ్చరమునఁ గన్నయది తలఁతె ³చలమో ఫలమో? 28

వ. నావుడు నేయిపోసిన మండు నగ్నియుఁబోతె నగ్గలంబైన
కోపంబు దీపింప నిలింపవైరి నిజనేవాగతుఁడై యున్న దండ

1. వేడమూక, వేడమూగ. 2. యొక్కటి, వక్కటి. 3. కూన. 4. వలమో.

ధరుజూచి నీవు సకలప్రాణిసంహరణాధికారధురీణుండవు
కావున నిప్పాపాత్ముని పాపంబున కనురూపంబుగా ¹నాగ్ర
హించి యాతనలం బనువునుని యనుకొనించిన బ్రహ్మదంబుని
యయ్యంతకుం డనంతధ్యానపరవశుం దనవశంబు నేయ
సమకట్టి. 29

ఉ. కింకరకోటిఁ బిల్చిమదిఁ గింకమొగంబున నంకురింపఁగా
జంకెలు మిక్కుటంబుగఁ బ్రచండపువండముఁ గేలఁబూని ని
శ్చంకతఃకాలపాశములఁ ²జాలనమచ్చి మహాగ్రమూర్తియై
³బింకమెల్లదాసఁ బటుభీషణ⁴మృత్యు పురస్సరంబుగాన్.
వ. ఆనమయంబున నార్తశరణ్యుండగుగరుడధ్వజుండు పనుపఁ
దదీయసేనాధిపతి విష్వక్సేనుండు కింకరకోటియన్ దానును
దివ్యహయధట్టంబులతో దాడివెట్టి బిట్టఁగృతాంతకింక
రుల ముట్టి కనుపుగొట్టు దొడంగినం గని దైత్యపతి
తానును భయభ్రాంతుడై డిగ్గి తొలంగి యభ్యంతర
గృహంబునకుం బఱచి వెఱచఱచి సమలు * బ్రందులు
గొందులు దూఱియుండె నాలోన. 31

మ. ఖరఘోటాగ్రఖురావపాతనిహతిఁ ఖండంబులై యాశ్విక
సుగ్రదద్దామకృపాణకుంతముఖవిస్ఫోటంబులఁ వ్రసినీ భీ
కరసేనాపతిచక్రధారందుములై గర్వోల్లసత్కాలకిం
కరసైన్యంబులువ్రేల్చిడికవొలిసెనుత్కంఠింపఁ ద్రైలోక్యముల

క. అంతః బరమాత్మ కింకరు

⁵లంతకుం బట్టుకొని యోరి హరిదాసులని

1. నాగ్రహించు. 2. కేల. 3. మింక. 4. మర్త్య. * క్రిందులు?
5. లంకంబట్టుకొని.

ర్జింతునని పూనఁగా నీ

వెంతటివాఁడవిటఁ గుడువు మీఁఫలమరుచున్.

33

క. మొగమును ముక్కును జదియఁగ

బిగువగుపిడికిళ్లఁబొడువబెగడి జముండున్

సుగుణాకర¹ప్రహ్లాదుఁడ

విగతభయుఁడ నన్నుఁగానవే కృప ననగన్.

34

ఆ. అమృహానుభావుఁ డమృహావీరుల

ననునయించి వీఁడు ననపరాధుఁ

డీకృతాంతువిడువుఁ ²డితఁడు పరాధీనుఁ

డేమిచేయు ? సుజనుఁ డీసులేదు.

35

వ. అనిన నట్లకాక యని యంతకు విడిచి యసురాంతకభృత్యులు

దైత్యపతి మున్ను తలయుం జీరయు³విడనాడఁ బొలుటఁ

జూచినవారు గావున వాఁడు నరసింహనఖంబుల కెరగాఁ

గలవాఁడని⁴ నిశ్చయించినవారై యేమియుంజేయనొల్లక

యాదితిసూనుపురంబు గాల్చి దైత్యులఁగొందఱ బారిసమరి

సమదగమనంబున⁵ జనిరి. ప్రహ్లాదుండును దండ్రీకడకుఁ జని

యి ట్లనియె.

36

మ. సక లేళుండగువిష్ణునై న్యపతి విష్వక్సేనుఁ డీవీరుఁ డె

న్నికకున్ బెక్కుబలంబు లీతనికి వర్ణింపంగ శక్యంబె యి

ట్లొకఁడేతెంచినఁ బొల్ల⁶నాఁ బొలిసెనీయుద్ధాదుదర్పంబు,తా

నకడంక⁷ హరివచ్చినం జెపుమని⁸ గావంగనిందొక్కనిన్.

1. ప్రహ్లాదుఁడు. 2. డిత్తఁ డపరాధీయ. 3. విడనాడిపొలుట.

4. రా పొలునె, రాఁ బొలనె.

వ. ఇది దృష్టాంబుగాఁ గన్గొని.

33

ఉ. ¹చెన్నటి యింకనుంజెడక శ్రీరమణీకుచకుంకుమచ్చటా
చ్చుచ్చ శరీరు నుద్యదసి శంఖసుచ్చనహస్తుఁ గౌస్తుభో
ద్భిన్నగభస్తివిస్తరణాపీఠభుజాంతకు నంతరంగసం
పన్నదయాంతరంగు హరిభక్తవిధేయు భజింపుమింపునన్. 39

క. తోదంబుల భేదంబుల

వాదంబులఁ ద్రోపులేదు వనజాత్ముమహా

త్త్వోదయము నిండుఁచెలివికిఁ

గాదిలియై చేరుదీనఁ గనుఁగొనుమనఘా.

40

వ. అని చెప్పి ప్రహ్లాదుం డూరకుండె నయ్యసురేశ్వరుండును
నట్లు బెండుపడినవాఁడై తనలో నిట్లని వితర్కించు.

41

సీ. హరినాకుం బగగదా యతనిపక్షంబుదా

వీఁడెంతచేసిన విడువఁడింక

వీనికినై తాను వేమాటుఁడచగావుఁ

జూపుచున్నాఁడు విష్ణుఁడు గడంగి

యయిన నేమగుఁ జూతమాతనిబలిమియుఁ

గలిమియుఁ జెలుపును నిలుకడయును

ఎటుఁగువీఁ డిదియెల్ల నిప్పుడువీనివా

కన్యంబులచొప్పునునరసిచూచి

గీ. యాముకుండునిపై జాడియరిగి యతని

మొల్లమంతయు వెసఁగొని ముట్టిపట్టి

కట్టుకొనిపచ్చిచెఱఁచెట్టి కష్టపటుతుఁ

బూనిమున్నున్న దివిజలలోనఁ గలపి.

42

వ. అనితలపాసీ క్రమృత సతతప్రభు నిర్గమించి సమంచిత.
కాంచనరత్న రచితమహస్తభ శతసంభారమండితంబగు
సభామంటపంబు బ్రవేశించి యెప్పటియట్లయనుజీవలోకంబు.
గొలుపం బెదగద్దియవైచుండి ప్రహ్లాదురావించి యిట్లనియె.

ఆ. పయికి వెటవకిట్లు పగవారివాడవై
మమ్మునేచె దింకమాటలేల
యీవిధమున నీకు లావిచ్చి పెనఁగించు
నతనిఁగాక నిన్ను ననఁగనేల.

44

క. నీవ కనుంగొనుచుండుము
మీవిష్ణుని బట్టితెచ్చి మెదివెద మునునా
లావున కగపడి యడఁగిన
నీవిబుధులకంటెనాతఁ డెక్కుడుగొలమే.

45

వ. అనిన నగుచుం బ్రహ్లాదుం డిట్లనియె.

46

తే. అయ్య! నీవేమి నేయుదు వఖిలజగము
వెట్టిచేయంగఁబుట్టినవిష్ణుమాయ
నిన్నుఁదెలియంగ¹నీక దుర్నీతిఁదెలుపు
చుండనీ ప్రల్లదంబుల సొంపుమెఱసి.

47

నీ. నీవెంతవాడవు దేవతలై నను
మునులై నఘనులై న మోసపోదు
రమ్యహామాయచేహరిభక్తిసీరుకు
నడ్డమైత్రోవఁగనలవిగాక

విలసిల్లునవ్వుయ విశ్వాత్తుఁడగువిష్ణు
తలఁపులోననతాను గఱిగియుండుఁ

ద్రిభువనవ్యాప్తినిద్రిపురుషాధీశ్వరి
త్రిగుణస్వరూపయాదివ్యశక్తి

గీ. యబ్జలోచనుకరుణాకటాక్ష*దీవి

వ్రాలు¹ నేవారలవ్యారచాలువారు

మాయకడలినిబడమికప్పుహితభక్తి

కలితహృదయులై తఱచుగాఁ గలరెధరణి.?

43

ఉ. తామఃజేవులై భవనిధానమునాఁజనుమాయచేయును
ద్దామవికారముల్ గదిరిధర్తవిదూరులు కొందఱచ్యుతుఁ
దామరసాత్ములై కొనకదర్శము మచ్చరముఁ దల్పిర్పగా
వేమఱుబుట్టుచుఁ జెడుచువేగుదురుత్కటసారకాగ్నులన్.

చ. తపములొనర్చిదానములధర్తములకాదుదిముట్టినిష్ఠతో
జపములునిర్వహించిశమసంయమసౌమ్యసమాధి బండిభ
వ్యపుదేసఁ జెందఁగా బహుసహస్రభవంబులపిష్టటంగదా
విపులముకుందభక్తిపదవీధిఁ బ్రవన్నతనొందఁ గాంచుటల్.

సీ. ఎసఁగువానయుసీతు నెండయునై రించి
తనువులింకఁగఁజేయు తపముకూలి
యిడుమలుబడి కన్నయొడలువంచించి ని
ర్ణయముచనడుపు జన్తములపంట
లాసతో నమ్మికయాధారముగఁజేయు
*వివిధదానంబులవెలలచొప్పు

1 కాలిచపడ నెల్ల కడభూమిఁ గ్రుమ్మటి
యాడుతీర్థములయాయాసఫలము

గీ. దివిజకాంతలయితచన్నుఁగవలమిద
ప్రాలికలఁగన్న కెఱఁగునోసోలు నొకట
సత్యమత్యంతమనఘమక్షయమనంత
మచ్యుతార్చనాసంభృతోదాత్తఫలము. (?)

51

చ. జడధులునిఁకుఁకులుఁగులకైలచయంబునుభాత్రియుఁడిగం
బడుఁబెడ బాయుభానుశశిభవ్యపదంబులునబ్జసూతియుఁ
నుడివడు నెన్నఁడుకజెడనిచోటు ముకుందపదప్రపన్నులుం
డెడు నెడమెట్టివారలకుడెందములందనిగొందియొమైయిన్. 52

శా. అహో రాత్తులుసత్యసంగతులుమాయాదూరులత్యంతని
ర్వక్రాచారులుధీరులు త్తమకృపావ్యాపారులుద్యద్యశో
విక్రాంతాఖిలలోకులూర్జితసమావేశప్రకాశోన్నతుల్
శక్రాద్యామరపూజ్యులచ్యుతకథాసక్తుల్ మహాత్తుల్మదిన్.

సీ. వలసినజారుగీర్వాణతరుశ్రేణు
లోదవిపెందోటలై యుల్లసిల్లు
వలసినఁగామధుగ్వరధేనువులుపెను
గిగువులై ముందటిగడపఁబరఁగు
వలసినఁ బ్రస్ఫురదలఘుచింతామణి
వ్రాతముల్ కీడాద్రులై తనర్పు

1. కాలిచపడ, (కాలచిపడ) ఇది వ్రా. ప్ర. పాఠము. దీనియందే
వైపాక మూహింపబడినది. 2. సోల నొకడు. 3. గడువులై.

వలసిననుద్దతోజ్జ్వలసిద్ధరసములు

¹గరువంపు తేరులై తరగలొత్తు

గీ. నమరగరుడనికాచరయక్షఖచర

వితతివలసినగింకరస్థితజరించు

నయినహరిభక్తివద్యులయనువమాన

నిత్యచుహనీయమహిమవర్ణింపవశమే.

54.

చ. అమరపదంబుమెచ్చురమరాధిపులీలగణింపచేమియున్

గమలభవత్వమున్ సరకుగాఁగొనరాకులితాద్ధర్మమో

క్షములతెఱంగుఁజేరికినినైకొనరచ్యుతదాస్యవృత్తిమై

నమితసుఖానుభూతిసమృతాంబుధిఁదేలుచునుండుసాత్త్వికు

క. తారొకరులమాటలచవి

గోరరుహరినామసుధయక్రొలుచుబెఱలన్

గోరరుసంతతసౌమ్యులు

శ్రీరమ్ములువిష్ణుచరణసేవాసక్తుల్.

55

క. నారాయణనామము సం

సారసదౌషధము దురితసముదయభూభృ

ద్ధావణభిషురము మంగళ

కారణమది ఖలుల కెట్లు గఱంగవచ్చున్.

56

క. దాతవ్యుఁ డొకఁడు విష్ణుఁడు

శ్రోతవ్యుఁ డొకఁడు దనుజసూదనుఁడు ²సము

ద్ధాతవ్యము హరినామము

చేతవ్యము విష్ణుభక్తిచే నఖిలంబున్.

57

క. విష్ణుమయము వేదంబులు

విష్ణుమయము¹ సగములవిజ్ఞానములు

విష్ణుమయము జగమంతయు

విష్ణుమయము విష్ణుఁడొకఁడవేద్యుఁడుబుద్ధిన్.

59

శ్రీ. త్రిభువనవ్యాపకది ప్రిసిద్ధణమూర్తి

వాసుదేవాఖ్య సుజ్జ్వలతనొంది

జగదేకసంహారమదతామసమూర్తి

నతులసంకర్షణాహ్వయతఃఖేర్చి

విశ్వరూకరవినుతనాత్మికమూర్తిః

బ్రహ్మమనామవిభాతిఃఖరఁగి

భువనసంభవహేతుభూతరాజసమూర్తి

ననిరుద్ధనామధేయాప్రినొంది

గీ. శ్రుతివేదంబులుఁదనుఁజతుర్మూర్తియనఁగ

సఖిలకథలునుదను జతురాత్మఁడనఁగ

²నాగమంబులుదనుజతురత్మఁడనఁగ

నొక్కరుఁడయాతఁడచ్యుతుఁడుల్లసిల్లు.

60

క. మఖనేతయు మఖధాతయు

మఖదాతయు³ మఖవిధానమాతయు మఖదు

ర్భుజేతయుఁ బీతాంబరుఁ

డఖిలమునకుఁదానకాక యన్యుఁడుగలఁడే.

61

క. జీవునిఁ బ్రకృతిం దొలితొలి

కావించెను బుద్ధిమొదలుగాఁగల్గిన త

1. వర్గ. 2. ఈపాదము వ్రా.ప్ర.లో లేదు. 3. మఖఫలప్రమాతయు.

త్వావలి నోలి సృజించెను
గోవిందుడు దాన యంతకును మూలంబై.

౯2

సీ. బొడ్డునఁ దామరః బుట్టించి యం దజః
గలిగించి లోకాధికారమిచ్చె
నాగమంబులు నాలు గంగంబు లాటును
మఱిపురాణములు¹ హిమాంశయనఁగ
న్యాయంబు ధర్మశాస్త్రావలి² ముసలబడు
నాలుగు విద్యలు నోలెలిపె
బ్రహ్మాండములను సబ్రముగ వొంటులుపేర్చి
యందులోభవనంబు లఱలుపేర్చె

గీ. నబ్ధులన గిరులన దీవులనంగ నేలు
లనంగ నడవులనంగ నూరులనంగ వరుస
సచ్చక్షుఁ ట్టి యన్నింటికి నర్థకరులఁ
బనిచెఁ బరమేశ్వర డబ్బలొచ్చెనుడు దాన.

63

క. మనువులు మన్వంతరములు
మునులును దివిజులును దివిజముఖులు మనునం
దనులును గత్కులజనితులు
వనజోదరునాజ్ఞ సుదృఢస్థితీకారుల్.

64

క. తారగ్రహనక్షత్ర
స్ఫారవ్యాపారములును భవసమృద్ధా
వారనిబంధస్థితులును
నారాయణ శాసన ప్రణయకీలితముల్.

65

క. వసురుద్రాదిత్యాది

శ్వసనగణంబులును సిద్ధసాధోర్ధ్వగరా

క్షుసయక్షభూతదైతే

యసమాహంబులును విష్ణునాజ్ఞాకారుల్.

66

మత్తకోకిల. కాలచక్రము నిర్వికల్పముగా మునుందుడు
ద్రిప్తును, స్త్రీలితక్రమవిక్రమైకస మృద్ధిమైలయ¹ విక్రియా,
వేళనింతయు సంచరించు బ్రహ్మయోగ² ఫరోల్లస, త్కల
రూపముదాల్చి దుర్వహగర్వనిర్వహబుద్ధియై.

67

తే. ఆతఁడు కనుదెర్వ బ్రహ్మాండ వితతియొదవు

నతఁడు గనుమూయనన్నియు నడఁగిపోవు

భువనసంభవసంహారభూరిమహిమ

తోయజాతున కరయ లీలాయితంబు.

68

క. తా నిల్లెంతటివాఁడును

నైనట్టుల యుండు నిక్క మారసిచూడం

గా నేమిటివాఁడునుగాఁ

డానందచిదేకమూర్తి యచ్యుతుఁడెందున్.

69

మ. జననం బొందు ననంగరా దజుఁడునాకశ్యంబుగా దభియం.

దనిశంబుక బవడించునానిజముగా దత్యంతబద్ధుండునాఁ

జన దేకాంతతపస్వి నాజనదు శశ్వత్కృధినాబోలదే

మనిరర్జింతును వారిబోదరునియత్యాశ్చర్యచారిత్రముల్.

క. ఆలించునార్తరవ ము

స్తూలించును ఖలులసతతముక సజ్జనులం

బాలించును గృహ నెంతయు

శీలించును మత్స్యభండు శ్రీవిభుఁ డాత్మన్. 71

మ. ఒకకేలక విలసత్సుదర్శనము వేటొంటం బరిష్కారనం,
దకముక బ్రస్ఫురితాన్యహస్తమున నుద్యత్పాంచజన్యంబు
నొండొకటం శాన్తము డాట్చి ధర్మరిపులఘోరాజిమద్దింపు
చుక, సకలైకాశ్రయమూర్తితోడ నెపుడు వర్తించు
నాముందటన్. 72

వ. ఆనుచు ననేకవిధంబులఁ బ్రహ్లాదుండు విజ్ఞానపరవశుండై
పలుకుచున్న పలుకు లపహసించి యసురేశ్వరుండు. 73

క. తోలిమేనికర్తవశమున

బలవంతపువెట్టి బిట్టుఁ బట్టిన నేభం

గుల నోరు మూయనేరక

పలుదెఱఁగులఁ బ్రేలె దీపు ప్రాజ్ఞులు దెగడన్. 74

వ. ఇంక నున్నత్తుతోడిమాటలఁ బ్రయోజనంబు గలదె యనిన
నమ్మహానుభావుం డమ్మోహంధున కిట్లనియె. 75

ఉ. ఆదికి నాదియైన పరమాత్మని విష్ణునిమూర్తిగాన బ్ర
హ్మాదుల చాల రవ్విభుశుభాకృతి నస్థలితైకభక్తిసం
చోదితుండై కృపం బొడవు చూపుఁ బ్రహ్ములకిచ్చు ¹నైనన
వేదమయుండుపొందుపడు వేటొకటొల్లకతమ్ముజెందినన్.

క. ఎఱిగిన వారికి నెందును

గుఱుకొని తో నుండుదన్నుఁ గొనకుండెడువా

¹యొంటకులకుఁ(?) జేరువయ్యును

బొటయందగఁ డతఁడు నిఖిలభువనములందున్.

77

సీ. కలఁడు మేదిని ²యందుఁగలఁ డుదకంబుల

గలఁడు వాయువునందుఁ గలఁడు వహ్నిఁ

గలఁడు భానునియందుఁ గలఁడు సోమునియందుఁ

గలఁ డంబరంబునఁ గలఁడు దిశలఁ

గలఁడు చరంబులఁ గల డచరంబులఁ

గలఁడు బౌహ్యంబునఁ గలఁడు లోనఁ

గలఁడు సారంబులఁ గలఁడు కాలంబులఁ

గలఁడు ధర్మంబులఁ గలఁడు క్రియలఁ

గీ. గలఁడు కలవానియందును గలఁడు లేని

వానియందును గలఁడెల్ల వానియందు

నింక వేయును నేల ³సర్వేశ్వరుండు

కలఁడు నీయందు నాయందుఁ గలఁడు కలఁడు.

78

చ. అనవుడు రోషహాసవిప్రతాననుఁ డై దివిజారి యోరి నీ

⁴వనయమునెంచుఁగల్గఁగ సమర్థన జేసినయాతఁ డిందుఁ గఁ

ల్లునె యనుచుకా జగద్వలయఘోరకరాహతివ్రే నెఁ గంబము

త్యనుపమతత్సభాభవన మల్లల నాడఁ ⁵గలంగ లోకముల్.

వ. ఇట్లు వ్రేసిన.

80

సీ. బడబాసలాహతి బడనిధిలో నున్న

పటుశైలతతి వ్రేలి పెటిలె నొక్కొ

1. ఎఱుకలకు. 2. యందు. 3. సర్వేశ్వరుండు. 4. వనయత నెందుఁ

గల్గనని వర్ణన. 5. గలంక.

ఘనతరోత్పాతనిష్ఠాతసహస్రంబు
 గడంగి యొక్కట మ్రోసి పడియె నొక్కొ
 పెక్కు జీవులు లోన ¹బిక్కట్టువడంగ నా
 బ్రహ్మాండభాండంబు పగిలె నొక్కొ
 తటి గాక యున్న ²హద్ధతిఁ జేర్చి రుద్రుండు
 విలయోగ్గ ³పటలంబు ప్రేసె నొక్కొ

గీ. యనఁగ నాకాశసకలదేశావకాశ

భరితమై విశ్వమును మూర్ఛపాలుపడంగ
⁴మొనసిపెట్టిలు పెట్టిల్లను మ్రోత పెడలఁ
 బగిలెఁ గంబంబు భువనకంబంబు గదుర.

81

స్తంభోద్భవ వచనము.—

అమృతాస్తంభంబున విజృంభమాణ జిహ్వాలవివృతవదన
 గర్భావస్థురదపహ్యకహఃహోత్తర్జనగర్జాస్ఫూర్జితంబును
 వికటకతోరఘోరదంస్త్రానండదారుణ వహనదండహ్యమాన
 దశదిశాభాగంబును పపులకపిలహ్రారతరలతారకాతరంగితో
 ద్వృత్తవృత్తాయతేక్షరూక్షరదనస్ఫులింగపూరితభువన రం
 ద్రంబును నభంగభ్రాంభంగభయదభాలభాగప్రాంతభంగుర
 భ్రమరకదురవలోకంబును విశ్వధురంధరస్కంధపరిణాహ
 పరిణతో దగ్గరింజల్కు పుంజపింజరితభాసురకేసరప్రసర
⁵ప్రతౌలితాంతరిక్షంబును హేమకమలతాతు కాంతికోమల
 రోమవల్లరీగహనకరాళ కర్ణకోటిరఘటితకుండలమణిమరీచి

1. ఇక్కట్టు ? 2. యద్ధతిఁజేర్చు. 3. పటలంబు. 4. మొనను.

5. కంబంబు. 6. విప్రక్షలితాం.

మంజరీరంజితగండస్థలోద్భాసితంబును గల్పాంతపవనకల్పా
 నల్ప¹దర్శిచ్చస్వసితసమీరసంపాదితకంపాకులిత కులధరనిక
 రంబును సముత్కటోత్కూటకోటికుట్టనకుంతితకుటిలకుం
 తలాయమానశ్యా మజీమాతనకలమనోజ్ఞ మూర్ధభాగంబును
 శ్రీవత్సకాస్తుభవైజయంతీ ప్రముఖనిఖలలక్షణోల్లక్ష్యమాణ.
 పక్షస్థలప్రస్థాలప్రారంభ నిర్విలంబలక్ష్యసమారోహణోత్స
 వంబును భక్తజనవచన²రచనవర్తనచింతనానురోధనిరవ³గాఢ
 కరుణాసుధాపూరపూరిత పుణ్యహృదయప్రదేశంబును
 దితి సుతవ్యవదేశపశుబంధనోపయుక్తయాపస్తంభాయితో
 రుయుగళంబును ⁴గనత్కనకమణిమేఖిలాకలాపకలితకటితటి
 కాంచనవస ⁵నాంచలాందోళనధగద్ధగితధామచ్ఛటాస్ఫురితజ
 గదండఖండంబును బహుళమాణిక్యహంసకావతంస సీత.
 నఖాభిరామశ్రీమచ్ఛరణసరోరుహ ⁶ప్రసభభాగృహఘట్టనా
 గ్రహాగ్రటోపరభస తుభితక్షోణివలయంబును హిరణ్యక
 శిపుప్రహ్లాదవిషయనిగ్రహానుగ్రహవేశవ్యతికర విషమసంరం
 భదుర్వారగర్వారంభ భీషణాభిరూపసంస్థానంబును శృంగార
 వీరకరుణాద్భుతానేకరసనికరసంకులప్రకార దుర్నిరూపాప
 ప్లావంబును సహస్రకీరణకృశానుశశాంక సహస్రకోటితేజః
 ప్రతాపకాంతిసమైశన మహితోత్సాహసుసహితీప్రసౌమ్య
 స్వభావభావితంబును రుద్రదుహిణపురుహూతాది సకల
 దేవతాశక్తిసభాసంభావనీయంబును సర్వాశ్చర్యసంజననం

1. దర్శిష్టపిత. 2. వచన. 3. గాహన. 4. గత్కనక. 5. నా
 చనా. 6. ప్రసభభాగృహీత.

బును సర్వలోకాతిరిక్తంబును సర్వజగదుద్భవకరణకారణం
బును సర్వైశ్వర్యధుర్యంబును సకలవిభవానుభావగంభీరం
బును సకలశ్రుతిస్త్రుతిపురాణసిద్ధాంతసిద్ధదర్శనంబును సకల
మంత్రతంత్రయోగవినియోజ్యంబును సమస్తసమస్తాశ్రిత
జచాభయప్రదానపరమవ్రతైకపారంగతంబును సమస్తమనో
రథఫలైకసాధనంబును సమస్తసాధుజనహృదయవ్యాపారప
రానందనిష్ఠంబును ¹సమస్తతమోనిరసనప్రదీపంబును
నగు శ్రీ నరసింహరూపం బావిర్భవించిన. 82

ఉ. ఆక్కజమైన యీనరమృగాకృతతేజము లోకమంతట
విక్కటిలంగఁ దీప్రగతిఁ బేర్చితల్పినఁ దేటిచూడలే
కెక్కడయుం జనంగఁ దెలియింపు(?) నెటుంగక దైత్యుఁ డెంత
యుఁ, ²జొక్కి మనంబునక దిగులు ³చొచ్చి నఁ(?) జేష్టల
దక్కె నత్తటిన్. 83

తే. కురిసె నందనమందార కుసుమవృష్టి
మొరసె గంధర్వకరహతమురజ రవము
బెరసె నారదముఖమునిబృందనుతులు
బలసె నింద్రాది నిర్జరపరికరంబు. 84

వ. ఇల్లు విజృంభించిన దేవదేవునివ్యావతారం బాలోకించి
ప్రహ్లాదుండును భయపంభమాద్భుతభక్తియుక్తం బగు
చిత్తంబుతోడ నుదాత్తధ్యానాతివందనస్తోత్రపరవశుండగు
చు నెదుర్కొని నిశ్చేష్టితుం డగుతండ్రిఁ బేర్కొని యమ్మ
హామూర్తిని నతనికిఁ జూపి యిట్లనియె. 85

చ. అతులతపస్సమాధినియతాత్ములకై నను గానరాని య
 ద్భృతపరమాత్మమూర్తియిదే తోచెఁగృతార్థులమైతి మింక
 నీ, ¹కతలను మాని యివ్విభు నగణ్యాకృపానిధి నాశ్రయిం
 పు దు, మృతములకెల్ల శుద్ధియగుఁ జేకులు నీకు ననంత
 సౌఖ్యముల్.

86

క. నీకడుపునఁ బుట్టినఋణ
 మేకరణిం బాతునొక్కో యేసని పడిలి
 గైకొనవే నాపలు కీ
 పాకము దప్పటయు భయము²వాటిలదు జామి.

87

తే. అనిన నప్పుడు దనుఁ గాల్పుఁ గొనినచలము
 విడువఁజాలక దైతేయవిభుఁడు రేఁగి
 బేల యేల మాటల వెఱపింప నన్నుఁ
³జూడు మెవ్వఁడు సవ తిటు చూడుమింక.

88

క. ఈవికృతరూప మిటులై
 చావఁ దలఁచి తోచె దీని సమయించెద నా
 లావున కెదురై వెనఁగఁగ
 నీవిశ్వమునందుఁగలఁడె యెవ్వఁడైనన్.

89

ప. అని పలికి యుత్సాహంబు మెఱయ బాహుబలంబు చూపు
 టకు నాటోపంబునం జావక్పాతాదిసాధనంబులు ధరియించి
 యాసరసింహమూర్తికి నెదురు నడచి కదనంబునకుం జొచ్చె
 నసురులు నిజేశ్వరు⁴తెగువఁ జూచి యేచిసహస్ర⁵సంఖ్యలు

1. కతలును. 2. వాటిల్లు. 3. జూచి యెవ్వఁడు. 4. తెగుట. 5. సంఖ్యలు.

గూడఁబడియార్చుచు నర్పిచ్చుంతుమీఁదఁ బ్రచురశస్త్రాస్త్ర
పాతంబుఁ జేయఁ దొడంగిరి తదనంతరంబ. 90

ఉ. వారల యేఘఁ గోపము నవారితశస్త్రఘనాస్త్రలీలలు
వారిధిఁ జెంది డిందెడుప్రపంతికలట్లు నృసింహతేజమున్
జేరి యడంగిపోయె విలసిల్లె జగన్నివహంబు లప్పుడున్
గోరి సుతుండు తండ్రి యతికోపము దీర్చుగడంగె నర్చిలిన్.

ఉ. శ్రీనరసింహరూపమునఁ జెన్నుంగఁ దోచె సహస్రకోటిసం
ఖ్యానము లైనబాహువులయం దొడఁగూడినచక్రమున్ విల
భ్యానుపమానశత్రునివహంబులచే నొకమాత్రలోన న
ద్దానవసేనయంతయును ద్రగ్గఁ దదీశుఁడు బెగ్గడిల్లంగన్? 92

వ. ఇట్లు తనచుట్టు శూన్యంబైనవైనన్యంబు మొగంబున నెగయ
వెడలిగువుగ బిగియించుకొనుచుఁ జలంబు మిగుల నసురపతి
యప్రతిహతానేకదివ్యాస్త్ర ప్రయోగం బొనరించిన నది
యంతయు నయ్యనంతజేజోరాకాయందు నిరాసంబు నొందె
నాసమయంబున. 93

సీ. ఈదైత్యమాత్రకు నిట్టిరౌద్రపుమూర్తి
శ్రీనాథుఁ డేటికిఁ జెందెనొక్కొ
మడిసిరి 'దైత్యులు మడిసినవాడ త
త్పతి దేవుఁ డిట మీఁదఁ దలఁగు నొక్కొ
యాయేపు చూడఁగ నీశుఁ 1డిసంతన
కల్పాంతమును జేయఁ గడఁగు నొక్కొ

తక్కువయును లేని భర్త¹చిత్తులఁ గర్త
కాలంబు నిండక²కాచు నొక్కొక్క

గీ. మనము వేడినఁ బ్రహ్లాదుఁ డనునయింప
నాదిదేవుండు శాంతత నందు నొక్కొక్క
యనుచు నింద్రాదిదివిజులు సఖిలమునులు
నదృష్టోద్వేగనిర్తగుని లగుచునుండ.

94

ఉ. కోటలుగీటుచు స్నయనకోణములం దహనస్ఫులింగముల్
గాఱఁగఁ గర్ణముల్ బిగియఁగా ఘనకేసరముల్ విదుర్పు
చుక, మీఠినయుబ్బునక బొదలి మీఁదికి మూరెఁడు వేర్చి
కింకదై, వాఱఁగఁ బట్టె బిట్టు దితిపట్టి నృసింహుఁ డసహ్య
తీవ్రతన్.

95

వ. అంత.

96

సీ. పటుమృగాధిపుఁజూడఁ బాటిమదంబేది
వడఁకు బంధురమదావళముభంగి
నుద్దామవిహగేంద్రు నురువడి కగపడి
యదఱుచు నొకలు మహాహిపాల్కి
మెరలి కోల్పులి బిట్టు పొదివిన బోలేక
బెగడొందు సారంగవిభునిమాడ్కిఁ
గడఁగి సాగరచర గ్రాహంబు నొడుపున
జడిసి చిక్కినోతీరధుషములీల

1. చిత్తులు. 2. కాచు. 3. బారి. 4. నలుగురు బోలిక, (ప్రా.ప్ర.).
5. నాడపున. 6. తీవ్ర.

గీ. రాద్రవేగరోషరభస నిరంతర

స్ఫూర్తియగు నృసింహమూర్తి కష్ట

డగ్గమై సురారి యపగతతే జాడై

యడంగి యుండె ¹మొదల మిడుక లేక.

97

చ. ఇవిధంబున నాగ్రహంబునకు ననువుపడినయాకడించి యసు
రంబొదివిపట్టి నెట్టన నల్పవిహంగంబు ²నొడిసినబలుడేగయుం
బోలె గగనంబునకెగసి యయ్యాదిమవీరుండు దుర్నిక్ష్య
ప్రకారం డగుచుఁ బ్రహ్లాదముఖభక్తజనంబులును మునిదేవ
గంధర్వాదులును జయజయశబ్దముఖసహితంబగుచునుండం
గొండుకనేవు చటులనటనాటోపంబున దీపించి యనంతరంబ
సముత్తుంగశృంగసంఘటితవియత్తలం బగుమహాశైలంబునకు
నవతరించి యందాసీనుండై.

98

చ. దివిజలు 'హేనృసింహ! భవదీయమిదంనమ' యంచునం
చిత, స్తవములొనర్ప సన్నుతులు 'సత్యమహాబలరుద్రరూప
మా, భవభవతే నమో' యన నుదగ్రనిజాంకతలంబునందు
దైత్యవిభుని నున్ని విశ్వజనతాభయ⁴కారణభూరవీరతన్.

చ. అలఘుత రాట్టహాసము లజాండకటాహము ప్రయ్యో(?)భీషణో
జ్వలవికటస్ఫురత్కులేశకాత నఖాంకురతీప్రపాతనం
బుల ననుచేంద్రవేరురముః బొల్పుటఁ జించికలంచి శోణితం
బులు దొరఁగించె ద్రుంచె బెనుబ్రోవులుగా బలుబ్రేవు
లుక్కునన్.

100

1. మొదల. 2. నొడిసిన. 3. మిదంనతి. అని వ్రాతప్ర.

మిదంనతియంచు. (ము. పా.) 4. కారణ.

చ. తొలితొలిఁ గ్రమ్ముదైత్యుఁల తోరపునెత్తురు నీటిధారలం
 గలియ నుదగ్రమైన నిజకాయముఁ దొప్పఁగఁ దోచితోచి
 యం, దలనడ నాత్రిలోకమయుఁ డారిపుదేహముఁ ¹బాసె
 రాగదు, రివిలసితమూర్తి నప్పుడటు ²వెల్వడినిల్చినయాత్ముఁ
 డో యనన్? 101

ఉ. వెల్లుగదోయిలించుకొని భీషణదానవదేహరక్తముల్
 వెల్లిగొనంగ సానువులవెంటమఱిన్నరసింహదేవుడుకా
 జల్లుఁగ నిండుఁగాలువలు సాగి ³కరంబు భయంకరంబుగా
 నెల్లెడఁ గ్రొత్తకావి నెలయేటుల చెన్నొడగూడెనగ్గిరిన్? 102

క. దనుజేంద్ర మృత్యుకారణ
 ఘన సంధ్యాసమయదీప్తి గడు నొప్పిన య
 వ్వినువీధితొడఁ బురుణం
 చినక్రియ మహి దైత్యరక్తసిక్తత నొప్పెన్. 103

క. నరహరి చల్లిన యసురే
 శ్వరుశోణితశీకరములు ననఁజుల్లవైఁ
 దొరిగి నిరంతరపల్లవ
 విరచితనూతనవసంతవిభ్రమ మొసఁగెన్. 104

క. పగయింతఁ గాని పోదని
 తగదానవు మేనిశోణితపు వెల్లువఁనిం
 పుగ దోగిరనఁగ నమరులుఁ
 బ్రగుణితరక్తాంగులైరి ప్రమదముపేర్చిన్. 105

తే. వీరనరసింహదేవుఁ డుద్వృత్తిఁ జెఱి!
 పాటవైచినఁ ¹బడియొప్పె బగతుప్రేవు
 లసురసంపద యను కాంత యటుతనుండి
 త్రెస్సి దోగిన హారంపుఁ దీవెలనఁగ. 106

క. శితనారసింహనఖరా
 హతదైత్యమహీపసూపహారంబునఁ ద
 ర్పితయయ్యె ననఁగఁ బరిశాం
 తతనొండెఁ ద్రిలోకక్షిడ తత్తణమాత్రన్. 107

వ. ఆసమయంబున. 108

సీ. ఒండొండ వీడ్వడ నునిచినఁ బొలుపారు
 పదములఁ బర్యంకబంధమమరఁ
 దొడలపై నున్న వైత్యునిప్రేవులిరుదెసఁ
 దివిచియై త్రిన కరద్వితయ మమరఁ
 గమనీయ శంఖచక్రప్రభాభాసురం
 బై వెఱవాస్తవ్యయంబు నమర
 దంష్ట్రాకరాళంబు దరళజిహ్వయునగు
 వదనంబులింత? ²యొప్పిదముచూపఁ

గీ. దీప్రలోచనత్రయదీప్తి దీటుఁకొనఁగ
 నిభృతకర్ణకేసరకాంతి నివృటిల్ల
 దివిజ సురముని ధ్యానవిధేయలీలఁ
 దేజరిల్లె శ్రీనరసింహదేవమూర్తి. 109

వ. అమృతామూర్తిఁ గనుంగొనుచు నాదిత్యులు నాదిమునులు
ప్రహ్లాదపురస్సరంబుగా నభివందనము లొనరించుచు నంజలి
పుటంబులు నిటలంబుల ఘటించి యిట్లుని వినుతించిరి.

దండకము.—

శ్రీనాథనాథా జగన్నాథ నమ్రైకరతాసమతా సరోజాక్ష
సర్వాభివంద్యా మహానంద గోవింద నీవెందు నీవిశ్వదృశ్య
ప్రపంచంబునఁ నిండియొండొండ యంతర్బహిర్వాప్తి శో
భిల్లు నందంబు చిందమ్మలై మ్రోసితేల్పక బరానందకందమ్ము
లామ్నా యబ్రందంబు లిట్లున్న నీయున్నరూపాత్మ రూపించు
దీపించు నిక్కంబులే యింక జొక్కంబులై చిక్క నీచిక్కు
వాఁగ నేలా గురూ క్తప్రసన్నత్వనిష్ఠానుసంధానసంఘాత
సందేహాలైయున్న నీ యున్నతస్థాన మెత్తె నఁజేయందునా
యెందు నెందుఁ సురారాతిథామంబులక సోకకేరాకలం
దేక యేపాకముకగాక లోకాతిరేకామలాలోక మైయొప్పు
లోకంబు నీలోక మాలోకనీయంబె నీలోకసామాన్యధర్మా
వబోధానురోధంబులక గ్రోధకామాదులక దాకి యే
చింతలక జెంతలక జేరఁగానీక యేకాంతిక్వాంతులై
యుండువారుండువారందు నీదాక రాలేక లోలోర్పిడోలా
వలీకేలిలోలా జగన్మూల మూలాలవాలోల్లసత్సంవిదానంద
నిష్కంధసీమాసమారామరమ్యస్ఫురద్ధామ సత్యప్రకాశావ
కాశా గుణావేశ దేవేశ నీవిశ్రుతైశ్వర్యమోవిశ్వధుర్యం
బవార్యంబ¹నార్యుల్ సమాత్పర్యులై పూని దుర్బోధబోధా

పగాధీశులోఁగ్రుంగి పొంగారు మాయాతరంగోరుసంఘాత
 సంఘట్టనం దూలియే త్రోవలం దావులం బొంద కుడ్డామచ్చ
 ప్పొడ్చవడ్డాహనిగ్రాహ్యులై పోదురవ్వుక్త సువ్వుక్త దివ్యా
 కృతీ కృష్ణతృష్ణామయోద్వృత్తివేలాయితాఖర్వయోగావ
 యోగా మహాయోగినిర్ణేత నీతత్త్వమాద్యంబ నాద్యంత
 మత్యంత మక్షోభమక్షీబ మక్షీణమక్షీబ మక్షేక మవ్యాజ
 మాజేయనిర్వాణసర్వస్వయూలంబు మూలంబు సుచ్ఛూల
 మామూల మానస్వతంత్రీభవల్లోకశోకం(!)బవేలంబకాలంబ
 కర్తంబు నిసీమశర్తంబు నిర్తాయధర్తంబు నిష్పంకలేశంబు
 నిశ్చంకరూపంబు నిశ్చేయసప్తత్యయోమ్భూతిహేతుత్స
 సిద్ధంబు సిద్ధాంత సిద్ధాంతసంపాద విజ్ఞుండఁగా నేని నానాసు
 మానాదిబంధాత్ములు బుద్ధినైర్మల్యకల్మాషముం బొంద
 కున్నారు దుష్కృత్యశత్రుత్వము లుద్యుక్తశక్తి మహా
 భక్తిసంయుక్తులై సత్యసంవిత్సుధాసిక్తసూక్తుల భవత్పాద
 పంకేరుహభర్తృకై కూర్పు నీహర్షువాచై నిరాతంకకైం
 కర్మసామ్రాజ్య సంచూఢ్యతం బొల్చువారౌదురే యెల్ల
 వారున్ ముకుందా సముద్రాంతరానందనందాత్మజానందక
 త్రిడనాభ్యస్త హస్తాహతోద్వృత్త నిర్వృత్త నిర్వక్త
 చక్రానలజ్వాలికావహతి దైతేయ సమ్రాట్పతంగా పతం
 గాగ్ని కోటిప్రభాఖర్వ సర్వంకషోత్తేజ తేజోమయాకార
 కారుణ్య గాఢోత్తరంగా విహంగాధినాథా పరోపక్రియా
 దత్తరత్నవర్తంబు మీపాలు మాపాలు నీపాలన ప్రాణి
 భావంబు భావించి నేవించు భావంబు భవ్యాగమవ్రాత
 చౌర్యంబు కార్యంబుగాఁగొన్నయన్నీచుమున్నీట బెన్నీటఁ

బాతాళ¹మూలంబునక గిట్టి వేపట్టి చెండాడి క్రిడారసో
 త్రేకపాకంబుఁ గైకొన్న యన్నిగ్భరోన్తానమీనావతార
 క్రియావిఫ్రమంబుక బరిభ్రామ్యమాణస్ఫుటోత్తుంగశృంగ
 క్షతాకాశమూలంబు శైలంబు కవ్వంబు గరోవ్విల్లసత్కాలకా
 కోలకాలానలాభీలభోగంబు నాగంబు ² వేత్రంబు చిత్రంబు
 పెంఱిపాండఁ బొంగారు సుజ్జృంభితాంభోధి కుంభంబునై
 నట్టి వెన్తోపుదీపెక్క నింపెక్క సంపద్యమానాత్మసంపత్కళా
 నంద⁴తంద్రాలువై బొల్చునక్కామ్యకూర్తత్వశిల్పంబు కల్ప
 క్షయోద్వృత్తతాయంబులం జెంది పొందేదియందేదియక
 దిక్కుదాఁగానమిం గ్రాఁగు పెన్నేల నన్నేలువాఁడిప్పుడిప్ప
 టులీలం గటాక్షించునో యంచుఁ జేరాస గూరంగనారంపుఁ
 జేర్తిం నడుంగేద నాబాలు క్రొవ్వాలుగోరం గడుం బ్రేమ
 నాలింగితుంజేసి వేతెంచి యిచ్చానురూపస్థితిక మిన్ను
 మన్నంద మన్నించి నిష్పంకతాచిత్రవిద్యన్తనకపల్వలక్రోడ
 సంక్రీడ శీలించు సుత్రాలకోలస్వరూపావలేపంబు నై వేర్చి
 యుక్ ⁵స్వర్చిదాకారఘోరాసురాధీశ వక్షస్థలోద్వేల
 కీలార్కబాలార్కుచేలీలఁ ద్రైలోక్యచేతస్సుఫరధ్వాంత
 ముం ద్రోచి⁶రోచిష్టువైయున్న ⁷యీభవ్యదివ్యావతారో
 దయస్ఫూర్తి నాపూర్తమై యొప్పు నీయొప్పు ముష్టేష్ట
 రక్షించు లక్ష్మీశ యీశా సృసింహ⁸ నమస్తే నమస్తే నమస్తే
 నమః.

111

1. మూలంబులక. 2. వేత్రంబు. 3. పొందు. 4. తంద్రాలువై.
 5. స్వర్చిదాకార. 6. ధీర. 7. రోచిష్టులై. 8. యాభవ్య.

చ. అని బహుభంగుల స్తుతినుకావలి తన్నినుతించువాఙ్మయ
ధ్వనులు నభోదిగంతమిళితంబులుగా మిశ్రవేకవిస్ఫుర
ద్వనదితీసూనుకుంజర విదారణ దారుణ భేలనంబునం
దన నరసింహలీల విచిత్రస్థితి సార్థకమై తనర్పఃగన్. 112

తే. వీరరాద్రభయానకవిస్తయాఖ్య
రసములను బోధ్యభంగుల నెఱక మెరుగ
నఖిలభువనహృద్యంబుగ స్వభూదు
నిపుణచక్రకానటనంబు స్వహించు. 113

*. తదనంతరంబ యయ్య
వృద్ధమోరవిజృంభణంబు ¹మాని వికాసం
బొదలుగఁ బ్రవాహసాము
ఖ్యదయాసౌందర్యచూతవాకాదుండై. 114

త. శివరమలదళః బులకు
బ్రతయగు లోచనములందుఁ బ్రబలు ప్రసాద
స్తోతరుచిహాములు దిశా
ప్రశీతిక్ బూజ్యేదురుచులభంగి వెలింగెన్. 115

చ. ఆయాచేవుండు ప్రహ్లాదు నాలోకించి నిజ జనకుని జన
నంబు భక్తివిరహితం బయ్యె మమ్ము గలయుటకు లేవ్వుని
యంతరంగంబుతోడ నున్న యతనియాకారం బులక్షించి
నగుచు నిట్లనియె. 116

తే. తండ్రి యుఱక లేమికి విషాదంబు వలదు
కాలగతితోడ నతనికి మేలు గలుగు

బుత్రకృత్యంబు లెల్లను బూనినడపు
జనకునకుఁ దద్విభూతియు సంభవించు. 117

క. మెచ్చితి నిను నీకీపారఁ
పొచ్చెపుఁబలు కేల యింక బుధవూజిత ! నీ
సచ్చరిత మిచట నచ్చపు
టచ్చు మదీయప్రపత్తి కఖిలమునందున్. 118

క. దై తేయరాజ్యవిభవ
ఖ్యాతి యెసంగ నీవు పెద్దకాలము భవ భో
గీశయ మనాసక్తుడ
వై తగభుజియించి పొందు మస్తత్పదమున్. 119

క. నాయెడ నసూయ చేసె
స్త్రీయయ్య యనంగ వలదు నిజ మితఁడును దో
షాయత్తుడు గాఁడు తుడిక
జేయుదు శీతనికిని బరమస్థి కుమారా !. 120

ఉ. ఈవనరాసు⁴ (లీకులమహీధరసప్తక) మీరవీందుతా
రావిభవంబు లీగగన మీదిశలుండెడునంతకాలమున్
గోవిదకీర్తనోల్లసితఘోషణమై భవదాత్మభక్తిస
ద్భావవివేకపాకజనితం బగువేర్చి ప్రసిద్ధి నొందెడున్. 121

వ. అని ప్రహ్లాదుం డాహ్లాదంబు నొందు కృపామ
ధురవచనంబు లుపచరించుచున్న యప్పరమాత్మ పరమ
వాత్సల్యవైభవంబునకుం బొంగి మహామునులును సనిమిషు

1. టచ్చ. 2. గాతీశయము నాసక్తుడవై. 3. నతనికిని. 4. వ్రాక
ప్రతిలో లేదు. దరణి.మి.అనిమాత్రమున్నది.

లును జయజయశబ్దంబుల నద్దేవు నభినందించిరి. తదనంత
రంబ యయ్యందఱఁ బ్రసాదదృష్టి నాలోకించి యజ్జగదీశ్వ
రుం డిట్లనియె. ఈమహనీయస్థానంబు పరమమంగళంబై
నన్నుం దనయందు నునుపంగోరుచున్నయది. నాహృదయం
బునఁ జూడ్కులు నిండంబ్రియంబు నొందెం గావున
నిమ్మహాశైలంబునంద యుండంగలవాఁడ మీరు మదీయ
బలం బహోబలశబ్దపూర్వకంబుగాఁ బ్రశంసించితిరి గావున
నీతీర్థం బహోబలనామధేయంబునఁ ద్రిభువనపావనంబై
వెలయుంగాత నాచేత నధిరూఢంబైన యిగ్గిరియును గరు
డాద్రియనం బ్రఖ్యాతిపహించునని యానతిచ్చె నప్పు డగ్ర
భాగంబున. 122

ఉ. శ్రీకమనీయమూర్తి నరసింహపదాంబుజనేపః గోరిమం
దాకిని థాత్రిమీఁది కవతార¹ మొనర్చె నిజాంగలీల న
స్తోకతరంగసంగములతో సమదాలిమనోజ్ఞపకజో
త్సేకముతో లసచ్ఛిశిరనేకమనోజ్ఞమహోత్సవంబుతోన్. 123

వ. ఆమృహానది కొలువు నైకొనియె నాదేవుండు (దాని) భవ
నాశిసీసమాహ్వాయం బని యభినందించె, నింద్రాదిసురలును
ప్రహ్లాదప్రముఖులును గొనియాడిరి. తదనంతరంబ తత్ప్ర
దేశంబున బున్నాగ నాగకేసర సరళ రసాల తాల హిం
తాల తమాల నారికేళ నారంగ మాతులుంగ లవంగ లికుచ
క్రముక కుటుజ నిచుల చందన చంపక వకుళ కురువ కాళోక
శమ్మాక శమీక మధూక మాధవీతిలక తింతిణి నింబ

1. మొనర్చె.

జంబూ జంబీర పనస హరిభద్ర భద్రదారు దాడిమీ
సుమనో మల్లికా మరువకతులసీ ప్రముఖ వివిధ తరు లతాలం
కృతంబును నిరంతర వసంతవాసభవనంబును నగువనంబునం
దుండి.

124

సీ. నిండాగుచందురు నెరసుఁ గొండొక జేసి

మిగులఁజెన్నొందిన నగు మొగంబు

వెలిదమ్మిరేకుల చెలువు మాయించి యు

గ్గడుపుగ బెలసిన కన్నుగవయుఁ

*గనకకుంభములఁ జల్కలుచేసి యెంతయుఁ

గ్రొవ్వాడి ప్రేఁగైన కుచయుగంబుఁ

గెందలిరాకులయందంబు వెనఁజించి

రంజిల్ల మెఱయు కరద్వయంబుఁ

గీ. గలిగి సర్వలక్షణశుభాకారలీల

విమల¹భూషాంబరోజ్జ్వలవేష మమర

నాదిలక్ష్మీయు సకల లోకై కమాత

యష్టహామూర్తిఁజేరంగ నరుగుదెంచె.

125

ఉ. శాంతియు: ²దుష్టియుఁ ధృతియు సన్ధతియుఁ మొదలైన
నెచ్చెలుల్, సంతతభక్తి దన్దాలువ సంయమిదేవగణంబు
లద్భుతా, క్రాంతకుతూహలస్ఫురణఁ గన్దొనుచుండఁగ నట్లు

* “మెఱుఁగెక్కు పవడంబు నొఱుఁచి చీరికిఁ గొన, కనుముదేఱెడు పల్ల
వాధరంబు.” అని యొకపాఠము. వ్రా. వ్ర. యం దధికముగాఁ గలదు.

1. భూషణాంబ. 2. దృష్టియుఁ.

పచ్చి శ్రీ, కాంత ముకుందునంతటిః నైకొనియెన్ సవిలాస
భేలతన్. 126

ఉ. కోరిక లంకురింపః దనకూర్చి నితంబిని యూహపీతమున్
జేరినమేన నెల్లెడలః జెన్నలరన్ బులకంబు లొక్కమై
నీరికలెత్తః గన్నులకు నెక్కుడుచాయలు నెంద నవ్వనిం
డార మొగంబునంబెలయనప్పర మేశ్వరుఁడొప్పె¹ నెంతయున్.

క. ఆలక్ష్మీపతి యాకృతి
యాలోకంబులను సంతకాలోకములన్
గ్రోలుచు నానందాంబుధిః
దేలుచునుండిరి మునీంద్రదివిజప్రవరుల్. 128

ప. ఉప్పుహలక్ష్మీనివాసం వై సయారముచేయోద్యానంబును లక్ష్మీ
వనం బనువేర నమరులచేతన్ గీర్తితంబయ్యె నాక్షణంబ
వేదంబులునాల్గును సాకారంబులై తత్పమిష్యకై లంబున నవ
తరించి సవరించి చనుదెంచి లక్ష్మీనరసింహు ననేకప్రకా
రంబులన్ బ్రస్తుతించె నది కారణంబుగా మును లాశైలం
బునకు వేదాద్రియను నభిధానంబొనరించి కొనియాడి ట్లు
లక్ష్మీసమేతుండై యానృసింహదేవుండు తేజఃప్రసాదోల్లాస
దేవీప్రమానదేహుండగుచున్న యవసరంబున. 129

మ. నుతలక్ష్మీవనపుష్పసౌరభముల² స్పృహరి లోలోర్తి³ కిసం
గతిరంగదృశనాశిసీసలిలనేకస్వైరశీతాత్మః⁴ డై
యతులోద్యన్తృదలీల మందపవనుం డబ్జాక్షసేవాసమా
గతదేవద్విజకోటిచి త్రములకుం గావించె నాహ్లాదమున్. 130

సీ. కిన్నరగంధర్వగీతనాదంబులు

వంతచందంబున విస్తరిల్లె

దివ్యదోఃప్రహతవాదిత్రఘోషంబులు

చిత్రయాథంబులై చెన్నుమీఱె

నమరకాంతల లసదభినయోల్లాసంబు

లభినవన్యాసంబు లమరఁబేర్చె

గల్పభూరుహపుష్ప కమనీయవృష్టియ

పూర్వసౌరభములఁ బొల్పుమిగులె

గీ. ప్రమదములు నిండె బావనప్రతిభ నెఱసె

నఖిలకల్యాణభంగులు సతిశయిల్లెఁ

గరుణ సరసింహదేవుండు చిరతరముగఁ

దగిలి శ్రీమదహోబలస్థాయియైన.

181

వ. తదనంతరంబ.

182.

చ. సనకసనందనాదియతిసంఘము సత్రిమరిచు లాదిగాఁ

దనరు విధాతలున్ బ్రకటధర్మతపోవ్రతనిత్యకీర్తులున్

మనువులుఁ దోడరాఘవనమానుస్యండు పద్మజుఁ డేగుదెంచె న

వ్యసయహనాభు భక్తజనవత్సలు భక్తి భజించువేడుకన్. 183

వ. మఱియును మేరుమందారహిమవద్వింధ్యనిషధహేమకూట

కై లాసవక్రవాళాది కైలంబులును గంగాయమునా నర్తదా

మహానదులును ప్రభాసపుష్కరప్రయాగసాలగ్రామ గయా

వటకాశీరకాలంజరకేదారాది మహాతీర్థంబులును గాశీక్షేత్ర

కురుక్షేత్రాది పుణ్యక్షేత్రంబులును పుష్కరారణ్యదండ

కారణ్య నైమికారణ్యాద్యరణ్యంబులును లవహోదక శుద్ధోద¹ కాదిసాగరంబులును జంబూష్లక్షశాల్మలాదిమహా ద్వీపంబులును సగ్నిష్టమ వాజపేయాతిరాత్ర² హయమే థాదిమహాధ్వరంబులును యమనియమాదియోగాంగంబు లును మహాపద్మశంఖమకరకచ్ఛపాదిమహానిధులును సహో రాత్రపక్షమాసస్త్వయససంవత్సరాదికాల విశేషంబులును భూలోకభువర్లోకాదిలోకంబులును దిగ్విదిగ్గగనంబులును కమనీయాకారంబులుధరియించి యయ్యాదిదేవుఁగొలువ నా విచ్ఛించె. వసుధుద్రమరుదశ్వోవిశ్వేదేవాది దేవగణంబుల జయజయశబ్దంబులును బరమయోగీంద్రముసీంద్రనివహం బుల సాధువాచంబులును బ్రహ్మాదనారదప్రముఖభక్తజనం బుల నిరంతరస్తోత్రనాదంబులును బ్రహ్మాంద్రమచుత్ప్రజా పతులమహాప్రసాదాభినందనధ్వనులును గిన్నరవీణాస్వనం బులును భరతాదులయాతోద్యనివదంబులును గలసి బ్రహ్మాండకటాహంబు పూరించె నివిధంబున నభినవస్వర్గం బనం దగి యపరబ్రహ్మలోకంబు నా నొప్పారి ద్వితీయ వైకుంఠం బనం బరఁగి యహోబలంబు సకలకల్యాణంబులకు జన్తభూమియు సమస్తసంపదలకు నాస్పదంబును సఖిలధర్మం బులకు నాథారంబును బరమభాగవతైశ్వర్యంబులకు నిత్య నివాసంబును నై ప్రకాశించుచుండె నట్టియొడ. 134

క. తనబింబము వేటొకటై

పెనుపొందినయట్లు మెఱయు వెలిగొడుగు ప్రియం

1. కాద్యాది. 2. హయమేయాధి. 3. విశ్వధ్యాధి.

రసికశుభావతారములఁ బ్రస్తుతి పొందుదు విశ్వరక్షణ
వ్యసనమతః జతుర్యగములందును నీకృప యిట్లు శ్రీనిధి!

క. ఆపదయగుచో నెందును

రూపించిన నంద ¹కలిగి రూపుగ భక్తుం

జేపట్టుదు నీ సరిగా

నోపునె యేదై వములు సహోబలనిలయా!

144

ఉ. నేరనివార మేమిటికి నిక్కము నీగుణరూపచింతకు

స్నేరము పెద్దయున్ని యమనిష్ఠయు భక్తియుఁ బూనిసల్పఁగా
నేరము మమ్ము నిష్ఠిధము నేరమి చూడక యాశ్రితైకర
తూరతబుద్ధివై కరుణఁగావు మహోబలతీర్థనాయకా! 145

వ. అని యిట్లు భారతీవల్లభుండు సల్లాపరూపంబుగా నభరూ
పార్థసంస్తవంబు గావించినఁ గారుణ్యతరంగితాంతరంగుడై
దేవతాసింహుం డగు లక్ష్మీనరసింహుం డప్పితామహుడెస
మధురస్థితవికాసభాసురంబులుగా నాలోకించి యిట్లనియె.

నీ. మునుల తీవ్రపుశాపమునఁ జేసి మత్ప్రతి

హారులు దితిసూనులై జనించి

²రందగ్రజాండుహిరణ్యకశిపు డభిహతుఁ

డయ్యె హిరణ్యాతుఁ డనుజుఁ డింక

నాదివరాహరూపాస్తదీయోగ్రతే

జంబుచేతన యుపశాంతిఁ బొందు

వినుము త్రేతాయుగంబున వీర రావణ

కుంభకర్ణాఖ్యరక్షోవరేణ్యు

గీ. తై సముద్భవ మందుదు రపుడు నేను
నవతరించి జయింతు మూడవయుగంబు
నందు శిశుపాలదంతవక్త్రాఖ్యైబుట్టి
పడయుదురు పీరు మద్భావ భవ్యపదము. 147

వ. అని యానతిచ్చి యిట్లును నహోబలనామధేయంబున నిష్కహా
తీర్థంబు మదీయనివాసంబై నేడు మొదలుగాఁ ద్రిభువన
పూజనీయత్వంబునం బొగడొందు నిష్పడు మత్సేవోత్సవం
బునకుం జరుఁదెంచిన యియ్యమరగణంబును నిష్టునిసముద
యంబులును సాగర ద్వీపాదివిశేషంబులునుం గూడ నిన్నియు
నిచ్చోటన నిరంతరంబును సన్నిధి చేసి యుండునది యిది
1యస్త దీయాజ్ఞాపనంబు. 143

చ. సకలసురైక²వాసమును సర్వమునీంద్రమయంబు విశ్వతీ
ర్థకలితముఁ సమస్తసుకృతప్రభవంబును నై త్రిలోకదీ
పకమగు నీయహోబలము భక్తి యెలర్ప భజించు నంచితా
త్మకులకు నెల్లతీర్థములుఁ దథ్యముగా సమకూరు నెప్పుడున్.

సీ. విషువద్దివములరవిగ్రహసోమగ్ర
హణములఁ బున్న మనమవసలను
హరిదివసముల జయంతి బొరసి వెండి
యును బేరుకల పుణ్యము క్తతిథుల
భక్తి నేతెంచి యీభవనాశిసీమహా
నదిలోన నభిషేచనంబు సల్పి

గరుడాద్రికందర స్థిరమందిరంబునఁ
బొలుపారు నన్నహోబలపురీశుఁ

ఆ. గొలుచువారు పుణ్యములకెల్లఁ గుదురైన
వారు నన్ను నెపుడు వలచువారు
వలతు నెపుడు నేను వారికివారికి
నే నొర్పు టరయ రెట్టివారు.

150

మ. భవరోగంబుల కౌషధంబు భవపాపజ్వాలకుఁ వైరి దు
ర్భవపంకప్రవిశోధనంబు భవఖావస్ఫారత్పష్టాహరం
బవిరోధంబకలంకమక్షయరసోదాత్తంబు భక్తప్రియో
త్సవమెందుఁ భవనాశినీజలము నిత్య స్తుత్య మిష్టేదినిన్.

క. భవనాశిని భవనాశిని

భవనాశిని యనుచుఁబలుకు భక్తజనులకుఁ

భవనాశిని భవనాశిని

యవుటకు భవియంచు సందియంబును గలదే.

152

ఉ. నాకరుణారసంబుభవనాశిని నాన వినాశనాకృతిఁ
శ్రీకరవాహినీ¹తనుతఁ జేకొని నాకమనుష్యులొకద
ర్శికరగేహగాహితపవిత్ర²జలౌఘమునఁ మహాజన
స్లోకితయైతనర్చనతిలోక విలోకసుపాకభవ్యతన్.

153

సీ. అసురాంగనాకుంకుమాంగరాగంబున

నరుణోదయచ్ఛాయ నమరునెడలు

మునివర నియమనిర్దుక్తకుళాక్షత

ములఁ దెట్టువలుగట్టి పొలుచునెడలు

శబరికాశ్రమశ్రవణప్రశస్త్యబ్రహ్మచర్య
చిత్రితోద్ధుల విలసిల్లునెడలు
మదకలకాంతార మాతంగమదజలో
ద్వేలాంబువుల నిగ్గుదేటునెడలు

గీ. నగుచుఁ బ్రతిదివసంబును నతినవంపు
టొప్పిదంబులు దనుఁజెంద నుల్లసిల్లు
సకలకళ్యాణకౌశలీసత్యవాహ
భవ్య యీభవనాశిసేవరమతఱిసి.

154

ఉ. ఈవనధిప్రసూతయును నేనును నింపెనలార వేడ్కమై
నీవనమధ్యభాగమున నెప్పు చరింతుము దానఁజేసి ల
క్ష్మీవననామ మివ్వనము శ్రీరమణీయము లోకసావనం
భావనకాంతచంద్రవసుథాంబరసుస్థిరమిజ్జగంబులన్.

155

క. తనుఁదలఁచినఁ దనుఁజూచినఁ
దనుఁజెందిన తనుసమంచితస్తోత్రములకా
గొనియాడిన లక్ష్మీవన
మనుషమ సకలాంధసారమగు జనములకున్.

156

సీ. భవభానుతీప్రతాపంబునఁ బడనీదు
తనతరుకాఖిల తననుపునీడ
దుగిఖవాసనములఁ దొలఁగించుఁ దనలతా
వరపుష్పశోభితవాసములను
దనతనుగాలిసోఁకునఁజాలఁజిగురొత్తుఁ
జతురమనోజ్ఞవిజ్ఞానలతలు

వనవిహంగమముల యనుగుటెలుంగు లా

హ్వనంబు నేయు కై వల్లఖగము

గీ. ననినఁ బొగడ నలవియగునె యహోబల

భూషణంబు సుకృతపోషణంబు

సాత్త్వికప్రియంబు సర్వాశ్రయంబు ల

క్షీవనంబు భువనపావనంబు.

157

ఉ. ¹ఈవిపినంబుఁ గమ్మవిరు లిందిర² క్రమ్ముడి కీపరాగముల్

శ్రీవదనాబ్జవాసనకుఁ జెన్నగు నీవనచల్లవంబు ప

ద్వావిలసత్పదంబుగరిమంబున కెందును దాన(?) మేది ల

క్షీవనమంచు సంస్కృతులు నేయుదు రర్థిసమ స్తలోకముల్.

క. ఈవేదశైల మమరంగ

నావేదశిఖాగ్రవర్తి యగు ననంగను వి

ద్యావిభవము సాధులకుఁ

గావించుచునుండుఁ దన్నుఁ గని కొల్వంగన్.

159

క. వేదనగమఖలకల్ప

³వేదవినోదమును వేదవేదాంగవిధా

వేదితము ⁴నిఖిలభవని

ర్యేదాది ⁵విధుతివివేకవేద్యము థాత్రిన్.

160

ఉ. ఆగమశైలశృంగములయందు మృగేంద్రసకృద్విభూతి నే

⁷నీగతి నొప్పుదు న్నహిమ యింపుగ శ్రీనరసింహమూర్తి లీ

లాగరిమంబునన్ దనరులాగునోనిట్టిద దీనిమాళి⁸యి

ట్టిగరుడాద్రిపేర్తి నుతియింపఁగశక్యమె యెట్టివారికిన్. 161

1. ఈవలితంపుగమ్మవిరు. 2. క్రమ్ముడి. 3. వేదవినోదమున. 4. వివర⁹

భవ. 5. విదిత. 6. శృంగశైల. 7. నేగతి. 8. నిట్టిద. 9. య.

క. గరుడాద్రి దురితవిషధర

గరుడాకృతసిద్ధసాధ్యగంధర్వమరు

ద్గరుడానేవ్యం బుజ్జ్వల

గరుడాయిత మస్తదీయకర్తృత్తికిన్.

162

ఉ. భాసురభానుభానునిభ భా విభవుఁ గరుడాద్రిదివ్యసిం

హాసను నన్నునున్న తదయాద్వై నహోబలతీర్థనాథుల

క్షీసమువేతుఁ జారునరసింహశరీరు భజించు నుత్తముల్

వే సకలార్థసాధ్యసుఖీధుల గ్రాబుదు రెల్లకాలమున్. 163

వ. మఱియు నీయహోబలంబు సమస్తతీర్థసారంబు గావున

నిందులఃపీర్థంబుల వివరింపనుం దత్ఫలంబు భూషింపనుం

బహుతరంచైన కాలంబు వలయుఁ గృతత్రేతాద్వాపరకలి

యుగంబుల నిష్కహాతీర్థంబుమీఁదఁ దాత్పర్యంబులేక నన్నుఁ

గొల్వక యథేష్టచరితు లగుదురు భాగ్యంబున నెవ్వరేని

యచ్చటికి వచ్చి భయభక్తి విశ్వాసంబులతో మదీయనేవా

సక్తులయిన వారలు సకల మనోరథంబులు సఫలంబులుం

గాఁగని దివిజులకుం బడయరాని యస్తదీయలోకాభిగమ

నంబుఁ బడయుదురు. ఇది పరమరహస్యంబు. త్రైలోక్య

హితార్థంబు గా నెఱింగించితి నని వెండియు నిట్లనియె. 164

క. విను కలియుగమున మానవు

లనయము నాస్తికులు దృష్టమైనది దెలియం

గనుఁగొనియు నమృతనియే

నొనరించిత ప్రత్యయంబు లొకకొన్ని గృహన్.

165

సీ. సంతానకాంక్షులై యెంతయుఁ జింతిల్లు

కాంతలు పురుషులు గలిగిరేని

చేరి జయార్థులై బీరంబు మిగులంగఁ
 గడఁగెడు రాజులు గలిగిరేని
 యధికరోగార్థులై యారోగ్యసంసిద్ధి
 గావింప వెజ్జలు గలిగిరేని
 బహువిపన్నులై పారంబు గానక
 కలఁగెడు దీనులు కలిగిరేని

గీ. వారువారువారువారును భక్తియు
 నమ్మికయును నెఱుఁగముల మిగుల
 వనునహోబలేశు నరసింహదేవునిఁ
 గొలిచి కాంతు రెల్లకోరికలును.

166

క. కన్నులు జాత్యంధునకు
 గన్నియకును జారుభర్త గర్భిణికి సుతుం
 డున్నతవిద్య విమూఢున
 కు న్నిజముగ నమ్మి నన్నుఁగొలిచిన నొదవున్.

167

క. నరహరి యహోబలేశ్వర
 శరణంబగు మనుచుఁ బలుక సర్వావస్థాం
 తరముల నెప్పుడు నతనికిఁ
 1గరస్థములు భుక్తిముక్తికళ్యాణంబుల్.

168

సీ. ఊరాభిభవనంబు శ్రీపురుషోత్తమం
 బాదికేశవ మనంతాలయంబు
 శ్రీకాంచిపురిహరిజేత్రంబు మధుర శ్రీ
 ద్వారక శ్రీరంగభూరిపదము

శ్రీహర్ష చరణంబు సింహాచలంబును
నాదివరాహసమాశ్రయంబు
మాధవాఖ్యంబు గదాధరనిలయంబు
బదరీవనము శాస్త్రపాణిగృహము

3. మొదలుగాఁ ద్రిలోకవిదితంబు లగు మహా
స్థానములును సుజనసంప్రచముల
నొప్పుగాని నా కహోబలతీర్థంబు
పగిది నధికవల్లభములు గావు.

169

4. ఏదివసుండునందయిన నెమ్మెయినై నను నెవ్వడైన న
త్యాదరవృత్తి భక్తిమతియై చనుదెంచి యహోబలేశు న
న్నాదిమనైవతంబు గనినట్టిమహాత్ముండు సిద్ధసాఖ్యన
మ్మోదమునొందు నెంతయు నమోఘము నాపలుకంబుజాసనా.

5. విరేషించి మద్భక్తజనంబులును వసంతమహోత్సవంబు
మిగులం బాటించి కొలువం గోరునప్పు డేనుబ్రసన్నుండనై
నేవకు మనోరథాంతులు నెరపుదు నమరాసురసంయమిసిద్ధ
సాధ్యగంధర్వాదులు దమ యిష్టసిద్ధిర్థంబు వసంతయాత్రా
ప్రసంగంబునం జనుదెంచి నన్ను నారాధించెద కాసమ
యంబున మర్త్యుల మర్త్యులను భేదంబు దోషక సర్వంబును
దేవతామయంబయ్యు నిప్పటిమహోత్సవం బిట్లొప్పినయట్లు
వసంతోత్సవంబు నాకు మనఃప్రియం బై యుండు. 171

6. ఆమరవసంతయాత్రనఖిలావనిమండలిమధ్యవాసులు
దమతమకల్ప భూజను లుదాత్తవిభూషణవత్ప్రగంధమా

లభ్యములునొనర్చువారలు నుపాయసంచయ మిచ్చువారునై
ప్రమదముతో నొనర్తురు కృపానిధి¹నన్ను నహోబలేశ్వరున్?

ఉ. అట్టివసంతయాత్రఁ గొనియాడినవానినిరి త్త నెన్నడున్
బుట్టువు చావు నొందని ప్రభుత్వము వైష్ణవరాజ్యలీలకున్
గట్టుదుఁ బట్టు ముజ్జ్ జ్వలవికాసకృపాకమనీయబుద్ధి మైఁ
జాట్టలు వీరునాకు నని చూతుఁదిరంబుగఁ నేను వారలన్.

గీ. హేమరత్న రజతభూమికన్యాదిక
దానములును సద్వ్రత క్రియలును
శ్లోక టికోటి ఫలము నొసగు నహోబల
తీర్థమున నొనర్చు ధీనిధులకు.

174

క. తపములు పితృకార్యంబులు
నుపవాసంబులును నియ్యహోబలమున ని
క్కచుభక్తి³ ననుష్ఠింప న
నుపమంబగు తీర్థఫలము లొందఁగఁగలుగున్.

175

సీ. అనవరతంబును నస్తదీయధ్యాన
శీలురై బుద్ధిరంజిల్లువారు
చత్రాంకతులసీవిశాలపాలగ్రామ
నేవ నస్త త్ప్రీతిసేయువారు
నతిభక్తి మచ్చరణాగతజనులను
గొనియాడివేడుకఁ దనరువారు
మామకదివ్యనామస్తోత్రసంసక్తి
నానందపరత నింపారువారు

గీ. చేరి కొల్చువారు శ్రీమదహోబల
తీర్థనాథు దేవదేవు నన్ను
వారు భుక్తిముక్తివై భవభాగులు
వారు పుణ్యాధనులు వారు ఘనులు. 176

క. యతులును సాత్వికులును సా
త్వతులును చక్రాంకభాగవతులును నిత్య
వ్రతులు నహోబలతీర్థ
స్థితు నమసింహత్తు నను భజింపగ నర్హుల్. 177

శా. వేదాధ్యక్షతీపాలనైకనిపుణుల్ విప్రోత్తముల్ సత్కథా
స్వాద్యక్షితులు భూవతుల్ గుణవతుల్ వైశ్ణవుల్ నిజాచార
సం, వేదుల్ తక్కటివారునుం గలియుగావిర్భావకాలంబునకా
వేదాతీతు నహోబలేశు ననుసేవింపంగఁ బాత్రుల్ మహిన్.

ఉ. వారలకెల్ల కల్పమనివారిణేయై మహనీయరుఁపుటా
కారిణియై విముక్తపదకారిణియై విలసిల్లుచుండు మ
త్కారుణికత్పలీల విను కష్టపుజాతియు నన్నహోబల
స్ఫూరనివాసుఁ జేరి కనుఁ బ్రాజ్ఞమేవితపుణ్యలోకముల్.

ఉ. మానవతోటికింక ¹ననుమానము లేల విముక్తికల్పి వి
జ్ఞానవిహీనపక్షిపశుజాతములుకా దటిసిమహీధ్రముల్
మ్రూచును రాయి లోనగు సమస్తచరాచరజంతుజాలముకా
బూని పునర్భవాతురత ²బొంద వహోబలతీర్థవాసతేన్. 180

1. నమమానము. 2. బొందునహోబల.

తే. విను మహాబలతీర్థపవిత్ర నేవ
యందు రుచి యెల్ల వారికిఁ బొందసీను
మాయగావెంతుఁ గవ్వపు మానవులకు
దాసఁ జెడుదురు మాత్యర్యదర్పనిరతి.

181

చ. అనితరతత్వశీలురగు నట్టి మహాత్ములు మాయ చేయు త్రి
ష్వనఁబడిపోక భక్తియుతభూతదయాఃలితాంతరంగులై
యనఁసు ననంత నచ్యుతు ననాది నతర్క్కు నహోబలేశు న
న్న సుపమునారసింహుమహితాత్ము భజింతురు సత్యధన్యులై.

తే. నీవు ముచ్చక్తుడవు మునిదేవసమితి
కెల్లఁ గురుండవు గావున నేను నీకు
నధికశోభ్యంబు విబుధరూప్యంబునైన
సిద్ధమంత్రంబుఁ జెప్పెద చిత్తగింపు.

183

చ. ఇలఁగల పుణ్యతీర్థముల కెల్ల నహోబల మెగుండఁ తలం
పలవడఁజేయు మామకము లై చనుభూత భవదృవిష్యద
త్యలఘుతరావతారముల కన్నిటికిఁ నరసింహమూర్తి య
గ్గలముగఁజూడు మివ్విధమ కాగనుమిశ్రుతిశాస్త్రవీధులన్.

చ. అని పరమాత్మఁ డిట్లు పరమార్థకథారసలీల వీచులన్
దనియఁగఁగ్రోల్పినం దగ పితామహుఁ డుద్గతసమ్మదాశ్రులో
చనుండుఁ బరిస్ఫుఃత్పులకచారుశరీరుండు నై సురారిభం
జను నరసింహు శ్రీరమణు సన్నతిలో నునిచెన్ దిరంబుగన్.

క. సుకలు మునీంద్రులు నానం
దకసాద్భిరిః దేలుచును సుదర్శనలక్ష్మీ
నరసింహమూర్తిహిందం
బరఁగించిరి తమ సమస్తభావము భక్తిన్. 126

చ. మఱియు సిద్ధసాధ్యచారణగంధర్వాదులును బరమరసావేశం
బునం దదాకారంబు గనుంగొనుచుం గౌతుకాశ్చర్యభక్తి
భరితభావంబులతోడ జయజయకబ్బితప్పులై యుండిరి. లక్ష్మీ
నరసింహదేవుండును బ్రహ్మను నఖిలదానవసులై స్వర్ణ
ధువ్వంగా నభిషేచనంబు చేసిన నతండును సాష్టాంగగండ
ప్రణామంబులతోడ బహువిధస్తోత్రపవిత్రాచ్ఛర లానర్చనం
బ్రసాదమధురాలోకనంబు లతనిపై సొలయ నప్పురమేశ్వ
రుండు వరంబడుగుమనిన నచ్చూహిత్తుం డిట్లు విన్నవించె. 137

క. ఏజన్తమున జనించిన
నాజన్తమునందు నీసమంచితచరణాం
భోజంబులపై ¹విగత
హ్యాజమయిన భక్తి భక్తవత్సల! యీవే, 133

క. ఖలులకు సంసారముపైఁ
గల వేడుకఁ బాపి మోక్షగరిమము కూర్పక
వెలయవలయు నీమహిమలు
దలఁపుచు నిట్లు న్న నాదు తలఁపున వరదా! 123

చ. అనినం బ్రసన్నుండై భక్తవత్సలుం డట్లకాననగ్రసించితి
నీవు యోగీంద్రులకు మద్భక్తజనంబులకునాం బ్రజ్ఞజనంబు

లన్నియు (?) నీయరచేతిలోనివి మదీయసాలోక్యసారూప్య
సామీప్యసాయుజ్యసిద్ధులకై గ్రమంబునక బొందగలవాఁ
డవ యని యానతిచ్చి మఱియు నిట్లనియె. 190

సీ. అధికబోధమ్మున నస్తత్త్వదాంబుజ
భక్తిరసంబునఁ బ్రకటమైన
నీమహనీయ వినిశ్చలచరితంబు
సంప్రీతి నేప్రాద్దు చదువువారు
వినువారు జనులకు వినిపించువారును
సకలకల్మషసముచ్చయము ద్రోచి
యాయురారోగ్యపుత్రార్థసమృద్ధులఁ
బొంది మద్భక్తి సొంపున వహింతు

గీ. ¹రన్యులు బడయ రానియదాత్త నిత్య
పదము బడయుదు రానందభాగులగుచు
సర్వపూజనీయం బగు సాధుహితము
వాచకంబు మన్తహిమకు వాఙ్మయంబు. 191

క. అని యానతిచ్చి త్రిజగ
జనకుఁడు ప్రహ్లాదదేవుఁ జరితార్థునిగా
నొనరించి విశ్వలోకము
ననిశము రక్షించుచుండె నధిక ప్రీతిన్. 192

చ. ²సమధికభక్తియుక్తుడయి శార్ఙ్గ భజించు నరుండు సంతత
స్థిమితయశోవిలాసుడయి చెన్నలరారెడు భోగభాగ్యదు

1. రన్యులకు. 2. ఇట వ్రాతప్రతియందు. చం. స...అని మాత్ర
మున్నది. క్రిందిదంతయు వెనుక యొరులచేఁ బూర్తిచేయఁబడినట్లున్నది.

ద్దమ విభవంబుమై సుకృతి తద్దయుఁగాంచుచు మర్త్యలోకని
ద్దమసమునాఁడు విష్ణునుపకంఠము నొందు వినిశ్చలంబుగన్.

క. అనిదేవశ్రవుఁ డెఱిఁగిం

చిన దివ్యక్షేత్రమహిమఁ జిత్త మెల్లర్ప

విని గాలవుండు ముదమును

దనువునఁ బెనగొన నృసింహు దలంచుచునుండెన్. 194

ప. అని రోమహర్షణుఁడు వినిపించుటయు సంయమిప్రవరులు
భక్తిరసావేశింబున నానందామృతభారల మునింగి యహో
బలనాథు నిచ్చలు దలంచుచు యథేచ్ఛం జనిరి. 195

— ౧౯ ఆ శ్వా సాం క మ ౧ —

క. గర్వితచైతన్యవిఖండన

దర్శికరశయన వరసుదర్శనశాస్త్రా

ఖర్యాయుధమండితభుజ

గీర్వాణాపసముదాత్త కేశవ నృహరీ. 196

శా. పారావారశయాన సింధుతనయాపాంగేక్షణోదార సు

ప్లేరాలోకనమూర్తి చైతన్యవిభవశ్రీవర్ధన వ్యత్యయా

కారుణ్యామృతవృష్టితర్పితసుభక్తవ్రాత నిత్యోదయా

రారాజచ్చరణాబ్జసంజనితగీర్వాణాపగా శ్రీహరీ! 197

మాలిని. ప్రకృతిగుణతరంగా ప్రస్తుతౌదార్యసంగా

సుకృతిజలధిభంగా సూరిచేతోబ్జభృంగా

నికృతిజననిదూరా నిర్మలాకారమారా
వికృతిజనుజ వీరావేశసంహారకారా.

198

గద్యము. ఇది శ్రీకంకరస్వామిసంయమిశ్వరచరణసరోరుహ
ధ్యానానందసౌందర్యధుర్య శ్రీసూర్యసుకవిమిత్రసంభవ
శంభుదాసలక్షణాభిధేయయైష్ట్యనామధేయప్రణీతంబయిన
శ్రీలక్ష్మీనృసింహావతారం బను పురాణకథయందు సర్వంబును
బంచమాశ్వాసము.

నృసింహపురాణము సమాప్తము.

పదములు అర్థములు

అ

*అంకనములు 2-84 గుఱుతులు.

అంచబోదలు 2-67 అంచమానలు.

అంకకరణము 4-71 ఆరి క్రితి.

తెలుగువారు అంకకరణమనినామ

మగు క్రితి వయ ఇష్టము మొ.

అర్థములలో దీని లాక్షణికముగా

ఉపయోగించురు.

అందొర 1-80; 105. 2-14.

80, 119. 3-15, 44, 94.

అచటచట. మఱిమఱి - మిగుల.

మాటిమాటికి—ఈ మొదలగు లోకే

మార్గములను ఉపయోగించె. శ.

ర. లో దీనికి గల అర్థము లన్నియు

లేవు. మా. ని. కొన్ని అర్థము

తెప్పుదు చెప్పి ప్రయోగముల

నుదాహరించెను.

అకరవృత్ 2-67 కంజలక్రములు.

ఆగ్రము 2-75 ఆధీనము.

అచ్చు 3-14 వడియచ్చు. గండరుచ్చ.

4-62. 5-118. విధము, వృ

క్షాంశము, వరపడి.

—కట్టు 1-8. 4-62, 5-63.

ఏప్పఅము.

అచ్చుక 1-55 విష్ణువు. అచ్చుక =

కాబని.

అజ్ఞ 4-184 ఆమెగు. ఇచట క్రింద

మందు అని లక్ష్యాక్షము.

అజ్ఞాలక 2-109 బుడబు నగరు.

అట్టె 3-6 ఈతని మాత్రురట్టె! =

ఈతని మాత్రురా?

అదంతువ 3-98 నమ్రత.

అతకరించుట 1-93, 4-93. ఆధు

కరించుట.

*ఇట్టి గుఱుతులు పెట్టిన పదముల అర్థము లింకను పరిశోధన చేయవలసి యున్నవి. వ్రాతప్రతులందలి కొన్ని పాఠములు అప పాఠములలో నుపాఠములలో భాష అంతయు బయట బడసిచే తెలియదు. ఈగ్రంథము నందు చాల అపపాఠము లున్నవి. అపవతిత పద్యము లర్థ మగుట లేదు.

అడలు 2-90 గర్వము మదము.

అడరు 5-97 భయమువలన చలించు.

అనుకు 2-56 పలుచన.

అనుగు-తోటలు ఎలుంగు. 3-111.

5-157. మనోజ్ఞము.

అనుగలము 1-37. 3-5, 14.

స్థానము అనుకూలము సమానము.

*అనుముదేలు 5-125 ఒప్పు. ఇది

వ్రాతప్రతిలో పాఠమునందలి పదము.

అనురక్తావలోకనుడు 3-14 ఎఱ్ఱని

చూపులు కలవాడు. అనురాగము

తోఁ గూడిన చూపులు కలవాడు.

అనువు 3-14 విధము.

అన్న 2-102, 3-89 పారవశ్యము

మదము.

అపకరణ్య రిపుడు 2-3 కరణు లేని

శత్రువులు కలవాడు.

అభిప్రాయము 3-45 ఆశయము

తలఁపు. అభ్యతో విను, చెవి యెగ్గి

విను-ఈ మొ. అర్థములందు ఇచట

ప్రయుక్తము.

అభియోగ్యము 2-13 ఎదిర్చి ఆక్ర

మింపబడినది.

అర్థాతీతము 2-18 వెల కెక్కుడు.

ఇచట ఇనుమిక్కిలి.

అర్థకరులు 5-63 పనులు చేయు

వారు, భటులు.

అఱలు 5-63 వాసగృహములు.

అఱిముఠి 1-14 సంభ్రమము క్షణ

తోభము కలత.

అఱువుడు 1-4 శిథిలము.

అఱుగు 4-27 అయధవిశేషము.

అవధిబోవు 2-90 అంతము నొందు,

క్షీణించు. చూ. హరి. పూ.

5-106—'తనకు' దివురు దేహ

దుఃఖం బెల్ల నవధి బోవ ఉ. 3-

201., 7-201. కొందఱు అవిధి

బోవు అని వరించి 'కష్టముల

పాలగు' అని అర్థము చెప్పిరి.

అవ్యక్త 2-24 మూలప్రకృతి. చూ.

వద్వీంశు. 3-91. కనబడనిది,

మనకమనక వినది.

అశేషభోగ 1-55 శేష భోగ=పాము

పడగ. ఎల్ల భోగములు.

ఆ

ఆక 4-113 అడ్డు.

ఆక్రాంత నియ త్యపేలవుడు 1-10.

ఆక్రమింపబడిన శుభాశుభ కర్మ

యెడ పలుచబడినివాడు. శుభము

కాని అశుభముకాని వచ్చిపడుచో

తెక్కిచేయనివాడు. సమదర్శి అని

తా.

ఆట 2-90 నింద.

ఆడట 3-94 ప్రేమము.

అర్చ 2-36 'అడు'కు ప్రేరణము.

అజిండు, లెక్క.

అర్చ బెలుగులు 2-73 అజపులు.

అజివోవు 2-90 వ్యర్థము.

అల 4-11 మూర్ఖు.

ఇ

ఇట్టలము 3-14 అధికము.

ఇటి 5 52 నలుగు. 'ఇటిసిన'లో

'సిన' లోకము. ఇటులే ఇటి గొంగిలి ఇటిగొంగిలి అని క. ర.

'ఇటుకైనది ఇటుగొంగిలి నన్నమై నది ఇటుగొంగిలి' అని వావిళ్లసిఘంటిపు. 'ఇ' పదమున ఇకారాదేశము.

మొకటి అధికము.

ఇటియు 4-43 నలుగు.

ఈ

ఈచపదు 5-51 పరివరయగు

శుష్కించు.

ఈరసము 4-26 వా.

ఈరకెత్తు 3-102 మొలకెత్తు.

ఉ

ఉడిచి 1-65 ఉడుగు ప్రే. ఉడిగించి.

ఉడివోవు 1-35 ఉడివోవు.

ఉదరి 4-46 పూర్వము ప్రణమలలో

ఉదరి = సుశ్రమించి. ఉదరి =

నిబృంభించి కోపించి చూ. సీ.

హంకారఘోరమై యుదరు

బెబ్బలిమిన లుఱక యెవ్వారు

నే దూచికొనియె, అర్చా.

6-315 5-277.

ఉపశాపము 4-155 భేదోపాయము.

ఉరలంద్రోచ 4-94 తొలగంద్రోచు.

ఉరి 2-36 చరినానంది. వెనుకటి

అచ్చులో ఉరి. ఇది క్షాంత

మగు ఉరువు ధాతువు.

ఉరియు 4-48 చరించు.

ఉఱక 4-135 అవలీలగా (ఉఱక పరిమాణము.) 5-177. మా

పాదక వ్యర్థముగా అకారణముగా

అని వావిళ్లసిఘంటిపు.

ఉలక 2-55 చులక. సీ. చులక

చాక, చులక యెట్టిద మన

నొకరు లఘుకపేర్లు. సాం. మాన.

421.

ఉలిచ్చ 2-105 ధ్వజ.

ఉగ్గడువు 3-38 అధికముగా.

ఉచ్చిపోక 2-47 చీలిపోవుట.

ఉత్తర్ణ 2-18 తీవ్రమగు బెడరింపు

గల. 'అర్హాదిభ్యోఽన్.' చూ.

ఉత్తర్ణ గర్హ స్ఫుష్టికంఠము

5-52.

ఉత్తాన 1-57, 4-163 అఱకు

తేనిది. వెలికినది. హరి. ఉ.

9-205-...ఉత్తానకతోరధార

మగు దారుణ వజ్రము...

ఉప్పరిలు 3-83 పుట్టు.

ఉప్పు 2-75 ఉష్ణము, ఉబ్బు.
ఉ

ఉంకించు 3-75 ఉంకించు. త్రివిష్టప
ములక గెల్వంగ నూంకింతు. కర్ణ.
3-130.

ఉండుకొను 4-178 నాటుకొను.
చూ. హరి. ఉ. 7-155,
9-231. ఆముక్త. 5-137.

ఉండునకు స్వార్థమున కొను అని
నూ, ని. పేర్చి తైలంబులు పెజికి
తైలములవై నూడుకొనంగ నొం
డొంటి వైవ. హరి. ఉ. 7-156.
ఇత్యాదులందు గ్రుచ్చుకొనిపోవు
మొ. ఆర్థములు చెప్పవలెను.

ఎ

ఎండకన్న 3-75 ఎండచూపు.
ఎడగొను 4-57 సందు చేసికొను.
ఎడమ 1-69, 3-75 చోటు, ఆవ
కాశము, నడిమిభాగము.

ఎదురెదుర 2-56. ఎట్ట యెదుట.
ఎరియు 4-43, 80 నశించు, ముడు.
ఎఱుమంటలు 2-14 ఎఱుని మంటలు.
ఇట్లులే ఎఱుగందు ఎఱుగత్తులు ఎఱు
సంజ మొ. చూ. హరి. పూ.
2-67. 4-113, 5-150.

ఎలయు 3-14 ప్రతిదించు.
ఎలరారు 1-50, 2-67 అతిశ
యించు. చూ. హరి. పూ. 6-103

అతపవారణంబు తెలరారంగ, హరి.
ఉ. 3-184, 4-70, 110,
227. 7-36. 'ఎలరు = సన్న
గాలి. ఎలరారు = సన్నగాలికి
గదలు' అని మా. రామకృష్ణకవి
గాను. స్వముచిత కుమార.
127-వ పుట.

ఎలర్పు 2-64 విచ్చు.

ఎక్కటి 2-3 ఒక్కటి.

ఎచ్చులు 2-124 ఎముకలు.

ఎల్ల-నాడు 1-35 ప్రతిదినము.

—వెంటలకు 1-54 అన్నివసులకు.

వ

విచు 5 44 కాటించు.

విచు 2-70 అతిశయించు.

విడుగడయు 2-14 అవ్య ఎల్ల. గీ.
ఎనయు సర్వపదార్థమై యేడు
గడయు నాంగ. ఆం. భా. 3-79.
క. గురుడును దట్టియుఁ దండ్రీ
యుఁ, బురుషుడు విద్యయును
వైవమును దాతయునా, బొరి
సేదుగడయుఁ దానై, హరి నను
రక్షించుఁగాత ననవరతంబున్. వా.
1. అ.

ఓ

బొడొండ 2-61, 3-111 మొ.

క్రమముగా మొ.

ఒకరుల మాటలు 3-56 ఒకర్ల

మాటలు. ఒకడుకు. బ. వ.

ఒకటి 2-119, 3-98 ఒడుపువేసి

తిగిచి.

ఒడుపు 3-96 గుడి పెట్టి దాటిక

దాటు.

ఒఱులువారు 4-23 విలపించువారు.

ఒలయు 4-63, 79 ప్రవేశించు

చూ. హరి. పూ. 2-31. 'క.

నానిజనాథుని తేజం । బారా

బోత్తముని యాత్తయం బొల

, యెగె.' । వ్యాపించు. మొ.

ఒజ్జ 4-36కపాధ్యాయుడు.

ఒడ్డారించు 4-2 : ఎదురుతిరుగు.

ఓ

ఓగితము 2-30 (యుక్తమ్) తగు,

పాలుపడు, వా. ని. పాత్రము.

పరులనింద పడుటకు పాత్రము

అని తా.

ఓజ 1-3 క్రమముగా.

—పఱచు. 1-70. 2-130.

3-14. 4-56 సిద్ధముచేయు, అల

పఱచు.

ఒడికత్ 3-33 ప్ర వాహములు.

ఒత్త 3-98 ఒకరితె.

ఓలంబు నొందు 2-50. భేద మొందు.

ఓలి మై 3-141. వరుసగా. 'ఒలి

వరుస యెలి సొదిది నా నోజ

నాగః గ్రమమునకు నాభ్యులు.'

ఆం. శే. 16.

ఔ

ఔదు 4-37 (ఓద్ధ) వెడచి,

వంతము. ఆలయ దురంబుపే రా

దశంగ. ఆం. శే. 17.

ఔషల 2-99 తల. (ముండల అప

సర్థమున ఔషల. సీ. ఔషలః

జవలేటి లేదరంగలు బాలుః దగు

చందమామ శయ్యాలు బూద.

(హరి. ఉ. 3-38.)

ఔషచారిక వృష్టి 4-183 అప్ర

ధానవృష్టి. అప్రధానము ప్రధా

నము. జీవభాష మప్రధానము.

మనకు నొంత వెలికిఁ గొనివచ్చి

తాను ప్రహ్లాదుడాయెను. వెలికిఁ

గొనిరావచ్చుచో ప్రహ్లాద మే

అనగా అనందమే యగును.

ఔషనిషదుత్ 3-23 ఉషనిషత్తము

ననుసరించువారు. రామాశకాదు

లందఱును ఔషనిషదులేమైనను

ఇచట అద్వైతులు అని అర్థము

అద్వైతులును ఔషనిషదులేగదా

క

కందు 3-14 నలుపు.

కందువ 1-37 ఏకాంత స్థలము.

ప్రదేశము. జాడ. చూ. ఆర.
5-399.

కజ్జలము 3-113 కాటుక, చీకటి.

కటికి 2-3 అధికము.

కడలు - చేతులు 1-34 అలలు అను
చేతులు.

—ఒత్తు 2 81 వ్యాపించు, చూ.

కరమూలముల జిగి కడలా త్తి
హరి. పూ. 8-168.

—పడి 1-70 అలలవలె అయి.

కరంశక్తి.

కడి 2-5 ముద్ద.

కడిది 4-24. కఠినము. అచువచుముల్

రతిస్తదులయాటకు నర్తము

లంచు: గట్టిపెట్టిన పుచ్చ బుతు

లీనతి కడింది చతుంగవ కళా-7.

చూ. శ. ర.?

—కనలు 5-26, 98 తీక్ష

మగు కోపము.

కనలు 2-3 మండు.

4-24 కోపము.

—అగ్ని 4-176 మండు నిప్పు.

కనుపుగొట్టు 5-31 ఖండించు, భంగ

పఱచు.

కన్ను 2-21. కేకు, కన్ను (క్లే).

*కప్పబడి 3-50. ఆచ్ఛాదించబడి.

కమలా, కర, కమల 1-53. లక్ష్మీ

హస్త కమలములు.

కమలాకర, కమల చెఱువులలోని, కమ

లములు. (క్లే).

కమియు 3-70 కవియు.

*కమ్ములు 2-66? ఇది శుద్ధపాఠమై

యొండదు.

కర 1-42 ఒడ్డు.

కరవటము 33-80 బరణి.

కరాళ 3-96 భయంకరము. రాహు

వదనము 4-184 ఎత్తైన కైలము

చూ. కరాళో దంతురే తుంగే

కరాళో భీషణే పిచ. విశ్వ.

కఱకలు 4-135 చేష్టలు దుశ్చేష్టలు.

కలితనంబు 2-21 సామర్థ్యము.

కలుచపడి 5-4 కలతపడి.

కల్ల 2-69 కల్ల.

కల్ల 2-5 ముద్దలు. కడి ఏకపచనము.

'కడిమాడ సేయంగుడుచు.' క్రీడా.

కల్లాల 3-3 తరంగము.

కల్లి 1-7. కలుగుట; నంపద.

కపణము 2-127 గుఱ్ఱములు మొ.

వానికి పెట్టు ఊలలు మొ.

దాణా.

కప్పుడు 4-25 పాపి.

కాకుచేయు 2-119 తిరస్కరించు.

కాదిలి 4-40, 79 ప్రేమము.

ప్రియభార్య. శ. ర. లో హవదము.

గాదిలిగా గ్రహింపబడెను. నన్నె
చోడుని కుమార సంభవము 2-23.
కావపు 4-157 కనుట; చూచుట.
'అది కలహానికావము' హరి.
ఉ. 7-99.
కావలము 4-53. దురాచారము;
పాపము.
కావల 3-63 కామయవస్థ ములు.
కిజుకు 4-23 (క్రిస్తు. రూ.) ఇడుము.
కన్న 5-27 హస, శిశువు. కన్నడు,
కున్నె - రూపాంకరములు. ఇది
కుణకశబ్దభవము. వెన్నుడ సిరు
బాసి వెడమాయ కోవల. కన్నల
కులుకులు గులికేసిపుడు' అన్న.
శృం. 116. ఓరి గున్న!' అని
వాడుక.
కుడలుడు 2-133, 5-90. చేరు.
స్వార్థమున పడు చు. 'గొట్ట,
రెట్టగూడబడిరి' హరి. పూ.
5-246.
కృతంబులు 4-54 హింసలు. ఈ
పద్యమున 3 పాదము నందలి కీడు
కును దీనికిని పొత్తుకలదు.
కృష్ణ 1-10 పాపము. (నలుపు
పాపము తమస్సు మొ. వానికిని
తెలుపు పుణ్యము నత్యము మొద
లగు వానికిని లక్షకము.)

కెడయుచు 4-178 కూల్పు, పడ
ముచు.
కేరు 1-43 బెక్కము.
కొంకరవోపు 4-108 పంపు వోపు.
కొంకరవోరె 2-75, 119. భియ
పడరే, వెనుదీయరే.
కొండిక పాయము 2-61 చిజుత
పాయము.
కొంక 4-86 సిరుడు.
కొంకామి 5-142 అకార్యము.
*కొలమే 5-45? కులమువాడా!
అని తాత్పర్యము.
కొలుపు-వేడ్కలు 1-78 పుట్టజేయు
4-103 కొలుచుట.
కొలదులు 5-42 మేరలు, పరి
మితులు.
కొనలు 4-170 (కన్ను) కొనలు.
కొర 3-94 కట్టుత్రాగెడు గిన్నె.
చవకము.
కొరి చెండాడు 4-121 కొర్రాడు,
విరుగు లోనగునవి కొమ్మలతో
బొడిచి దుమ్ము ఎత్తి వ్రేకేజల్లు.
దీనికి గ్రంథములయందు కొర్రాడు
అనియే ప్రయోగమని శ. ర.
ఈ వై ప్రయోగము నాచార్యుల
వారు గమనించి యుండరు.
కొండము 4-11 ప్రతికూలపు పలుకు.
కొలు 1-72 పెద్ద.

—మనః 4-170 మిక్కిలి తోడ 3-65 రేణువు.

విజృంభించి.

క్రందుగ 1-78, 2-31. తఱచుగ.

క్రందుకొను 1-132 మూఁగు, గుమి
గూడు. చూ. పొడంగన వేళ
యల్పెనని పొంగి కళింగ శకాంగ
ముఖ్యు లయ్యెడ నెడ యొక
క్రందుకొని. వసు. 1-147.

క్రంగు 1-130 ఉడుకు 4-144
నశించు. ప్రే. క్రాచు. 2-49,
5-94. నశింపజేయు.

క్రించు 3-19 అల్పఁడు. 'మిమ్ము
నీ క్రించుల యాదవాన్వయుల'
హరి. ఉ. 1-108.

క్రమ్ముడి 2-35 (క్రంగు+ముడి,
కుఱు+ముడి అని కొందఱు) అద
మగు ముడి అని తా. 5-158-
24 సు. ప్రతిక్రమ్ముడి అని
కలదు. బసవపురాణ పీఠికలో క్రి
ప్రభాకరకౌన్తిగారు క్రమ్ముడి
యను పదమేకాని క్రొమ్ముడి యను
పదము లేదని వ్రాసిరి.

క్రయ్యగఁబాటు 3-67 కృశించు,
పెనుదీయు.

క్రొన్విడము 3-75 క్రొవ్వు.

క్రొడాడు 4-47 క్రోరాడు.

క్రోల్పు 1-7, 5-135 క్రోలఁజేయు.
(క్రోలు+ప్రేరణము)

5-40 ఒరగంటిపై నూఱుట.

X

గంటి 5-12 గాయము చేయు
(గంటు త్రవ్వ.)

4-114 వి. గాయము.

గరుడాచల 3-1 వేదాద్రి చూ.
5-99, 5-122, 5-129.

గరువంపు బేఱులు 3-54 వివియగు
పిఱులు లేక, పెద్దయేఱులు.

—దిట్టలు 1-50 'గరువం బగు
తత్పరిబోధము.' హరి. పూ.

2-217. గరువంపు విచారము
లేల నీయెదన్. ఆరణ్య. 6-405.

—సూత్రధారి 3-78.

—దపంబు [విక్ర] 6-51.

—నిట్టూర్పు (కాశి) 4-69.

—గొటారులు (మను) 3-89.

గాడి తూపులు (పలు) 2-74 పెక్కు
గాడులు కల బాణములు.

గాంగేయ భవన 1-55 బాగారు
టిండ్లు, భీష్ముని ఉనికి.

గాధలు శ్రవ్య 1-9 మిట్టలు శ్రవ్య
అనఁగా మిగుల శ్రమపడు.

గాసట వీసట (చవివి) 1-9 సలక్ష
ణము కాని చదువు. 'గాసట =
గాథా సప్తశతి, వీసట = బేతాల
పంచవింశతి అనఁగా ఆధ్యాత్మిక

దృష్టి లేని చదువు అని క్రింది
 వోలు మొకటరావుగారు చూ.
 భారతి. 26 సం. 1-భా. 13 పుట.
 గినుము 4-99 పంచన.
 గినుపు 1-54 కవలించు ఇక్కడ
 నక్కడ నూడఁ జూచి మే గినుమగ
 నిర్వ. 7.
 గీటు 5-95 (కోఱలు, పాడలు)
 గోఱుకు.
 గోఱునె 1-95 భేదించుక. 'నాటుట'
 అని అచ్చకవి. ఆ. 2 ఆ. చూ.
 గుబ్బునన్ 4-3 ఒక్కమొడిగా.
 గురువులు నాలు 2-67 కరుగువాఱు.
 అతికయించు.
 గుఱుకొను 5-77 యత్నించు.
 గుఱుతు 5-142 మేర.
 గొనయము 2-74 విడిటినాకి.
 గోత్ర 3-14 కొండ కులము. (శ్రీ)
 గ్రక్కడలు (గ్రక్కు+అడలు) కం
 పించు, అడరు.

ఘ

ఘటికము 2-127 గుళిక. రసమచి
 లోనగునది. చూ. 3-54 నుదా
 మయ ఘటికలు.
 చ. ఇట క్రితమెన్ని తోయముల
 నిందు ముఖ ముఖ శేషమధ్యమున్,
 గుటుకునఁ గ్రోల నీ కుటిలకుంతల
 యెంగిటి మాధ్వింగల్లు విస్ఫుట

మధురత్వవాసనలు చూడరు గాక
 వివేకసుత్ సుభాషుటికలహాని
 మేలు మఱి కోరుదురే యిది
 క్రోలఁ గల్గినన్. (ప్రబోధ) 3-56.
 చ

చక్ర 1-53 చక్రవాకము, చక్రము.
 (శ్రీ)
 చక్రాక 5-176 చక్ర చిహ్నము.
 ఈ చిహ్నము తాల్చుటయు ఒక
 సేవ.
 —భాగవతులు 5-77 చూ.
 క. క్రితర చక్రాకితులగు, లోకులు
 శుద్ధులును బుణ్యులును నగుదురు
 వా, రీక్రియలు లేకయండినఁ,
 బ్రాకృతులనఁ బతితు లరంగఁ బడు
 దురుజగతిన్. చంద్రపురాణము 321.
 చట్టులు 1-3 శిష్యులు.
 *చదుళ్లు 2-34 చదురుకు బహువ.
 చతురోక్తులు.

చల్లిరి 3-68 చలువ.
 చవికాటు 2-56 చవికొఱుకు కఱుచు.
 చాగిలి 2-93 దండకారముగా
 నేలకు వ్రాలు.
 చిందిలి మందిలి 2-53 చెడరినది, చెడి
 నది.
 చిట్టలు 4-181 విక.
 చిదురుపలు 4-31 కునియలు.

చివ్వ 2-68 యుద్ధము. చివ్వలసిన =
యుద్ధములు కలిగింపగా.

చీకెఁ గైకొనరు 2-102, 3-126.
శేషమయినను లక్ష్యము చేయరు.

చూచుచు 4-41 మండుటయందలి
ధ్వనికి అనుకరణము.

చూడ్కిరేకులు 2-67 చూపులు అను
పూరేకులు.

చూతాడు-చూటలాడు 2-67, 35,
177. కొల్లపెట్టు.

చూకు 1-5 తాకు, ఎదిరించు.

చూయు 2-135 „

చెరులు పట్టి 2-117 నిర్బంధము చేసి
పట్టి.

చేయలెరి 4-77 సమీపము.

చొక్కు 2-66 పారవశ్యము.

చోద్యపు మూల్యములు 1-45 మిత
వెల కలవి. చోదనా మూల్యములు
అని అర్థాంతరము.

జ

జంకెలు 2-84, 4-44, 6-108
బ్రెదరింపులు.

జంత్రిము 4-123 సూత్రపు బొమ్మ.
ఇచట వెనుకపాదము నందలి
మాయయే యీజంత్రిము. ఇది
'ఒక అద్భుత కర్తము.' చూ.
నూ. ని.

జగిగొనియుండు 2-135 నిరంతర
మగు.

జతి 2-82 యతి. అటకు పాటకు
తగిన స్వర సుతతి.

జపరము 2-50 సాంద్రము. ఇది
శ. ర. పాఠము.

జయంతి 5-150 కృష్ణజయంతి
నృసింహజయంతి మొ.

జలాశ్రయ 1-53 జలము, జడము
అని స్థాన 'లడయో రభేదః.'

డ

డ(ద)క్కడ నేలందు 2-8 అనుభవ
యోగ్యముగా పాలింతును.

డిందు 2-16 ఇంకు.

డిందుకుబువనేరక 2-44 కుదురుపడఁ
జేయఁజాలక.

డెక్కొను 2-81 నెలకొను.

డొంకు 3-110 ఇంకు.

డోలు 2-67 'దోలు. రూ' జంటలు.
చూ. 'కుత్రచిన్న లోప శ్చ' అహోబ.

త

తక్కద 3-7 తప్పద, తొలగద.

తగులు 5-131 నిత్యనివాసముచేయు.
అంటిపెట్టుకొని యుండు.

తటవట 4-172 'తటవట. రూ'.
కలత నొందినది.

తట్టాడు 3-147 మట్టాడు తప్ప
టడుగులుజేయుచు తిడు.

తమూలి 3-74 (తమవు - - - - -
నాటి.

తపాగ్రత 2-21 తపము పని
ఉగ్రత. సకారాంతశబ్దములు. తపా
రాంతములు నగు ననుచున్నాముని
యిటులు ప్రయోగించెదము.

తరతరంబ 1-24 క్రమము - - - - -
వరగా.

తరితాల్పు 1-54 శంఖము - - - - -
వాడు-విష్టువు.

తఱకిన 1-91, 5-1. తఱకిన

తఱకియు 3-57, 5-9. న - - - - -
దాటు.

తఱులు 1-4, 3-14. అలలు - - - - -

తప్పిత 5-107 తప్పిచేయుచున్నది.

తలఁకు 2-21 భయపడు.

తలఁగు 4-97 తొలఁగు. ఈ పదము
ఇచ్చట అతుకదు. ఇది 'తిలియై
యందునా?

తలఁపు 5-189 హృదయము.

తానకము 1-37 స్థానము.

*తాఱని 2-71

తాళించు 2-81 తాళము జేయు.

తిలకించు 1-6, 70. 2-61, 63.

3-14, 97. ప్రకాశించు ప్రస

న్నత నొందు. కనబడు. పొడ

నృసింహ—15

చూపు. 'క. కల నీలకంఠ కోలా,
హలలీలం నెలకె రాజహంస
వలములం, విలకించె సత్తప ర్థావళి
విగళిత వసుమ కుటజ నాటికల
నెడన్. ఆరణ్య. 4-145. చూచు
అను సర్థము ఆదికవుల ప్రయోగ
ములందు కానబడదు అని శ. ర.
కాని ఇందు 'అసూయాసౌందర్యం
బునం విలకించు నిందిత' 3-14
అనునెడ చూచు అను సర్థము,
కనబడు, పొడచూపు అను సర్థ
ములకంటె సుసంగతము. 'కా.
నోరం జేతులు రెండు గ్రుక్కి
కొనుచు' మో మెల్ల బాష్పం
జన స్తేరంబై తిలకింప నేడ్చుచు.'
హరి. పూ. 5-171. గీ. సరస
కింకుక కోరక సంచయంబు చేలంపు
తిలకించె...'నృసిం. 2-63' అను
నీరెండు తావులను, అ. క్రి. కన
బడు, పొడచూపు అను సర్థములు
నూ. ని. చెప్పెను.

తివుట 2-47 కోరిక.

తీర్పు 5-12 చక్కఁబఱచు.

తుప్పరందూలిపోవు 1-67 తుప్పరవతి

తొంగిపోవు. కడు చలించు. భా

స్కరరామాయణము కుమారసంభ

వములందలి 'తుప్పరందూలు (బాల.

32) తుప్పరందూలంగ 1-3

మొదలగు ప్రయోగములను జూచి తబ్బసామ్యమును శబ్ద తత్త్వమును గమనించునది.

తూ.గలి 2-14 ప్రకాశము.

తూ.పరము 2-57 చిట్టి. శ్రువమై అని యిచట తాత్పర్యము. చూ. నూ. ని.

తూ.జు.బొడుచు 4-121 చొరబడు నటులు పొడుచు.

తెట్టిన 5-3 తెట్టగా పెట్టిన. 'తెట్టు ధాతువు శ. ర. లో లేదు. నూ. ని. లో కలదు.

తెట్టువలు 1-40, 4-109. నీటి యందు గాలి కొక ప్రక్క చేరిన తృణాది సమూహము.

తెప్పలజేలు 1-34 అనందించు.

తెరలు క్రి. 3-36, 4-44. మొ. కలగు. చూ. ఆరణ్య. 5-280.

—పర్వ 2-72 పొంగిపారలు.

—పొడువ 2-18 కలగునటులు పొడువు. [లేచు.

—ఎత్తు 4-176 అలలు వైకి

తెలుపు 4-103 ప్రార్థన. 'తెల్లర్ త్రిలోకంబులన్.' హరి. చూ. తెలుచు. శ. ర.

*తెలియింపు 5-83.

లేవ 1-42, 4-73 తెప్ప.

లేరజను 2-90 వృథా యగు.

తొంగలి రెప్పలు 3-14 దట్టమగు వెంట్రుకలు కల రెప్పలు.

తొక్కుచు 3-148 అణచుచు.

తొడగి 2-105 ప్రారంభించి. 'అట కుం నొడంగి.' హరి. పూ. 7-92.

—ఒడవదొడగి. 4-162. మర గదొడగి. నూ. ని. తొడగు ధాత్వము బంధము లేకున్నను 'ఒడవు'నకు మరగు అను అర్థము. హరి. ఉ. ౯-౪౪. కనబడును. 'క. చదువక పెద్దలగోష్టికి, నొడవక ధర్మంబు లెఱుగ కూరక మిగులకొ, జదివిన వారై యెఱుకలు, పదివేలు నటించు రుర్విక బండితనూనవ్.'

'యుక్తమగు' అని శ. ర. చూ.

తొడరు 1-20, 97 కలుగు.

2-142 ఎదిరించు.

తొడవు 3-33 భూషణము.

తొడిబడు 2-85 తొట్టుపడు, చలించు, బెడరు.

తొప్పగదోగు 4-183 మిగుల మునుగు.

—'దోచి 5-101 మిక్కిలి మునిగించి, తొళనచేసి అని తాత్పర్యము. [పడు.

తొఱుగు 2-47, 5-104 విడుచు.

తొరగు 3-14 స్రవించు-ప్రవహించు. పడు-తొరుగు. రూ. తొఱుగు

తొలుగుల విభేదమునకు శ్రీ. వే.
ప్రభాకరకాస్త్రీగారి బసవ
పురాణ పీఠికయు Journal of
Sri Venkateswara Ori-
ental institute Vol. IV.
No. I. లో పండితారాధ్య చరి-
త్రము అను వ్యాసమునుచూచునది.
తోలుబెండెర 3-78 ఎఱ్ఱని పెద్దతెర-
తోలితొప్పటలఁ బెట్టు 2-74 తఱిమి
బాధపెట్టు.
తోలు 4-43 చర్మము. 'క. అవిరళ
విపథాని దంష్ట్రలు, వవనజు వజ్ర-
మయ కువువయి తోలును.'
భా. ఆది. 5-176 అను నెడ
తనువు తోలుల భేదమువలె ఈ
పద్యమున కాయము తోలుల భేద
మారయినది.
త్రచ్చియాడు 3-5 మధించు.
త్రవ్వితండము 2-117 అనంభ్యము.
త్రిక్కు 2-121 తక్కు, తగ్గు.
త్రిప్ప 5-182 తిరుగుడు భ్రాంతి.
త్రిప్పకొను 3-90, తిరుగుడుపడు.
త్రెవ్వ 2-119 తెగు.
త్రొక్కు 3-35 పాదముచే అడచు.

ద

దంటకెంపు 4-8 జంట యెఱుపు.
'హరివంశమునందు తఱచు దట్ట

'కెంపు' కనబడును. ఆపాతమున
మిక్కిలి ఎఱుపు అని అర్థము.
దండియ 1-31 వీణ, కిన్నెర.
దండడి 1-36, 4-31. హరి. పూ.
164 అధికము. రాయిడి తఱచు.
దట్టించు 4-59 అదలించు.
దడియంగఁబడు 1-30 దడియు
క్రిక్కిరిసి యుండు. నూ. ని.
'వణచు' అని శ. ర
దళము (X) 2-63, 71 దట్టముగా,
అధికముగా.
—ఎక్కి 3-88 అధిక్యముపడెడి.
—కొను 3-90 ,, పడయు.
దళ 3-113 అవస్థ వత్తి. (వ్రే)
దర్శన 1-55 చూచుట-దర్శనములు.
దాటు 2-68 లంఘించు.
3-33 సమూహము.
దాడికాడు 2-60 వేగులవాడు.
*దిమ్మదిప్పురు 2-67
దీటు 2-86 చక్కఁబఱచు.
—కొను 5-109 నిండు.
—కొలుపు 1-175 నిండించు.
—గట్టుకొని 2-68 నిండుకొని.
దెన 4-103 కాపు, ప్రాపు. 'అరయ
దెన లేక సిద్ధనం బడనిలోనఁ జెల్ల
చెదర యెట్టి' హరి. పూ. 7.
4-64 ఇట దెనుల అనునది సరి

యగు పాతమగుచో 'వశలు'కు
తదృశ మనవలయును.
4-114 ప్రదేశము.

దుష్ట 2-67 కర్ణిక.

†దూఁటుకొను 2-14 ఎగురు. చూ.
ఆరణ్య. 4-384. వ.....వాని
వచన నిర్వాసపవనంబు.....భూ
నభౌంతరం జెల్లను నిరుంతర సిక
తారజకపటలంబు దూఁటుకొనం
జేయు.'

దొంతులు 4-141 వరుసలు.

దృష్టము 5-38, 165 చూడఁబడి
నది. అనఁగా ప్రత్యక్షము భూతుత
యది నీకు దృష్టముగ నెఱిగిం
తున్.' ఆరణ్య. 5-113.

'ప్రత్యక్షం మమయో ధర్మ స్తం
పశ్య ద్విజసత్తమ. ఆరణ్య.
177-3 శ్లో. ఉదాహరణము.

దైవాఙ్ము 5-95 అతిశయించు.

ధ

ధట్టము 2-104 సేన.

5-31 సమూహము.

ధారాళ 2-92 అడ్డపాటులేనిది.

ధ్రువ 1-55 ధ్రువుఁడు. చలనము లేని
(శ్లో.)

న

నంకు 2-84 పరిహాసము. చూ. సూ.సి.

2-84 ఈ పద్యము సరిగా ఉన్న
దని తోచును. ఉన్న పాతము
లనుబట్టి అంకనములు, సంకులు
చదుట్లు, అను పదములు వ్యాఖ్యాత
ములు.

నఖర 5-107 గోరు.

నదాభిసారము 1-32 న ద ము ల
ప్రవాహము. ఆభిసరణము అను
శ్లేషకు నదగతమగు పుంలింగ
మననగతము. ఐనను కవులు దానిని
నవ్యభిద్మముగా సూచింతురు.

నలికాను 2-85 సన్నని నడుము.

నాచికొను 2-123 ఆపహరించు.

నాలుకలుక్రయ 2-13 జ్వాలలు
వివమముగా చాచు.

నిట్టగ్రమ్మ 2-50, 3-94 ఉపొంగు.
*నిన్మల 4-41

నినుచు 1-22 నించు, నిడించు.

నిరస్తవైకృతు 3-24 మహత్తత్త్వము
నుండి భూతములవఱకును వికృ
తులు. వానిని నిరసించినవాఁడు.
అనఁగా నిర్వికారుఁడు. చూ.
పడ్వింతు.

+ ప్రకృత ముద్రణమునందును పూర్వముద్రణములందును గల
'దూఁటుకొను' అను పదము భాషలో నెటయేని గలదా?

చివ్విట్టి 5-102 వ్యాపించు.
 చివ్విహరి 2-103 చివ్విహరి =
 ఒకానొక చర్చవాద్యము.
 చివ్విహరి 1-55 నల్లని మణి-చిట్టాపు.
 చివ్విహరి 3-141 వ్యాపించు. మొ.
 4-48 సంధులు మొ. విడిపోవు,
 లేక దుర్బలములగు.
 చివ్విహరి 2-76, 5-171, 187
 చివ్విహరి.
 చివ్విహరి 3-125 కళాకము.
 చివ్విహరి 4-42 చివ్విహరిములు.
 చివ్విహరి 4-75 చివ్విహరి.

చ

చచరచస్సు 2-14 ఇదు అగుల
 నడుమ చేయు కచస్సు. చివ్విహరి పం
 చాగ్నిసాధన మనియు చేరు. 'క్రిష్టే
 పంచతపాస్తు స్యా ద్వర్షా స్వప్రావ
 కాశికః! అర్చివాసా స్తుహేమంతే
 క్రమణో వర్ధయం స్తవః.' ము.
 6-23

చచరించు 1-1 అలంకరించు.
 1-34. ఒప్పు. చేయు.
 3-14 ప్రసరింపజేయు. చా.
 హరి-పు. 7-189 ..విహంగ
 రాజు...అప్పుడనాగు మీద
 బచరించె నీతింక మెరియకుండ.
 *చటల 5-51 ఇది 'చటల'మె
 యుండునా?

చచరించు 5-37 శ్రమము వొందిరిని.
 చచరించులు 1-80 ద్వారపాలకులు.
 చతాక 1-43 బెక్కెపుంగులు.
 చక్రము 1-2 కేవ
 చక్ర 2-3 పస. సార్థమున ఇంక ప్రక్ర
 యము.
 చివ్విహరి 1-75 బాగాచుసేరు.
 చివ్విహరి 3-25 మలము కర్త
 మాయ రోధశక్తి మీదువు అని
 చివ్విహరి ఇదు. ఇదియే పాశ
 ములు. "మిథ్యాత్వానము అధర్మము
 సక్తిహేతువు (విషయ సన్నిధానా
 దిక్కు) చ్యుతి (సదాచరణభిం
 శము) పశుత్వములము (అనాది
 సంస్కారము) అని మలమయిదు
 విధములు, కర్త ధర్మాధర్మ రూపము.
 మాయ పర్వమునకును మూలకార
 ణము. ఇదియే అవిద్య ప్రధానము
 ప్రకృతి. ఇచ్చాశక్తిని క్రియా
 శక్తిని అవరోధించు మలసామ
 ర్థము రోధశక్తిమీదు పనగా
 మాయాత్మకమగు శివతత్త్వము.
 మిగిలిన నాలుగు పాశములను
 విడిచి యీ యొక పాశముచేతనే
 బద్ధుడగువానికి శివపదప్రాప్తిరూప
 మగు ముఖ్యమోక్షము లేకున్నను
 గౌణమగు అపరమోక్షము కలదు.
 కేవల మగు నీ పాశము విద్యేశ్వ

రాదిషదవీ ప్రాశకము. మిగిలిన
పాశములపంటిది కాశపాశపుటచే
దీసిని పాశ మని అనరు. దాన పాశ
ములు నాలు గనియు ఐ దనియును
వ్యవహరింపము. చూ. సర్వదర్శన
సంగ్రహ.

పరపు 2-85 కరిచి.

పరిపాటి 1-12 ఆనుక్రమము, సారిది.

పరిమెయి 3-72 వేష్టనము, చుట్టు
కొనుట.

పటిపటి 4-43 వీడితము, నుగ్గునుగ్గు.
పఱువనొల్లండు 2-124 పాటుపడఁ
జేయఁడు.

పలక 4-116 కేడెముఆను ఆయుధము.

పాటి 2-101 న్యాయము.

పాపండు 4-5 బాలండు.

పాపలు 1-84 పాపకోట్ల పాదుకలు.

పిండలి 4-182 మద్ద.

పింపిట్టగూయు 2-67 బాలురును
బాలికలును పెదవిమీఁదుగా ఒక
విధమయిన ధ్వని కలిగించుచు
నర్తించు. ఇచట జాంజావ్వుని తిరుగు.

పితామహుండు 3-14 తాత, బ్రహ్మ.

పినుగు 4-115 లాభి, పాడు పితా
చము అని తా.

పిలుసనక 2-114 వెళకకు పాశ.

పితాచి 4-115 పితాచము. మహా
దమహన్తహతీసాంకర్షము వాడు

కనుబట్టి మహాకవులు చేసిరి. ఆసారి
మేయు నడిచిన నది యుజుచుచు
అది. 1-83 'ముసలాపె, యే
వివేకి?' వైజ-

వీతాంబర 1-55 పచ్చని ఆకాశము,
పచ్చని వలువ, విష్ణువు.

పుండరీకాక్షుండు 3-14 తెల్లతామరల
పంటి కనులు గలవాఁడు, విష్ణువు.

పుక్కిటిబంటి 2-20 పుక్కిటికొలది.
ఆనఁగా పుక్కిలి మునుంగునంత.

పుయిలొడక 4-154 వెనుదీయక.
సంకోచించక.

పురుడు 1-40 సామ్యము.

పురుణించిన క్రియ 5-103 పాలిన,
రిచి.

పురుషాధీశ్వర 3-14 జీవులకు ఏలిక.

పురుషోత్తమ 3-14 ఉత్తముడగు
పురుషుండు. 'ఉత్తమ శ్వానా'

పురుష శ్చ' పురుషోత్తమః. రాజ
దంతాదులలోని దగుట వర

నిపాతము. చూ. ఉత్తమః పురుష
స్తవ్యకృషరమాత్తే త్యుదాహృతః.

లేక 'పురుషాణాం ఉత్తమః' అని
శేష వస్త్రితో సమాసము. చూ.

శబ్దేందు శేఖరము. 'న నిర్ధారణే.'

పెడమోముపడు 2-116 వెనుమొగ
మగు.

పెనుపు 1-60 వృద్ధి, మహాత్మ్యము.

పెరియార్ 4-56 ఇకదులను.
 పెల్కులు 2-46 విలవిలచాడు. విహ్వ
 లించు.
 పేదటికంబు 5-12 పిటికితనము,
 అశక్తత.
 పేరణి 1-40, 2-84 పెరవణి-రూ.
 కుండయెక్కిచేయు నృత్యము. 'శీమి
 దాళము లుగ్గడింపుచో దీరుచో
 మితగాఁ జేరణినిధ మొకర్తు' ఉ.
 రా. 2-౧౩౯.
 పేర్పు 2-111 ఆతిశయించు, పృథ్వి
 యగు.
 పేర్చి 4-129, 2-14 మొ. గౌర
 వము. 'మదము పేర్చి = మదాతి
 శయము 5-105.
 ప్రేంబల్ 2-18, 5-161 'ప్ర-ఇణ్ణ =
 గతౌ శతృ' మోగుచున్న.
 పొడవు 1-37, 3-84, 5-76 స్వ
 రూపము. [మగు.
 పొనుంగుపడు 1-33, 2-107 నిస్తేజ
 పొటయు 5-77 పొందు.
 పొలము 4-157 మొ. ప్రదేశము,
 లక్ష్యము.
 పొలపంబు 2-79 ప్రకాశము. 'పొల
 పములు లేవు కనువంకబొమల
 యందు' క్రిడా. ఈ మొ. చోటుల
 భూతర్జము మొ. అర్థములు గోచ
 రించును.

పొల్ల 5-37 గింజపట్టని ధాన్యము.
 పోగు 1-8 క్రమము.
 పోరామి 4-34 స్నేహము, ఆదృత.
 'పోరామి యైనట్లు పోరుటొప్పు'
 వా. పూ. 2-173, 3-208,
 9-109 మొ. చూ.
 ప్రకార 1-22, 2-34 భేదము,
 సాదృశ్యము. 'ప్రకారా భేద సా
 దృశ్యే' అమర.
 ప్రకృతిపురుష 3-14-3-153 ఆవ
 తారములు పురుషప్రకృతితో
 ద్భూతములని తంత్రకాస్త్రము. అధి
 కారపురుషుఁ డనియు అర్థము
 కలదు. 'ప్రకృతిపురుషం కామ
 రూపం మహోనః' మేఘ.
 ప్రతిహర 1-56 వాకిలి 1-94
 వాకిలి కావలివాఁడు.
 *ప్రత్యోతకేళి 3-3 ఇట ఈ రద
 మతుకదు. 'ప్రత్యూతకేళి' యా?
 ప్రపాసీను 1-37 చలిచేంద్ర పట్టు.
 ప్రబ్బు 4-120 వ్యాపించు.
 ప్రల్లదము 2-3, 90 పరుషము, పారు
 వ్యము.
 ప్రకాస్త్రీ 4-14 గొప్ప బిడ్డ. ఇది
 ప్రకాస్త కానోపు.
 ప్రసన్న 1-16 ప్రసాదగుణముతోఁ
 గూడిన 'ఇది వాస్తవమునకు విశేష

జము. చూ. 'ప్రసన్నకథాకలితార్థ' యుక్తి' అది. 1-25.

స్వేదలు 5-4. (పేరు+కడ) మం
త్రులు ప్రధానపురుషులు.

*ప్రేవులు 1-32 తేవులు ఆరుదానికి
ప్రేవులు పూర్వరూపమా? ఈపదము
పూర్వ ముద్రణమునకు చక్క నా
యెఱిగిన ముద్రితగ్రంథములు
చెందుచు గానరాలేదు.

ప్రేలిపదు 4-40, 5-31 వేరిపదు.

ప్రాద్దువోకలు 2-127 కాలక్షేపము.

ప్రాక 4-70 ప్రాగ.

ప్రాగులు 1-3 వాగులు. 'ప్రావులు
రూ. హరి. పూ. 1-49.

ప్రాది 1-44 పావణము.

ప్రాపు 4-72, 159 పావణము, పుష్టి
4-159. ఈపద్యము మొదటి 11
పాదముతక్కు, తక్కుగలది సరిగా
అర్థమగుటలేదు. దీని మూలమిది:
'విద్యాబుద్ధి రవిద్యాయా మజ్ఞానా
తాత జాయతే' బాలాఽగ్నిం క్తి
న ఖిద్యోత మనురేశ్వర మశ్యతే?
1-19 40 విష్ణు పు.

ప్రవన 2-92 'ప్ర-ప్రవనే' లేలాడుట.

బ

బగళమై (నిలుచు) 1-80 తొలగి
నిలువుడు.

*బచ్చులు 3-71

బడిక 1-34 వెంబడి.

బత్తడిక 1-74 అంబులపాది.

బమ్మరిచు 3-54 భిమించు.

బలవంతు వెట్టి 5-74 బలాత్కరించి

వట్టుకొన్న పిచ్చి. లేక పెద్దపిచ్చి.

తెలుగువారు నన్ను బలవంతపెట్టకు

'... చాకపు బ్రాహ్మణార్థము' అని

యీ... దలుగా పలురీతుల వాడు

గారు. దీనికి బలాత్కారము, నిర్బం

ధ... మొదలగు నవి అర్థము.

1-11 సం. ఆనందముద్రణాలయ

వా... అచ్చయిన భారతమున 'క.

బలవంతు జూదమునకు. బిలవం

బ... మగుడనగునె వెక్కులు పలు

వో... అని కలదు. 1915 సం.

న... ముద్రణాలయముననే అచ్చ

... భారతమున 'క. బలవద్వ్యా

తా... యుగా' అని ప్రధాన పాఠము

గా, 'బలవంతము జూదమునకు'

... పాఠాంతరముగాను చూప

బ... ఆనలు మొదటి పాఠమే

... తపు' అనుదానికి మార్పు.

... బలవద్వ్యాత పాఠము 'బల

... యు' అను తెలుగువారి జీవ

... మును నులిమివైచెను.

... 1-34 పరివేష్టించె.

... 2-121 బలవగు పరా

క్రియము.

బాధుడల 2-116 'బాధు - కలఁ

సింఁచు' బాధు = ముసుగు తొలగిం

చుట. ఆనఁగా ఆవమానించుట.

బాసినవరి 2-121 'బాసి' హింసించు.

బారసి-దాడదసి 'బారా - ముద్రెండవ

తిథి.' ఇటులే లేదసి = క్రయోదశి.

బిమ్మిటి 3-46 వివశత.

బుజ్జవములు 2-84 బుజ్జు - తులు.

బెంచుచేసి 2-119 స్వాగతము చేసి.

బెట్టుక 3-12 అత్తయ్యల.

బెరయు 2-85, 5-14 వ్యాపించు.

బెలయు 2-81, 3-10 పృథ్వి

పొందు. 5-127 వ్యాపించు.

బొక్కనియలు 2-12 బొక్కెనలు.

బ్రాచి 3-73 ప్రియమా.

బ్రంగు 4-155 మఱుగు ముఱుగు.

భ

భవనాశనీ రాగాగత సాధు జన 1-55

భవనాశనీ ఆరు నదియొడి, రాగ =

భక్తిచేత, అగత = వచ్చిన, సాధు

జనులు = మంచివారు, భవనాశ =

నశించిన సంసారము కలట్టియు.

సీరాగ = రాగాదులు లేనట్టియు,

అగత = వచ్చిన, సాధుజనులు =

సాధువులు.

భవ, ప్రియుఁడు 3-1 సుసారము

నందు, ప్రితి కలవాఁడు. శివుని

మీఁద ప్రితి కలవాఁడు.

భృతి 1-58 కూలి, వెల.

భ్రమక 5-32 కరుణామలు.

మ

మకములు 5-142 అభిప్రాయములు-

మార్గములు.

మదురువు 2-19 మద్యము, మత్తు.

మనస్కరించి 3-51 మనసుంచి.

*మసిముట్టక 5-4 మసి కంటక. హరి.

ప్ర. 3-117 లో 'మసిముట్టక'

అని కలదు. మసిముట్టక అనునది

కచ్చకానోవు.

మూఁగవాఁడు 2-107 మలినమగు,

మాయు.

మాత 5-61 (మాజ్ + తృచ్.)

ఫలమునకు, ప్రమాణమైనవాఁడు.

మాపకడ 3-73 సాయంకాలమున.

మాఱుమలయు 2-119, 125 ఎది

రించు.

మాసరంబులు 3-14 వ్యాధులు,

దీర్ఘములు. ఇచట వ్యాప్తి అని

చెప్పవలెను.

మిడుకు 4-159 బ్రతుకు, కదలు.

మిడుగులు 4-159 మిడుగులు

పురువు, అన్నికణము.

మిఱ్ఱుగట్టు 1-40 ఎత్తు నేలగా నగు.

మిసిమింతుఁడు 4-42 అలసినవాఁడు.

ముందల 2-117 (ముఁకు + కల)

శిరోగ్రము.

ముడుగు 2-90 ముడుచుకొనిపోవు.

ముడుగుఁద్రోయు 2-136 చేష్ట
లుడుగుఁజేయు.

మునమున 4-54 మున్నమున్న.

మునిమండల 1-55 మునులగుంపు,

సప్తర్షిమండలము. మరీచి అత్రి

పులహుఁడు పులస్త్యుఁడు క్రతువు

అంగిరుఁడు వసిష్ఠుఁడు. శతవర్ష

బ్రాహ్మణాదులలో—'కశ్యపుఁడు

అత్రి భరద్వాజుఁడు విశ్వా

మిత్రుఁడు గౌతముఁడు జమదగ్ని

వసిష్ఠుఁడు అని కలదు. పూర్వ

భాగమున మరీచి పిదప వసిష్ఠుఁడు

పిదప అంగిరుఁడు పిదప అత్రి

అతని ప్రక్కపులస్త్యుఁడు వాని

ప్రక్కపులహుఁడు వానిప్రక్క

క్రతు వని వరాహ మిహిరుఁడు.

మరియు 4-48 విజుగు.

మెచ్చిన 4-6 లక్ష్యపెట్టిన.

మెఱుము 5-4 నాటిన శల్వాదికమును

అటు ఇటు మెదల్పు.

మేవడి 5-7 అనుకూలము. చూ. మై

వడి. గీ. మేతకైపోవు కదుపుల

మెయివడి కశిందక న్యాతటంబుల

నిండునందు/నాడుచును బాడుచును

వల్లవాన్వికముగ । నరిగె బలదేవుఁ

డునుదోస యరుగుదేఱ । హరి.

పూ. 7-3 ఇవట అలమంద లెటు

పోయిన బలుఁ డటు పోయెనని

అర్థము.

మొక్కలము 4-116 ముమ్మర

త్వము, కుటిలత్వము. [పోయి.

మొఱంగిపోయి 3-116 వంచిచి

మొల్లము 1-87 సర్వస్వము.

మోడ్పుడు 1-87 (మోడు+పడు)

మొక్కపోవు.

*మోరట్ల 2-83 'మోరడులు'కు

'మోట్ల'కు బహువచన రూపాంతర

ముగాఁ గనబడుచున్నది.

మోఱకము 1-20, 4-40 మూర్ఛక.

*మోవి 2-66 (మోకానొక చెట్టు.)

మైవడి 3-14, 5-7 అనుకూలము.

సౌమ్యత. ముద్రిత పుస్తకములందు

'ఏమి వడువుగల్గు నీ శిశుని మేవడి

తోడన' 5-7 అని కలదు. శ. ర.

లో 'మైవడి తోడన తెల్పి తెల్పి'

అని కలదు. ఈ పాఠమున యతి

'మై' అగుటవలన ఏ 'మి' అని.

పాదాదిలో ఉండదు. ఈ పాఠమున

కాకరము చూడవలెను.

మైహికంబులు 2-20 మిహికా

మంచు.

మ్రందు 2-64 సోలు.

*మ్రొంపులు 4-41

ర

రక్షమణి 1-16 చింతావణి.

రజ్జు సర్పసర్పక 3-28 త్రాచిని జూచి
పామని బ్రమయంతలో నమానము.
రసబద్ధ గుళిక 3-84 పాదరసము పోసి
కట్టిన గుళిక. దీనికి రసమణి యని
పేరు. కొన్ని ప్రయోజనముల నుద్దే
శించి కొందఱు దీనిని కటిబంధము
మునకు కట్టుకొందురు. ఇచట 'నల్ల
గలవలరసము పోసి దిసిరిచిన గుళిక'
అని అర్థము.

రేపు, మిశ్ర, మధ్య 4-157 అమి
త్రులు, ఉదాసీనులు. చూ. 4-153

అ

జేయు 1-32 అతిశయించు. విజృం
భించు వెనుకటి రెండు ముద్రణ
ములయందును, 'ప్రేపులు రేలు
బెద్దయును బేర్చి' అని కలదు. రేపు
లుకు ప్రేపులు పూర్వరూపమగుచో
'జేపులు' లేక రేపులు రేలు బెద్ద
యునుజేసి ఆను పాతముగూడ
సాధువు.

ల

లాయము 2-125 గుడ్డాలసాల.
లీలాయితము 5-13 లీలవలె ఆచ
రితము. చూ. 'లోకవత్తు లీలా
కైవల్యమ్' బ్ర. సూ. 2-1-33.
వ

పడియు 3-33 జాటు - ప్రవహించు.

పదర 4-37 పదరుబోతు. క. పదు
నాలుగు లోకంబులు । బొదలించు
ద్రుంపవలసి పొడవులు రెండై ।
తుది దా రొక్కటి యగుదురు ।
పదరల జేయుదురు భేదవాదుల
శెల్లన్. ఉ. హరి. 2-69.

పరట 2-26 పగపు.

పరవాసి 3-14 అడవిలో నుండు
వాడు. నీతిలో నుండువాడు.

పలకు 3-76 విక్కు.

*పలిగప్పులు 2-50 చల్లని చూశలు,
లేక నలుపులు.

పలిపము 3-68 పసిగుడ్డము, తెల్లనయి
నది. వృత్తిలో ముఖోపము. పలిప
వెన్నెల. పలిప చెంగావిపాపడ.

వాసనములు 5-157 సుస్కార
ములు, అనుభూతి సుస్కారములు.
విగతబంధు 3-14 పోయిన బంధు
గులు కలవాడు. వి = గరుడుని,
గత = పొందిన, బంధ = బంధము
వాక్సల్యము కలవాడు.

విచ్చిన 3-89 విరియబడిన.

3-111 చూతులు విచ్చు =
వికసించు.

, నెనుకుల యెఱకల పాదులు
విచ్చి = 'ప్రే' విచ్చుకంటులు చేసి.
విమాన 1-57 విడంకముల మేడ.
రాజసాధము. చూ. 'యద్విమా

నాగ భూమిలో మేఘ.

రీ2 ఆకాశయాశము.

విరవాది 2-68 విరవాజి నిరవాజి.

విరియు 4-48 విచ్చిసోత్త వగులు

వివాహ 3-14 పెట్టి. వి. పక్షి

ఆనందా ఇట గరుత్మంతుడు. అను

వాహ = వాహనము. స్త్రీ.

విలాసిని 1-55 వేశ్య. ఆడుది.

నిపువద్దినములు 3-50 రేయం బవ

లును సమముగు కాలము కల నివ

ములు.

విష్ణుపద 1-55 ఆకాశము, విష్ణువు

పాదములు. [దటు పెట్టు.

విద్యుద నునుచు 5-109 ఆటుదిటు

ఇటు వెటలు 1-51 వసులు.

వెంటడి 4-15 వెంట, పిమ్మట.

వెళ్లము 1-8, 2-3 మిక్కుటము.

వెన్నకల్లు 3-98 కల్లు = రాయి. ఇచట

వెన్నయద్ద యని తా.

వెమ్ము 2-21 కప్తముగు.

వెరజు - 21 చేతులతో కుప్పచేసి

యెత్తు.

వెఱచఱచు 3-31 భయపడు.

వెల్లి 3-10 ప్రవాహము.

వెలువాలు 3-131 తెల్లనగు.

వెలుకఱాలు 1-70 వెల్లఱాలు.

వేడురు 5-12 పిచ్చి. [భండించు.

వ్రచ్చు పదఱుడు 2-126 చీల్చి

వ్రేచని కాలము 4-113 బరువగు

కాలము.

వ్రేల్చిడి 2-39 'వ్రేలు-మిడి' చిటిక,

శ

శంఖచక్ర 5-3 శంఖము, సర్పవిశే

షము. శక్రవాకము చక్రము. (స్త్రీ)

శీతించు ! 3-4-59 చదివించు.

శిఖండి 1-55 నెమలి, శిఖండి. (స్త్రీ)

శేషభోగ 3-55 శేషుని పడగ, శేషిం

చిన భోగములు.

ష

షడ్వింశతుఁడు. 3-24 ఇరువది యాఱవ

వాఁడా.

జీవేశ్వరుడు భేదము కల్పించు

నెడ . జీవేశ్వరులు. జీవేశ్వరు

లిరుగురు చిదుపు లగుట విలక్ష

ణములు . రు మతమున 2-5

తత్త్వములు. చూ. భాగ-౧౧-వ

స్క-౧౧, ౧౨ శ్లో.

క. ఈ కేశవుల నన్నిటి, నాద

రమున గుచ్చు యోగి యచలిత

నిష్ఠా కేశవయూ మార్గగతుం

దై దక్షిణేర్చి నిలుపుఁ బ్రాణము

లచటన్. 197

గీ. అపుడు బుధ్యమానునిగను నవ్వ

రిష్ట, పక్షి మవ్యక్త మంద్రు

తద్దర్శి హృద బ్ర.బుద్ధు డాకని

నకని నబుద్ధు డెఱుంగు, చుండు

నిది యాతదశ లక్షణం దొకడఁ
యనఁకు! 198

ఆ. ఉరుండు నక్షత్రండు బరుం
డును నందు రివ్వించునశల బంచ
విశకుండు ప్రబుద్ధ సాము దశం
డబుద్ధుని గను బురుష విధము
గను బ్రకృతి సంగ మెఱుంగు.
200

క. విను మద్వింతుం దబుద్ధుం, దనం
జను వాక్కునసములకు నందకయు
నికిం, దను గా నా తత్త్వంబు
గనిన ప్రబుద్ధుండ యతండు కాను
ద్వంసీ! 201 భార.ఆచార్య. ౪-ఆ.
ఈతత్త్వముల గణనయోగమునకే
సంబంధించినవైనను, ఎఱ్ఱయ న్నా
గులనుకూర్చి విడిగా వ్రాసినను,
సాంఖ్యయోగము లొకటిగా నొప్పి
ఈతత్త్వమును సాంఖ్యమున గ్రహిం
చియుండును.

స

సంకు 2-91 శంఖము.

సందుకట్టు 3 81 మధ్యకాలము.

సంస్కృతి పాలము 1-1 సంసార
క్షేత్రము. [వచ్చి ఉండి.

సన్నిధిచేసి 3-148 సమీపమునకు

సర్వమంగళాలంకృతము 1-55 పార్వ
తిచే అలంకరింపబడినది. ఎల్లతుభ
ములచే గూడినది. (క్షే)

సవరించి 5-12 ఇది యిద్దుట అకర్ష
కముగా కనబడుచున్నది. చక్క
నయి అని తోచుచున్నది. సకర్ష
కమేయగుచో 'తమ్ము' అని అభ్యా
హర్యము.

సాకతంబు 4-107 ఊరికినిపు. ఆరు
గ్రహము. ఇది స్వాగతభవము.

సాత్వతులు 5 177. ఒకానొక సం
ప్రదాయమునకు చెందిన విష్ణు
భక్తులు. చూ. సాత్వతతంత్ర.

సామీప్య (సిద్ధి) 5-190. భగవం
తుని మ్రోల సేవకునివలె ఉనికి.

సాయంజ్య... శ్రేష్ఠపుత్రునివలె ఉనికి.

సారూప్య... తమ్మునివలె ఉనికి.

సాలాకృత్య.. పౌరునివలె ఉనికి.

సాహసికుండు 5-25 సాహసము కల
వాడు.

సిద్ధరసాంబు వాహిని 1-59 గంగ.

సుకని ముఖ 1-55 మంచి కవులు
మొ. వారు. గరుడుండు మొ.
వారు. [చుట్టుకొను.

సుడియు 2-14 చుట్టి చుట్టి వీచు లేక
4-34 కోగతతిచేత 'క్షీణించు.'
అని అర్థమై యుండును. చూ. హరి.
ఉ. 8-47 'క. నీ కోడలు కొడుకు
నక్షత్ర. కోకం బుడిగింపలేక నుడిసిన
యది.' = చిక్కిపోయినది.

సూర 1-73 పార్వముల.

సెజ్జ 1-37 శయ్య.

శేస ముత్తయములు 2-85 అలంకార
మునకు తలవైదొల్చు ముత్తయములు.

సోగయు 3-108 సొక్కు. హరి.

ఉ. 7-64 '...బ్రహ్మశుభవముగని
సోగయుగరిన్.' (యద్దనపూడి

సంజీవయ్యగారి ముద్రణము, 'సోగి
యుగరిన్' వావిళ్లవారిముద్రణము.

సోగియించు 1-2 3-108 సుఖించు.

'గోవిందు నురస్థలంబు యరవింద
ముగా సోగియించియున్నయ

య్యిందె.' చూ. శ. ర.

1-70 రాజమరాళంబులు
విమలకమలాకరంబుల విహరణ
కళాకాశలంబులు 'సోగియింప'?

'ఇచట పై ఆర్థము కుదరదు.
'కాశలంబు' అని యుండునో?

'సత్యభామ చెన్నుగ గోష్ఠిక్ సోగి
యించు నెడ' హరి. ఉ. 4-204.

'బిగియారు కౌగిట సోగియించి =
'చొక్కజేసి' హరి. ఉ. 7-96

'అచ్యుతుండు చొక్కున సోగి
యించి పవ్వళించు హరి. ఉ.

9-151 'దివ్యభోగములు తమకు

జాబ్బరచూతలై సోగియింపవా
రుండ. (హరి. పూ.) 2-204

చొక్కజేయ ('సోగియింప' అని
యే ఉభయములొద్రముల పాఠము.

సొమ్మగ 1-21. స్వమ్మగా, అత్తీయ

సొరగు 2-15 లీనమగు. [ముగా.

సొలయక 1-87, 5-141; 142,

187 వైరస్యము నొందక. 'ని

శుంభితుడగుంగాక పీడు సొల
యకయింకన్.' హరి. ఉ. 7-253

వెనుదీయక, వైముఖ్యముపొందక.

*సోగి 2-83

సోమించు 5-19 పరాక్రమించు.

నైరణ 1-86 ఓర్పు

స్కంధావార 5-55 దండు విడిసిన
చోటు, దండు.

స్నేహ 3-113 మైత్రి, చమరు.

హ

హరి 1-55 విష్ణువు, సింహము. (శ్లే)

హిరణ్యకశిపవే స్వాహా 2-128
హిరణ్యకశిపున కీ హవి అర్పితము.

ఇతని పరిపాలనలో దేవతలకు
బదులు హిరణ్యకశిపునకే హవి

యివ్వవలసివచ్చెను. అదియే

<p>‘హిరణ్యకళిపవే స్వాహా’ ‘స్వాహా’ చేపహవిర్దానే శ్రావణ ద్వాదశ ధ్వజతో స్వధా’ ఆమర. చూ. హిరణ్య కళిపు హీనులు 3-49 బంగా ‘స్వాహా స్వధా మతి ర్లేధా శ్రుతి</p>	<p>స్మృతి రమత్తమా’ అను లలితా సహస్ర-సౌభాగ్యభాస్కరవ్యాఖ్య రము, అన్నము, లేనివారు.</p>
--	--



శ. ర. శబ్దరత్నాకరము.

సూ. ని. సూర్యారాయనిఘంటువు.

చా. ని. చాన్దీగిఘంటువు.

నిఘంటువులందును అప్పకవీయమునందును

కనబడు పాతభేదములు



అక్కాపద్య.

2- 14	సురిగిన	సుడిసిన.	అప్ప. 2. అ.
"	ప్రిదులనీక	వదలనీక.	"
2- 16	డిందు	డిందె.	శ. ర.
2- 37	రత్న నూత్న రుచి	నూకనూర్క... ..	"
2- 53	మీ రిటు పూని	మీ రిటు మూని	"
"	దక్కు	తక్కు.	"
2- 69	మ్రాకుల - దొరగి	మ్రాకులు - దొరగి.	"
	నెరయ	నెఱయ.	"
"	పూచుకొఱకునైయున్న	పూచుకొఱకు మున్న యిం (మొన్న నిం)	} అప్ప. 2..
"	యన్న	మున్న.	
2- 76	ఇట్టి...నందు...నెఱవం	అట్టి...నందు...నెరవం.	"
2- 82	సరి తాళింప	జరి తాళింప.	శ. ర.
	హరిగతుల	హరిగతుల	"
2- 84	జంకెలు ముజ్జవములునుం గింకలు	} నంకులం జడల్లు కరముల యంకనముల.	} నూ. ని.
2-119	రాచి	దాచి (హరిప శ పాతము. పూ. 4-155)	
"	కొటుల	గణముల.	"
	మొదలగఁ ద్రోచి	మడుగఁ ద్రోచి.	"

అశ్వాపద్య.

2-116 పేర్పుచు

2- — అడవి

3- 25 విభేదమై

క్రేల్పుచు } -శ. ౪
అడవి

అవిభేదమై. పూర్వము ద్రణములు.
(ఇదియ ఒప్పు)

3- 69 తే. అదరిపాటునవేసవి
పొదవి కొనినది ।
గలంగి తలంగి పో
నేరక మలయ
వదలుచుండెడుల
దూర్చి కొనియె నా
నింపానచ్చెనమడు
తాలవృంకముల
మందాసిలంబు.

... వెన విచ్చి... । దొలంగిపావంగ
గూడక... । కొనియెనో యిప్పుడనంగ ।
నమరు దాశవృంకముల మందాసిలంబు.
అప్పు. 2.

3 80 యుండు

యెడి

శ. ర.

పొదవి-దిశలు-క్రక్కినట్టి

పొదవి-కెనలు-క్రక్కినట్లు. అప్పు. 2.

3- 81 సందికట్టునక

సందుకట్టునన్.

శ. ర.

3- 97 ముచ్చిలించి చెచ్చెర
వడంకు చాడ్పునక

ముచ్చిలింపక జెచ్చెర.
వడంకుకైవడిన్.

అప్పు. 1.

3-123 దిగిచిగొనుచు వేగ
చనియె నని

నిగిడిగొనుచు సరభనముగ
జనియె నని.

శ. ర. ఓ బ్రాన్.

3-131 కాంతియ వెలిచేచ్చెనా

దా వెలిచేచ్చెనా.

శ. ర.

3-134 అంబుధియందు శయించు
దేవు

అంబుధియందుదయించు రేవు ప్రాధ.

4- 28 పాప మడసి

పాప మడిసె.

నూ. ని.

4- 32 మదినునిచిన య క్షమముని మది చుంచుకొన్నవానిని.

అప్పు. 2.

ఆశ్వాసస్య.

4-133 ఆప్రమేయం ఘనమాయ ఆప్రమేయముల్ ఘనమాయలభిష
లభిష ప్రాశ.

5. 7 మేవడి మైవడి. శ. ర.

5. 77 పాతియందగం దత్తండు పాతియంగం వ్యతండు. ,,

1- 15 పేరమ ప్రేకమ - వీరేశలింగముగారి పాఠము.

త ప్ప ప్ప లు

పుట. పంక్తి. తప్పు.	ఒప్పు.
2 19 గొల్చి	గొల్చి
— 22 వీసలే	వీసలే
7 11 నచ	నచ
10 6 ఎఱుగింపు	ఎఱిగింపు
16 19 బూచు	బూచు
26 15 దేవులు	దేవియు
27 14 యడంచు	యడంచు
34 7 గందంగ	గందంగ
33 2 కారణం బులుగా }	కారణంబుగా
43 11 నియెడ	నీయెడ
53 12 గొనయుం	గొనయుం
20 తనువున	తనువున
63 2 స్థితిన్	స్థితిన్
65 9 దినము	దినము
68 16 రోఁఁగిం తరయు }	రోఁగింత రయు
69 16 మాఱి	మాఱై
72 10 భీరుండై	భీకరుండై
86 2 విక్రంత	విక్రంతి
90 8 బతువు	పతువు
97 12 గనివ	గనివ
101 2 పొదరిండ్లి	పొదరిండ్లి

పుట. పంక్తి. తప్పు.	ఒప్పు.
107 6 టతా	తలా
9 మేలుకాంచి	మేలుకాంచి
108 13 గండుల	గండులు
16 విచ్చి	విచ్చి
109 7 దిక్ష్వి	దిక్ష్వి
119 2 నీకృతి	నీకృతి
120 7 తంబులు	తంబులు
126 12 నడవ	నడువ
22 పావ	పావ
137 6 యెడయు	నెడయు
153 16 మరుగక	మరుగక.
168 6 గావజే	గావజే
172 1 కాలిచవడ	కా లీచవడ
176 17 కశ్యంబు	శక్యంబు
179 22 యుద్ధతి	సుద్ధతి
180 6 ప్రారంభ	ప్రారంబ
186 12 తోడ	తోడ
188 11 ప్రపన్న	ప్రపన్న
189 3 భవద్ధాహ	భవగ్రాహ.
193 14 సంగము లతో }	సంగములతో
196 18 మందార	మందర
198 22 కను?	కను

పుట. పంక్తి. తప్పు. బిష్క.
 201 16 నివముల నివముల
 204 9 వసు నసు
 211 11 సాలయ నాలయ.
 217 1 అడు అడు
 219 14 2 c
 221 3 బెక్కము బెక్కెము
 26 'కొరియాడు' లే దని
 వారి అభిప్రాయము కావలయు అను
 వాక్యమును చేర్చుకొని చదువుకొనునది.
 222 9 గరువంపు గరువంపు
 228(2)13 నవ్యభిన్న నవ్యభిన్న
 231(2)10 '...ప్రకృతిపురుషస్థాన
 మమలమ్. (౪౪) అను పట్చక్ర
 నిరూపణము దాని వ్యాఖ్యానము
 చూచునది అని చేర్చి చదివికొను
 నది.

పుట. పంక్తి. తప్పు. బిష్క.
 236 13 దటుపెట్టు అటుదటుపెట్టు
 14 ఇటువెంటలు వెంటలు
 236(2) 6 శేషించిన భోగములు అను
 దానిని పరిహరింపవలెను.
 236(2) 'వశ్యింశుండు' అనుపదము
 క్రింద ఉదాహరించిన పద్యములు
 పీఠికలో (xiv లో) 'అశమూర్ధను!
 (ని)యః ప్రాణాన్' అను శ్లోకముల
 క్రిందచేర్చి చదువుకొనవలెను. చివర
 వాక్యమును పరిహరింపవలెను.
 మఱియు పీఠికలో (xx iii లో)
 సాంఖ్యముననే ౨౬ తత్త్వములు
 గాని (1) అనుచో గీటుక్రింద
 ఉదాహరించిన శాంతి ౬-౫౬ వ
 పదనమునే ఇచట అను సంగతు
 కొనవలెను.

పునశ్చ—౬ అ ౪ ౪ పరుష దంత్యాదులలో నలంకలు పాఠకు లేటి
 పాఠపయించునది.



చెన్నపురి: వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రిలు అండ్ సన్స్ వారి
 'వావిళ్ల' ప్రెస్సున ముద్రితము.—1953.

